

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra: Historické vědy (OH-SD)

Bc. Ondřej Baran

**Proměny fanouškovských projevů
v 1. a 2. české fotbalové lize
(zvláště s přihlédnutím k vývoji po roce 2006)**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.**

Praha 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18. června 2015

Ondřej Baran

*Věnováno mé mámě a všem ostatním, bez jejichž podpory
a důvěry by tato práce nemohla vzniknout. YNWA*

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu své diplomové práce,
PhDr. Pavlu Mückemu, Ph.D., za cenné rady a pomoc při vypracování tohoto textu.
Také děkuji všem svým narátorům za poskytnutí rozhovorů.

Obsah

1. Obecný úvod: Fotbal jako společenský fenomén	6
2. Záměr, metodologie a etika práce	14
2.1 Záměr a cíle práce	14
2.2 Užitá metodologie	15
2.3 Etická hlediska	22
3. Diváci a fotbal	24
3.1 Krátká připomínka historie	24
3.2 Dnešní fotbaloví diváci	28
3.3 Divácká masa	35
4. Diváci na fotbalových stadionech	41
4.1 Divácké skupiny ve fotbalových hledištích	42
4.2 Divácké projevy ve fotbalových hledištích	54
5. Agrese a násilí na fotbalových stadionech	60
5.1 Obecné vymezení problematiky	60
5.2 Konkrétní projevy agrese a násilí na fotbalových stadionech	66
5.3 Násilí spojované s fotbalem a média	74
6. Závěry	81
7. Užitá literatura	84
Přílohy	
Rozhovory s narátory	
Obrazové přílohy	

Abstrakt

Sport dnes patří k nejvýznamnějším volnočasovým aktivitám naší euroamerické civilizace. Nejde přitom jen o jeho aktivní provozování, ale i o masovou zábavu milionů lidí. V této práci se soustředuji na divácké projevy na fotbalových stadionech v České republice. Téma se pokouším uchopit prizmatem orální historie, přičemž narátory, kteří mi poskytli rozhovory, jsou pravidelní návštěvníci utkání 1. a 2. české fotbalové ligy. Ve své práci se zaměřuji na motivace a postoje různých diváckých skupin k dění na fotbalových stadionech, přičemž se soustředuji zejména na tři z nich: běžné fanoušky, ultras a hooligans. Snažím se postihnout hlavní rozdíly mezi nimi, jež podle mého názoru koření nejen v různé motivaci, ale i ve způsobech komunikace těchto skupin, jakož i v jejich různém věkovém a sociálním složení. Zároveň se však snažím vést v patrnosti i specifické prostředí fotbalových ochozů, v nichž sice všichni diváci vystupují jako jednotlivci, ale zároveň se jistým způsobem stávají i součástí divácké masy, a mohou tedy být v určitých situacích strženi situací, nebo dokonce davovou psychózou. Jsem si pochopitelně vědom složitosti a komplexnosti problematiky sportovního diváctví, a nepokouším se proto o úplné postižení tohoto fenoménu, ale pouze o dílčí analýzu některých z jeho aspektů.

Klíčová slova: fotbal, běžní fanoušci, ultras, hooligans, divácké skupiny, divácká masa

Sport is one of the most important leisure activities in today's Euro-American civilisation. We are not talking here only of active engagement in sport, but also of sport as a source of mass-entertainment for millions of people. In this thesis I focus above all on the conduct of spectators in football stadiums in the Czech Republic. I will approach this theme by way of oral history, where the narrators providing me with interviews regularly go to matches in the First and Second Divisions of the Czech Football League. I concentrate here above all on the motivation and attitudes of the various groups of spectators to the events in the football stadiums, and I pick out three groups in particular: normal fans, ultras and hooligans. I endeavour to delineate the main differences between these groups which, in my view, are rooted not only in their varying motivation, but also in their modes of communication, as well as in their social composition and their age-structure. At the same time, however, I also attempt to highlight the specific environment of football terraces in which, though all the spectators may conduct themselves as individuals, they at one and the same time become, in a certain way, part of a mass of spectators, and they may therefore be in certain circumstances overcome by the situation or even by crowd psychosis. I am, of course, aware of the complexity and multi-faceted nature of the issues in sporting spectatorship in general and I do not therefore make claim to a complete treatment of this phenomenon, but only to a partial analysis of some of its aspects.

Keywords: football, normal fans, ultras, hooligans, groups of spectators, mass of spectators

1. Obecný úvod: Fotbal jako společenský fenomén

„Sport patří v současném světě k nejvýraznějším společenským fenoménům, ovlivňuje mnoho obyvatel všech kontinentů, dotýká se nejrůznějších organizací, hnutí a skupin bez rozdílu ideologického, filosofického či náboženského zaměření. Sport je dnes neoddelitelnou součástí života společnosti, jeho význam vysoce oceňují mezinárodní politické a kulturní instituce (např. OSN, UNESCO), veřejně jej podporují vlády většiny států, uznávají jej i významní politici, vědci a další významné osobnosti mnoha oborů lidské činnosti.“¹

A ani fotbal dnes už zdaleka není jen sportovní hrou provozovanou hlavně pro radost a tělesnou zdatnost, jako tomu bývalo v jeho prvopočátcích, je celospolečenským fenoménem. Mezinárodní fotbalová organizace sdružuje víc lidí než OSN či kupříkladu Mezinárodní olympijský výbor.² A ač nám to může připadat jakkoli absurdní, hra, v níž se hráči „honí za kulatým nesmyslem“, se stala i jakýmsi symbolem naší západní civilizace. Není náhodou, že fanatičtí islamisté zakazují nejen hraní, ale i sledování fotbalu a porušení tohoto zákazu stíhají nejpřísnějšími tresty.³

Oblíbenost fotbalu však ve světě neupadá, naopak neustále roste, je nejpoblíbenějším ze všech sportů, jež jsou v současnosti v rámci naší civilizace provozovány. Oblíbený je především v Evropě a Latinské Americe⁴ – rozhodně není náhodou, že první mistrovství světa ve fotbale (FIFA je – s výjimkou období dvou světových válek – pravidelně pořádá každé čtyři roky) se konalo v roce 1930 v jihoamerické Uruguayi.⁵ Miliony lidí ve všech

¹ Evropská charta sportu. Dostupné na: www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu; cit. 26. 2. 2015.

² *Fédération Internationale de Football Association*, známá pod zkratkou *FIFA*, hlavní řídicí organizace světového fotbalu, futsalu a plážového fotbalu, sdružuje celkem 209 členských asociací; ne všichni její členové jsou suverénními státy. OSN má 193 členů, Mezinárodní olympijský výbor sdružuje 205 subjektů. Početnější základnu než FIFA má v celosvětovém měřítku jen mezinárodní asociace atletických federací, která čítá 211 členů. *Wikipedie*, hesla „FIFA“ a „OSN“. Cit. 28. února 2015.

³ V lednu tohoto roku přinesla média (s odkazem na aktivisty ze skupiny Raqqa is Being Slaughtered Silently) zprávu, že radikálové tzv. Islámského státu krutě zbili a následně zastřelili v severoiráckém Mosulu 13 chlapců jen za to, že v kavárně sledovali v televizi zápas Iráku proti Jordánsku v Asia Cup. „Džihádisté rozhodli, že fotbalový zápas je proti Koránu a že každý, kdo by utkání sledoval, se těžce proviní a bude tvrdě potrestán ... sledování fotbalu je podle samozvaných vládců zakázanou „západní“ zábavou, jež se protiví Bohu.“ Dostupné na: www.ivcrn.cz/islamsky-stat-zastrelil-13-chlapcu-zhresili-protize-se-divali-na-fotbal/; cit. 22. 2. 2015.

⁴ V posledních letech lze ovšem pozorovat strmý nárůst diváků i v ostatních zeměpisných oblastech. Nejvyšší nárůst od léta 2013 do léta 2014 byl zaznamenán v USA – o 114 %, Hongkongu – o 76 %, Nigérii – o 23 % a Malajsii – o 21 %. Citováno podle: Hartman, P., Billion League. *Deník Sport – Magazin*, XVIII, č. 9, 27. února 2015, s. 28.

⁵ Uruguayci tohoto, na tehdejší dobu svým způsobem „riskantního“, podniku rozhodně nemuseli litovat. Nejenže mistrovství vyhráli, ale dokonce jim jeho uspořádání přineslo nezanedbatelný finanční zisk. Podrobněji viz Žurman, O., *Zlatá kniha kopané*. Praha, Olympia 1972, s. 17-20, 30-41. V této souvislosti bych ovšem také rád upozornil i na relativně dlouho přetrvávající klišé, podle kterého je zejména v Jižní

zemích světa věnují fotbalu nemálo ze svého životního času: ať již jde o hraní či sledování zápasů, jejich komentování či fandění. Názory na to, proč tomu tak je, se ovšem různí.

* * *

Nejobecnější hledisko, které se pokouší zachytit podstatu, a nikoli jen jeden z dílčích aspektů, je patrně *hledisko antropologické*. Vyjdeme-li z něj, pak zdůrazníme, že fotbal není jen sport, ale také hra. A hra je pro lidi vždy přitažlivá, neboť, jak uvádí Johan Huizinga „je starší než kultura; ať je totiž problém kultury vymezen sebenepřesněji, přece jen v každém případě předpokládá lidskou společnost, a zvířata nečekala, až je lidé naučí, jak si mají hrát. Můžeme dokonce klidně říci, že lidská civilizace nepřipojila k obecnému pojmu hry žádný podstatný znak. Zvířata si hrají právě tak jako lidé.“⁶ Každá hra navazuje na prastaré biologické kořeny, které však zároveň překračuje, je to činnost, která má smysl, která tu byla dříve než lidstvo samo.⁷ A ačkoli je v různých civilizacích, které dnes existují na naší planetě, vnímána přes různé civilizační a kulturní nánosy různorodě, její provozování či sledování se vždy vztahuje k samotné podstatě člověka, kterou možná leckdy ani není s to racionálně reflektovat. A možná že o racionální reflexi vlastně ani tolik nejde, neboť hra sama je vždycky „nerozumná“.⁸ A právě proto, že je nerozumná, je hra zároveň i *svobodná*. Na to explicitně upozorňuje např. R. Caillois, který hru definuje jako „činnost bytostně *svobodnou*, k níž hráč nemůže být nucen, aniž by hra okamžitě přišla o svou povahu přitažlivé a radostné zábavy“.⁹

Kromě těchto zobecňujících náhledů však existují také hlediska parciální, která se zaměřují na dílčí atributy s fotbalem související. Ještě dříve než přejdu explicitně k těm, jež se vztahují ke sledování fotbalu, tedy diváctvím, chtěl bych pro úplnost upozornit na velký význam, který má v českém prostředí *aktivní provozování* fotbalové hry. Fotbal je dnes v Čechách nepochybně významnou složkou každodenního života, „malé“ historie. V žádném případě však nemusí jít jen o jeho sledování, velmi důležité je i jeho aktivní provozování, a to jak rekreační, tak oficiálně registrované. „Fotbal je v České republice nejoblíbenější sport – je tady půl milionu registrovaných fotbalistů, když k tomu nepočítáme všechny ty

Americe fotbal prostředkem umožňujícím zapomenout na každodenní bídu, kterému jsou tamní obyvatelé ochotni obětovat téměř vše. Poslední světový šampionát v roce 2014 a protestní demonstrace, které ho v Brazílii provázely, tuto letitou představu vážně pošramotily a odkázaly ji do oblasti (patrně idealizované) idylické minulosti.

⁶ Huizinga, J., *Homo ludens*. Praha, Mladá fronta 1971, s. 9.

⁷ Podrobněji tamtéž nn.

⁸ Tamtéž, s. 11.

⁹ Caillois, R., *Hry a lidé*. Praha, Nakladatelství Studia Ypsilon 1998, s. 31.

futsaly a hantspaulky. Takže jde o velký fenomén.¹⁰ Aktivní hra či podílení se na aktivitách místního fotbalového klubu je – zvláště v menších obcích – často nejvýznamnější složkou lokálních sociálních aktivit. Nemám zde přitom na mysli jen celospolečenskou (byť je otázkou, zda dostatečnou) podporu fotbalového sportu – právě fotbal na lokální úrovni hrají takřka všechny věkové kategorie, od předškoláků až po „superveterány“, více ho začínají hrát i ženy¹¹ –, ale i aktivity, které jsou s ním spojeny (nemusí jít jen o fanouškovskou základnu, ale i o jiné volnočasové aktivity, například pořádání sportovních turnajů, ale i plesů apod., významná je i brigádnická činnost, jež je v nemalé míře provozována dobrovolně a bezplatně). Bohužel sdělovací prostředky se tomuto celospolečensky významnému fenoménu, který nezastupitelně přispívá nejen ke zdravému životnímu stylu, ale i výchově mládeže ke sportu, smyslu pro fair play, apod., věnují jen okrajově,¹² povětšinou v souvislosti s diskusemi o výši dotací. A tak je reflexe této problematiky – spíše jen občasné – převážně záležitostí naší umělecké scény.¹³

A nyní bych již rád upozornil na některá dílčí hlediska, která se snaží postihnout aspekty, jež vedou k nárůstu populace fotbalového diváctva a narůstající důležitosti fotbalu ve spektru společenských aktivit. Nejprve zmíním to z nich, které poukazuje na *historicko-sociologické* souvislosti a zdůrazňuje, že popularita fotbalu se masově rozšířila především v 60. letech minulého století, tedy v době, kdy v rámci euroamerické civilizace došlo po letech zaměřených

¹⁰ Bosák, J., *Životní mač*. Praha, Knihní klub 2013, s. 24. Fotbalová asociace České republiky (FAČR) na svých oficiálních stránkách uvádí, že v jejím rámci bylo ke dni 6. března 2015 registrováno 4148 fotbalových a 2426 futsalových klubů, sdružujících celkem 15 378 mužstev a zhruba 300 000 členů. Viz www.fotbal.cz; Official server – Football Association of Czech Republic; cit. 8. 3. 2015.

¹¹ V této souvislosti bych rád přičinil i jednu možná zdánlivě marginální poznámku, kterou však považuji za důležitou. V celé práci při obecném popisu chování sportovních diváků, resp. fanoušků sice používám jen gramatické mužské rody, činím tak však výhradně kvůli přehlednosti a úspoře místa, nikoliv kvůli tomu, že bych si neuvědomoval vzrůstající roli žen v celém fotbalovém dění. Ostatně i jeden z rozhovorů, jejichž záznamy přikládám ke své práci, jsem vedl se ženou – fotbalovou fanynkou.

¹² Nejnověji snad lze za „první vlašťovku“ avizující změnu tohoto dosud převažujícího přístupu považovat celkem objektivně a vyváženě koncipovaný dokumentární cyklus, vysílaný v zimních měsících roku 2015 veřejnoprávní televizí, „Kdo neskáče, není Čech“.

¹³ V českém uměleckém prostředí tuto oblast postihují převážně úsměvné filmy a seriály, v nichž fotbalisté a jejich příznivci často působí, mírně řečeno, poněkud prostoduše. V posledních letech šlo např. o seriál „Okresní přebor“ nebo film „Poslední zápas Pepíka Hnátky“, které novým způsobem navazují na obecně převažující komediální tradice tohoto žánru v české literatuře (například Bassovu *Klapzubovu jedenáctku* či Poláčkovy *Muže v off-sidu*). Za jejich klad lze minimálně považovat aspoň to, že v nich hráči a činovníci fotbalu nejsou prezentováni jako primitivní či přinejmenším „zvláštní“ jedinci, případně společenští outsideri, což je jinak v české kinematografii už snad jakési zavedené převažující klišé, kterému se bohužel nejnověji nevyhnul ani film „Pojedeme k moři“, za nějž v roce 2015 získal režisér Jiří Mádla od českých filmových kritiků cenu Objev roku (v kategorii „Nejlepší film“ v anketě Český lev se tento počín umístil na čtvrtém místě). O tom, že tento černobílý zjednodušující přístup, který v uplynulých dekáдах v české filmografii převažoval (namátkou lze např. uvést Hřebejkův film „Horem pádem“ nebo Slukovy „Non plus ultras“), už v celosvětovém měřítku filmaři opouštějí, svědčí například příspěvek na www.topzine.cz: *Filmy o fotbalových fanoušcích nejsou jen o chuligánech. Přinášíme 5 nej.*

na poválečnou obnovu k nárůstu produktivity práce a ekonomickému rozkvětu. Ruku v ruce s ním šla nejen vzrůstající životní úroveň širokých vrstev obyvatelstva, ale i změna životního stylu: s růstem materiálního blahobytu bylo spjato „odhodlání“ i možnosti utrácet a s větším množstvím volného času byl spojen větší důraz položený na náplň volnočasových aktivit a dobu jim věnovanou – jak v individuálním, tak celospolečenském měřítku.¹⁴ Klíčovou roli v této souvislosti hrají také masová média, což je téma, kterému se budu podrobněji věnovat na jiném místě této práce.¹⁵

„*Technický*“ pohled na fotbal zase zdůrazňuje rozvoj nových technologií, jež mimo jiné usnadnily a cenově i časově zpřístupnily většímu množství příznivců fotbalu dopravu, a to i na utkání odehrávající se na geograficky vzdálených místech. Především ale podnítily rozmach masmédií, provázený rychlým a přesnějším přenosem informací. Dnes tedy mohou fotbalová utkání nejen sledovat zároveň (!) miliony lidí na celé planetě (tedy takřka všichni ti, které fotbal zajímá), ale všichni také mohou sledovat hru pohledy různých kamer, jsou jim nabízeny zpomalené i opakované záběry atd., což pochopitelně vyvolává nejrůznější vášnivé komentáře, které je zase obratem možné sdílet na globálních internetových sítích. Pokud se svět skutečně stává jednou velkou globální vesnicí, pak právě fotbal může být jedním z nejvýraznějších společně sdílených zájmů.¹⁶

Pochopitelně je v souvislosti s fotbalem zdůrazňován i *náhled „ekonomický“*. Špičkový sport je dnes velmi výnosným zábavným artiklem, jehož roli nelze podceňovat. Přestože hra sama v obecném smyslu je ze své podstaty „neproduktivní, ... nevytváří ani hodnoty, ani majetek“,¹⁷ veškeré dění odehrávající se kolem profesionálního a částečně i amatérského fotbalu je mimo jiné obrovským byznysem. „Na světě existuje pouze dvacet pět zemí, jejichž hrubý domácí produkt přesahuje výnosy fotbalového průmyslu.“¹⁸ Do tohoto „průmyslu“, jenž je bohužel velmi často spojován nejen s komercializací sportu, ale i s korupcí,¹⁹ patří

¹⁴ Srv. např. Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*. Praha, Karolinum 2010, s. 13 aj.

¹⁵ Zde pouze upozorním na zásluhou práci J. Děkanovského: *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*, kterou sám autor charakterizoval takto: „Těžiště této studie spočívá ovšem [ve zkoumání – O.B.] možnostech percepce a následné interpretace světa sportu, v podobě, jak nám jej právě masová média předkládají – tedy v podobě, kterou můžeme pokládat za specifickou formu kulturního textu.“ *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha, Dokořán 2008, s. 12.

¹⁶ „... zájem veřejnosti o sport prodělal v druhé polovině 20. století obrovský vzestup právě díky neuvěřitelnému rozmachu prostředků masové komunikace“. Tamtéž, s. 11. A už například i názvy jednotlivých podkapitol v 2. kapitole této práce: „Možnosti zprostředkování“, hodně naznačují: „Sport a rozhlas“, „Sport a fotografie“, „Sport, televize a film“, „Sport a internet“. Tamtéž, s. 34-82.

¹⁷ Caillois, R., *Hry a lidé*, c.d., s. 32.

¹⁸ Faccio, L., *Messi, chlapec, který chodil všude pozdě (a dnes je první)*. Praha, xyz 2014, s. 12.

¹⁹ Podrobněji viz např. Jennings, A., *Faul! Tajný svět FIFA: Úplatky, zmanipulované volby a skandály s lístky*. Praha, BBart 2007. Nejde přitom zdaleka o jevy patřící minulosti: v květnu letošního roku propukla

pochopitelně nejen výdělky jeho přímých aktérů, ale i výnosy z prodeje vstupenek a přenosů televizních práv,²⁰ příjmy z reklam, sázek a mnohé další.

Hledisko, které bychom mohli označit jako „*psychologické*“, zase zdůrazňuje potřebu lidí žijících v anonymizovaném a snad až příliš individualizovaném světě s něčím se ztotožnit, někam patřit. A také pochopitelně potřebu vzrušení, adrenalinu. „Sportovní události samou svojí povahou, herní iluzorností, která se jako by mění ve skutečnost, nabízejí takové vzrušení, které v běžném každodenním životě neexistuje.“²¹ Nermalou roli hraje i vytržení z každodennosti. R. Caillois obecně každou provozovanou hru popisuje jako „*vydělenou z každodenního života*, vepsanou do přesných a předem daných časoprostorových mezí“.²² Téměř pro všechny diváky je fotbalový zápas něčím výjimečným, něčím, co je jiné než všední běžné události každodenního života.²³

Nemám v žádném případě v úmyslu žádný z těchto přístupů bagatelizovat, navíc ani nejsem schopen jejich podrobné a dostatečně kvalitní analýzy. Jisté aspekty v nich obsažené však hodlám ve své práci zohlednit (především při rešerších sekundární literatury). Zmiňuji je úvodem své práce především proto, abych nastínil, že není možné psát diplomovou práci „o fotbale jako takovém“, ale je třeba se soustředit jen na jeden z dílčích aspektů s tímto tématem souvisejících. V této souvislosti bych také rád zdůraznil, že se snažím tuto práci napsat z hlediska *orální historie*. Přestože jsem v českém prostředí dosud nenarazil na žádnou významnější práci zabývající se fotbalem a aktivitami s ním souvisejícími z pohledu orální

korupční aféra přímo v nejvyšších orgánech Mezinárodní fotbalové federace. Ve středu 27. května, tedy těsně před pátečním kongresem FIFA a volbou jejího předsedy, zatkla švýcarská policie v Curychu šest vysoce postavených funkcionářů Mezinárodní fotbalové federace. Následně byl počet zadržených činníků rozšířen na čtrnáct. Jsou podezřelí z korupce, vydírání, praní špinavých peněz a podvodu v souvislosti s přidělováním pořadatelství mistrovství světa a televizních práv. V souvislosti s touto aférou odstoupil čtyři dni po svém znovuzvolení z čela FIFA i její dlouholetý předseda Sepp Blatter. Celá událost je považována za natolik významnou, že projednávání jejích dopadů zařadili na program svého jednání i poslanci Evropského parlamentu. Zdroje: ČTK a www.sport.cz; cit. 17. 6. 2015.

²⁰ Dne 10. února 2015 zaplatily při aukci pořádané Premier League společnosti Sky a British Telecom (BT) za televizní práva na přenosy anglické nejvyšší fotbalové soutěže v období let 2016-2018 dohromady 5 136 miliard liber šterlinků, tedy v přepočtu asi 190 miliard Kč. Obě tyto společnosti podle svých mluvčích přitom předpokládají, že tato investice se jim vrátí nejen díky příjmům z televizních reklam, ale i díky vysokým – a stále rostoucím – nákladům anglických fanoušků: např. společnost Sky, která byla na Britských ostrovech průkopníkem zpoplatnění televizních přenosů, má dnes více jak 11 milionů předplatitelů, přičemž nejnižší měsíční cena nabízeného TV balíčku je 34,5 liber, tedy asi 1300 Kč. Není také bez zajímavosti, jak dramaticky cena televizních práv právě v Británii roste: V roce 1992 prodala Premier League TV práva za 191 milionů liber, na prahu 21. století za 1 miliardu a 15 let poté už za více než 5 miliard. Podrobněji viz např. Hartman, P., *Billion League*, c.d., s. 26-30.

²¹ Srv. Sekot, A., *Sociologie sportu*. Praha, Grada Publishing 2008, s. 254.

²² Caillois, R., *Hry a lidé*, c.d., s. 31.

²³ „*Hra není „obyčejný“ nebo „vlastní život“*. Spíše je vystoupením z takového života do dočasné sféry aktivity s vlastní tendencí.“ Huizinga, J., *Homo ludens*, c.d., s. 15.

historie, osobně se domnívám, že je to téma právě pro tuto disciplínu mimořádně vhodné. Vyjdeme-li totiž z axiomu, podle kterého „základním předpokladem práce s orální historií je respekt k člověku jakožto jedinci se vším, co s sebou tento fakt přináší“,²⁴ je evidentní, že právě důraz na jedinečnost může nalézt v tématu, jímž se zde zabývám, živnou půdu. Právě fotbal (ale platí to pro kolektivní hry obecně – v našem prostředí bych například zmínil velmi populární lední hokej) je totiž činnost, kterou má možnost každý člověk provozovat, sledovat, prožívat či hodnotit svým vlastním způsobem.

Fotbal je nejen sport, ale i hra, a proto je jeho atributem mimořádná proměnlivost, takřka nekonečné množství možností, které ho provázejí. Jako neexistují dvě stejná fotbalová utkání, neexistují nikdy ani stejné okolnosti a obecenstvo, které ho provázejí. Navíc je fotbal velmi akční podívanou, při níž se rychle mění nejen styl hry, ale i atmosféra na stadionu a nálady diváků, kteří mohou prožívat rychlé střídání emočních stavů. A právě toto všechno podle mého názoru skutečně zakládá popularitu a přitažlivost fotbalu, hry, která lidem dokáže přinášet mnoho radosti. Nejen její průběh, ale ani výsledek není nikdy předem znám, vždy je nejistý, či jinak řečeno, nepředvídatelný.²⁵

Každý fotbalový zápas je jedinečný. Zatímco u individuálních sportů umožňují nejnovější technologie změřit čas na setiny vteřiny a vzdálenosti na milimetry, a tak zcela objektivně určit nesporného vítěze, u kolektivních her sehrává svou roli náhoda, nepředvídatelnost. Za jistých okolností může přece zvítězit i předem odepisovaný outsider. Jako by diváci sledovali divadelní představení, jenže (na rozdíl od her, jejichž zápletky i konec jsou – minimálně hercům – předem známy) s nejistým výsledkem. Nikdo nemůže předem vědět, jak dopadne akce, kterou záložník či obránce založí ještě v hloubi svého obranného pole – možností a variant, jak se hra bude vyvíjet, je nekonečně mnoho. Přesně to vystihl nejlepší fotbalista minulého století, Edson Arantes do Nascimento: „Fotbal je něco neobyčejného. Je to kolektivní sport, nemůžete ho pěstovat individuálně. Na naprosté harmonii, která panuje mezi spoluhráči, je cosi kouzelného. Ideální přihrávka útočníkovi, to znamená správně načasovaná a přesně mířená, je úplně stejně důležitá jako sám gól. Když je mužstvo sehrané, jde to jako po másle, jako kdybychom všichni synchronizovaně tančili.“²⁶

A jak už jsem uvedl, ani obecenstvo není nikdy stejné. Fotbal má ovšem pro své *diváky* – a právě to mj. zakládá jeho masovou oblibu – jednu nepopiratelnou, jakousi

²⁴ Vaněk, M. – Mücke, P., *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, Fakulta humanitních studií – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., 2011, s. 23.

²⁵ Mezi šesti hlavními charakteristikami R. Caillois na třetím, tedy nikoli nevýznamném, místě definuje hru jako činnost „*nejistou*, jejíž průběh ani výsledek nemůže být předběžně určen“. Caillois, R., *Hry a lidé*, c.d., s. 31-32.

²⁶ Pelé – Duarte, O. – Belios, A., *Pelé. Vlastní životopis*. Praha, Triton 2006, s. 10.

„přidanou“ hodnotu: této hře může porozumět téměř každý. Jeho pevně daná pravidla, která obrovskou měrou přispěla ke globálnímu rozšíření fotbalu, jsou totiž velmi jednoduchá²⁷ a navíc se při fotbalové hře užívá snad nejjednodušší pomůcka, jakou si lze představit (mezi míč a tělo hráče už nevstupuje žádný zprostředkující článek). To vše umožňuje snadné pochopení, a tím vtažení diváka do hry, do sportovního zážitku. Je to snadno nahlédnutelné např. porovnáním závodu biatlonové štafety a fotbalového utkání. Přestože je v současné době biatlonový sport u nás velmi populární a závody světového poháru v Novém Městě na Moravě navštívilo ve dnech 6.–8. února 2015 přes 100 000 diváků,²⁸ jen málokdo z nich mohl hodnotit výkony sportovců kvalifikovaně, tedy nejen s ohledem na místy jednoduchá pravidla, ale i na kvalitu sněhu, přípravu lyží, rychlost větru při střelbě a podobně – většinou přišli jen povzbudit domácí závodníky. Naproti tomu vývoj fotbalové hry může relativně snadno sledovat a hodnotit téměř každý divák. I v těchto případech však – a to považují z pozice orální historie za přínos – je nejen hodnocení, ale i selektivní paměť diváka většinou individuální, zakládající se na tom, nakolik on sám určitou situaci osobně prožíval jako výjimečnou a hodnou zapamatování.²⁹ Nakolik je přitom jeho hodnocení konkrétních situací či zážitků kompatibilní s objektivizovatelnými údaji, bude předmětem dílčích analýz této práce.

Vzhledem k tomu, že svou práci zakládám především na postupech, jež jsou orální historii vlastní, tedy na individuálně vedených rozhovorech, rozhodl jsem se tomu přizpůsobit i zaměření své práce. Jako narátory, s nimiž povedu rozhovory, jsem si vybral fotbalové diváky na stadionech. Důvody, které mě k tomu vedly, spočívají především v důležitosti, kterou dnes fotbalové diváctvo má. Diváci nehrají klíčovou roli jen v úvahách činovníků „fotbalového průmyslu“, jeho důležitost oceňují i sami hráči, například Pelé se k tomu vyjádřil takto: když „je obecenstvo ve varu, všímá si úrovně hry, její krásy. Mám pocit, že by diváci jako celek měli být dvanáctým hráčem mančaftu – takový mají v této podívané

²⁷ Základní pravidla fotbalových utkání platí v prakticky nezměněné podobě od roku 1863. Původně jich bylo jen 9 – bylo tedy snadné je pochopit a naučit se je. Dílčí úpravy jsou ovšem, vzhledem k vývoji hry, čas od času nutné. Poslední, které FIFA schválila, vstoupily v platnost 1. června 2010.

²⁸ Údaj převzatý z titulní strany deníku *Sport*, 9. 2. 2015.

²⁹ Výmluvně to dokumentuje i přístup fotbalového komentátora Jaromíra Bosáka, kterého rozhodně není možné považovat za běžného diváka – profesionalita jeho reportáží je respektována nejen diváky a hráči, ale i jeho kolegy, kteří o ní často hovoří s velkým uznáním: „Rozhodně se nedá říci, že většina fotbalových zápasů je nudná ... Fotbalový zápas Česká republika – Nizozemsko z EURO 2004 byl tak skvělý příběh, že mám jeho detaily i po osmi letech přesně uložené v paměti. Naopak semifinále z roku 1996 Česká republika – Francie si vyjma penaltového rozstřelu vlastně nepamatuju, protože se tam nic pozoruhodného nestalo.“ Bosák, J., *Životní mač*, c.d., s. 179.

význam.³⁰ Na základě své osobní mnohaleté zkušenosti jsem ostatně také přesvědčen, že fotbal bez diváků a fanoušků ztrácí svůj pravý náboj a jiskru, neboť jsou to nejčastěji právě oni, kdo vytvářejí atmosféru, která sportovce podněcuje ke stále lepším výkonům.³¹ A náhodou jistě není ani to, že mezi nejpřísnější tresty, které fotbalové organizace svým členům ukládají, patří uzavření stadionu, tedy hra před prázdnými ochozy.

Bylo samozřejmě možné zvolit jako narátory jinou skupinu: kdybych chtěl například analyzovat fotbalovou hru a její proměny, tak hráče a trenéry, kdyby bezpečnost na stadionech, tak členy bezpečnostní služby.³² Já jsem však vycházel z předpokladu, který se pokusím níže v této práci ještě podrobněji doložit, totiž že právě kolektivní sportovní hry mají pro diváky zcela specifický význam – a naopak. Již první rozhovory, které jsem vedl a které v této práci nakonec nejsou zahrnuty, mi však objasnilo, že lidé, kteří fotbal sledují jako diváci, jsou – ať už se to týká jejich motivací či hodnocení, která formulovali – natolik různorodí, že není možné jejich postoje v úplnosti zachytit či zobecnit, či to přinejmenším vede k diskutabilním závěrům.³³ Rozhodl jsem se proto soustředit především na divácké projevy, tedy fenomén, který vyvolává největší diskuse v širší veřejnosti – a to i v té, která jinak dění souvisejícímu s fotbalem příliš pozornosti nevěnuje. V těchto souvislostech se bohužel ukazuje, že fotbal dokáže vedle pozitivních vzbuzovat i zcela negativní pocity a ohlasy.

³⁰ Pelé – Duarte, O. – Belios, A., *Pelé. Vlastní životopis*, c.d., s. 10. Na jiném místě pak Pelé uvádí: „... vždycy jsem si vážil ... fanoušků. Neustále jsem se snažil ze všech sil a dělal všechno pro to, abych je pobavil a oni mohli ze stadionu odcházet spokojeni, s vědomím, že viděli dobrý fotbal. Modlival jsem se k Bohu třeba takto: „Jestli má tenhle zápas skončit remízou, dej, ať je to 3 : 3 nebo 2 : 2, a ne 0 : 0. Bodově to vyjde nastejno a tebe to nic nestojí!““ Tamtéž, s. 204.

³¹ Na druhou stranu si samozřejmě nemyslím, že sport provozovaný bez fanoušků ztrácí svou hodnotu. Naopak: vždyť přílišný důraz na diváckou přitažlivost může v některých případech vést až k přílišné komercializaci sportu či dalším nežádoucím, až nebezpečným jevům. A v obrovské oblasti rekreačního sportu se sportovci většinou spokojují s tím, že svou činnost provozují buď zcela bez diváků, nebo jen s jejich malým, resp. spíše symbolickým počtem. Většina z nich to přitom za žádnou újmu ani nepovažuje, neboť svou aktivitou sleduje jiné cíle. „Sport rekreační, široce rozšířený a přístupný, zahrnuje velký počet nej-různějších pohybových aktivit, z nichž mnohé neodpovídají kritériím sportovních činností. Rekreačního sportu se účastní prakticky všechny vrstvy občanů všech věkových kategorií, jde o činnost ve volném čase, spontánní, více nebo méně systematickou.“ Evropská charta sportu. Dostupné na: www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu; cit 26. 2. 2015.

³² Tomuto tématu je věnována např. diplomová práce Čestmíra Paila *Bezpečnost na fotbalových stadionech* (Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2014).

³³ Níže se v této práci pokusím doložit, že i práce, z nichž jsem čerpal v rámci sekundární literatury a které se o to pokoušejí, se často ve svých závěrech dosti výrazně rozcházejí.

2. Záměr, metodologie a etika práce

2.1 Záměr a cíle práce

Sportovní diváctví, především na stadionech a v jejich okolí, je – jak je obecně známo – zhruba od poloviny minulého století spojováno i s některými negativními jevy, které jsou záporně vnímány jak sportovci, tak většinou diváků i širokou veřejností, jež je obecně reflektuje jako tzv. divácké násilí. Ve své práci si proto kromě jiného položím i otázku: Proč právě fotbalové prostředí iniciuje násilné projevy (zatímco jiné kolektivní sporty zůstávají mimo procesy přerůstání dočasné symbolické identifikace v reálné postoje)? V těchto souvislostech se pak soustředím především na hledání odpovědi na další otázku: Souvisí chování účastníků konfliktů, ke kterým dochází na fotbalových stadionech, se sociálně-psychologickým fenoménem davového jednání? Lze ho skrze tyto kategorie popsat a porozumět mu? Vycházím přitom z předpokladu, že na stadionech ve většině případů vystupují diváci nejen každý sám za sebe, ale také jako součást divácké masy. Při zkoumání tohoto předpokladu bych však chtěl zdůraznit a doložit, že přestože se na stadionech projevuje především divácká masa, nejedná se zdaleka o zcela homogenní shromáždění. I divácká masa se totiž dělí na skupiny, jež sice sledují fotbalové utkání společně, ve své podstatě se však liší.³⁴

Na základě teoretických východisek i vlastního empirického výzkumu tedy ve své diplomové práci směřuji k potvrzení (či vyvrácení) předpokladu, že divácké projevy lze ve většině případů chápat jako projev masového jednání, které lze analyzovat jak v rovině povahy masy fotbalových diváků (její funkce ve vztahu k iniciátorům a účastníkům konkrétních aktivit směřujících k násilným projevům), tak z hlediska postavení aktérů (jednotlivců či menších skupin v ní).³⁵ Heterogenita divácké masy totiž navozuje tezi, že motivace a konceptualizace diváckého chování bude odlišná podle toho, do jaké divácké skupiny konkrétní člen fotbalového publika náleží. Ovšem i v případě přijetí tohoto předpokladu tu zůstávají otevřené další otázky: Podíleli by se na vyvolávání střetů ve fotbalovém prostředí všichni jejich aktéři, kdyby se jich měli dopustit osamoceni, tedy bez účasti dalších lidí, kteří je verbálně či jinak podporují? Jak diváci na fotbalových stadionech reagují na konfliktní situace, případně jak reflektují násilné jednání, jehož byli svědky (či případně přímými účastníky)? A co vůbec považují za tzv. divácké násilí?

Abych zjistil, zda jsou předpoklady, z nichž vycházím, správné, či nikoli a zda se

³⁴ Tomuto tématu se budu podrobněji věnovat v následující kapitole této práce.

³⁵ Elias Canetti tyto jednotlivce či menší skupiny nazývá „krystaly masy“. Podrobněji viz Canetti, E., *Masa a moc*. Praha, Academia 2007, s. 124.

na otázky uvedené výše vůbec dají nalézt zobecnitelné odpovědi, užiju metodologii, kterou nyní detailněji popíšu na následujících stránkách.

2.2 Užité metodologie

Moje diplomová práce se v zásadě opírá o *propojení dvou typů dat*, primárních a sekundárních.

Zdrojů sekundárních dat jsem užíval několik. Nejdůležitější z nich pro mě představovaly zejména odborné studie a monografie. Tyto zdroje jsem navíc doplnil i excerpací novinových článků a internetových zdrojů. Tam kde jsem to považoval za účelné, jsem uvedl i některá statistická data. Využil jsem rovněž dokumenty a zprávy státních organizací, a to v kontextu, ve kterém jsem se zabýval problematikou diváckého násilí ve vztahu k legislativě a konání výkonné moci státu. Uvedené zdroje jsem doplnil i obrazovými materiály, konkrétně fotografiemi z diváckých akcí, které jsem získal na internetu.

Zdrojem primárních dat se mi pak staly hloubkové rozhovory s fotbalovými diváky a fanoušky, jež považuji pro svou práci za klíčové. Navázal jsem rovněž osobní kontakt s bezpečnostním expertem, který se problematikou diváckého násilí systematicky zabýval mnoho let a je bývalým předsedou mezinárodní organizace „Stálého výboru Evropské úmluvy k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech“ při Radě Evropy. Využil jsem i vlastní zkušenosti fotbalového fanouška. Na rozdíl od B. Buforda, jehož práci považuji za velmi cenný, byť nejednoznačný dokument,³⁶ moje zkušenost s fanouškovstvím napsání této diplomové práce předcházela.

Zatímco první kapitoly mé práce vycházejí zejména z rešerší získaných z odborné literatury a data získaná z empirických zdrojů jsou používána spíše jako příklady pro závěry, které z literatury plynou, další části práce jsou založeny především na analýze rozhovorů, které jsem vedl s fotbalovými diváky. Odborná literatura se zde ocitá v jakémsi „dialogu“ s primárními daty a konečné závěry jsou vypracovány na základě propojení všech typů získávaných dat metodou komparativní analýzy.

Zdroje sekundárních dat

a) Odborná literatura

Při studiu odborné literatury jsem se primárně zaměřil jak na studie věnované sociologii sportu

³⁶ Na přelomu 80. a 90. let minulého století se nezávislý novinář Bill Buford připojil k aktivitám anglických rowdies, nejprve při klubu Manchester United a poté i anglické reprezentace. Jeho cílem bylo zpočátku jen získávání podkladů pro vlastní reportáže a chování fanoušků odsuzoval. Postupně však jejich hodnoty začal chápat, ba dokonce se s nimi v jistých situacích i ztotožnil. Srv. Buford, B., *Sám mezi rowdies*. Nové Sedlo u Lokte, Nakl. Zdeněk Plachý 2005.

obecně, tak i na literaturu zaměřenou na sociologii násilí. Při analýze podstaty diváckého násilí v jeho obecné podobě jsem se opíral především o studii Charlese Tillyho *Politika násilí*,³⁷ při analýze role masy a davu pak zejména o práci Eliase Canettiho *Masa a moc*³⁸ a klasickou studii Gustava Le Bona *Psychologie davu*.³⁹ Další sekundární literaturu jsem využil při snaze o konkrétnější analýzu chování fotbalového publika. V této souvislosti jsem čerpal z domácích i zahraničních publikací, počínaje studii orálních historiků přes práce autorů zabývajících se sportovním diváctvím, především J. Smolíka, A. Sekota a P. Slepíčky, a konče bakalářskými a diplomovými pracemi.

b) Excerpce denního tisku a internetových zdrojů

Svá obecnější tvrzení a předpoklady dokládám v této práci konkrétními příklady, které jsem nečerpal z odborné literatury ani oficiálních dokumentů. Přitom využívám jak domácích, tak zahraničních internetových zdrojů a rovněž některých fanouškovských webů a novinových článků.⁴⁰ Bohužel jsem již takřka nemohl využívat fanzinů,⁴¹ zdrojů ještě v relativně nedávných letech hojně excerpovaných i v české odborné literatuře zabývajících se tematikou hooligans.⁴² Nebylo to možné buď proto, že – jako tomu bylo v případě Football Factory, který i členové akademické obce považovali za „graficky a obsahově nejlepší zin v České republice“⁴³ – se na jeho přípravě a vydávání přestali podílet hlavní aktéři, nebo – jako tomu bylo ve většině ostatních případů (Hooligan, Bazal, Gauner atd.) – je pohltily a nahradily internetové stránky a diskuse. Novinových článků a internetových zdrojů jsem

³⁷ Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*. Praha, Sociologické nakladatelství 2006.

³⁸ Canetti, E., *Masa a moc*, c.d.

³⁹ Le Bon, G., *Psychologie davu*. Praha, Nakl. Jaroslav Samec 1947.

⁴⁰ Zde je mým hlavním zdrojem excerpce deníku Sport, jehož jsem dlouholetým pravidelným čtenářem. „Sport“ (vydavatel RINGIER, Axel Springer, a.s.) je v Čechách jediný celostátně vydávaný deník, který je věnován sportovní tematice. Kromě hlavní zpravodajské části jsou jeho součástí i místní mutace, které zpracovávají oblastní redakce.

⁴¹ Tento pojem je složen z anglických slov „fans“ a „magazine“.

⁴² Srv. např. Mareš, M. – Smolík, J. – Suchánek, M., *Fotbalová chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. Brno, Centrum strategických studií – Barrister & Principal 2004, s. 134-146. V této publikaci autoři zahrnují pod pojem „chuligáni“ jak hooligans, tak ultras, protože podle jejich názoru je na české fotbalové scéně jejich „rozčlenění nejasné“. Tamtéž, s. 129.

⁴³ Tamtéž, s. 150. Football Factory bylo české neregistrované tištěné periodikum, které nepravidelně vycházelo od jara roku 1998. Jeho název vznikl převzetím originálního titulu knihy Johna Kinga (v českém překladu: King, J., *Fotbalová fabrika*. Praha, BBart 2003). Dnes je kompletní edice Football Factory (1998–2008, celkem 60 kusů), fanzinu, který „vydávali fanoušci o fanoušcích a byl nedílnou součástí a průvodcem české ultras a hooligans scény“, na internetu nabízena za 2000 Kč jako „nabídka pro sběratele, a také vhodný vzpomínkový narozeninový dárek především pro starší ročníky v řadách tuzemských chuligánů a ultras“. Reflektována je tak i určitá generační obměna divácké základny. Dostupné na: www.ffostrava.cz; cit. 2. 5. 2015.

využíval především proto, že jsem přesvědčen, že během posledních let dochází na našich fotbalových stadionech k radikálním změnám, které navíc nabývají stále větší dynamiky. Vzhledem k rychlosti tohoto procesu, který se snažím zachytit v jeho nejaktuálnější podobě, nejsou jeho dílčí aspekty dosud reflektovány v odborné knižní produkci.

Zdroje primárních dat – rozhovory s fotbalovými diváky

Při získávání primárních dat jsem se opřel o metodologii *kvalitativního výzkumu*. Pro kvalitativní metodu jsem se rozhodl na základě předpokladu, podle kterého „kvalitativní metody ... mohou být použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme. V neposlední řadě mohou kvalitativní metody pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují.“⁴⁴ Vycházel jsem přitom zejména ze zásad tzv. etnografického výzkumu, který J. Hendl definuje následovně: „Etnografický výzkum se provádí s cílem získat holistický obraz určité skupiny... Na rozdíl od tradiční etnografie se přitom výzkumník nezabývá nějakým kmenem na odlehlém místě, ale skupinami přímo ve vlastní společnosti.“⁴⁵

Rád bych také zdůraznil, že z obecného hlediska jsem se při koncipování i realizaci svého výzkumného záměru opíral o závěry M. Dismana, který uvádí, že kvalitativní metodologie je vhodná tehdy, chceme-li o málo jedincích zjistit velké množství informací, a zároveň zdůrazňuje, že tento typ metodologie se dotváří až při vlastním výzkumu.⁴⁶ Prvořadým cílem mé práce tedy v žádném případě není potvrzování předem vytvořených hypotéz či vlastních konstruktů. Moje cíle jsou především explorační a deskriptivní.

Za klíčový zdroj primárních dat považuji ve své práci rozhovory, které jsem vedl se členy všech hlavních diváckých skupin. Jak už jsem přitom uvedl v předchozí kapitole, rozhodl jsem se v této souvislosti využít především metodologii *orální historie*. Důvodů, které mě k tomu vedly, bylo v zásadě několik.

Především je to sama akčnost a proměnlivost fotbalové hry a všeho, co je s ní spjato. Prakticky každá herní situace má několik možných variant řešení, a i když je nakonec realizována jen jedna z nich, subjektivní hodnocení zvoleného řešení se u různých diváků

⁴⁴ Strauss, A. – Corbinová, J., *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a metody zakotvené teorie*. Brno, Sdružení Podané ruce – Boskovice, Nakladatelství Albert 1999, s. 11.

⁴⁵ Hendl, J., *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Druhé, přepracované a aktualizované vydání. Praha, Portál 2008, s. 116.

⁴⁶ Disman, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum 2002. Kurzíva O.B.

liší, často dokonce diametrálně.⁴⁷ Totéž se týká i výkonů hráčů a rozhodčích, atmosféry na hřišti apod. To znamená, že postoje všech aktérů (mezi něž samozřejmě, jak jsem již výše uvedl, zahrnuji i diváky) jsou vždy individuální, objektivizovatelné jen do určité míry, a proto se verbální zachycení jejich osobních hodnocení a emočních prožitků jeví jako nanejvýš vhodné.

Dalším důvodem je specifická skupina – tedy fotbalového diváctva –, jejíž postoje a názory se snažím analyzovat. Rozhovory totiž plánuji vést se všemi diváckými skupinami, které ovlivňují dění na stadionech. Tedy nejen s tzv. běžnými fanoušky, ale i se členy aktivněji se projevujících skupin. Vzhledem k tomu, že někteří narátoři, kteří mi předběžně přislíbili poskytnout rozhovory, patří k relativně uzavřeným skupinám ultras a hooligans, není snadné jejich postoje klasickými metodami postihnout. Je to dáno především tím, že oni sami se často navenek vědomě izolují a „nebaví se s každým“. Osobní rozhovor se jeví jako vhodná metoda ale i proto, že ultras a hooligans si sami uvědomují, že jsou většinou veřejnosti i masmédií vnímání a prezentování negativně (často o to dokonce usilují, což je ovšem otázka, kterou se zde podrobněji zabývat nehodlám), a jsou tedy nedůvěřiví, neboť se obávají zkreslení svých vyjádření.⁴⁸ Z těchto důvodů se proto jejich postoje, alespoň podle mého názoru, nejlépe daří zachytit bezpředsudečnými metodami orální historie, které jejich svědectví zachytí v úplnosti. Jestliže jsou totiž ústní sdělení často jediným zdrojem informací, které o těchto skupinách můžeme získat, pak se orální historie a její metoda – co nejúplnější zachycení rozhovorů (ať již nahrávané nebo přepisované) – jeví jako optimální.

Je také třeba vést v patrnosti, že orální historie sehrává zcela nezastupitelnou úlohu tam, kde schází – ať již z časových či jiných důvodů (například kvůli marginalizaci zkoumaného jevu majoritou vědecké komunity) – dostatek „klasických“ historických pramenů. Její předností jakožto zcela nového typu historie je možnost uchovat životní postoje a zkušenosti lidí, kteří jsou tradičními historiky začasť opomíjeni jakožto nezajímaví či nevýznamní. Předmětem zkoumání orální historie se tak mj. často stávají i příslušníci dříve podrobněji nezkoumaných společenských skupin. Právě díky orální historii jsou zachyceny i názory a postoje lidí, jež byly do té doby „neartikulovány“, což pomáhá reflektovat strukturu

⁴⁷ „Pro fotbalové diváky jsou typické individuální odlišnosti v prožitcích, kdy jeden podnět se může odrážet v diváckém prožitku kvalitativně i kvantitativně odlišnými druhy emocí.“ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 24.

⁴⁸ Ke stejným závěrům dospěli například i Martin Dýšek a Eva Jílková. Srv. Dýšek, M., *Projevy agrese u fotbalových diváků*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2011. Jílková, E., *Postoj fotbalových diváků AC Sparta k agresi*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2012.

společenské reality v celé její složitosti.⁴⁹

V neposlední řadě se mi pak metodologie orální historie jeví jako vhodná kvůli relativně rychlým proměnám fotbalového diváctva obecně, ale především skupin ultras a hooligans. Tyto proměny, jež často probíhají v poměrně krátkém čase, je velmi nesnadné zobecňovat či kvantifikovat. Vzhledem k tomu je také velmi obtížné určit, které z mnoha jevů, jichž jsme na pestré fanouškovské scéně svědky, nakonec převáží a získají dominantní postavení.⁵⁰ Domnívám se, že teprve komparací ústních svědectví získaných s delším časovým odstupem bude možné zachytit dynamiku vývoje fanouškovské scény. Prozatím byly v české odborné literatuře např. popsány jen dvě její základní vývojové etapy: první trvala od počátku fotbalu v českých zemích na přelomu 19. a 20. století zhruba do poloviny devadesátých let minulého století, přičemž větší intenzitou se zkoumaný fenomén vyznačoval zhruba od poloviny osmdesátých let. Druhá etapa, označovaná některými autory jako období „organizovaných gangů“, pak trvá v podstatě dosud, i když se vyznačuje některými výraznějšími milníky.⁵¹

Ze všech výše uvedených důvodů jsem se rozhodl, že relevantní primární data budu získávat technikou *verbálního dotazování*, přičemž upřednostním klasický typ rozhovoru orální historie, tedy interview. V průběhu dotazování plánuji oslovit celkem osm fotbalových diváků, přičemž rozhodujícím kritériem mého výběru narátorů bude jejich příslušnost k určitému typu divácké skupiny.⁵² S každým narátorem hodlám vést jeden až dva polostrukturované rozhovory. Rozhovory budou individuální, nikoli skupinové. Všem dotazovaným budu pokládat stejné otázky. Bude-li to účelné a narátor bude souhlasit, požádám ho po prvním verbálním dotazování ještě o následný rozhovor, ve kterém budu usilovat o doplnění původního interview. Budu používat diktafon, na který si v případě

⁴⁹ Srv. Hoffman, A., Reliability and Validity in Oral History. *Today's Speech*, 22, 1974, No. 1, s. 23-27.

⁵⁰ Jako ilustrační případ je možné uvést například internet, zpočátku fanoušky takřka opomíjený, marginální komunikační prostředek, jehož pozice se však v průběhu posledních let radikálně mění. Není již jen nástrojem komunikace, ale i prostředkem sebe prezentace – „Naše akce jsou (my jsme) nejlepší“.

⁵¹ Mareš, M. – Smolík, J. – Suchánek, M., *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*, c.d., s. 129-130. Jako jeden z těchto milníků v českých zemích označují autoři zmiňované publikace začátek nového milénia, kdy je podle jejich názoru možné začít hovořit o „větší politizaci“ české fanouškovské scény. Uvádějí také, že v současné době (publikace byla vydána v r. 2004) jsme možná svědky začátku třetí vývojové etapy, již bude charakterizovat „politizace a extremizace fotbalového chuligánství“ (tamtéž, s. 130). Tento jejich předpoklad se však podle mého názoru nepotvrdil.

⁵² Jako první věc při sběru dat vždy o účastníkovi rozhovoru získám základní informace. To je důležité hlavně z toho důvodu, abych zjistil, zda daný člověk zapadá do výběrového vzorku narátorů podle kritérií, která jsem si předběžně stanovil. Budu se ho tedy tázat na vztah k fotbalovému fandění (zaměřuji se na utkání 1. a 2. ligy), rámcově též na bydliště a případně –, pokud bude ochoten mi to sdělit – na jeho věk, vzdělání či zaměstnání. Hodlám použít metodu polostrukturovaných rozhovorů, a to s relativně široce definovanými otázkami.

výslovného souhlasu narátora rozhovor nahraju. Přitom se budu snažit o to, abych zachoval co možná největší autentičnost jeho výpovědi. Všechny rozhovory následně přepíšu, byť jsem si vědom toho, že jde o postup, se kterým ne všichni orální historikové souhlasí.⁵³ Přepisy, stejně jako zvukový nosič s nahrávkami, se stanou přílohou této práce.

Samozřejmě jsem si vědom toho, že v průběhu rozhovoru vždy vzniká mezi jeho účastníky určitý vztah, byť může nabývat různých podob, k orálně historické metodě takový postup patří.⁵⁴ Po předcházející dekádě diskusí v 80. letech minulého století totiž v orální historii obecně převládá názor, že úplná objektivita není možná a že je třeba pokud možno všestranně zkoumat vztah narátora a tazatele i to, jak ovlivňuje celkovou podobu interview. Valerie Yow, která je typickou předatvitečkou tohoto přístupu, přímo konstatuje, že tak vzniklo zcela nové paradigma, ke kterému se také ona sama hlásí. Domnívá se, že výzkum není možné zcela zakládat na vlastních pocitech či hodnotách tazatele, nicméně je vždy třeba je vést v patrnosti. Výzkum jsou tazatelé samozřejmě povinni vést s co největší objektivitou, neměli by však svou vlastní subjektivitu a její vliv vnímat jako hendikep; měli by se jí snažit pochopit a začlenit do výzkumu.⁵⁵

Vycházím z předpokladu, že tazatel by měl vždy reflektovat, že to, co si sám myslí, ovlivní jeho soud o narátorovi – jeho pocity, myšlení i konečné interpretace. Někdy to může

⁵³ K orálním historikům, kteří přepisy odmítají, patří například Alessandro Portelli, který přepisy orálních zdrojů do písemné podoby přirovnává ke špatným překladům. Podle jeho názoru se totiž při přepisech často mění původní smysl orální výpovědi. Může k tomu docházet například i tím, že se dodržují gramatická pravidla a nově se zanáší interpunkce, která může posunout význam výpovědi. Přepis také, uvádí Portelli, není v žádném případě schopen zachytit všechny nuance orální výpovědi, postihuje jen jednu z jejích částí. Nedokáže zachytit intonaci či rytmus řeči. To pozměňuje smysl původního vyprávění, které využívá například dlouhé odmlky či naopak rytmické pauzy. Rychlost mluvy, která neustále kolísá, je velmi důležitá například pro pochopení důrazů, které narátor jednotlivým aspektům svého svědectví přiřítá. Zrychlování a zpomalování jsou charakteristické prvky orálních zdrojů, naopak psané formě je vlastní stálost, nerozčleněnost, plynulost. Také narátorovy emoce jsme často schopni pochopit jen na základě analýzy orálního zdroje, především podle užití intonace hlasu. Srv. Portelli, A., What Makes Oral History Different. In: Perks, R. – Thomson, A. (eds.), *The Oral History Reader*. 2nd ed. London–New York, Routledge 1998, s. 65.

⁵⁴ V rámci orální historie téma objektivitě poprvé otevřela publikace *Envelopes of Sound* (1975), v níž byly popsány jak účinky interview na tazatele, tak účinky tazatele na interview. Historikové se začali explicitně zabývat otázkou postavení historika a zaujímat při hledání odpovědi na ni odlišná stanoviska. Na jedné straně stáli ti, kteří se domnívali, že historikové by vždy měli co nejvíce stát v pozadí, posuzovat události s odstupem a potlačovat svou subjektivitu, na druhé ti, kteří tvrdili, že bez vlastní angažovanosti nikdy nemůžeme historické události pochopit. Historik není nikdy objektivní: už jen tím, že si něco vybírá, něco zdůrazňuje či naopak opomíjí, něco cítí, nějak komunikuje, ovlivňuje výzkum. Reprezentantem prvního přístupu byl např. Grele, druhého Alice Kesslerová. Celou tuto diskusi lapidárně shrnul Shulamit Reinharz jako boj mezi dvěma paradigmaty: 1) reprezentují ti, kteří chtějí depersonalizovat proces poznávání tak, aby byl univerzální a čistý; 2) ti, kteří považují subjektivní přístup badatele za samozřejmost a myslí si, že by měl být přeměněn na nezastupitelný nástroj historické analýzy. Ne všichni s ním však tak zcela souhlasili a někteří se pokoušeli nalézat i kompromisní řešení: např. Gordon zformuloval třístranný vztah mezi povahou hledaných informací, povahou narátora a povahou tazatele. Srv. Yow, V., Do I like them too much? *Oral History Review*, 24, 1997, No. 1, s. 55-79.

⁵⁵ Tamtéž, s. 77-78.

výzkum ztížit, jindy naopak ulehčit. Nicméně i přesto všechno se tazatel v rozhovorech vždy musí zaměřovat spíše na to, co je důležité pro narátora, nikoli pro něj, i když to třeba plně neodpovídá jeho představám. Subjektivita autora výzkumu je přítomná v každé práci. Ovlivňuje nejen interpretace, ale i sběr dat a jejich selekci. Z toho důvodu se při rozhovorech budu snažit reflektovat vlastní pozici v tématu, budu se snažit mít svoje předporozumění pod kontrolou a vědomě regulovat – zeslabovat akcenty, které by mohly determinovat citlivost při sběru a poté interpretaci dat.⁵⁶ Samozřejmě budu také muset zvážit, zda se mi podařilo dostatečně proniknout do uvažování narátorů. Právě na odpovědi na tuto otázku totiž závisí to, zda závěry, ke kterým ve své diplomové práci dospěji, budou relevantní a platné. Možným problémům, které v této souvislosti mohly vyvstat, se budu snažit předejít tím, že se pokusím získat si důvěru narátorů (kterou se následně pokusím naopak nezklamat). Také porovnám údaje, které jsem získal při různých příležitostech či z různých zdrojů, a rovněž údaje, které mi jednotliví narátoři poskytnou v rozhovorech. Jsem si vědom toho, že pokud se mi nepodařilo získat relevantní a hodnověrná data, znehodnotí to celou mou práci.

Při vyhodnocování získaných dat pak použiju metodu obsahové analýzy, tedy systematické a věcné třídění.⁵⁷ Na obsahovou analýzu hodlám navázat postupy kritické analýzy, jež by mi měla umožnit zachovat si dostatečně objektivní odstup.⁵⁸ Nehodlám tím nijak zpochybňovat data získaná z rozhovorů, pouze obhájit právo na vlastní názor a interpretaci, které je nedílnou součástí orálně historických analýz. Vycházím přitom z předpokladu K. Borlandové, že jakékoliv sdělení začíná žít svým vlastním životem už v okamžiku svého zveřejnění. Za zveřejnění přitom může být považováno i sdělení, k němuž dojde v rámci relativně důvěrného rozhovoru probíhajícího mezi dvěma osobami, tazatelem a respondentem – i při něm si naslouchající utváří vlastní názor a sdělení chápe ze svého hlediska, čili si ho interpretuje svým vlastním způsobem na základě svých životních zkušeností a postojů.⁵⁹

V průběhu této kritické interpretace budu zejména hledat možné souvislosti v odpovědích každého narátora zvláště i všech narátorů dohromady. Mým cílem přitom bude uvedení jednotlivých klíčových dat získaných z rozhovorů do vzájemných vztahů. To

⁵⁶ Hendl, J., *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*, c.d., s. 154.

⁵⁷ Srv. tamtéž, s. 246-248.

⁵⁸ Na nutnost zachovávání těchto postupů v rámci orální historie dlouhodobě upozorňují její významní představitelé, např. Paul Thompson, Claudia Salazarová nebo Alessandro Portelli. Srv. Blee, K. M., Evidence, Empathy, and Ethics: Lessons from Oral Histories of the Klan. *Journal of American History*, 80, 1993, No. 2, s. 596-606.

⁵⁹ Srv. Borland, K., *That's Not what I Said: Interpretive Conflict in Oral Narrative Research*. London–New York, Routledge 1991, s. 73.

mi, jak doufám, posléze umožní uvést většinu sebraných dat do vzájemných relací, neboť konečným cílem, k jehož dosažení se snažím svoji diplomovou práci směřovat, je – i přes veškerou obtížnost, jíž jsem si vědom – „zvýšit pravděpodobnost nalezení univerzálních a kauzálních vztahů“.⁶⁰

2.3 Etická hlediska

S ohledem na to, že se při získávání primárních dat, tedy při vedení rozhovorů s fotbalovými diváky a fanoušky, hodlám řídit metodologií orální historie, považuji za relevantní hned úvodem tohoto oddílu zdůraznit, že – nejen podle mého náhledu⁶¹ – je dodržování etických zásad bezesporu jednou z nejdůležitějších součástí orálně historických analýz. V orálně historickém výzkumu je vždy potřeba klást na etiku velký důraz, neboť – na rozdíl například od anonymizovaných dotazníkových šetření – zde vždy dochází k bezprostřednímu kontaktu narátora a tazatele.

Vztah mezi tazatelem a narátorem je velice důležitý. Zvláštní pozornost je třeba věnovat otázkám empatie a etiky. Jak jsem již uvedl, nesnadnou otázkou v rámci mých rozhovorů pochopitelně bude, zda je lepší zachovávat objektivní odstup, anebo si naopak vytvořit co nejbližší vztah s narátory a získat si jejich důvěru, která povede k větší otevřenosti jejich výpovědí.⁶² I když jsem se nakonec rozhodl preferovat druhou ze jmenovaných variant, neboť si myslím, že vytvoří-li se pozitivní vztah mezi narátorem a tazatelem, bude narátor ve svých odpovědích upřímnější,⁶³ hodlám se ve všech případech řídit zásadou, že tazatel by nikdy neměl zklamat narátorovu důvěru. Také předpokládám, že i když s narátorem třeba nebudu souhlasit, vždy se mi podaří jeho osobně i jeho názory respektovat. Všechny narátory předem seznámím s účelem a případně i postupem rozhovoru, a ten pak budu podle možností zachovávat. Nepovažuji za přípustné – a také se toho nehodlám dopouštět – jakkoliv upravovat podobu pořízených nahrávek, např. vytrhávat jednotlivá sdělení narátorů z kontextu a účelově je používat k podpoře předem daných postojů či argumentace. Domnívám se rovněž, že není možné používat výsledný produkt rozhovoru k něčemu jinému, než s čím

⁶⁰ Srv. Hendl, J., *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*, c.d., s. 236, 246-248.

⁶¹ Srv. např. Blee, K. M., *Evidence, Empathy, and Ethics: Lessons from Oral Histories of the Klan*, c.d.

⁶² Rozhodně nejsem sám, kdo se s tímto dilematem potýká, je to problém, který v orální historii rezonuje už víc než dvacet let. Srv. tamtéž, s. 602.

⁶³ Jsem si přitom vědom i toho, že někteří odpůrci orálně historické metody, s nimiž pochopitelně nesouhlasím, tento předpoklad primárně odmítají. Např. William Cutler III se domnívá, že narátoři, resp. respondenti jsou vždy neobjektivní, neboť jsou buď zaslepení, nebo se snaží směřovat rozhovory tak, aby mohli obhájit své vlastní, předem dané stanovisko. Srv. Cutler, W. III, *Accuracy in Oral History Interviewing. Historical Methods Newsletter*, 3, 1970, No. 3, s. 4.

jsem narátora seznámil, nebo ho zveřejnit bez jeho souhlasu.

Uvědomuji si také, že je důležité vést v patrnosti, že v okruhu fotbalových fanoušků, zejména hooligans a ultras, které rozhodně nelze považovat za běžné, či dokonce konformní narátory – je třeba důkladně uvažovat o tom, jaké otázky zachování vědecké etiky jsou přede mne jakožto pisatele diplomové práce stavěny. Předpokládám, že zásady etiky mohou ovlivnit řadu kroků při vedení rozhovorů i jejich analýze. V kontextu těchto úvah jsem se proto rozhodl postupovat následovně:

U všech narátorů se budu snažit získat jejich ústní informovaný souhlas. Pokud ho nezískám, rozhovor buď vůbec nepovedu, nebo ho nezahrnu do tohoto výzkumu. Pořizování utajených nebo skrytých nahrávek považuji – nejen v těchto případech – za krajně neetické, a proto ho používat nebudu.

Zachovám anonymitu všech narátorů, tj. nebudou-li s tím výslovně souhlasit, neuvedu jejich pravá jména. Také neuvedu jejich běžně užívané přezdívky ani žádná jiná data, podle kterých by mohli být identifikováni. Z tohoto důvodu se budu snažit anonymizovat i sportovní kluby, jichž jsou narátoři přívrženci.

Budu dodržovat etický kodex uznávaný ve společenských vědách, tzn. budu usilovat o to, abych v žádném případě nijak neohrozil žádného z narátorů; nebudu v žádném z rozhovorů primárně usilovat o zjištění závažných skutečností, které by představovaly velký společenský problém či přímo poukazovaly na trestný čin, a musely by tedy být oznámeny příslušným úřadům. Nepředpokládám ovšem, že bych byl s těmito skutečnostmi seznámen, protože mi půjde především o zachycení jevů, k nimž dochází přímo na stadionech v souvislosti s fotbalovými zápasy, a jež jsou tedy veřejné a sleduje je větší počet diváků. Nehodlám tedy v žádném případě suplovat či doplňovat práci bezpečnostních složek, protože mým primárním cílem je pokud možno podchytit příčiny a důvody, které mohou vést či vedou k masovým projevům diváků na fotbalových stadionech, nikoli podat informace o případných individuálních násilných projevech narátorů.

Budu zachovávat pravidla citační etiky.

3. Diváci a fotbal

3.1 Krátká připomínka historie

Ještě dříve než otevřu vlastní analýzu fotbalového diváctví v současnosti, rád bych stručně upozornil na to, že počátky jevů, jimiž se zabývám, tedy diváctví a fotbalu, jsou doloženy již před několika tisíci lety. Diváci provázejí sport patrně již od jeho prvopočátků. Úsilí sportovců překonat své vlastní hranice či protivníka diváky přitahovalo vždy – a to nejen jako zajímavá podívaná: zakládalo také diváckou podporu, kterou dnes nejčastěji označujeme jako fandění.⁶⁴ V několika následujících odstavcích bych se proto na úvod rád zmínil o prvopočátcích fotbalu či her, které stály u jeho zrodu, a taktéž o jejich prvních v pramenech doložených divácích, masových podívaných a vystoupeních fanoušků.

Historie fotbalového sportu – nebo her jemu podobných, tedy jakýchsi jeho předchůdců – sahá až do 3. tisíciletí před naším letopočtem. V roce 2697 př. n. l. se v Číně objevují první písemné zmínky o hře *cchu-t'ü* (první slovo pojmenování znamená „strkat nohou“, druhé „kouli“). Hru hráli nejprve vojáci císaře (sjednotitele Číny) Chuang-ti, a to – jak znázorňují kresby – na čtvercovém prostoru ohraničeném čtyřmi bambusovými tyčemi. O tom, že hra si postupem času získala nejen diváckou přízeň, ale i celospolečenskou oblibu, implicitně svědčí nejen její reflexe v tehdejší čínské poezii (v jedné básni její autor uvádí, že koule užívané při *cchu-t'ü* byly plněny peřím nebo lidskými vlasy), ale i další písemné záznamy. V nich se objevuje například sdělení, že hru si hromadně oblíbili a hráli ji i civilisté – v posledních dekadách starého letopočtu se pak rozšířila i mezi vyšší vrstvy společnosti a na císařský dvůr, kde se stal jejím velkým příznivcem dokonce i čínský císař Šeng-ti.⁶⁵

První dochované písemné zprávy o *sportovních divácích* (nikoli jen náhodně, ale cíleně přihlížejících sportovním výkonům) pocházejí z antiky, kde sport hrál nepochybně ještě významnější roli než dnes. Dochované prameny zabývající se olympijskými hrami ve starověkém Řecku například dokládají, že Řekové jim přikládali mimořádnou důležitost. Sportovní hry byly nejen oslavou fyzické zdatnosti, ale těšily se i ochraně bohů, kterým byly zasvěceny. To se odráželo i v tom, že v době konání olympiád na územích řeckých městských států zpravidla ustávaly všechny války a panovalo všeobecné příměří. „Podle olympiád se dokonce řídil řecký kalendář.“⁶⁶ Sportovcům, kteří dosáhli významných

⁶⁴ Existují samozřejmě i jiné typy podpory, například sponzoring nebo dobrovolnické akce, těmi se však v této práci zabývat nebudu.

⁶⁵ Podrobněji viz Žurman, O., *Zlatá kniha kopané*, c.d., s. 10-11. A též *Wikipedie*, heslo „Cchu-t'ü“; cit. 16. 2. 2015.

⁶⁶ Bouzek, J. – Ondřejová, I., *Periklovo Řecko. Obrazy ze života doby*. Praha, Mladá fronta 1989, s. 149.

úspěchů, ve starověku prokazovali velkou úctu: „Nešlo jen o sochy a památníky, o doživotní zabezpečení v prytaneiu obce, jsou známy i případy, kdy ve válečných střetnutích propouštěl nepřítel zajatce, když zjistil, že se jedná o slavného sportovce.“⁶⁷

Na olympijských i jiných sportovních hrách sportovce povzbuzovali příznivci, kteří společně s ním přijeli z jeho městského státu. Dorazili, aby ho povzbuzovali při jeho zápolení – se soupeři i se sebou samým. Byli to patrně první v písemných pramenech zachycení *fanoušci*.⁶⁸ Při závodu jako by sportovec zastupoval i je, a tak jeho úspěch byl i jejich úspěchem. Jeho kvality a vítězství v soutěži se jako by přenášely i na ně, na celé jejich *polis* i na každého jednotlivce zvlášť. A na tom se nic podstatného nezměnilo ani v současnosti. Myslím, že nejen kvůli stále lepším výkonům sportovců, ale hlavně právě pro onen pocit sounáležitosti a vítězství v soutěži skoro všichni fandíme i dnes.

Z doby starověku pocházejí i první zmínky o hře podobné fotbalu na evropském kontinentě, které se objevují v souvislosti s popisy antických her *faininda* a *harpastum*. Byly to kolektivní míčové hry, a třebaže se první provozovala v antickém Řecku a druhá v oblasti Římské říše, byly si v zásadě podobné. Hrály se s malým míčem vyrobeným z vycpané kůže různých zvířat či z měchýře vepře. Hrál se rukama i nohama, nosit míč však bylo zakázáno.⁶⁹ Na rozdíl od Řecku však *harpastum* v Římské říši hráli především vojáci či případně profesionální hráči, nikoli široké vrstvy obyvatelstva. Důvodem byl patrně převládající přístup Římanů k rozvíjení vlastní tělesné zdatnosti, který lze označit jako víceméně chladný. Římané od Řeků nepřevzali ideál kalokagathie a v římských městech nebyly palestry či gymnasiony samostatnými objekty, ale vždy jen součástí lázní.⁷⁰

Na rozdíl od Řeků však Římané začali budovat tělovýchovná zařízení – nejprve cirky a později amfiteátry –,⁷¹ které byly určeny především pro diváky. Pro nás je to dnes zajímavé především proto, že základní architektonická uspořádání a dispozice starověkých amfiteátrů zůstaly – přes veškeré modernizace – v podstatě zachovány dodnes a odrážejí se v podobách

⁶⁷ Tamtéž, s. 155.

⁶⁸ Termín „fanoušci“ při popisu historických událostí zde užívám jen kvůli zjednodušení, je mi známo, že je spjat až s moderní dobou.

⁶⁹ *Harpastum* nebo také *Harpustum* (z řeckého slova *harpastos* = uloupený) byla hra, která byla oblíbená hlavně mezi římskými legionáři. Římané tuto hru znali pravděpodobně od Řeků, kteří ji provozovali pod názvy „harpaston“ nebo „faininda“. „Tato týmová hra byla provozována na značeném hřišti o velikosti průměrného hokejového kluziště a římscí vojáci v ní trénovali svou obratnost, sílu a rychlost.“ *Wikipedie*, heslo „Harpastum“; cit. 16. 2. 2015.

⁷⁰ Palestra byla v antickém Řecku plocha obklopená sloupořadím. Sloužila jako cvičiště pro zápasy, pěstní souboje a míčové hry. Později se stala místem, kde probíhala nejen tělesná, ale i duchovní výchova, čímž se přiblížila pozdějšímu gymnasionu. Löwe, G. – Stoll, H. A., *ABC Antika*. Praha, Orbis, 1976, s. 181.

⁷¹ V antickém Římě byly v období jeho vrcholného rozkvětu celkem čtyři cirky. Nejstarší a největší Circus Maximus prý pojal až 250 000 diváků.

současných sportovních stadionů.⁷² Obdobné je i to, že již nejsou stavěny především pro vlastní aktéry – sportovce, ale primárně pro diváky, což mimo jiné vedlo již ve starověku a vede i dnes k postupně vzrůstající důležitosti profesionalizace sportu.⁷³

Již v antice se tedy diváci poprvé stali dominujícím aspektem všeho, co souviselo se sportem či hrami. Právě tehdy se poprvé začaly velkým měřítkem pořádat i sportovní podívané zaměřené na *masového diváka*.⁷⁴ Důvodem byly především společenské okolnosti, ale i bohatství Římské říše. Od nástupu císařství na sklonku 1. století př. n. l. většina římských občanů v hlavním městě nepracovala, ale byla živena na útraty státu. Stát tak musel v zájmu udržení klidu a pořádku poskytovat obyvatelstvu nejen chléb, ale i dostatečnou zábavu, která by vyplnila nebezpečně dlouhý volný čas, ve kterém by jinak mohlo začít uvažovat třeba o vlastní neutěšené sociální situaci či o společenských změnách. Pořádání veřejných slavností se stalo doslova součástí státní politiky. „Chléb a hry“ („Panem et circenses“) se staly nejen hlavní náplní volného času římského lidu, ale i jeho „právem“. Nádhěra a náklady narůstaly a počet pravidelně pořádaných her neustále vzrůstal. Jestliže v 1. století n. l. trvaly ludi – hlavní lidové hry (vedle kterých ale byla pořádána i řada dalších) v Římě 88 dní, ve 2. století již 135 dní a ve 3. století 176 dní.⁷⁵

Ruku v ruce s profesionalizací sportu se ovšem již v antice rozvíjely například i sázkařské aktivity a s nimi související všudypřítomná korupce, jež ovlivňovala i výkony sportovců (v pramenech z té doby se objevují např. zprávy o „prodaných“ výsledcích vozatajských závodů, jež vyvolávaly přímo v circích i přilehlých prostorách bitky příznivců „Zelených“, „Bílých“, „Červených“ i „Modrých“, tedy tradičních barev tehdejších stájí, jež symbolizovaly čtyři roční období). Sportovní podívané se postupně stávaly fenoménem, který prolínal všemi sférami společenského dění. „O významnosti vlivu této podívané

⁷² Zachován zůstal základní tvar amfiteátru, jen oválný tvar je dnes poněkud protáhlejší, stejné je i stupňovité řazení sedadel nad sebou. U větších stadionů dodnes zůstala zachována i základní dispozice hlavních a bočních vchodů, k nimž se již od římských dob vztahuje označení vstupenek. Namísto dnešního pevného zastřešení tribun používali ovšem starověcí Římané velké plátěné plachty. Z pěti římských amfiteátrů bylo největší známé Colosseum, které mohlo najednou navštívit až 80 000 diváků. Pro srovnání uvádím, že největší fotbalové stadiony v České republice jsou dnes tyto: Synot TIP Aréna v Edenu – 19 370, Sparta na Letné – 19 317, Teplice, Na Stínadlech – 18 221, Plzeň, Štruncovy sady – 11 354 diváků.

⁷³ „Sportovní boje v římském světě se značně lišily od klání, která se konala v řeckém prostředí. Zvláště vzhledem k tomu, že protagonisté závodů byli skuteční profesionálové... Tento rozdíl se citelně dotkl samotné podstaty takové podívané, protože se už nedávala přednost soutěžním a sportovním ideálům, které stmelovaly řeckou kulturu a sehrály významnou úlohu pro soudržnost národní kultury, ale v průběhu času se upřednostňovaly stále více prvky násilné a okázalé.“ Istituto Geografico De Agostini S. p. A. Novara, *Etruskové a Římané*. Praha, Euromedia Group, k. s. 2001, s. 75.

⁷⁴ „V náplni většiny soutěží a her pořádaných ve starověku se zřetelně projevila jejich orientace na poskytnutí vzrušující zábavy přihlížejícím divákům.“ Slepíčka, P., *Sportovní diváctví*. Praha, Olympia 1990, s. 11.

⁷⁵ Podrobněji viz Istituto Geografico De Agostini S. p. A. Novara, *Etruskové a Římané*, c.d., s. 76-80.

na přihlížející diváky a na jejich reakce svědčí i to, že v roce 532 vznikla v průběhu závodu v Konstantinopoli vzpoura, která se přenesla do města a vyústila v rozsáhlé násilnosti se snahou o nastolení jiného vládce. Tato historická událost dokládá, jak významné dopady může mít pasivní konzumace sportovní podívané na společenské dění.⁷⁶

Vraťme se však po této odbočce zaměřené na „nástup diváků na scénu“ přímo k míčovým hrám. Těm po pádu velkých antických říší nastalo nepříliš snadné období, jelikož středověk nebyl provozování sportů obecně, a tedy ani míčových her, příliš nakloněn. Je ovšem zajímavé, že i přes tyto nepříznivé okolnosti se právě v této době můžeme vůbec poprvé setkat s již novodobým označením kopané, byť v negativních konotacích. Samotné slovo „football“ se totiž poprvé objevilo ve vyhlášce londýnského starosty Nicholase Farnena z r. 1314, jíž se zakazovalo provozování této hry v centru města, přesněji ve čtvrti City (utkáni se tehdy provozovala v ulicích měst takřka bez pravidel a podle dobových odhadů se jich účastnily až stovky osob). Již předcházejícího roku však anglický král Edvard II. zakázal na Britských ostrovech provozování veškerých míčových her, přičemž porušení tohoto zákazu mělo být trestáno vězením.⁷⁷ Zatímco tedy římscí císařové vnímali sportovní či jiná klání jako ventil, který umožňuje uvolnit společenské napětí a přispět ke zlepšení nálady obyvatel, středověcí panovníci je vnímali přesně opačně.⁷⁸

⁷⁶ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 12. Období těchto událostí ostatně můžeme zaznamenat i v současnosti, např. během tzv. Arabského jara byly zejména násilnosti, ale i jiné aktivity fotbalových hooligans na stadionech v Egyptě (i mimo ně) dávány částí masmédií do souvislosti s vystoupeními proti tehdy vládnoucímu režimu H. Mubaraka. Důležitou roli sehráli např. během pouličních bojů proti Mubarakově režimu v Egyptě členové fanouškovského jádra klubu Al Ahlí. Právě na ně byl ovšem po zápase s týmem Al Masrí, 1. února 2012 v Port Saidu vyprovokován doslova hon domácích „fanoušků“: při bitkách bylo 73 diváků usmrceno a dalších 248 utrpělo zranění. Dodnes není zcela objasněna role bezpečnostních sil v těchto událostech, nebylo například vyšetřeno, kdo a proč vypnul elektrický proud v ochranném plotu oddělujícím hrací plochu od jednotlivých diváckých sektorů ani proč nedošlo k razantnějšímu zásahu bezpečnostních složek. V následujících letech pak toto smutné drama pokračovalo: v roce 2013 egyptské soudy odsoudily dvaadvacet aktérů tehdejších násilností k trestu smrti oběšením, v květnu letošního roku byl polovině z nich trest potvrzen. 16. května 2015 egyptské úřady také zakázaly činnost všech hooligans a ultras uskupení v celé zemi. Srv. *Mladá fronta Dnes*, 2. 2. 2012, příloha A, s. 10. A srv. též rozhovor s novinářem Yaserem Danielem Reizkem 9. 6. 2015 ve Studiu ČT 24. Přímé fyzické násilí, němuž docházelo v souvislosti s politickou situací, bylo s údajnými fotbalovými fanoušky spojováno i za občanské války v bývalé Jugoslávii: na začátku bojů Željko Raznatovič, později zvaný Arkan, sestavil z tvrdého jádra fans CZ Bělehrad srbskou bojovou jednotku Tygrů. Srv. Smolík, J., *Fotbalové chuligánství z hlediska extremismu*. *Rexter*: 1. 5. 2003. Dostupné na: www.rexter.cz/; cit. 10. 5. 2015.

⁷⁷ V těchto zákazech pak pokračovali ostatní panovníci na britském trůně. V královské vyhlášce následníka Edvarda II. se konkrétně pravilo: „...hráči křičí, hulákají, strkají do sebe a vůbec dělají nemravné pohyby. Znesvěcují tím Boha našeho všemohoucího, urážejí nás, krále Edvarda III., a také všechny hodné poddané našeho království.“ (Citováno podle: Žurman, O., *Zlatá kniha kopané*, c.d., s. 12.) Fotbal zakazovali i další čtyři britští panovníci. Tento ostrakizující přístup prolomil až král Jindřich VIII., který si nechal zhotovit „pár bot na fotbal“. Rohr, B. – Simon, G., *Fotbal – velký lexikon*. Praha, Grada Publishing 2006, s. 9-11.

⁷⁸ Nepřekvapí proto, že další uvolnění v této oblasti přinesla až renesance, v níž se opět – byť v poněkud pozměněné podobě – míčové hry staly velice populární záležitostí. Zřejmě v návaznosti na návrat k antickým vzorům lze další vlnu oblíbenosti hry obdobné harpastum zaznamenat zejména v Itálii, např. ve zprávě písaře

V novověku, který přinesl všeobecné společenské uvolnění, ovšem popularita fotbalu začala opět stoupat, přičemž strmých rozměrů nabyla její dynamika zvláště v předminulém století. Obrovskou měrou k tomu přispělo zejména přijetí jednotných a jednoduchých pravidel, kterými se fotbalová hra řídí a jež v zásadních obrysech nyní platí už víc jak 150 let.⁷⁹ Právě po přijetí těchto pravidel, jež byla původně nazývána cambridgeská, vše nabralo rychlý spád: v roce 1857 byl založen první fotbalový klub na světě (Sheffield FC) a 26. října 1863 byla v Anglii založen první národní fotbalový svaz na světě – Football Association⁸⁰ a následně začalo vznikat velké množství fotbalových klubů. V r. 1868 se začala hrát pravidelná soutěž – 1. divize a v roce 1871 byl v Glasgow sehrán první mezistátní zápas v moderní fotbalové historii: Anglie – Skotsko, jenž skončil remízou 0 : 0. Je také doloženo, že první zaznamenaný rekord v počtu diváků přinesl rok 1893, kdy se jich na derby Skotsko – Anglie přišlo v Glasgow podle tehdejších odhadů podívat 43 000.⁸¹

Dosud nikdy v historii však fotbal nedosáhl takové míry popularity, jaké požívá dnes.

3.2 Dnešní fotbaloví diváci

Pokusíme-li se popsat dnešní fotbalové diváky, a zejména pak fanoušky, pak v žádném případě nemůžeme pominout vliv, jaký mají masmédiá, zejména televize či internet a v menší míře i rozhlas (ten ovšem nastupuje zpravidla jen v případech, kdy jsou první dvě jmenovaná média nedostupná), jejichž prostřednictvím sleduje utkání stále více lidí. Prakticky téměř v kterýkoli denní či noční čas je prostřednictvím televizních kanálů zaměřených výhradně na sport možno sledovat sportovní dění, v němž právě fotbal v našem kulturním okruhu

města Bologni z r. 1480 nebo v knize Benátčana Antonia Scania, který ve své knize popsal míčové hry tehdejší doby. Oba se shodně zmiňují o „calciu“ čili volně přeloženo „kopané“, hře, která se hrála uvnitř městských hradeb. O oblíbené „gioco di calcio“ v Itálii se zmiňují i prameny ze 17. století. Žurman, O., *Zlatá kniha kopané*, c.d., s. 11-12. Srv. též Rohr, B. – Simon, G., *Fotbal – velký lexikon*, c.d., s. 11- 12.

⁷⁹ Až do poloviny 19. století se sice fotbal pravidelně a často hrál na mnoha soukromých anglických školách, každá z nich však dodržovala svá vlastní pravidla. V roce 1848 iniciovali Henry de Winton a John Charles Thring v Trinity College v Cambridge setkání zástupců škol Eton, Harrow, Winchester, Rugby a Shrewsbury, na němž byla zformulována pravidla fotbalové hry, jež jsou dodnes známa pod názvem „cambridgeská“ (v r. 1862 sepsal Thring, jenž v té době zastával funkci rektora uppinghamské univerzity, jejich ještě o něco jednodušší verzi, která byla označována jako „uppinghamská pravidla“). Cambridgeská pravidla mj. nepřipouštěla hru rukou či poponášení míče, a tím přispěla k oddělení fotbalu a ragby jako dvou odlišných her. V r. 1863 původní cambridgeská pravidla, v jen mírně pozměněné podobě, na svém ustavujícím sjezdu schválila a přijala anglická Football Association. *Wikipedia*, heslo „Henry de Winton a J. C. Thring; cit. 16. 2. 2015.

⁸⁰ Den jejího založení je považován za okamžik zrodu moderního fotbalu – právě proto je Anglie nazývána „kolébkou fotbalu“.

⁸¹ Žurman, O., *Zlatá kniha kopané*, c.d., s. 14. Též Rohr, B. – Simon, G., *Fotbal – velký lexikon*, c.d., s. 10.

sehrává jednu z dominantních rolí. Nabídka je dnes již tak velká, že snad můžeme i bez přehánění konstatovat, že začíná převyšovat „poptávku“.

Vezmeme-li tedy v potaz stále vzrůstající vliv masmédií, můžeme v současnosti na nejobecnější úrovni rozdělit fotbalové diváky do několika základních kategorií. První skupina sleduje utkání stále ještě „klasicky“, tedy v ochozech fotbalových stadionů. V těchto případech hovoříme o „*přímém sportovním diváctví*“, jež je povětšinou motivováno vazbou na konkrétní sportovní odvětví v našem případě fotbal, či jednotlivý klub. Druhá, dnes již podstatně větší, divácká skupina vstřebává (či v horším případě jen prostě konzumuje) sportovní podívanou prostřednictvím televizních přenosů; v tomto případě hovoříme o „*zprostředkovaném sportovním diváctví*“.⁸² K těmto dvěma základním skupinám je pak podle mého názoru v současnosti již možné přidat diváckou skupinu třetí, přechodovou, do které spadají především diváci sledující fotbalová utkání buď v restauračních zařízeních, kde především hodně a často i „zasvěceně“ komentují, nebo na velkoformátových obrazovkách umístěných na veřejných prostranstvích, kde hlavně hlasitě fandí. Tyto tři skupiny však nelze oddělovat striktně, pochopitelně se částečně prolínají.

Jak jsou základní divácké skupiny konkrétně rozloženy ve fotbalovém dění v České republice? Statisticky byly v poslední době podchyceny pouze první dvě, proto se na tomto místě zmíním alespoň o nich. Podle rozsáhlého průzkumu vnímání a sledovanosti českého fotbalu, který si na počátku letošního roku nechala Fotbalová asociace České republiky zpracovat agenturou STEM/Mark, je u nás fotbal spolu s ledním hokejem stále nejpopulárnějším sportem (poté následují s velkým odstupem cyklistika, lyžování a tenis). S touto popularitou je spojena i vysoká sledovanost fotbalu: podle uvedeného průzkumu více než tři čtvrtiny českých mužů (73 %) fotbal aktivně sleduje (29 % ho přitom i aktivně hraje nebo hrálo), u žen je to 35 %.⁸³ Dvaadvacet procent respondentů přitom uvedlo, že

⁸² Oba tyto pojmy přebírám ze sekundární literatury. Srv. Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 16.

⁸³ Je nezpochybnitelné, že za posledních 50 let prošlo složení sportovních diváků z genderového hlediska ohromnými změnami, což je potvrzováno i oficiálními statistikami. Např. v roce 1998 činilo při fotbalovém mistrovství světa zastoupení žen před televizními obrazovkami 38 %, na šampionátu v roce 2010 toto číslo stoupl už na 42 % a v roce 2014 bylo ještě vyšší. (Srv. Hron, L., *Jaké nakupování? Nás baví fotbal!* *Sport – Magazin*, číslo 14, ročník XVI, 6. dubna 2012, s. 19.) Změny reflektuje i FAČR: na hlavní internetové stránce je v současnosti mezi hlavními rubrikami zařazena i položka s názvem „Ženy“. Osobně považuji rozdílnost mužského a ženského pohledu na fotbal za zajímavý aspekt reflexe fotbalového dění – rozhodně si nemyslím, že je možné tvrdit, že jsou totožné. Tyto závěry ostatně potvrzuje i narátorka, se kterou jsem vedl jeden z rozhovorů, jež jsou přílohou této práce. Ta ovšem zmínila i to, že na stadionech podle jejího názoru stále převažuje maskulinní prostředí – konkrétně při popisu fanouškovských aktivit: „... nevěšela jsem si úplně tolika holek, který by stouply dopředu a byly ochotný ten dav těch chlapů vést. Myslím si, že tady je pořád cejtit trošku to, že je to víc chlapecká záležitost než ženská i co do počtu těch ženských na těch tribunách. Ale jako určitě se aktivně přidám, když někdo něco takového začne.“ Viz Přílohy, Rozhovor č. 3, s. 28.

je pro ně fotbal důležitý, z toho pro devět procent je údajně životně důležitý. Dvě třetiny lidí sledují fotbal v televizi (67% alespoň několikrát v měsíci). Nahlédneme-li pak na statistiku průzkumu agentury STEM/Mark prizmatem dvou výše uvedených diváckých kategorií, pak podle zveřejněných výsledků na hřišti či na stadionu sleduje fotbal dvaadvacet procent respondentů, tedy stejný počet jako těch, pro které je „fotbal důležitý“. Hlavními zdroji informací o fotbale (tedy zdroji s nejvyšší frekvencí využívání) jsou televize a tisk, následované přáteli a známými.⁸⁴ Posledně uvedený údaj mj. potvrzuje, že fotbal je stále vděčným konverzačním tématem v širokých vrstvách společnosti.

Tyto údaje jsou však zobecněné, v praxi je nelze vztahovat na jednotlivé zápasy. Tradiční výjimkou jsou např. městská derby, z nichž nejslavnější je Sparta – Slavia v Praze, nebo mezinárodní utkání, jichž se obvykle zúčastňují nejvyšší počty diváků. Je také třeba vzít v úvahu, že rozhodnutí diváků, zda se zúčastní utkání na stadionech, výrazně ovlivňují nejen jejich subjektivní postoje, ale i vnější okolnosti. To konkrétně potvrdila i událost zcela nedávná, k níž došlo v sobotu 28. března 2015 v pražské Synot TIP Aréně v Edenu a při níž se ukázalo, jaké faktory mohou návštěvnost také ovlivňovat. Na mezinárodní kvalifikační zápas na Mistrovství Evropy 2016 Česká republika – Lotyšsko dorazilo jen 13 722 fanoušků, takže víc než třetina sedaček na stadionu, jehož kapacita je jednadvacet tisíc míst, zůstala prázdná a stadion byl naplněn jen ze 65%. Bylo to překvapení, protože při zápasech národního týmu bývá zájem o vstupenky pravidelně velmi vysoký.⁸⁵ Podle vyjádření trenéra Pavla Vrby („Přiznám se, že mě to doopravdy překvapilo. Určitě jsem čekal, že bude víc fanoušků. Na důvody, proč to tak je a proč nepřišli, se musíte zeptat jich“) i samotných hráčů to bylo velké zklamání,⁸⁶ protože až dosud si naše reprezentace v kvalifikaci na Mistrovství Evropy 2016 ve Francii vedla bezchybně a v průběhu dosavadních bojů dokázala získat plný počet bodů. Na vyjádření, jež trenér i hráči prezentovali v masmédiích, obratem hojně zareagovali příznivci fanouškovského serveru supporters.cz (30. 3. 2015 bylo v 17,00 hod. v názorovém fóru registrováno 183 příspěvků a 41 724 hlasujících). Vesměs uváděli, že

⁸⁴ Tyto údaje byly zveřejněny na tiskové konferenci „Postavení českého fotbalu v rámci sportu a jeho vnímání českou veřejností a obchodními partnery“, kterou uspořádala Fotbalová asociace České republiky a v přímém přenosu vysílala stanice ČT 4 dne 6. března 2015. Viz www.fotbal.cz; Official server – Football Association of Czech Republic, 6. 3. 2015. nv.fotbal.cz/scripts/detail.php?id=100857&tmplid=1484; cit. 28. 3. 2015.

⁸⁵ Pro srovnání uvádím návštěvnost na utkání národního týmu v roce 2014. 5. 3. 2014: ČR – Norsko (2:2), přátelské utkání, Eden, 17 039 diváků (kapacita 21 000; využito 81 %). 3. 6. 2014: ČR – Rakousko (1:2), přátelské utkání, Olomouc, 10 653 diváků (kapacita 12 566; využito 85 %). 3. 9. 2014: ČR – USA (0:1), přátelské utkání, Letná, 12 673 diváků (kapacita 19 784; využito 65 %). 9. 9. 2014: ČR – Nizozemsko (2:1), kvalifikace ME, Letná, 17 946 diváků (kapacita 19 784; využito 92 %). 16. 11. 2014: ČR – Island (2:1), kvalifikace ME, Plzeň, 11 324 diváků (kapacita 11 700; využito 97 %). 28. 3. 2015: ČR – Lotyšsko (1:1), kvalifikace ME, Eden, 13 722 diváků (kapacita 21 000; využito jen 65 %).

⁸⁶ Deník *Sport*, LXIII, č. 75, 30. března 2015, s. 2-7.

nízká návštěva pro ně vůbec nebyla překvapením. Jako hlavní důvody, které k ní podle jejich názoru vedly, zmiňovali následující: 1) Hlavní chybou byla přemrštěná cena vstupenek – 590, 990 a 1490 Kč –, přičemž cena se podle fanoušků údajně dala nastavit mnohem příznivěji (například na červnové Mistrovství Evropy hráčů do jednadvaceti let, které Česká republika hostí, bylo nastaveno „lidové vstupné“: na zápasy ve skupině stojí lístky 100 a 200 korun, na finále pak 250 a 350 Kč).⁸⁷ Pro srovnání uvádím i to, že 15. května UEFA vydala oficiální prohlášení, ve kterém uvedla, že nejlevnější lístky na zápasy mistrovství Evropy v roce 2016 ve Francii budou k dispozici za 25 euro (asi 685 Kč).⁸⁸ 2) V týdnu před zápasem FAČR oznámila, že je téměř vyprodáno a že zbývá už jen 2 100 lístků z uvolněných bloků UEFA a partnerů. Evidentně tak zcela neadekvátně nadhodnotila vlastní funkcionářské potřeby (obě výše uvedené chyby FAČR později veřejně přiznala v tisku⁸⁹). 3) Místo utkání nebylo zvoleno dobře: většina reprezentačních duelů se odehraje v Praze, přestože zde bývá návštěvnost fotbalových utkání tradičně nižší než v jiných městech, která by je na našem území mohla i podle přísných regulí UEFA hostit (Plzeň, Olomouc, Teplice, Liberec, aj.).⁹⁰ 4) Jako další nejčastěji opakovaný důvod, proč diváci raději zůstali u televizních obrazovek nebo zápas sledovali s přáteli v restauraci, bylo uváděno omezení u vstupu na stadion, kam není z bezpečnostních důvodů přípustné pronášet na tribuny vlastní jídlo a pití, přičemž na občerstvení, které je nedostatečné jak kvalitativně (klobásy s chlebem, pivo a limo), tak kvantitativně (není výjimkou, že zásoby dojdou už o přestávce), jsou fanoušci nuceni čekat v dlouhých frontách.⁹¹ Tento faktor byl explicitně zmiňován i v rozhovorech, které jsem vedl (viz Přílohy, Rozhovory č. 1, 2 a 6); v Rozhovorech č. 1 a 6 narátoři zmínili i zcela nevyhovující hygienické podmínky a nedostatečnou kapacitu sociálních zázemí na některých stadionech.

Po této „statistické odbočce“, jíž jsem se především pokusil přiblížit jak masovou oblibu fotbalu v České republice, tak počty diváků na nejatraktivnějších utkáních, se nyní

⁸⁷ Na otázku „Kolik peněz jste ochotní utratit za nejlevnější lístek na říjnový zápas české reprezentace v kvalifikaci ME proti Turecku?“ odpovědělo 41724 čtenářů fanouškovského serveru supporters.cz následovně: Do 200 korun 13,2%, 200–300 korun 55,4%, 300–400 korun 5,7%, 400–500 korun 1,4%, více než 500 korun 1,0%, nic, raději se budu dívat v televizi 23,2%. Dostupné na: www.supporters.cz; cit. 30. 3. 2015.

⁸⁸ „Nastavili jsme ceny tak, aby na stadiony mohli dorazit fanoušci ze všech společenských vrstev,“ citovala agentura AP Jacquesa Lamberta, předsedu organizační komise Eura, na kterém bude poprvé v historii místo dosavadních 16 hrát 24 reprezentačních týmů. Viz www.aktualne.cz; cit. 15. 5. 2015.

⁸⁹ Deník *Sport*, LXIII, č. 75, 30. března 2015, s. 2.

⁹⁰ V tomto hodnocení pravděpodobně ovšem sehrává určitou roli i fakt, že internetový server supporters.cz založili příznivci 1. FC Slovácko.

⁹¹ Pro fanoušky a příspěvatele serveru supporters.cz je ovšem občerstvení jak zdrojem vážně míněných debat, tak i zábavy. V letošní ligové sezóně např. pod heslem „Klobáska a pivo patří k fotbalu stejně jako chorály a pyro...“ probíhá pravidelné hlasování (reporty jsou vždy doplněné i fotografiemi „pochutin“ a uděluje se hodnocení mezi 1–10 body) v rubrice „Klobáskový poločas – 2015“. 7. dubna letošního roku bylo možné zaznamenat již jeho 18. díl. Viz www.supporters.cz; cit. 8. 4. 2015.

vratím k obecné charakteristice fotbalových diváků. Vzhledem k zaměření své práce, v níž se soustředím především na aktivní divácké projevy, jež v sobě potenciálně nesou násilné projevy, se výše uvedenou „druhou“ diváckou kategorií, tzn. diváky, kteří pravidelně sledují fotbal jen prostřednictvím masmédií, tedy jakési televizní konzumenty,⁹² nadále nebudu podrobněji zabývat a budu se věnovat primárně kategorii první s občasnými odbočkami ke třetí.

Je možno bezpochyby konstatovat, že v České republice je návštěvnost fotbalových utkání – nejen ve srovnání se Západní Evropou, ale například i s balkánskými zeměmi – relativně malá,⁹³ na což mj. explicitně upozornil i narátor č. 7, který zmínil, že od 70. let, kdy běžně chodily na české stadiony desetitisíce lidí, návštěvnost vytrvale klesala.⁹⁴ I přesto si však můžeme položit otázku: Co vlastně *motivuje diváky* ke sledování zápasů přímo na stadionech? Televizní přenosy přece koneckonců nabízejí sledování z pohodlí domova, kde nikdo nemusí čelit nepřízní počasí, navíc bez dodatečných finančních nákladů. Ty jsou u nás sice dosud relativně nízké a ceny vstupenek zdaleka nedosahují tak horentní výše jak například v Anglii⁹⁵ nebo Německu či Španělsku, kde se hrají nejkvalitnější ligové soutěže v Evropě, přesto nejsou zcela zanedbatelné a navíc je k nim třeba připočíst i náklady na dopravu, větší časovou náročnost celého zážitku apod. Kromě toho na našich stadionech

⁹² „Někdy však i prožitky těchto televizních diváků nabývají značné intenzity, vyskytuje se i tendence podléhat se o ně s druhými lidmi, což vede k dodatečnému shlukování do větších souborů majících charakter davu. Stává se to většinou po skončení významných sportovních utkání..., kdy si diváci dodatečně sdělují silné zážitky z právě skončeného sportovního boje. Tím si diváci znovu navozují silné prožitky stimulované přítomností ostatních a napodobuje se atmosféra na stadionu.“ Slepíčka, P. – Hošek, V. – Hátlová, B., *Psychologie sportu*. Praha, Nakladatelství Karolinum 2006, s. 181.

⁹³ Podle oficiálních údajů navštěvuje každé utkání nejvyšší fotbalové soutěže v ČR průměrně něco mezi čtyřmi až pěti tisíci diváky. Vezmeme-li ovšem v úvahu, že do takto zprůměrovaného výsledku se započítává i tradičně vysoká návštěvnost městských derby či jinak atraktivních zápasů, dojdeme k celkem neradostnému zjištění, že některá utkání naší nejvyšší fotbalové soutěže navštíví i jen několik set diváků. Údaje čerpány z: www.fotbal.cz; Official server – Football Association of Czech Republic; www.sport.cz; a www.fotbalportal.cz; vše cit. 1. 4. 2015.

⁹⁴ Mezi důvody, které k tomu podle jeho názoru vedly, narátor zmínil mj. typicky českou zálibu v chataření a také ztrátu prestiže našich ligových soutěží, které provázejí neřešené korupční skandály. Viz Přílohy, Rozhovor č. 7, s. 88-89. Přestože to ani jeden z mých narátorů nezmínil, někteří autoři sekundární literatury také uvádějí, že k poklesu návštěvnosti přispěla narůstající agresivita fotbalových diváků. Srv. Jeřábek, J., *Postoje diváků k agresi a aktivní návštěvě sportovního utkání*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2009, s. 33; nebo Jílková, E., *Postoj fotbalových diváků AC Sparta k agresi*, c.d., s. 66.

⁹⁵ „Anglický fotbal přestal být úplně lidovou zábavou. Ceny vstupenek na Premier League jsou leckde vyšší než ceny permanentek v Evropě... Roční předplatné Sky Sports stojí skoro 16 tisíc korun. Tlak na peněženky fanoušků je veliký a ne všichni dokážou držet krok.“ Janča, T., Lidová zábava skončila. *Deník Sport – Magazin*, XVIII, č. 9, 27. února 2015, s. 31. Na fakt, že i nejlevnější lístky na zápasy Premier League zdražily od roku 2012 o 8,7% a ceny už nejsou pro běžné příznivce únosné, reagovala Football Supporters Federation mj. prohlášením, ve kterém uvedla: „Pokud nezlevní lístky, hlavně mladší generace se otočí ke klubům zády a už se na stadiony nikdy nevrátí.“

většinou nejsou velké obrazovky, které by divákům zprostředkovaly technické „bonusy“, jež hrají nezanedbatelnou roli při televizním diváctví, např. zpomalené či opakované záběry, detailní snímání jednotlivých akcí či hráčů a podobně. A přesto všechno diváci stále ještě do fotbalových ochozů chodí. Co je k tomu vede?

Při hledání odpovědi na tuto otázku jsem analyzoval všechny rozhovory, které jsem vedl. Narátoři sice uváděli různé důvody, častěji dokonce několik, všichni bez výjimky mi však sdělovali, že je pro ně zápas na stadionu *výjimečným a vzrušujícím zážitkem*, popřípadě určitým typem *zábavy*. V této souvislosti takřka všichni zmiňovali, že je vzrušuje a baví sledovat nejen samotný průběh utkání, jeho zvraty a dynamiku, ale i jednotlivé herní akce – většina z nich také uvedla, že dokáže ocenit i kvalitní akce soupeře. Tato tvrzení je však podle mého názoru brát třeba s určitou rezervou, i když na něm narátoři i při potvrzujících otázkách trvali. Pokud by tomu totiž tak skutečně bylo, byli by čeští fotbaloví fanoušci v Evropě dosti výraznou výjimkou. Potvrzují to nejen mé zážitky jako dlouholetého návštěvníka utkání na českých fotbalových stadionech (v uplynulých letech jsem kromě toho měl možnost navštívit i utkání italských, německých, anglických a polských ligových soutěží), ale např. i mé zkušenosti ze zprostředkovaného sportovního diváctví.⁹⁶

Po podrobnější analýze všech rozhovorů jsem nicméně dospěl k závěru, že mohu-li se odvážit zobecnění, pak je možné konstatovat, že je to především *divácká atmosféra*,⁹⁷ na stadionech, která všechny diváky přitahuje. Je tomu tak v případech, kdy divák aktivně sám atmosféru vytváří, tak i v případech, kdy tomu tak přímo není. Na rozdíl od osamocené sledování televizních přenosů jsou totiž individuální zážitky na stadionech dále zesilovány tím, že je každý jednotlivec na stadionu sdílí spolu s ostatními diváky. Právě přímý kontakt s ostatními diváky a sportovci je podle mých narátorů hlavním důvodem, který je podněcuje k návštěvě stadionů. Zážitek na stadionu a emocionální hnutí, která ho provázejí, jsou pro ně výjimečné tím, že jsou sdílené, že při nich divák komunikuje s ostatními v hledišti. V obecné

⁹⁶ Např. při utkání Ligy mistrů mezi Paris Saint-Germain a FC Barcelona, které v přímém přenosu zprostředkoval ve večerních hodinách 15. 4. 2015 i sportovní kanál české televize, domácí diváci nejen skandovali „Paris, Paris“, ale na jednoho z nejlepších světových hráčů L. Messiho (držitele titulu „Nejlepší hráč Mistrovství světa 2014“) opakovaně hromadně pískali takřka při všech jeho kontaktech s míčem – a stejně kvitovali i akce katalánského velkoklubu, ať vydařené, či nikoliv. Hlasitě dávali najevo své negativní postoje (hlasitým společným pískotem a bučením) i při ošetřování hráčů FCB.

⁹⁷ V této souvislosti bych ještě jednou rád zdůraznil, že se ve své práci zaměřuji na utkání 1. a 2. ligy. V nižších ligových soutěžích o atmosféře v tom smyslu, v jakém se jí zabývám, příliš mluvit nelze, což obecně dokládá nejen má vlastní dlouholetá zkušenost, ale podrobně analyzuje i bakalářská práce J. Jeřábka, v níž se autor zabývá projevy fanoušků fotbalového klubu SK Strakonice, který hraje Divizi A. V ní mj. cituje fanouška Josefa (49 let): „Když se jde na ligu, tak se fandí jinak, takovou tu 2. a 3. ligu, když se jde do Strakonice, tak tam člověk přijde a sedne si. Takže tam ta nálada taková není. Tady lidi neumí vůbec fandit, ani ty mladý skupinky, ty to taky nedokážou. Teď přijela sem třeba Viktoria Žižkov, sem na pohár, a přijelo deset lidí a ty udělali takovou atmosféru, že i na ty domácí to působilo určitě kladně.“ Jeřábek, J., *Postoje diváků k agresi a aktivní návštěvě sportovního utkání*, c.d., Příloha č. 3, s. 66.

rovině to podle mého názoru výstižně popsal Elias Canetti: „Naše moderní sportovní akce jsou účelnější. Diváci mohou *sedět*... Mají volné nohy k dupání ... mají volné ruce k tleskání. Představení má předem vymezenou dobu trvání; obvykle se nepředpokládá, že by bylo zkráceno; alespoň po danou dobu zůstanou určitě pohromadě. Během této doby se pak může udát všechno možné. Divák nemůže předem vědět, zda a kdy, popřípadě na které straně padne branka; vedle těchto žádoucích hlavních událostí se vyskytne i řada jiných, které vedou k hlasitým výbuchům (v hledišti)...“⁹⁸

Komunikace v hledišti přitom může probíhat s různou intenzitou i formou: 1) „Na blízko“ – tedy formou bezprostředního verbálního či i jen neverbálního (grimasa, gesto) hodnocení konkrétních situací, k nimž dochází na hřišti, se kterým se obracejí na lidi kolem sebe. 2) „Na dálku“ – v těchto případech jde o komunikaci zprostředkovanou, kterou charakterizují především hlasité verbální projevy, které se hromadně šíří hledištěm: pískot, pokřiky, nadávky, ale i povzbuzování nebo například hlasité povzdechnutí „celého stadionu“ při zmařené šanci. Všechny tyto podněty, které pochopitelně kopírují dynamiku dění na hřišti, a všechny zvraty, k nimž při utkání dojde, dál zesilují zápasový zážitek všech zúčastněných. To, že na některé situace či události reagují ostatní fanoušci stejně, koneckonců ve vnímání a hodnocení sebe sama potvrzuje i správnost vlastních hodnot a postojů, navíc je možno sdílet i pocity radosti či zklamání, což posiluje prožívání těchto emočních stavů. Jak vyplynulo z rozhovorů, společný zážitek navíc často není ukončen odchodem ze stadionu: diváci o něm i potom spolu mluví (např. při setkáních v restauracích), komentují ho, a tak ho jaksí zpětně opakovaně prožívají a připomínají si jeho intenzitu. Některé „legendární příběhy“ se v průběhu opakovaných vyprávění stávají součástí kolektivní paměti především skupin ultras nebo hooligans.⁹⁹

Sledování fotbalového zápasu spolu s dalšími lidmi posiluje jeho pojmání jako výjimečné události, která se vymyká z každodenního života, při níž je možné se „odreagovat“ nebo „zapomenout“ na běžné starosti. Klíčová důležitost tohoto stimulantu, tedy povědomí sounáležitosti (viz Přílohy č. 1, 3, 5, 8), je ostatně potvrzována i „třetí“ diváckou kategorií, tedy diváky, kteří sledují fotbalová utkání společně s ostatními v restauračních¹⁰⁰ či jiných

⁹⁸ Canetti, E., *Masa a moc*, c.d., s. 80.

⁹⁹ Jak vyplynulo z rozhovorů, které jsou přílohou této práce, u těchto skupin kromě psychologických důvodů, jež je stimulují k návštěvám fotbalových zápasů stejně jako ostatní diváky, sehraávají další významnou roli i důvody sociální či sociálně-psychologické; těmi se budu dále zabývat v pasážích věnovaných podrobnější analýze diváckých skupin.

¹⁰⁰ V českém prostředí se tuto diváckou skupinu s ironizujícím odstupem pokusil postihnout např. film „Mistři“, který v roce 2005 natočil režisér Marek Najbrt. Přestože hlavním postavami tohoto filmu jsou „příznivci“ ledního hokeje, zmiňují ho na tomto místě jako takřka typický produkt prvoplánově dehonestujícího přístupu ke sportovním fanouškům v naší kinematografii. Groteskní „fandění“ hlavních postav je

veřejných zařízeních nebo před velkoformátovými obrazovkami, které jsou instalovány buď přímo před stadiony, nebo na velkých veřejných prostranstvích, například na náměstích, kde se scházejí i velká divácká shromáždění. V České republice jsou takto společně sdílené zážitky nejčastěji spojeny s utkáními národních týmů (výjimečněji i se závěrečnými boji o ligová prvenství), přičemž je pocit sounáležitosti navíc sdílen i na vyšší, národní úrovni.¹⁰¹ Tento pocit národní (sebe)identifikace je pak často završen i přijetími reprezentantů hlavou státu, případně jinými oficiálními představiteli.¹⁰²

3.3 Divácká masa

Všichni narátoři, s nimiž jsem vedl rozhovory, v podstatě shodně uvedli, že na fotbalová utkání přicházejí za vzrušujícím zážitkem,¹⁰³ jehož intenzita je dále zesilována bezprostředním kontaktem s ostatními diváky i sportovci na stadionu. Pocit sounáležitosti s ostatními fanoušky téhož klubu a identifikace se sportovci¹⁰⁴ se přitom proměňuje v čase:

v tomto filmu vlastně jen jakýmsi přidaným faktorem, který má podtrhnout jejich ubohost, s níž v životě obelhávají sebe sama i ostatní.

¹⁰¹ J. Děkanovský např. podrobně popisuje emoce, jež provázely utkání našich a sovětských hokejistů na světovém šampionátu v r. 1969 ve Stockholmu, kde byli sovětsí hráči odhodláním a nenávislným postojem našich hokejistů zcela zaskočeni a oba zápasy na šampionátu prohráli (2 : 0 a 3 : 4): „Zápasy proti SSSR vnímal celý národ jako příležitost k alespoň obraznému ponížení a porážce okupanta“ (s. 99). Navíc se zde objevil médii často vytvářený obraz sportovního střetnutí jak boje Dobra se Zlem: „Lední hokej se v té době stal zástupným symbolem – nejzřetelnější a prostřednictvím televize i nejnázornější možností, jak dát nenáviděným okupantům najevo převahu a pohrdání.“ Děkanovský, J., *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*, c.d., s. 99 a 101. Obecně je u nás povědomí národní sounáležitosti spojováno spíše s ledním hokejem než s fotbalem, nepochybně proto, že významnější úspěchy na mezinárodním poli dosahuje český fotbal mnohem řidčeji, naposledy na Mistrovství Evropy v roce 2004.

¹⁰² Nejtypičtěji k tomu dochází po ukončení olympijských her, někdy i na neformální úrovni. Např. prezident Havel přijal vítězný hokejový mužstvo hned po jeho nočním příletu z Nagana na zahradě své vily, prezident Klaus při jiné příležitosti zase navštívil „naše borce“ v jejich šatně.

¹⁰³ Srv.: „Sportovní diváci ... patří k populaci vyhledávající silné emocionální prožitky, které sportovní boj ... nabízí... Intenzivně prožívat sportovní boj se stalo v hledištích normou...“ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 47.

¹⁰⁴ „Identifikace (ztotožnění)... způsobí vytvoření silného emocionálního vztahu ke sportovci či sportovnímu družstvu...“ Slepíčka, P. – Hošek, V. – Hátlová, B., *Psychologie sportu*, c.d., s. 102. K identifikaci se sportovcem ovšem nemusí docházet jen na fotbalových stadionech, čemuž značnou pozornost věnuje např. J. Děkanovský, který se zabývá rolí sportovců ve společenském vnímání (Děkanovský, J., *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*, c.d.). Jejich úlohu (podle mého názoru poněkud nadneseně) popisuje takto: „V dnešní době, kdy odosobněný charakter válek neumožňuje nijak výrazný vznik hrdiny dřívějšího typu, je sportovec prakticky vzato jediným typem člověka, který může navázat na určitou kategorii mytických hrdinů.“ (s. 97) Osoba sportovce se tedy stává nejen jakýmsi *prototypem kulturního vzorce*, hodného následování (či naopak: např. v zápase o titul mistra světa v boxu reprezentoval Tyson Zlo a Lewis Dobro – a celé střetnutí bylo médii klasicky interpretováno jako souboj Dobra se Zlem; s. 96). *Zástupně plní i roli reprezentanta určité skupiny* (např. fotbalisté Messi nebo Ribéry se vypracovali z velmi chudých poměrů a symbolizují svými současnými kariérami pro sociálně

začíná přípravou na zápas, zvláště když např. média (někdy až formou jakýchsi mediálních masáží) upozorňují na jeho „klíčovou důležitost“ či „rozhodující význam“, zesiluje při cestě na stadion, kdy dochází k prvním kontaktům s ostatními diváky, a vrcholí při samotných zápasech, kdy se proměňuje a získává na intenzitě v souvislosti s děním na hřišti i v hledišti. Z jednotlivých diváků se postupně stává *divácká masa*,¹⁰⁵ v níž sice stále ještě vystupuje každý sám za sebe, zároveň však už také jako součást většího společenství, jež je ovládáno pocitem sounáležitosti. Míra ztotožnění s masou je přitom pochopitelně u každého diváka individuální a závisí na mnoha faktorech (viz Přílohy č. 1, 3, 4, 5, 6, 7 a 8).

Nikdo vlastně nesleduje fotbalový zápas izolovaně. Sice asi 11 % diváků přichází na hřiště jednotlivě,¹⁰⁶ většina však v malých či větších skupinkách (nejčastější složení: rodiny, přátelé). Toto rozdělení nějakou dobu přetrvává. Hranice mezi diváky se však s blížícím se začátkem utkání postupně stírají a z diváků-jednotlivců se stává divácká masa. Velkou roli při tom sehrávají *rituály*, např. společný zpěv chorálů či skandované pokřiky,¹⁰⁷ mávání šálami a národními či klubovými symboly nebo jejich hromadné zvedání do výše. „Rituálem je pískot při nástupu soupeřova mužstva, pískot na rozhodčího, provádění tzv. mexických vln, zvedání šál při zpívání chorálů, děkované rituály při vyhraném zápasu, zvedání rukou při rozehrávání rohového kopu.“¹⁰⁸ K nejvýznamnějším sjednocujícím rituálům patří společný zpěv, zejména národní hymny (zážitek, kdy deseti tisíce lidí společně zpívají, patří k nejsilnějším, doslova při něm „běží mráz po zádech“): „... bez ohledu na jednoduchost slov a průměrnost nápěvů se jejich zpěv stává jakýmsi zážitkem simultánnosti. Lidé, kteří se vzájemně neznají, přesně ve stejný okamžik vyslovují stejné verše a zpívají stejnou melodii. Vzniká tak obraz jednohlasého davu... Zpěv ... dává příležitost k jednohlasnosti, k sdílené

slabší vrstvy „naše hochy, kteří to někam dotáhli“; Zidane je zase určitým symbolem pro přistěhovalecké minority). Posléze autor uzavírá, že dnes role sportu nemusí být vždy jen kladná, a to i přes proklamované zásady fair play či překonávání hranic stávajících lidských možností: „Současný vrcholový sport je svou následnou mediací ideálním nástrojem ideologických manipulací, politických prezentací a nacionalistických projevů“ (s. 99).

¹⁰⁵ „Masa se tu [na stadionech – O.B.] může opravdu roztahovat; nejprve se hromadí u vchodů, pak setrvává na sedadlech; může všemožně pokřikovat...; a když všechno skončí, může se těšit na další podobné příležitosti.“ Canetti, E., *Masa a moc*, c.d., s. 80.

¹⁰⁶ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 46. „Tito diváci přicházejí do hlediště zpravidla ve skupinách od 3 do 10 osob, ale pozorování ukázala, že nejsou výjimkou ani patnáctičlenné skupiny.“ Tamtéž, s. 117.

¹⁰⁷ Tyto pokřiky jsou nezřídka i vulgární, což vzhledem k jejich zritualizování někteří jejich aktéři už často ani nereflktují. Ovšem pohled fanoušků na tyto věci může ovlivňovat i pohlaví. Např. narátorka Rozhovoru č. 3, uvedla, že jí vadí vulgarismy, které fandění provázejí, a to hlavně kvůli dětem, které na zápasy také chodí. Viz Přílohy, Rozhovor č. 3, s. 29-30. K obdobnému závěru ve své práci dospívá i J. Jeřábek. Srv. Jeřábek, J., *Postoje diváků k agresi a aktivní návštěvě sportovního utkání*, c.d., Příloha č. 4, s. 67.

¹⁰⁸ Mareš, M. – Smolík, J. – Suchánek, M., *Fotbalová chuligáni. Evropská dimenze subkultury*, c.d., s. 22.

fyzické realizaci představy společenství ... tato jednohlasnost vyvolává pocit, že naše vlastní já není důležité!¹⁰⁹ Kromě národních se na fotbalových stadionech zpívají i klubové hymny, přičemž některé – například hymna londýnské Chelsea „You're welcome any day“ („Jsi kdykoli vítán“) nebo FC Liverpool „You'll ne-ever walk alone...“ („Nikdy nepůjdeš sám“) či West Ham, United „Bubbles“ („Bubliny“) – téměř zlidověly a znají a citují je fotbaloví fanoušci po celé Evropě. V českém fotbalovém prostředí je patrně nejznámější hymna ostravského Baníku, kterou složil Jarek Nohavica.¹¹⁰

Projevy divácké masy mohou mít různou formu i obsah. Přestože se mezi sebou takřka vůbec neznají (kontakty navazují nejčastěji jen v menších skupinkách či dvojicích), v určitých případech vystupují všichni diváci na stadionu zcela *jednotně* (nikoli tedy jako fanoušci soupeřících týmů) a zpravidla i relativně poklidně. Zde mám na mysli především projevy, které konkrétně nereagují na bezprostřední vývoj jednotlivých fotbalových utkání, ale vyjadřují určité obecnější postoje. Jde například o situace, kdy se jedná o negativní vymezení, nejčastěji o kritiku policejních složek, vedoucích činníků, trenérů či majitelů klubu, k níž se zpravidla připojuje většina přítomných na stadionu. Pokud jde o jednotlivce, ať již funkcionáře či hráče, dokážou fanoušci své negativní názory dát najevo velmi razantně, a to především vůči vlastnímu týmu. Jasně to v minulosti pocítili například trenéři Straka či Chovanec nebo hráč Matušovič. V roce 2012 vtrhli po utkání s Českými Budějovicemi spartanští fanoušci na hřiště a s výkřiky „Hřebík ven!“ se dožadovali rezignace sportovního ředitele klubu, Jaroslava Hřebíka. V letošním roce pak 19. dubna čelil protestu fanoušků týmu, kteří v hledišti roztáhli protestní transparent a na hrací plochu naházeli šišky a bulletiny, majitel druholigové Viktorie Žižkov, Luděk Vinš.¹¹¹ V letošním roce došlo také k poměrně unikátní situaci: ve dnech 18. a 19. dubna vystoupili při víkendových utkáních jednotně dokonce fanoušci několika desítek fotbalových klubů, a to napříč všemi ligovými soutěžemi (např. Dukly Praha, Slovácka, Bohemians 1905, FK Teplice nebo Dynamo České Budějovice či druholigového Zlína, ale i četných dalších klubů). Na podnět organizátorů, kteří akci nazvanou „Žumpa“¹¹² iniciovali na fanouškovském serveru supporters.cz, skupiny

¹⁰⁹ Anderson, B., *Představa společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha, Karolinum 2008, s. 157.

¹¹⁰ Kromě klubové hymny „Baníčku, my jsme s tebou...“ Jaromír Nohavica věnoval ostravskému fotbalu i několik dalších svých písní, mezi nimiž je nejpopulárnější patrně ta, která nese lapidární název „Fotbal“. I někteří další hudební interpreti působící v našem prostředí se věnují tematice fotbalu. Známa jsou například kolektivní alba „Hattrick“ I-III.

¹¹¹ Tento protest, ke kterému se připojili i hráči Viktorie Žižkov, kteří na hrací ploše symbolicky poklekli, znamenaly dne 19. dubna 2015 mj. ve zpravodajství veřejnoprávní televize relace „Branky, body, vteřiny“ a pořad „Dohráno“.

¹¹² Název byl inspirován ostrým vystoupením bývalého reprezentanta Milana Baroše, který na sociální síti Twitter označil současné korupční prostředí českého fotbalu za žumpu.

ultras na stadionech rozvinuli transparenty požadující odchod kontroverzního místopředsedy FAČR Milana Berbra a šéfky komise rozhodčích Dagmar Damkové – a diváci na stadionech je hromadně podpořili (Viz Obrazové přílohy, obr. č. 1).¹¹³

Na opačném pólu těchto společných vystoupení všech diváckých skupin ve fotbalových ochozech se pak ocitají zcela specifické a často velmi emotivní situace, kdy jde o projevy soustrasti (tradičně se drží minuty ticha) či podpory v těžkých životních situacích, například v případě vážných onemocnění hráčů či populárních fotbalových činovníků, ale někdy i jednotlivých fanoušků. V takových případech se pak postiženého jako „jednoho ze svých“ zpravidla snaží podpořit všichni přítomní na stadionu a solidarita je vyjadřována spontánně a ve velkém měřítku.¹¹⁴ V letošním roce jsme toho byli svědky 18. května po zápase, ve kterém Viktoria Plzeň porazila Jihlavu 2 : 0, a s předstihem tak získala mistrovský titul. Ihned po zisku titulu věnovali hráči Viktorie při emotivním ceremoniálu vítězství vážně nemocnému obránci Mariánu Čišovskému, který je stále ještě oficiálním hráčem klubu. Na hrací ploše bylo postaveno pódium s nápisem „Titul pro Čišu!“, trička se stejným nápisem si oblékli i všichni viditelně dojatí Čišovského spoluhráči, kteří takřka shodně uvedli, že „zisk titulu pro Mariana pro ně byl mimořádnou motivací“. Poté co se i stoper trpící amyotrofickou laterální sklerózou s výraznou pomocí dostal na pódium, aplaudovali mu na výraz podpory všichni přítomní na stadionu.¹¹⁵ A že se tato podpora neomezuje jen na hráče a příznivce Viktorie Plzeň bylo doloženo hned následující víkend: 24. května před utkáním Plzně s týmem Bohemians 1905 (které Klokani celkem senzačně vyhráli 3 : 2) roztáhli pražští hráči na hrací ploše velký transparent s nápisem „Drž se, Čišo!“ – a nemocnému hráči opět vyjádřilo podporu celé hlediště, tentokrát vršovického stadionu.

Obdobné situace však nejsou příliš obvyklé, dá se dokonce říci, že jsou výjimečné, neboť divácká masa na fotbalovém stadionu se díky zápasům dělí minimálně na dva

¹¹³ Viz www.supporters.cz a také článek „Fanoušci se spojili proti Berbrovi“ v deníku *Sport* (ročník LXIII, č. 92, 20. 4. 2015, s. 6).

¹¹⁴ 6. března 2015 přinesl fanouškovský server supporters.cz zprávu s názvem „Odložil eutanazii, aby naposled viděl svůj klub“. Popisuje v ní příběh Lorenza Schoonbaerta, který trpěl nevléčitelnou nemocí a nesnesitelnými bolestmi, a rozhodl se proto podstoupit eutanazii, kterou liberální belgické zákony umožňují. Ještě předtím chtěl však naposledy navštívit zápas „svého“ klubu FC Bruggy, jehož fanouškem byl, jak sám uvedl, po celý život. Na stadionu mu diváci uchystali velké rozloučení: ve chvíli kdy před začátkem utkání stál na hrací ploše a držel za ruku svou malou dceru, mu v hledišti aplaudovalo přes dvacet tisíc fanoušků. Příznivci FC Bruggy mu ale projevili podporu už předtím: v ulicích města nesli v čele velkého průvodu transparent s nápisem YNWA – Lorre (You'll never walk alone Lorre – Nikdy nepůjdeš sám Lorenzo). www.supporters.cz; cit. 24. 4. 2015. I u nás se konají pochody obdobného typu, mají však nejčastěji vzpomínkový charakter. Jako příklad lze uvést např. pochod na památku Petra „Žita“ Žitníka, jednoho z vůdců kotle plzeňských fanoušků, který tragicky zahynul. (Viz též Obrazové přílohy, obr. č. 2.)

¹¹⁵ Viz Plzeň už má titul. Pro „Čišu“. *Sport*, 63, č. 115, 19. května 2015, s. 1-3.

vzájemně *soupeřící* celky. Diváci by chtěli zažít úspěch týmu, který podporují, a proto se konflikt z hrací plochy svým způsobem přenáší i do hlediště.¹¹⁶ V takových případech pak už nejde o společné vystoupení všech diváků na stadionu – naopak skupiny v hledišti se buď vzájemně podporují, nebo naopak provokují. Střet už neprobíhá jen na hřišti, ale přenáší se i do hlediště. Vzrušení diváků přitom vyplývá z toho, že fotbalové utkání vnímají jako soupeření dvou mužstev, přičemž s jedním z nich se jakoby ztotožňují, resp. přejí si jeho vítězství.¹¹⁷ Svými projevy se snaží podpořit vybrané mužstvo, ovlivnit samotné sportovce a jejich výkon.

Atmosféra, kterou lze zažít na stadionech je neobvyklá, odlišuje se od běžných zážitků – to potvrdili v rozhovorech všichni narátoři. Fotbalové zápasy samou svojí povahou, herní iluzorností, která se jako by mění ve skutečnost, nabízejí takový typ vzrušení, jaký v běžném každodenním životě neexistuje. Téměř pro všechny diváky je fotbalový zápas něčím zvláštním, něčím, co je jiné než jejich ostatní prožitky.¹¹⁸ Nikoli náhodou se tedy odehrává na *výjimečných místech*, zvlášť k těmto příležitostem zbudovaným: „Aréna je dobře ohraničená vůči vnějšku. Je obvykle daleko viditelná. Její poloha ve městě a prostor, který zaujímá, jsou všeobecně známy. Stále cítíme, kde aréna je, i když na ni nemyslíme. Pokřik z ní se nese daleko. Je-li aréna otevřená, dovídá se okolní město mnoho o životě, který se v ní odehrává... Směrem ven do města ukazuje aréna *neživou* zeď. Směrem dovnitř staví zeď z lidí. Všichni přítomní jsou k městu obráceni *zády*. Vymanili se ze skladby města, jeho zdi a ulic. Po dobu pobytu v aréně se nestarají o nic, co se ve městě děje. Zanechali tam život svých vztahů, pravidel a zvyklostí. Na jistou dobu mají zajištěn společný pobyt ve velkém množství, bylo jim za to slíbeno vzrušení – ale pod jednou, zcela rozhodující podmínkou: Masa se musí vybíjet *dovnitř*.“¹¹⁹

Položíme-li si otázku, proč se masa musí vybíjet *dovnitř*, je odpověď nasnadě. Divácké projevy – právě díky výjimečnosti a spektakulárnosti zážitku – překračují běžné normy chování majoritní společnosti. Pískot, hlasitý křik, mávání šálami a dalšími symboly

¹¹⁶ Toto specifikum zpravidla provází jen utkání na stadionech. Před velkoformátovými obrazovkami k podobným projevům nedochází, neboť jsou většinou umístěny v blízkosti stadionů (kam se kvůli jejich kapacitě nedostali všichni fanoušci) nebo na veřejných prostranstvích, kde se scházejí takřka výhradně příznivci jednoho městského či národního celku.

¹¹⁷ „Řady jsou uspořádány stupňovitě nad sebou, aby všichni viděli, co se děje dole. Má to ale za následek, že masa sedí sama proti sobě. Každý má před sebou tisíce lidí a hlav. Dokud tu je, jsou tu všichni. Co vzrušuje jeho, vzrušuje i je, a on to *vidí*. Ti druzí sedí v jisté vzdálenosti od něho; jednotlivosti, které je jinak odlišují a dělají z nich individua, se stírají. Všichni jsou si najednou velmi podobní, chovají se podobně. Jedinec na nich pozoruje jen to, co teď naplňuje jeho samého. Jejich viditelné vzrušení stupňuje jeho vlastní vzrušení.“ Canetti, E., *Masa a moc*, c.d., s. 71.

¹¹⁸ Srv. Sekot, A., *Sociologie sportu*, c.d., s. 254.

¹¹⁹ Canetti, E., *Masa a moc*, c.d., s. 71.

či vytváření živých obrazů patří podle obecně přijímaných norem na fotbalové stadiony, ale nikoli do prostorů mimo ně. Může se však stát, že i ve vymezených prostorách fotbalových arén dojde k projevům, které překročí nejen tyto majoritní normy, ale i pravidla stanovená či tolerovaná na stadionech. Tato pravidla přitom nejsou dána jen obecně platným právním rámcem či návštěvním řádem vyvěšeným u vchodu na stadion, některé z nich si vytvářejí i sami diváci. Odpověď na otázku, jaký obsah mají právě tyto divácké normy a jakou formou může docházet k jejich překračování, se pokusím nalézt v následujících kapitolách, v nichž se nejprve zaměřím na složení jednotlivých diváckých skupin a jejich projevy.

4. Diváci na fotbalových stadionech

Při své následné analýze, jejímž cílem je podrobněji popsat fotbalové publikum v ochozech českých stadionů, vycházím z předpokladu, na kterém se shodují nejen všichni narátoři, se kterými jsem vedl rozhovory, ale i veškeré sekundární zdroje, ze kterých jsem čerpal, a to že je možné nalézt prvky, jež všechny diváky spojují, zároveň však není možné opomíjet existenci skupin, které sice sledují fotbalové utkání společně, tedy jako divácká masa, ovšem přes jistou unifikaci svých vnějších projevů se ve své podstatě velice liší. Každý divák může mít na dění na hřišti i projevy v hledišti vlastní názor, sám hodnotit, co je správné a co nikoli. Zároveň se ovšem některá hodnocení a jejich vnější projevy shodují, a na této bázi pak vznikají různě velké a soudržné divácké skupiny. Divácká masa není v žádném případě homogenní, je více či méně strukturovaná, a to jak z vnějšího, tak vnitřního úhlu pohledu. Osobně se domnívám, že nejrelevantnější popis jednotlivých diváckých skupin v českém prostředí lze nalézt v pracích Josefa Smolíka,¹²⁰ rád bych však jeho dělení na tři, resp. dvě základní skupiny o něco rozšířil, a to především na základě analýzy rozhovorů, jež jsou přílohou této práce.

Právě orálně historické postupy typicky potvrzují, že přestože narátory pojmí něco, co všichni sdílejí (či sdílet chtějí), v našem případě je to divácká atmosféra a vnímání fotbalového zápasu, zažívá a hodnotí je každý divák jinak, pro každého znamená jak jejich forma a průběh, tak vyústění a očekávání s nimi spjatá, něco jiného. Na základě důležitosti, kterou těmto různorodým kritériím přikládají, pak diváci na fotbalových stadionech vystupují v rámci menších či větších skupin, jak dále podrobněji rozvedu. Po vyhodnocení všech rozhovorů, které jsem vedl s narátory, se v zásadě domnívám, že lze rozlišit několik hlavních přístupů v reflexi utkání i dění v ochozech, s čímž souvisí i ochota podílet se na různých diváckých aktivitách, a to jak pozitivních, tak negativních (tyto přístupy ovšem nelze zcela striktně oddělovat, neboť se čas od času u jednotlivých diváků mohou prolínat). Podle výsledných postojů a aktivit, jež je provázejí, pak můžeme určit i divácké skupiny v hledišti stadionu.

¹²⁰ J. Smolík v zásadě popisuje tři hlavní skupiny, jež se objevují v ochozech českých fotbalových stadionů: klasické fanoušky, ultras a hooligans (v některých jeho hodnoceních však dvě posledně jmenované skupiny nelze rozlišit, na což sám explicitně také upozorňuje). Srv. např. Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu“*. Karlovy Vary, Nakl. Josef Plachý 2008; příp. též, *Fotbalové chuligánství: sociálně psychologický fenomén*. Bakalářská práce. Brno 2002.

4.1 Divácké skupiny ve fotbalových hledištích

Nejméně početnou diváckou skupinu tvoří diváci, jimž je atmosféra na stadionu v zásadě lhostejná, nezáleží jim na ni a aktivně se v hledišti prakticky vůbec neprojevují (viz Přílohy, Rozhovor č. 3, s. 27-28). Tyto *pasivní diváky*, kteří jsou většinou neutrální a primárně objektivní, tvoří několik různě se proměňujících typů. Především jsou to diváci, kteří navštívili zápas z profesionálních důvodů. Do této skupiny lze zahrnout jak oficiální hosty fotbalových organizací, tak zejména sportovní činovníky či funkcionáře, kteří navštěvují zápasy, protože to mají v „popisu práce“ a je to jejich povinností. Zaměřují se zejména na dění na hřišti, sledují a snaží se objektivně hodnotit hru a nijak se verbálně ani jinak neprojevují. Do této skupiny pochopitelně spadají i zástupci sponzorů a někteří zaměstnanci fotbalových klubů. Profesionální důvody vedou na stadiony i pozorovatele a skauty, trenéry nebo fotbalisty z jiných klubů, než jsou ty, které právě hrají. Na stadionech bývají z profesionálních důvodů přítomni i zástupci tisku a sázkových kanceláří, ty však, domnívám se, nelze považovat vůbec za diváky v pravém slova smyslu. Specifickou skupinu tvoří příznivci jiných klubů, než jsou ty, které právě hrají zápas. K této skupině se někdy řadí i zahraniční návštěvníci, kteří do města přijeli za jiným účelem (v letošním roce typicky fanoušci mužstev, které se účastní mistrovství světa v hokeji v Praze). Další skupinu těchto pasivních diváků pak tvoří nepravidelní či víceméně náhodní návštěvníci fotbalových zápasů. V těchto případech často jde o zvláštní typ módy nebo snobství, o snahu „být viděn“, jíž se vyznačují zejména tzv. V.I.P. návštěvníci, kteří sedí na zvlášť vyhrazených místech. Pasivní pozorovatele hry nezajímá týmové soupeření a sportovní klání hodnotí bez emotivního zaujetí a vysoce objektivně (pokud vůbec). Tento typ diváků je početně zastoupen nejméně a na stadionech se aktivně takřka vůbec neprojevuje. Na vytváření atmosféry nemají žádný zájem a její prožívání je pro ně nedůležité. Nejsou ani příliš ovlivnitelní ostatními diváky v hledišti, protože od nich bývají prostorově odděleni (sedí např. těsně za hráčskými lavicemi, viz Přílohy, Rozhovor č. 3, s. 27). Vzhledem k tomu, že se ve své práci zaměřuji především na aktivní projevy diváckého chování, jež se u pasivních diváků prakticky vůbec nevyskytují, nevedl jsem rozhovor s nikým z této skupiny a zde tuto její nejobecnější charakteristiku uvádím víceméně jen pro úplnost. Je mi samozřejmě jasné, že ne každý divák je – či se na základě zkušeností stane – fanouškem, proto přístup pasivních diváků nehodnotím nijak negativně, jen nekoresponduje s tím, na co se ve své práci zaměřuji.

Naproti tomu dalším třem výrazným diváckým skupinám, tedy běžným fanouškům, ultras a hooligans se v následujících pasážích budu věnovat podrobněji, přičemž využiji především analýzy individuálních rozhovorů, které jsem vedl se zástupci z každé z nich.

Předběžně mohu snad již na tomto místě uvést, že běžní fanoušci se většinou soustředí především na dění na hřišti, zatímco proměny atmosféry na stadionech nijak neinicují, chovají se tedy povětšinou spíše jako objekty aktivně vystupujících ultras, kteří se je jakožto subjekty (použijeme-li subjekt-objektové schéma) snaží strhnout k hlasitému fandění či jiným projevům diváckých aktivit. Hooligans, kteří jsou dnes na českých fotbalových stadionech početně nejméně zastoupenou, aktivně se projevující, skupinou, by pak bylo možné nejspíše označit jako katalyzátory některých situací, jež v sobě nesou potenciál násilných projevů. Všechny tři skupiny výrazně odlišuje míra jejich homogenity a propustnosti.

*Běžní fanoušci*¹²¹ jsou většinou fanoušci *kluboví*,¹²² čili jsou to lidé, kteří fandí jednomu či více spřáteleným klubům, popřípadě jsou to příznivci určitého konkrétního sportu, v našem případě fotbalu, kteří utkání navštěvují proto, že je to baví a že se domnívají, že fotbalu rozumějí. Dost často jsou to lidé, kteří mají pozitivní vztah ke sportu, někdy i aktivně hrají či hráli právě fotbal (viz např. Přílohy, Rozhovory č. 2 a 7). Tato skupina je na českých stadionech početně nejvíce zastoupená, přičemž její zástupce najdeme nejčastěji na hlavních tribunách, které se táhnou podél delších stran fotbalových arén. Jde o diváky, kteří navštěvují fotbalová utkání víceméně pravidelně a mají vztah ke svému klubu, často kvůli rodinné tradici (viz Přílohy, Rozhovor č. 7, s. 81) nebo proto, že reprezentuje region, ve kterém žijí (ve velkých městech se tento faktor proměňuje a podstatným prvkem se stává to, že klubový stadion se nachází relativně blízko jejich bydliště). Běžní fanoušci tvoří na stadionech nejméně soudržnou a velmi propustnou skupinu, neboť se mezi sebou většinou neznají, samozřejmě s výjimkou menšího počtu diváků disponujících permanentními vstupenkami nebo těch, kteří na utkání dorazili společně. Přesto nelze popřít jejich významný vliv na stadionech ani to, že sami sebe vnímají jako ty, kdo aktivně, věrně a vytrvale podporují svůj klub (viz Přílohy, zejména Rozhovory 7 a 5). Jejich podpora je směřována především konkrétnímu klubu, i když při nepovedených zápasech či malém hráčském nasazení i ta může občas zakolísat.¹²³

¹²¹ V sekundární literatuře jsou též označováni jako „klasičtí fanoušci“ či prostě jen „fanoušci“, mezi ultras a hooligans je pro ně nejběžněji vžito označení „normálové“.

¹²² „Jak se ukazuje, za klubové fanoušky se považuje velká většina ... diváků, a zejména u fotbalu a hokeje se jejich podíl pohybuje na hranici devadesáti procent.“ Slepíčka, P., *Sportovní diváctví*, c.d., s. 50.

¹²³ „Něco vám povím, vy rádoby slávisti ve vedení ... To, že jsme letos totálně ve sračkách, je vaše vina, takže si prachy hleďte kde chcete, ale ode mě je nečekejte... Za výjezdy, za domácí zápasy, za to všechno jsem nejen já utratil desetitisíce, podporoval ty kluky, ať byly výsledky jakékoli, snášeli jsme nespočetněkrát na stadionech soupeřů narážky a urážky na naše postavení v tabulce... A po tom všem, co pro vás děláme, po nás ještě chcete peníze a ještě si drže dovedete napsat, že tak se pozná věrný fanoušek? Jste banda ubožáků, co akorát špiní značku Slavie. Ostuda, děláte z fanoušků idioty!!!“ Těmito slovy reagoval David Šafa Šafus na to, že vedení klubu HC Slavia Praha vyhlásilo mezi fanoušky finanční sbírku na podporu klubu. Viz www.sport.cz 25. 2. 2015, cit. 26. 4. 2015.

Z rozhovorů, které jsem s nimi vedl, v zásadě vyplynulo, že běžní fanoušci si dění i atmosféru ve fotbalových hledištích užívají, těší se na ně, jsou pro ně emocionálně důležité,¹²⁴ jejich prožívání a zainteresovanost má však spíše individualizovaný rozměr, jenž se někdy rozšiřuje na menší skupinu přátel či příbuzných, s níž utkání navštívili; typicky se tedy věnují převážně fandění „na blízko“ (viz Přílohy, Rozhovory č. 2, 5, 7). Je důležité zmínit, že do výraznějších diváckých aktivit v hledištích se běžní fanoušci dosti často nezapojují i z obav o své bezpečí (viz zejména Přílohy, Rozhovor č. 2, s. 24). Diváci jsou totiž na hlavních podélných tribunách často promícháni, takže zejména na začátku utkání nemusí být zcela jasné, kdo kterému klubu fandí, a není-li tedy fanoušek, zejména ve vypjaté atmosféře obsahující potenciál agrese, ohrožen třeba verbálním napadením. Běžní fanoušci se tedy do dynamičtějších aktivit ve větší míře někdy paradoxně zapojují spíše až v pozdějších fázích utkání či v situacích, kdy už tzv. „o nic nejde“ a na výsledku utkání nezáleží buď vůbec (třeba je-li o titulu již rozhodnuto), nebo už ne příliš (například jde-li tzv. „jen o čest“ nebo o nedůležitý posun v tabulce).¹²⁵

Pro běžné fanoušky je nejdůležitější vývoj utkání na hřišti, *samotná hra a závěrečný výsledek*, dění v hledišti je z jejich pohledu až sekundární. Používání viditelných symbolů, například šál či jiných předmětů s odznaky klubu, pro ně nehraje rozhodující roli a podobně jako při jiných aktivitách členů této skupiny je silně individualizované. Při fandění „na dálku“ v první řadě podporují svůj klub a vymezují se vůči běžným fanouškům jiných klubů („my“ versus „oni“), ale v některých případech částečně i proti vlastním, klubovým ultras a hooligans, zejména jde-li o projevy fyzického násilí nebo užívání pyrotechniky (viz Přílohy, rozhovor č. 7, s. 86). Po většinu zápasu běžní fanoušci zpravidla sedí na svých místech, vstávají či vyskakují ze sedadel jen výjimečně, zejména ve vypjatých či rozhodujících momentech utkání. Jejich projevy nejsou organizované, mají spíše situačně podmíněný charakter. K tzv. mexickým vlnám nebo rytmickému poskakování či podupávání se běžní fanoušci většinou strhnout nenechávají, i když je k tomu ultras vyzývají, spíše se připojují k potlesku, a to někdy i rytmizovanému. Rovněž k hlasitému fandění na podporu svého klubu, nejčastěji ve formě skandování, se v některých případech nechávají strhnout spíše členy skupin ultras. Působivé je na našich stadionech zejména tzv. „odpovídání“, kdy ultras v kotli vyvolávají hesla a protilehlá tribuna, případně všechny, jim hromadně odpovídají. Někdy běžné fanoušky

¹²⁴ „Divák, který se ztotožňuje se sportovcem, sportovním družstvem má proto odlišné emoční prožitky stejné herní akce od diváka, který nikomu nefandí a je mu jedno, jak závod či utkání dopadne.“ Slepíčka, P. – Hošek, V. – Hátlová, B., *Psychologie sportu*, c.d., s. 171.

¹²⁵ „Vrcholový sport je rámován logikou ‚vítězství versus prohra‘, tedy situací, kdy úporná snaha ‚zvnějšku‘ zasáhnout do ‚výstupu‘ je silně aktualizována. Obava, nejsitota a úzkost tento fakt významně posilují. Pokud výsledek sportovního klání je považován za nedůležitý či ‚jistý‘, pak pocit relaxace tlumí napětí.“ Sekot, A., *Sociologie sportu*, c.d., s. 85.

strhnou k hlasitým projevům i hlasatelé na stadionech či výjimečněji sami hráči, kteří běží přímo k tribunám. Pokud se běžní fanoušci hlasitě projevují v jiných případech (jde zejména o hlasitý pískot), pak je to nejčastěji proto, že vyjadřují nespokojenost s výkony rozhodčích či hráčů nebo se snaží znervóznit hráče soupeřícího týmu (např. při rohových či volných přímých kopech, penaltách apod.). Často se také ozývají při projevech fanoušků soupeře, zvláště jsou-li tito v hledišti výraznou menšinou.

Na úvod pasáží věnovaných v této práci charakteristice dalších diváckých skupin, totiž *ultras*¹²⁶ a *hooligans*¹²⁷ bych rád předeslal, že jsem si vědom toho, že popsat působení hooligans a ultras v obecné rovině je v prostředí českých ligových soutěží velice obtížné. Jak vyplynulo ze sdělení narátorů, kteří mi poskytli rozhovory, i z mých vlastních zkušeností, je to dáno několika faktory. Takřka u každého fotbalového klubu v České republice, který má své vlastní ultras nebo hooligans, je situace jiná, navíc se tyto skupiny i rozdílně sebereflektují a prezentují. Kromě toho můžeme zaznamenat odlišnosti i v propojenosti skupin ultras a hooligans v rámci jednotlivých fotbalových klubů (viz Přílohy, rozhovory 1 a 6): někde se vzájemně prolínají a podporují, zatímco jinde mohou vůči sobě oba tábory vystupovat s odstupem.¹²⁸ K nejasnosti v českém prostředí navíc přispívá i jisté zmatení obou pojmů, které se, stejně jako příslušníci obou těchto diváckých skupin, dosti mísí a proplétají. Dochází k tomu někdy i přímo v rámci těchto skupin, o čemž mj. svědčí i to, že některé skupiny hooligans

¹²⁶ Je zajímavé, že – na rozdíl od „chuligáni“ – se heslo ultras vůbec neobjevuje v jinak podrobném *Velkém lexikonu fotbalu* (Rohr, B. – Simon, G., *Fotbal – velký lexikon*, c.d.). Je to dáno patrně tím, že v jednotlivých zemích mají skupiny ultras natolik rozdílnou podobu, že je velmi obtížné najít jejich společné charakteristiky.

¹²⁷ „Hooligans“ jsou běžně označováni též rowdies (rváči nebo bitkaři), v českém prostředí pak nejčastěji jako „chuligáni“. Jako „chuligány“ tyto skupiny fotbalových diváků důsledně označují např. J. Smolík, P. Slepíčka nebo M. Eliáš (Eliáš, M., *Sociální struktura chuligánské skupiny a její vnitřní soudržnost v České republice*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy 2007). Podle mého názoru je však tento termín až příliš zatížen nerelevantními konotacemi. Této počeštěné verze proto ve své práci neuvádím, domnívám se totiž, že chuligánství je obecnější pojem – tak je také uveden např. i ve *Velkém sociologickém slovníku*, kde autor tohoto hesla uvádí, že projevem tohoto jevu obecně je „ničení a rabování“. Viz *Velký sociologický slovník*. 1. díl: A-O. Praha, Karolinum 1996, heslo „Chuligánství“, s. 141.

¹²⁸ Nejen odstup, ale až dehonestující postoje, které však rozhodně nebylo možné zobecňovat, bylo možné zaznamenat zejména na počátku ultras produkci v našich fotbalových ochozech, tedy v sezoně 2003-2004 a sezonách bezprostředně následujících. „Ultra a hool's aktivity se ale v textech (Football Factory – O.B.) objevují i ve výrazně *napjatějším vztahu*. Neúspěch v jedné z oblastí bývá považován za důsledek důrazu, který skupina nebo celá scéna klade na druhý typ prezentace... Někde jsou fans posměšně nazýváni „mávači balónků“, jinde se do přípravy zapojují i chuligáni.“ Vochovcová, L., Třetí poločas – fotbaloví chuligáni v ČR a násilí. *Rexter*, 1. 11. 2007, zvýraznění autorka. Dostupné na: www.rexter.cz/treti-polocas-fotbalovi-chuligani-v-cr-a-nasili/2007/11/01/; cit. 10. 5. 2015. *Rexter* je on-line časopis (od 1.1. 2004 recenzovaný), vydávaný nejprve na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity Brno, poté pod hlavičkou Centra strategických studií, o.s. Dnes ho vydává Centrum pro bezpečnostní a strategická studia, o.s. ve spolupráci s Katedrou politologie FSS MU a Oddělením Bezpečnostních a strategických studií FSS MU.

užívají slovo ultras ve svém názvu. Je rovněž třeba vzít v potaz, že se význam i obsah obou těchto pojmů, tedy ultras i hooligans, v čase poměrně výrazně vyvíjel a proměňoval (navíc je u nás vše ještě poněkud komplikováno dříve užívaným názvem „vlajkonoši“, který dodnes můžeme vidět nejen na označeních diváckých sektorů na některých českých stadionech, ale čas od času i na vlajkách či transparentech v hledištích). Vývojem v průběhu času procházejí i jednotliví fanoušci, jak jednoznačně dokládají některé rozhovory, např. s narátorem č. 8.¹²⁹ Přesto se alespoň pokusím o zachycení některých nejobecnějších rysů.

Po dobu utkání fandí ultras a hooligans společně v tzv. *kotlich*,¹³⁰ což je označení pro zpravidla nejlevnější místa na postranních tribunách za brankami. Přestože i zde se podle nových bezpečnostních pravidel FIFA nacházejí výhradně místa určená k sezení, většina diváků v nich po celou dobu stojí. Kotle soupeřících týmů jsou přitom většinou na opačných kratších stranách hlediště, aby byl minimalizován kontakt mezi nimi. Právě díky ultras se ovšem proměnila i klasická podoba původních fotbalových kotlů. Sedm klasických fanouškovských typů, které v roce 1978 definovali Marsh, Rosserová a Harré,¹³¹ patří buď už zcela minulosti, nebo se na českých stadionech vyskytují v pozměněné podobě. Nyní je uvedu, přičemž se přidržím původního číslování anglických výzkumníků. Zachována v zásadě zůstala první role „chantleaddera“ čili „callera“ jakožto toho, kdo je iniciátorem chorálů, zpěvů, pokřiků atd. Caller také většinou jako první odpovídá na pokřiky soupeřící skupiny a zpravidla i dnes zůstává jakýmsi ideovým vůdcem celého kotle. Druhá a šestá sociální role, tj. „aggro leader“ (útočník, který užívá různé druhy zbraní případně alespoň těžké okované boty) a „fighter“ (rváč, který jako první vede násilný útok na fanoušky soupeře) jsou dnes na našich stadionech minimalizovány, případně vytlačeny. Také čtvrtá sociální role – typický „hooligan“ – se v kotlich vyskytuje již jen v relativně malé míře, jak podrobněji rozvedu níže. Čtvrtá a pátá role, „bullshitter“ („kecal“) a „nutter“ („šašek“

¹²⁹ Viz Přílohy, Rozhovor č. 8, s. 96-97. M. Eliáš proces vývoje fanouška v obecné rovině popisuje takto: „Rozdíly mezi chuligány a ultras fanoušky se ale mnohdy stírají, hodně lidí začne svoji fotbalovou ‚kariéru‘ tím, že mávají vlajkou na stadionu a sami o sobě prohlašují, že jsou ‚jen‘ ultras fanoušci, po několika bitkách povýší mezi chuligány, začnou nosit speciální chuligánské symboly (oblečení), aby po několika letech měli tohoto náročného způsobu života dost, a vrátili se buď do normálního života, nebo zpět do řad ultras fanoušků, zabývajících se spíše podporou svého klubu v hledišti než střety s fanoušky protivníka v ulicích.“ Eliáš, M., *Sociální struktura chuligánské skupiny a její vnitřní soudržnost v České republice*, c.d., s. 9.

¹³⁰ „Kotel“ je české pojmenování. V různých zemích jsou tato místa označována odlišně, anglicky například „end“, francouzsky „kop“, polsky „mlyn“ atd. Některé slavné evropské kotle mají i svá vlastní jména: např. „Shed“ na stadionu londýnské Chelsea nebo „Kop“ v Liverpoolu. .

¹³¹ Marsh, P. – Rosser, E. – Harré, R., *Life on the Terraces* (1978). In: Gelder, K. – Thornton, S. (eds.), *The Subculture Reader*. London–New York, Routledge 1997, s. 327-339. Přestože závěry anglických výzkumníků v našem prostředí dnes již zcela neplatí, zůstává jejich analýza i dnes zdrojem cenného poučení. Její výstupy byly totiž získány analýzou výsledků zúčastněného pozorování a videozáznamů chování aktivních fanoušků v kotli oxfordského fotbalového týmu.

nebo „vtipálek“) prošly do dnešních dnů prakticky beze změny, jsou to ovšem spíše jakési univerzální typy, které se vyskytují takřka ve všech sociálních skupinách. Zachována zůstala i sedmá role: „heavy drinker“ („opilec“), i dnes je možné ji vidět v kotlích či na tribunách českých stadionů.

To, že druhá a šestá role, které se v některých případech suplovaly, z českých stadionů takřka vymizely, je dáno tím, že se dnes rozvíjí jiný typ fandění než dříve. Zatímco v minulosti bylo nezřídká cílem fanoušků fyzické ovládnutí kotlů protivníka, ultras se primárně zaměřují především na nenásilné povzbuzování. Jde jim zpravidla o co nejlepší zviditelnění svého kotle, na své aktivity se připravují již před zápasem. Ultras se snaží především o vytvoření co možná nejbouřlivější fotbalové atmosféry (viz Přílohy, Rozhovory č. 1, 4), někdy mají jejich projevy až radikální podobu. Ne vždy je však na jejich aktivity nahlíženo pozitivně.¹³² Dění v hledišti je pro ultras prioritou, často dokonce důležitější než samotný výsledek utkání, na pasivní členy vlastních kotlů nahlížejí kriticky. „Ultras“ se tak hlavní měrou podílejí na vytváření celkové atmosféry v hledišti i jejich proměnách, které hráče „ženou kupředu“. Tuto svoji roli si jasně uvědomují a snaží se na ni explicitně poukazovat: symptomatické je v této souvislosti například to, že při fotbalovém klubu AC Sparta Praha působí velmi aktivně občanské sdružení s příznačným názvem „12. hráčem jsme MY!“. Důležitost ultras si uvědomují i aktéři utkání a není náhodou, že právě je hráči po utkání chodí pozdravit a často právě před nimi předvádějí i tzv. kolektivní děkovačky, na které fanoušci kolektivně či individuálně (potleskem, „plácáním“ apod.) odpovídají. (Viz Obrazové přílohy, obr. č. 3).¹³³

Jak vyplynulo z rozhovorů s narátory, na rozdíl od běžných fanoušků jsou skupiny ultras a hooligans solidární a soudržné, přičemž druhá jmenovaná vykazuje menší míru sociální propustnosti a větší míru hierarchizace.¹³⁴ Jak jsem již uvedl výše, z rozhovorů s narátory (viz Přílohy, Rozhovory č. 1, 3, 4, 6 a 8) lze vyvodit závěr, že u ultras kromě psychologických důvodů, jež je podněcují k návštěvám fotbalových zápasů stejně jako ostatní diváky, sehrávají velkou roli i důvody sociální či sociálně-psychologické. Cítí se být

¹³² „Samotná hra je mnohdy ani nezajímá. Na ochozech fotbalových zápasů můžeme sledovat individua, která, nežli by sledovala hru, raději s megafonem v ruce podněcují dav někdy k povzbuzování, ale někdy rovněž k verbální agresivitě vůči účastníkům střetnutí.“ Pail, Č., *Bezpečnost na fotbalových stadionech*, c.d., s. 21.

¹³³ Ultras většinou respektují – ať již v negativním či pozitivním smyslu – i vedení jednotlivých fotbalových klubů, která jim někdy poskytují i jistá materiální zvýhodnění, např. slevy na permanentky, slevy na klubové upomínkové předměty či příspěvky na dopravu na tzv. výjezdy.

¹³⁴ Srv. též Eliáš, M., *Sociální struktura chuligánské skupiny a její vnitřní soudržnost v České republice*. Bakalářská práce. Praha, FHS UK 2007. V Canettiho konceptu lze snad tyto skupiny přirovnat k uzavřené mase, která než by se zřekla své kvality, raději se zřeká růstu, neboť jí záleží na její kvalitě a jejím trvání. K tomu, aby se člověk stal členem uzavřené masy, je potřebná určitá kvalita, případně i nějaké osvědčení či rituál. Srv. Canetti, E., *Masa a moc*, c.d., s. 57-58.

pevně spjati nejen s klubem, ale i mezi sebou navzájem: „Spíš se ty lidi častěji scházejí mimo stadion během týdne než na tom fotbale, takže fungují spíš tak jako taková rodina, no. Jsou tam docela blízký vztahy a určitě to tak je.“¹³⁵ Na rozdíl od běžných fanoušků se totiž ultras mezi sebou osobně znají,¹³⁶ i když třeba jen podle přezdívky, a setkávají se i mimo fotbalové stadiony, například při cestách na tzv. výjezdy, ve „fanouškovských“ restauracích (jež jsou často vyzdobeny vlastnoručně donesenou fotbalovou symbolikou oblíbeného klubu) nebo typicky ultras při přípravě chorea. Aktivitám spojeným s fotbalovým klubem věnují velkou, nezdědku zcela podstatnou, část svého volného času, vztahy mezi nimi jsou velice pevné, často svoji skupinu vnímají a označují jako „rodinu“. V jejich vlastní sebereflexi to vyznívá tak, že být příslušníkem jedné z těchto hodnotově stmelených skupin je součástí určitého životního stylu a postoje.¹³⁷ Domnívám se, že při charakteristice skupin ultras a hooligans a jejich rolí, můžeme opět využít Canettiho konceptu masy, přesněji té jeho části, která se týká tzv. „krystalů masy“: „Jako krystaly masy označují malé, rigidní skupiny, pevně ohraničené a velmi stálé... Je důležité, aby tyto skupiny byly přehledné, obsáhnutelné jediným pohledem. Na jejich *jednotě* záleží mnohem víc než na jejich velikosti. Jejich mechanismus musí být dobře známy, musí se vědět, k čemu tu jsou. Pochybnost o jejich funkci by jim vzala všechn smysl, nejlepší je, když se vůbec nemění. Nesmějí být zaměnitelné.“¹³⁸

Specifiku těchto diváckých skupin ultras a hooligans, jež někteří autoři řadí mezi subkultury,¹³⁹ podtrhuje například i specifický jazyk, slangové výrazy, které jejich příslušníci běžně užívají. K typickým patří např. následující: „normálové, košťata“ – běžní fanoušci; „fanoušci úspěchu“ – diváci, kteří jezdí na zápasy týmů, jež jsou momentálně mediálně zajímavé; „doping, support (intenzita, kvalita supportu)“ – fandění, povzbuzování při

¹³⁵ Viz Přílohy, Rozhovor č. 6, s. 75, srv. též Rozhovory č. 1 a 8.

¹³⁶ V případě velkých kotlů, jež mohou čítat i několik set příslušníků, se mezi sebou znají příslušníci jednotlivých skupin, jež v nich postávají společně a jejichž účastníci se dělí zpravidla podle přiznávané autority nebo „zkušenosti“, které jim zaručují určité místo ve fanouškovské hierarchii.

¹³⁷ „Ultras jsou rozdílní, ale co je spojuje, je láska k jejich klubu, jejich odhodlání stát 90 minut na nohách ve větru, dešti, jsou spojeni skandováním plným hlasem, spojení zatímco spí napůl opilí ve vlaku vezoucím je z výjezdu, spojení v pochodu přes centrum města soupeřova týmu, spojení jedním sendvičem, o který se dělí čtyři z nich po mnoha hodinách hladu, spojení jednou společnou cigaretou, spojení jedním pohledem na svět, jedním ideálem, jednou a jedinou mentalitou...“ Anonymní autor, Ultras nemá jméno. Dostupné na: www.ultras12.cz; cit. 16. 4. 2015.

¹³⁸ Canetti, E., *Masa a moc*, c.d., s. 124. Podle mého názoru tato definice poměrně přesně charakterizuje postavení skupin hooligans a ultras ve fotbalových ochozech. Hooligans i ultras jsou jasně odlišitelní od ostatních diváků, a to nejen svými aktivitami, ale i tím, že již od začátku utkání na stadionech stojí v přesně vymezených prostorech, kotlích. Ultras navíc na sobě či u sebe často mají také jiné, jasně rozpoznatelné znaky a symboly, jež jsou spjaté s klubem či v některých případech explicitně s jejich skupinou.

¹³⁹ Smolík, J., *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*. Praha, Grada Publishing 2010, s. 150-168. V této souvislosti jistě není bez zajímavosti, že 56,8 % příslušníků kotlů, mezi nimiž Beyer a Smolík realizovali dotazníkové šetření, potvrdilo, že se považuje za příslušníky specifické subkultury. Tamtéž, s. 165.

zápase; „supporter, fanatik“ – aktivní člen fanouškovského kotle; „grupa, skupina“ – seskupení fanoušků, kteří k sobě patří, cítí společnou sounáležitost, vyrábí si skupinové symboly; „firma“ – ještě lépe organizovaná skupina s jasnou strukturou; „flaga, zástava“ – klubová či skupinová vlajka; „support leader, dirigent“ – dříve označován jako caller, důležitý člen kotle, který určuje např. pořadí pokřiků, často bývá otočen většinu zápasu zády ke hře; „vandrák, žebrák“ – nefandící, neaktivní člověk, který se v kotli ocitá spíše náhodou nebo podřadný fanoušek soupeře; „choreo“ – obrazová nebo písemná prezentace použitá fanoušky při zápase; „pyro“ – pyrotechnika; „dým“ – dýmovnice; „vlezný“ – vstup na stadion nebo jinam, např. na diskotéku; „Jirka Lála“ – neexistující osoba, která fiktivně platí za věci, které fanoušek odcizí nebo za ně nezaplatí (např. cesta vlakem na Lálu je cesta vlakem bez zaplacení); „pivák, kousek, škopek“ – pivo; „kalba, chlastačka, schůze“ – sešlost spolufanoušků v restauraci. Typicky jsou také užívány výrazy: „grilovačka“ – domluvená bitka; „grilovačka na počty“ – domluvená bitka s konkrétním počtem lidí na každé straně (může být např. i 1 x 1); „banda na bandu“ – domluvená bitka bez početního omezení osob na obou stranách; „fight“ – boj; „fighter, bojovník, bijec“ – účastník bitky; „mlátička“ – účastník bitky velkého vzrůstu nebo hmotnosti; „dělo“ – rána pěstí; „kopačka“ – kop; „pískáče“ – pískové rukavice, někdy používané při domluvených bitkách; „nepostavit se“ – odmítnout domluvenou bitku; „el passo“ – odcizení určitých věcí z obchodu nebo benzínové stanice (hlavně potraviny) a následný útěk; „partyzánka“ – překvapivý útok na fanoušky soupeře s cílem ukořistit jejich klubové symboly; „benga, bengálci, čerti, floidi, acabi,¹⁴⁰ chlupatý“ – policie; „měšťáci, městský, sběrači psích hoven“ – městská policie; sekuritka – pořadatelská služba při zápasech.

Ultras a hooligans dnes sami sebe prezentují jako jakési „skalní fanoušky“, tedy takové, kteří jsou vůči své skupině, resp. svému klubu loajální za všech okolností.¹⁴¹ Zejména ultras hráče vytrvale provázejí a chodí na většinu zápasů, což často obnáší i četnější, případně

¹⁴⁰ Tato zkratka se v nejrůznějších podobách objevuje v celé Evropě (nejčastěji na transparentech či jako součást skandovaných pokřiků, na oblečení, odznamech, plackách apod.). Je to část textu písně A.C.A.B. z repertoáru skinheadské kapely „4 Skins“. V rozepsané podobě zkratka vypadá takto: „All Cops Are Bastards!“ („Všichni policajti jsou zmrdi!“). Při dotazech ze strany policejních sil se tradičně uvádí, že zkratka zachycuje počáteční písmena hesla „Always Carry a Bible“ („Vždy s sebou noste Bibli“).

¹⁴¹ To však nijak nebrání tomu, aby mezi sebou fanoušci některých klubů navazovali přátelské kontakty a vzájemně se podporovali. V Česku existuje dokonce i přeshraniční spolupráce, přičemž tři zahraniční družební kluby jsou z Polska, vazby vypadají konkrétně takto: Baník Ostrava – GKS Katowice (Viz Obrazové přílohy, obr. č. 4 a 5), Opava – Śląsk Wrocław (u slezských týmů hraje svou roli nepochybně geografická i jazyková blízkost), Slavie Praha – Górnik Wałbrzych a Zbrojovka Brno – Slovan Bratislava. Přátelské kontakty českých, slovenských a polských fanoušků jsou explicitně zmiňovány i ve studii: Pilz, G. A. – Wolki-Schumacher, F., *Overview of the Ultra Culture in the Council of Europe member states in 2009*. Materiál konference „International Conference on Ultras. Good practices in dealing with new developments in supporters' behaviour“, 17.-18. února 2010, 1.3.1, s. 11.

riskantnější tzv. „výjezdy“,¹⁴² ale věrně svůj klub následují například i při sestupu do nižších soutěží. Mezi většinou ultras a hooligans panuje solidarita, navíc se řídí nepsanými, ale v jejich prostředí všeobecně uznávanými normami chování, které se obecně snaží dodržovat. „Tyto normy platí i mimo fotbalový stadion. Podstatné je i aktivní zapojení jednotlivých členů skupiny, které je dáno účastí na fotbalových zápasech, setkáváním mimo fotbalové stadiony atp. Ve skupině vzniká tzv. skupinové vědomí, které každý z jejích členů prožívá obdobně. Pocitu ztotožnění a sounáležitosti skupiny příznivců jednoho mužstva napomáhají společné symboly. Symboly umožňují jasné odlišení skupin. Propriety se symboly (vlajky, šály ...) slouží i jako zástavy jednotlivých skupin, které o ně soupeří.“¹⁴³ Nejuznávanějšími symboly jsou vlajky a šály, o které jednotlivé skupiny často i násilným způsobem soupeří, a to jak na stadionech (tam ovšem v současnosti již jen ve velmi omezené míře), tak i mimo ně při tzv. „partyzánkách“.¹⁴⁴ Tyto střety zpravidla mívají v českém prostředí předem jasné domluvená pravidla. Jde o to zvítězit, nikoli někoho vážně zranit. Hlavním cílem je zpravidla pořídit obrazový záznam „ukořistění“ symbolu a doklad svého vítězství, a tím i potupy poražených vyvěsit na internetu.

Na rozdíl od projevů běžných fanoušků nemají vystoupení hooligans ani ultras v našem prostředí příliš dlouhou tradici, neboť totalitní režim se jakékoli výraznější projevy fotbalového fandovství snažil důsledně a tvrdě potlačovat.¹⁴⁵ Po listopadu 1989 však jako

¹⁴² Hromadné výjezdy se na evropské půdě poprvé objevily v Anglii, a to v sezoně 1968-1969, kdy velké skupiny fanoušků doprovázely např. týmy Leeds United, Manchester United, Liverpool či Everton. Minimálně čítaly několik stovek členů, ale výjimkou nebylo ani několik tisíc. K charakteristice těchto akcí lze velmi dobře použít dnes již takřka klasickou definici jejich scénáře popsanou na případě týmu Sheffield United, jehož hooligans se označovali jako Blades: „Scénář vyžadoval, aby se Blade ve společnosti až 200 jemu podobných vydal do jiného města, kde už na jejich příjezd čekaly jejich protějšky z řad hooligans. Ve chvíli, kdy se obě skupiny setkaly, začaly spolu bojovat, a to přesto, že se jejich členové nikdy nesehtkali a pravděpodobně se ani nikdy neměli znovu uvidět. Podobně jako v zápase, na který se Blades přijeli podívat, mohli rozhodnout o tom, zda (jako obdoba týmu) v tomto soupeření vyhrají, prohrají nebo remizují. Ne že by na tom nějak zvlášť záleželo – v příštích týdnech se měl tento zážitek, založený na velmi podobném scénáři, opakovat s jinými skupinami mladíků.“ Armstrong, G., *Football Hooligans. Knowing the Score*. Oxford, Berg 1998, s. 6. Postupně začaly výjezdy anglických fanoušků nabírat i mezinárodní rozměr: „Dvě desítky let děláme zmatky na celém kontinentu – ve Francii, Itálii, Maďarsku, Norsku, Lucembursku, Německu, Švédsku, Švýcarsku, Dánsku, Španělsku, Řecku a Finsku. Všude se lidi ptají, co jsme zač, můžem jim to říct? Můžem. My jsme Angličani a ukazujem Evropanům, zač je toho loket.“ King, J., *Anglie hraje venku*. Praha, BBart 2006, s. 241.

¹⁴³ Mareš, M. – Smolík, J. – Suchánek, M., *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*, c.d., s. 27.

¹⁴⁴ O partyzánkách pravidelně referuje server www.hooligans.cz. Nejčastěji při nich jde o „ukořistění“ klubových symbolů: typicky klubové či sektorové vlajky, případně symbolů osobních: šály, čepice apod., a to zpravidla formou napadení méně početné hostující skupiny, která se je po výjezdu snaží dopravit zpět, na svou domácí půdu. Ke střetům dochází nejčastěji v prostředcích hromadné dopravy (zejména vlacích), případně cestou na jejich stanoviště.

¹⁴⁵ „Vzhledem k represivnímu charakteru tehdy panujícího režimu se za jediný účinný prostředek jednání s jakkoli odlišnými skupinami mládeže, fotbalové chuligány nevyjímaje, považovala jejich násilná eliminace, obvykle tedy po rozeznání pomocí „veřejné bezpečnosti“, jak se tehdy eufemisticky nazývaly

by česká (zprvu československá) fanouškovská scéna zrychleně prošla obdobným vývojem, jaký bylo možné v Západní Evropě sledovat už od 60. let minulého století.¹⁴⁶ Nejprve se tedy objevily takřka neorganizované akce, jichž se tehdy zúčastňovaly nekonzistentní skupiny. Spontánnost, která byla jejich charakteristickým rysem, vyplývala ve velké míře z absence moderních komunikačních prostředků, především mobilních telefonů a internetu. Účastníci se jich společně hooligans i lidé, které bychom dnes popsali spíše jako ultras. V současnosti se však podoba této výchozí situace u nás dosti radikálně proměnila. K jasnějšímu oddělování hooligans a ultras, což je proces, který v některých aspektech stále ještě není uzavřen, začalo v českých ligových soutěžích docházet od sezony 2003-2004.¹⁴⁷ Souviselo to nejen s jistou generační obměnou, ale i s politizací problému tzv. diváckého násilí a s ní souvisejícími nově přijatými bezpečnostními opatřeními na stadionech. Velkou roli sehrál i třetí faktor – narůstající počet i obliba tzv. ultras produkcí, které na sebe postupně začaly strhávat stále větší pozornost i oblibu.¹⁴⁸

Masovou medializací a následnou politizací projevů ultras a hooligans v Česku poněkud paradoxně odstartoval násilný individuální (nikoliv kolektivní) projev, který je nejen na našich stadionech dosti ojedinělý. Strhl však na sebe nebývalou mediální pozornost, která v relativně krátkém čase vyvolala veřejnou debatu o diváckém násilí. Šlo o útok fanouška Bohemians Praha, známého pod přezdívkou Ritchie, jenž během utkání s týmem AC Sparta

policejní sbory.“ Smolík, J., *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, c.d., s. 159; zvýraznění autor. V naší kinematografii tyto postupy bezpečnostních orgánů částečně přiblížil film „Proč?“, který v roce 1987 natočil režisér Karel Smyczek. Je nicméně poněkud paradoxní, že tento film, který zachycuje průběh a důsledky události, během nichž v roce 1985 spartanští fanoušci zdemolovali vlak, jímž cestovali na utkání do Banské Bystrice, se – oproti původnímu záměru jeho tvůrců – stal kultovním snímkem právě těch skupin diváků, jejichž násilné projevy hodlal odsoudit. K popularitě filmu mezi těmito diváckými skupinami patrně přispěl i fakt, že jednu z fanouškovských rolí v tomto filmu hrál Daniel Landa, frontman později zakázané hudební skupiny „Orlík“. Ta ostatně už na svoji první desku umístila píseň „Viktorka Žižkov“, věnovanou hooligans.

¹⁴⁶ V ČSSR – stejně jako v ostatních zemích východního bloku – měly fandovství a jevy s ním spojené (včetně negativních) historicky jinou podobu než v západních demokraciích (v Československu prostě nebylo možné ho příliš rozvíjet, i když lidé na stadiony chodili). To znamená, že v době, kdy především ve Velké Británii vrcholily násilné excesy, u nás něco takového nebylo vůbec možné. Proto je také například Velká Británie v zajišťování bezpečnosti na stadionech mnohem dál než my. U nás jde o jakýsi opožděný fenomén, navázali jsme na něco, co už bylo dávno – jak v pozitivní, tak negativní podobě – rozvinuto jinde. Proto nemá mezinárodní srovnávání příliš velký smysl, u nás jde všechno svým tempem ex post.

¹⁴⁷ Na počátku „éry“ osamostatňování hooligans, v roce 2004, působilo v ČR podle odhadu přibližně 30 skupin hooligans, přičemž každá byla složena maximálně z několika desítek osob. Srv. Mareš, M. – Smolík, J. – Suchánek, M., *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*, c.d., s. 135-137.

¹⁴⁸ Sami fanoušci hodnotili početní i kvalitativní nárůst ultras produkcí v této sezoně jako takřka neuvěřitelný: „Co napsat o podzimu na české scéně? Jedno je jisté, když jsem se podíval na fotky z posledního FF a srovnal je z fotkami z loňské sezony, nemohl jsem uvěřit, že je to tak velký rozdíl. Na podzim se povedlo spoustu krásných ultra akcí, ale protože každý něco předvádí, bereme to téměř jako samozřejmost. Ovšem kdybych viděl FF před rokem, myslel bych si, že fotky jsou snad z úplně jiné země.“ Vraník (Olomouc), *Zhodnocení scény. Football Factory*, 7, 2004, č. 1(24), s. 40.

Praha 17. května 2003 přelezl hrazení a fyzicky napadl asistenta rozhodčího Ladislava Talpu. Útok se dopustil zcela sám, přičemž byl do půl těla obnažený a zjevně buď podnapilý, nebo pod vlivem drog. Na svou obhajobu pak uváděl, že zápas navštívil v doprovodu svého tchána a novomanželky právě v den své svatby. Z toho důvodu byl pod vlivem alkoholu – hlavně prý ale chtěl své manželce názorně ukázat, že nestrpí žádnou nespravedlnost. I přes tento poněkud komický aspekt obhajoby (nebo možná právě proto?) byla celá tato událost silně medializována a byla hodnocena jako jeden z vrcholů projevů diváckého násilí na utkáních naší první fotbalové ligy,¹⁴⁹ jež kulminovalo právě v letech 2003-2005.

Po násilných událostech, k nimž došlo v průběhu těchto fotbalových sezón¹⁵⁰ a jež byly nebývalou měrou medializovány, často ovšem jen v touze po „senzačních“ zprávách, byla podle J. Smolíka problematika diváckého násilí následně silně zpolitizována: „Jak je patrné, fotbalové chuligánství se po roce 2004 stalo politickým tématem i v České republice. Problematika se politizovala až do podoby zákona 343/2006 Sb. ze dne 29. května 2006, 2. par. 202 (1) Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného ... anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání ... bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. (2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny.“¹⁵¹ Tento zákon nabyl účinnosti 1. října téhož roku, tedy takřka uprostřed podzimní části fotbalové sezóny, přičemž zároveň s ním začala být uplatňována i další opatření, případně soudní zákazy,¹⁵² jež měly zvýšit bezpečnost všech diváků na fotbalových stadionech.¹⁵³ Důsledkem těchto opatření (zejména zavedení

¹⁴⁹ V Lidových novinách byl Ritchie označen za člena fanouškovské skupiny „Berserk Boheminas“ (ultralevicového uskupení hooligans). Viz Filip, M., Útočník patří k agresivní frakci. *Lidové noviny*, 20. května 2003, s. 28.

¹⁵⁰ Jejich podrobný popis viz Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu“*, c.d., s. 131.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 132-133

¹⁵² V České republice je soudní zákaz vstupu na stadiony zatím uplatňován v omezené míře. Zpráva mezinárodní komise pro kontrolu dodržování Evropské úmluvy o diváckém násilí navíc před čtyřmi lety v bodě 4 – „Sanctions“ přímo uváděla, že systém kontroly uložených zákazů je v České republice nedostatečný. *European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sport Events and in particular at Football Matches (CETS 120)*. Country Profile Czech Republic. Information updated on 11 March 2011, s. 2.

¹⁵³ Tato opatření se soustředila především do následujících okruhů:

1) intervence do potenciálu jednotlivců chovat se násilnický, dalo by se to také nazvat „práce s fanoušky“, v níž jde především o to nabídnout zejména mladším možnost vybití agrese: klubové zábavy a aktivity, mládežnické tělovýchovné oddíly apod.; významnou roli může sehrávat i podpora nenásilných ultras, kteří např. připravují choreografie, nacvičují chorály, bubnování, „odpovídání“ apod.; 2) úprava míst, kde obvykle dochází k projevům násilí: především úprava stadionů – bezpečné vchody široké minimálně jako chodby, důsledné oddělování fanoušků soupeřících týmů, stewarding, kamerové systémy apod.; 3) preventivní zákazy různých komodit, včetně potenciálních zbraní a alkoholu: důsledné kontroly u vchodů na stadiony, zákaz pyrotechniky, dřevěných tyčí na vlajkách, lahví s jakýmkoli obsahem, jakož i čehokoli

kamerových systémů) je, že na rozdíl od 90. let minulého století, kdy byli v hledištích nezdědka napadáni i běžní fanoušci označení klubovými symboly, a střety tak nabývaly masových rozměrů, se dnes bitky a výtržnosti přímo v ochozech odehrávají v podstatně menší míře než dříve. Hlavní hooliganské aktivity se dnes soustřeďují na tzv. „třetí poločas“, tj. předem domluvené vzájemné střety mimo fotbalové stadiony.¹⁵⁴

Vztahy ultras a hooligans na stadionech jsou dnes poměrně složité. Už proto, že k obměně ve fotbalových kotlích docházelo postupně. Nebylo to tak, že by se během krátké doby hooligans ze stadionů jednoduše stáhli a na jejich místo nastoupili ultras, kteří s nimi neměli nic společného. Naopak: v České republice se skupiny ultras převážně vyvinuly z uskupení hooligans.¹⁵⁵ Velmi zjednodušeně se dá říci, že ultras jsou ti fanoušci, kteří ve fotbalových arénách zůstali, když hooligans odešli. Jisté vazby však přetrvávají, byť se v rámci jednotlivých klubů jejich podoba i těsnota různí. Z rozhovorů s narátory vyplynulo, že pokud dnes hooligans dorazí na fotbalové utkání, většinou se aktivně zapojují do ultras aktivit.¹⁵⁶ Hooligans se obecně staví k ultras produkcím spíše pozitivně, až loajálně, často je hodnotí, ať přímo na místě verbálně či později na internetu. Neznevažují je a ani se jim nepokoušejí zabraňovat, naopak jsou na ně často hrdí (viz Obrazové přílohy, obr. č. 6). Fanoušky, kteří se současně podílejí na fandění, tvorbě choreografií a účastní se i chuliganských střetů, někteří autoři označují jako „hooltras“.¹⁵⁷

Při propuknutí fyzických střetů hooligans nejen aktivně brání své ultras, ale i ostatní fanoušky klubu před hooligans soupeře (k témuž dochází i při cestách na zápasy hrané

jiného, co by bylo možné použít jako zbraň (nože, žiletky, kovové předměty, často i boty „martensky“); 4) zákaz vstupu podnapilých či jinými psychotropními látkami ovlivněných osob; 5) zvýšení účinku zásahů pořadatelských služeb i Policie ČR pokud jde o redukci násilí: přestože jsou „za branami“, jsou těžko oděnci (případně na koních či se psy), jejichž výstroj a vybavení odpovídá předpokládaným nejostřejším zásahům, připraveni na řešení téměř všech předpokládaných možných situací. Srv. Bureš, R., *Prevence diváckého násilí při sportovních utkáních* (příloha časopisu „Policista“ č. 10/2006), s. II-V.

¹⁵⁴ Srv. Vochovcová, L., *Třetí poločas – fotbaloví chuligáni v ČR a násilí*, c.d. Na internet jsou pak umístěny i reporty o průběhu „třetích poločasů“, případně jejich hodnocení. Internetových stránek s touto tematikou je velmi mnoho, patrně nejnavštěvovanější z nich je www.hooligans.cz; na této stránce však zároveň najdeme i patrně největší počet dostupných zpráv o ultras produkcích (dokonce i název této stránky umístěný přímo v jejím záhlaví má v současné době podobu: „hooligans.cz-ultras.cz“). Je nepochybné, že moderní komunikační prostředky, zejména internet a mobily, výrazně přispěly k větší organizovanosti hooligans. Proto už také bitky mezi nimi nejsou náhodné – jak tomu bývalo dříve.

¹⁵⁵ Pilz, G. A. – Wolki-Schumacher, F., *Overview of the Ultra Culture in the Council of Europe member states in 2009*, c.d., 1.3.1, s. 11.

¹⁵⁶ Srv. též Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu*, c.d., pozn. č. 17, s. 17-18.

¹⁵⁷ Čarnogurský, T., *Divácké násilí v České republice: veřejně politický problém*. Diplomová práce. Praha, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy 2009.

na hřištích soupeřů).¹⁵⁸ Přesto je to právě postoj k násilí, který hooligans a ultras odlišuje. Ve většině případů ultras na stadionech soupeří s protilehlým kotlem jen v nápaditosti, vtípnosti a zejména hlasitosti. Nedá se v žádném případě říci, že by se ultras projevovali zcela nenásilně,¹⁵⁹ rozhodně však násilí programově neinicují. Pokud nicméně už k násilnostem dojde, stávají se právě ultras často mezistupněm, přes nějž se násilí přenáší do dalších částí hlediště. To však podle mého mínění i názorů některých narátorů vyplývá zejména z toho, že ultras i na výrazně obecnějších úrovních dokážou sehrávat zprostředkující roli mezi různými skupinami, které participují na dění na stadionech: jak přímo v hledištích, tak i mimo ně (viz např. Přílohy, Rozhovor č. 3, s. 27-28). Vedení některých fotbalových klubů dokonce uzavřela se svými ultras jakési neformální ústní „dohody“. V této souvislosti např. E. Jílková uvádí, že „Sparta se svými fanoušky spolupracuje a kooperuje na velmi dobré úrovni, ať už se to týká propagace připravovaných choreografií, výhod a setkávání s hráči pro držitele zlatých permanentních karet apod.“¹⁶⁰ Kromě toho by však obsahem dalších nepsaných dohod mělo být i to, že fanoušci sami garantují, že na utkáních nebude docházet k takovým incidentům, za které jsou udělovány pokuty ze strany FAČR nebo UEFA. Jedná se především o vyhazování předmětů na hrací plochu.¹⁶¹ Nelze však s naprostou jistotou doložit, zda a kým byly takto pojaté dohody skutečně uzavřeny, a zda se tedy nejedná o pouhé domněnky či fámy.¹⁶²

4.2 Divácké projevy ve fotbalových hledištích

Přestože se diváci na fotbalovém stadionu mezi sebou většinou neznají (jsou-li jich tisíce, nelze to ani dost dobře předpokládat), spojují je *projevy fandovství*. Ať se divákům něco líbí, či naopak, dokážou to dávat najevo, přičemž se projevují „jako jeden člověk“, přesněji

¹⁵⁸ Pilz, G. A. – Wolki-Schumacher, F., *Overview of the Ultra Culture in the Council of Europe member states in 2009*, c.d., 1.6.1, s. 19.

¹⁵⁹ „(Ultras) se od ostatních skupin odlišují... také postojem k násilnostem: neúčastní se jich, nevyhledávají je, zároveň se jim však nevyhýbají.“ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 115. Za nositele a původce násilí jsou zpravidla považováni hooligans. Ti se snaží dodržovat jakási svoje vlastní pravidla „fair play“, přičemž relativně často je za prohřešek považováno i napadání normálních fanoušků, případně programově nenásilných ultras. Mnoho členů hooligans skupin dnes totiž považuje za své protivníky jen jiné hooligans a mezi ostatními fanoušky rvačky na stadionech nevyvolává.

¹⁶⁰ Jílková, E., *Postoj fotbalových diváků AC Sparta k agresi*, c.d., s. 77.

¹⁶¹ V některých případech byly na hrací plochu hromadně vyhazovány i skutečně absurdní předměty, což vedlo i k přerušení zápasů: „Na stadionu to bylo podobné a na hrací ploše postupně skončilo jízdní kolo, hořící pneumatika a desítky dalších věcí.“ *Football Factory*, 2003, č. 19, s. 50; popis se týká dění na ostravském stadionu na Bazalech.

¹⁶² Bureš, R., *Prevence diváckého násilí* (14. 8. 2007). Vydal tiskový servis MV ČR 11/02. Dostupné na: www.zbytekk-niceho.estranky.cz/clanky/nazory/prevence-divackeho-nasili.html; cit. 8. 5. 2015.

řečeno jako dav. Divácká masa ve fotbalových hledištích se projevuje především zvuky, jež začínají od nejjednodušších hlasových projevů: od hučení v publiku při útocích a hlasitých vzdechů při zmařených šancích přes pískot vyjadřující nespokojenost, výkřiky, které mají povzbuzující či naopak zastrašující funkci (často např. ozývá-li se malá skupina hostujících fanoušků). K těmto projevům se v publiku přidává většina diváků – někteří od samého začátku, jiní až v průběhu zápasu, kdy jsou strženi atmosférou na stadionu. I přes tyto společné projevy můžeme však v ochozech odlišit menší kompaktní skupiny, jejichž projevy se od většinového publika liší.

Diváckou skupinu, která je dnes na českých stadionech nejvíce vidět, tvoří bezpochyby *ultras* – produkce, které předvádějí, totiž na sebe v současnosti v hledištích strhávají největší pozornost. Ultras se, na rozdíl od hooligans, označují výraznými *symbols*, které jsou pro ně velmi důležité, jak jsem již uvedl výše. Symbols jsou buď osobní – ultras nosí jako odznaky své příslušnosti na zápasy zpravidla oděvní součásti, nejčastěji dresy, trička, šály a čepice, ale někdy i odznaky či malé vlajky (viz Obrazové přílohy, obr. č. 7) –, nebo společné.¹⁶³ Společnými symbols jsou typicky vlajky. Vyvěšování látkových vlajek nebo „bojových zástav“, často i velmi starých, na ploty a ohrazení diváckých sektorů je nejtradičnější aktivitou ultras, kterou převzali z dřívějších dob. V některých případech pak v kotlích drží organizovaná skupina fanoušků velké vlajky, buď tzv. sektorové, nebo zvlášť vytvořené k ojedinělým výjimečným příležitostem (např. k městským derby), napnuté nad vlastními hlavami.¹⁶⁴ Mezi běžnými fanoušky to sice není příliš oblíbené, protože ti, kdo stojí přímo pod vlajkou (nikoli na okrajích), nevidí prakticky vůbec nic jiného než látku vlajky a okolostojící, ale přesto je užívání těchto velkých vlajek stále častější. (Vlajky, plakáty a fotografie,¹⁶⁵ často s vlastnoručními podpisy hráčů, zpravidla visí i u některých ultras doma nebo v restauračních zařízeních, kde se scházejí před či po utkáních.)

Pro úplnost na tomto místě ještě dodám, že příslušnost ke své fanouškovské skupině i klubu ultras veřejně proklamují někdy i *mimo stadiony*. Výjimečnost fotbalových zážitků a vzrušení s ním spojeného je tak zprostředkovatelně přenášena i do „běžného života“. Příslušnost je dávana najevo například nošením klubových symbolů na vlastních tělech (viz Přílohy, Rozhovory č. 3 a 6). Patří sem ale i individuální vylepování samolepek, tzv. stickerek

¹⁶³ „Zejména pro fotbalové diváky je vlastnění klubových symbolů typickým znakem příslušnosti ke skupině fanoušků klubu, kdy více než 70% diváků nějaký symbol vlastní ... u kopané více než 50% diváků symbols nejen vlastní, ale také je alespoň občas na zápasy nosí, přitom čtvrtina z nich zcela pravidelně.“ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 56. Srv. též Sekot, A., *Sociologie sportu*, c.d., s. 246.

¹⁶⁴ Tyto vlajky, pro něž je charakteristické, že na sobě nenesou oficiální obchodně chráněné značky fotbalových klubů, jsou – stejně jako pyrotechnika – dnes na náklady českých fanoušků, často objednávány a vyráběny v Polsku.

¹⁶⁵ Předměty tohoto typu jim vedení některých klubů prodávají za snížené ceny.

(stickers), na nichž se objevují buď motivy vlastního klubu, nebo motivy dehonestující fotbalové protivníky (viz Obrazové přílohy, obr. č. 8 a 9). Tyto nálepky jsou často vylepovány i v zahraničí (sám jsem například až v Lisabonu zaznamenal stickerky Viktorie Žižkov a Baníku Ostrava; v našem hlavním městě patří naopak k nejméně frekventovanějším nálepkám německých a polských fotbalových klubů). V posledních letech se ve větší míře začínají objevovat i graffiti s ultras, případně hooligans tematikou (viz Obrazové přílohy, obr. č. 10 a 11). Zajímavé je, že přímo na fotbalových stadionech se graffiti v masivní míře neobjevují, patrně proto, že na sprejerství není v průběhu zápasu zpravidla dostatek času. K nejspektakulárnějším projevům fanoušků mimo stadiony patří společné pochody na zápasy,¹⁶⁶ z nichž ty nejmohutnější trvají i několik hodin a účastní se jich až stovky osob. Na rozdíl od dřívějšího období byl i při nich snížen podíl násilných projevů, neboť tyto akce jsou důkladně preventivně zajišťovány a důsledně monitorovány policií, která je zpravidla odhodlána zabránit jakýmkoli excesům hned v počátku.¹⁶⁷ Tyto akce, při kterých průvody hostujících fanoušků procházejí městem, nemají tedy primárně konfrontační charakter, zaměřují se spíše na povzbuzení svého týmu a vlastní prožitek. V loňském roce na sebe strhl největší pozornost pochod slávistů, kteří v souvislosti s pražským derby zamířili po předem ohlášené trase na stadion Sparty. Podle „nepísané dohody“ s policií na Čechově mostě začali směrem k řece odpalovat pyrotechniku – na rozdíl od předchozích let, kdy tyto události Policie ČR tolerovala, však tentokrát razantně zakročila: několik desítek lidí bylo zatčeno

¹⁶⁶ Tradice fotbalových pochodů vznikla, podobně jako tradice výjezdů, rovněž v Anglii 60. let, kde zpočátku měly takřka bez výjimky násilnou podobu. Velice expresivně a výstižně městské pochody z pozice přírodního účastníka popsal v knize *Fotbalová fabrika* bývalý aktivní hooligan londýnské Chelsea John King: „... kolem dokola je čím dál víc policajtů... Chelsea jde automaticky proti nim, po celý šířce ulice, přidávají se i mladý kluci a starší chlapi. Tomuhle říkám ráj. Kolem dokola postávají lidi a sledují ten boj. Je to docela podívaná, náš dav skanduje, zpívá a demoluje auta. Prošvihli pořádný maso, tohle je už jenom takový divadlo. (...) Krev mi zase proudí v žilách a celým tělem se rozleývá příjemný teplo. (...) Tlačíme se s ostatními a snažíme se dostat na stadion. Vevnitř už to taky vše a tribunama zní nepřetržitý skandování CHELSEA, CHELSEA. Tohle je skutečný smysl života. Hrajeme s Tottenhamem venku. Já to prostě miluju.“ King, J., *Fotbalová fabrika*, c.d., s. 44. Osobně si na této knize cením toho, že její autor je člověk s přímou zkušeností, která je v této knize podána jako upřímné, nesentimentální svědectví. King se snaží nemoralizovat, ale pochopit životní postoje a hodnoty „rebelů“. Hooligans primárně neodsuzuje, naopak se je snaží čtenáři přiblížit, a to včetně toho, co se skrývá pod jejich syrovým, až brutálním vyjadřováním a chováním.

¹⁶⁷ Při ohlášených pochodech i výjezdech menších skupin, které jsou považovány za rizikové, realizuje policie ve většině případech tzv. stewarding, kdy se její příslušníci připojují k fanouškům již v prostředcích hromadné dopravy cestou na zápasy. Při samotných pochodech (i menších) pak (nejen) uniformovaná policie asistuje vždy. O policejní doprovod mohou při výjezdech předem požádat i sami fanoušci, pokud se cítí ohroženi. Přesto se dá myslím tvrdit, že je to negativní postoj k policii, který převážně všechny ultras i hooligans stále spojuje a během uplynulých dekád nezaznamenal žádných výraznějších proměn: „Při nastupování chacharů do přistavených autobusů se v jednom z nich rozpoutala potyčka s fízly, kteří zasáhli do nevázně míněného střetu mezi ostravskými „feťáky“ a „árijci“. Když fízl zasáhl proti jednomu z „feťáků“, okamžitě se do něj pustil jeden z holohlavců a na bengova slova: „Co děláš, vždyť je to jen feťák?“ se mu dostalo odpovědi „Feťák, ale kámoš, pořád lepší než fízl.“ *Football Factory*, 2003, č. 20, s. 9.

a několik fanoušků dokonce zraněno. K brutalitě tohoto zásahu se negativně vyjádřilo nejen vedení klubu Slavia Praha, ale dokonce i Česká televize, která objektivně poukázala na odlišný postoj PČR k odpalování pyrotechniky na Čechově mostě v minulých letech.

Po této krátké odbočce mimo stadiony se však nyní opět vraťme přímo na ně. Diváci, kteří se hlásí k ultras, svůj tým z kotle povzbuzují zejména *zvukovým fanděním*, při němž důležitou roli sehrává již výše zmíněný support leader. Jde hlavně o skandované pokřiky, více či méně vtipné, jež mají povzbudit hráče vlastního týmu. Časté je i prozpěvování chorálů, které se v některých případech rozšíří od několika jedinců na celý kotel, a odtud na celý stadion či alespoň na některé tribuny. Na některých stadionech je to doprovázeno rytmickými údery bubnů, často se ozývají zvuky houkaček či trubek. Objevuje se i koordinované hromadné tleskání či podupávání, někdy i v poměrně složitých rytmech. Pocitu sounáležitosti napomáhají i další zvukové rituály:¹⁶⁸ zpěv klubové hymny, klubové pozdravy a pokřiky. Důležité při tom je – stejně jako v případě chorálů, které buď oslavují sílu vlastního mužstva či jeho vítězství, nebo naopak zesměšňují soupeře – opakování. Pokud se totiž nějaké tvrzení opakuje, dosáhne se tím zvýšení jeho účinnosti, většího ovlivnění ostatních: „Tvrzená věc se opakováním konečně ustálí v myslích do té míry, že jest přijata za dokázanou pravdu.“¹⁶⁹ Zvukové fandění považují sami ultras za nejúčinnější, a to nejen proto, že se k němu nejčastěji přidávají ostatní diváci v hledištích, ale i z toho důvodu, že se domnívají, že může nejvíce podpořit hráče přímo na hřišti, kteří v zápalu hry nemají příliš času vnímat vizuální projevy v hledišti (srv. Přílohy, Rozhovory 1, 2, 3, 4 a 6). Verbální projevy ovšem nemají jen povzbuzující charakter. V opačných případech jde naopak o hromadné skandování dehonestujících, někdy ale i provokujících pokřiků, jež urážejí či zesměšňují rozhodčí, hráče nebo fanoušky soupeřícího týmu.¹⁷⁰ Někdy se ovšem týkají i hráčů vlastních – v takovém případě jde o vyjádření nespokojenosti s jejich výkonem a především herním nasazením. V případě verbálních projevů s negativním obsahem sehrávají specifickou roli i stručné výkřiky, a to především díky své sugestivnosti. Tyto projevy, jež mají nejčastěji formu redukováných krátkých hesel: „Faul!“, „Pískej!“ apod., mohou velmi ovlivňovat náladu v hledišti¹⁷¹ – opět je důležitá hlasitost a opakování.

¹⁶⁸ „Rituál tak funguje jako prostředek skupinové afirmace, vzájemné solidarity a týmové loajality.“ Sekot, A. *Sociologické problémy sportu*, c.d., s. 84.

¹⁶⁹ Le Bon, G., *Psychologie davu*. Praha, Nakl. Jaroslav Samec 1947, s. 84.

¹⁷⁰ M. Balcar rozlišuje na fotbalových utkáních celkem šest typů pokřiků: pokřiky povzbuzující vlastní klub či jednotlivé hráče; pokřiky proti hostujícímu klubu či hráčům; pokřiky proti rozhodčím; pokřiky proti dalším osobám či klubům; pokřiky ve prospěch jiných klubů; pokřiky extremistické. Srv. Balcar, M., *Sociální práce s hooligans*. Diplomová práce. Praha, Filozofická fakulta Karlovy univerzity 2000.

¹⁷¹ „Čisté a prosté tvrzení beze všeho uvažování a beze všeho důkazu je jedním z nejjistějších prostředků, běží-li o to, aby se ujala nějak idea v mysli davů. Čím je tvrzení stručnější, čím více je zbaveno jakýchkoli

Ultras se také prezentují *vizuálními produkcemi*, jež nezřídka nabývají velmi působivých, někdy až teatrálních forem.¹⁷² Nejen do kotlů, ale i na tribuny tak nastupuje kreativita a významnou pozici mezi ultras získávají nejen výše zmínění hráči na různé hudební nástroje, ale především organizátoři a tvůrci chorea a živých obrazů.¹⁷³ Chorea jsou na českých stadionech v některých případech vytvářena z různobarevných menších kartonů, jež na pokyny support leaderů fanoušci zvedají nad hlavu. Tzv. kartoniád se nezřídka účastní i fanoušci na tribunách, nejčastěji však ti, kteří stojí v kotlích (viz *Obrazové přílohy*, obr. č. 12). Jejich (na přípravu méně náročnou) obdobou je hromadné házení papírových konfet směrem k hrací ploše, jež se však pochopitelně setkává s odporem pořadatelů, kteří musí hřiště následně čistit. I tohoto diváckého projevu se někdy na pokyny přicházející z kotle hromadně účastní diváci na tribunách, kterým ultras konfety či kartony s předstihem a „návodem“ rozdávají. Nejpompéznější chorea na stadionech pak tvoří velké převážně papírové či látkové transparenty či obrovské plachty spouštěné od střech stadionů přes celé části hlediště (viz *Obrazové přílohy*, obr. č. 13). Pečlivé přípravy těchto performativních akcí jsou samozřejmě dosti náročné, a to jak časově, tak finančně. Chorea mívají jak vtipnou a povzbuzující, tak i provokativní či protestní tematiku. Cílem je především podpora vlastního týmu (připomenutí výročí, oslava výsledků, ocenění jednotlivých hráčů či klubových legend – viz *Obrazové přílohy*, obr. č. 14),¹⁷⁴ či naopak snaha vyvést z míry či urazit příznivce a hráče soupeřícího týmu (tato chorea mají většinou posměšný, až ironizující obsah, někdy se objevují i rasistické urážky) (viz *Obrazové přílohy*, obr. č. 15). Objevují se ale i choreografie zaměřené proti bezpečnostním složkám (Policie ČR,¹⁷⁵ pořadatelské služby), proti FAČR

důkazů a výkladů, tím má větší autoritu.“ Le Bon, G., *Psychologie davu*, c.d. s. 83.

¹⁷² Tento typ fandění přinesli již v 60. letech minulého století na evropské stadiony italsí „tifosi“. Jejich „specialitou“ byly zejména krásně výtvarně zpracované choreografie, bohužel poměrně často se symboly upomínající nejen na antickou, ale i fašistickou minulost (např. „fasces“ byly významnými symboly v obou zmiňovaných obdobích). Hlavní hodnotou, ke které se zejména zpočátku tifosi hlásili, byl totiž vypjatý italský nacionalismus.

¹⁷³ Chorea se na našich fotbalových stadionech pravidelně objevují od sezony 2003-2004, kdy s nimi jako první přišli fanoušci Baníku Ostrava. Pyrotechnické a choreografické produkce na ostravském stadionu v sezoně 2003-2004, kdy se tamní Baník stal mistrem české ligy, stály podle přibližných odhadů 500 000 Kč. Zhruba třetinu této částky přitom ultras hradil fotbalový klub Baník Ostrava formou volných vstupenek do kotle. *Football Factory*, 2004, č. 28, s. 36-37.

¹⁷⁴ Na konci letošního ligového ročníku jsme byli například svědky loučení s dlouholetou výraznou (byť někdy kontroverzní) postavou našich fotbalových trávníků, plzeňským hráčem Pavlem Horváthem. Ve chvíli kdy před koncem utkání naposledy vyběhl na hrací plochu, nad hlavami plzeňských kotelníků vyrolovala obrovská plachta s jeho portrétem. Nad ní pak fanoušci rozvinuli velký transparent s nápisem „Ten, který změnil tisíce životů“. Hromadně k tomu při tom zazpívali úryvek ze známého Gottova šlágru „C'est la vie, tímto končívá, a to mě nebaví, hrajte ještě dál, naposledy“. Viz *Obrazové přílohy*, obr. č. 18.

¹⁷⁵ Nemusí ovšem vždy jít jen o kritiku Policie České republiky. Např. na počátku května tohoto roku se na českých i slovenských stadionech objevily transparenty podporující polské fanoušky a rodinu Dawida

obecně či jejím jednotlivým členům (Pelta, Berbr, Damková – viz Obrazové přílohy, obr. č. 16) nebo proti masmédiím („Nova kurví fotbal“, „Nekupujte deník Sport“ (viz Obrazové přílohy, obr. č. 17). V případě nespokojenosti s výsledky se chorea obrací i proti vedení nebo majitelům vlastního týmu, výjimečněji proti hráčům; není však výjimkou, že zejména na menších stadionech vedení klubů těmto aktivitám brání a členové ochranky chorea s těmito náměty zabavují či vůbec neumožňují jejich vnášení do prostor stadionu. Častým námětem chorea jsou také sami fanoušci a jejich sebereflexe – v této souvislosti jsou vizuální ultras produkce nejčastěji provázené i zakázanými pyrotechnickými efekty,¹⁷⁶ názory na jejichž užití se ovšem různí nejen mezi běžnými fanoušky, ale i mezi ultras a hooligans. Jen jeden z narátorů se však vyslovil pro její úplný zákaz na stadionech, ostatní vesměs podpořili její užívání podle předem daných pravidel.

Ultras také podporují „fandění celým tělem“: na pokyny šířené z kotle diváci na tribunách – zejména v případě dosažení úspěchu, tj. vítězství svého týmu – poskakují, mávají tričky či šálami, případně tvoří „mexické vlny“. V takových případech oceňují aktivity ultras i běžní fanoušci, kteří se aktivně zapojují do těchto performativních projevů podpory vlastního týmu. Kromě těchto projevů spokojenosti však může dojít i k projevům opačného typu, na něž se podrobněji zaměřím v následující kapitole.

Dziedzica z Knurowa, který 2. května 2015 po zápase Concordie zemřel v prostoru stadionu po zásahu gumovým projektilem vystřeleným příslušníkem polské policie. Viz www.hooligans.cz; cit. 12. 5. 2015.

¹⁷⁶ Kvůli bezpečnosti policejní složky ve spolupráci s FAČR dlouhodobě a programově usilují o vytlačování pyrotechniky z ochozů všech českých stadionů. Srv. *Zpráva o situaci v oblasti diváckého násilí, dopadu koncepce v praxi a návrzích dalších opatření*. Praha, Ministerstvo vnitra 2010, s. 3. Od roku 2007 na českých fotbalových stadionech platí zákaz používání jakékoliv pyrotechniky. Jedná se sice jen o interní pravidlo FAČR, které není zakotveno v zákonech či vyhláškách, ale i tak je jeho porušení sankcionováno a kluby často platí vysoké pokuty.

5. Agrese a násilí na fotbalových stadionech

5.1 Obecné vymezení problematiky

Kromě akcí na podporu vlastního týmu, v nichž se divácká masa vůči protimase podporující soupeřící tým vymezuje v podstatě jen implicitně, se však vůči ní, jak jsem částečně naznačil již výše při popisu diváckých projevů, může pochopitelně vymezovat i otevřeně. Máme-li se snažit o pochopení těchto jevů, musíme patrně vyjít ze zohlednění toho, co se odehrává na hřišti a nač se diváci přišli nejen dívat, ale co a jak přišli i aktivně podporovat. Sportovní utkání soupeřících týmů, tedy i ono fotbalové, je zritualizovaný nenásilný konflikt a boj (nejen se soupeři, ale i se sebou samým), vedený podle předem daných pravidel.¹⁷⁷ A tato skutečnost divákovi, resp. fanouškovi umožňuje, aby se přidal k jedné z „bojujících“ stran, jejíž vítězství pak považuje i za svoje („Naši vyhráli!“). „Samotný princip fandovství je tak založen na faktu, že při zápasech v kopané vzniká určitý druh rivality, přičemž se příznivci jednoho týmu stávají skupinou s vlastní identitou a brání se proti těm, kteří ji narušují, tedy proti fanouškům soupeře.“¹⁷⁸

Diváci sledují na hřišti především soupeření dvou týmů, jež v rámci pravidel usilují o vítězství, tedy o přemožení svého protivníka.¹⁷⁹ Někteří autoři explicitně uvádějí, že lze nalézt blízkou příbuznost mezi bojem a sportem, což se v konečném důsledku projevuje i v tom, že se pojem „sportovní hra“ stává jakousi metaforou „boje“.¹⁸⁰ Jak uvádí Jiří Černý, sport se stává usměrněním, reglementací a legalizací násilných prvků naší kultury, která je soutěživá a zaměřená na výkon.¹⁸¹ Při sportovních utkáních jde vždy oběma soupeřícím týmům výhradně o vítězství, přestože některé k tomu využívají agresivní a útočný styl

¹⁷⁷ Toto pojetí sportovních utkání sahá hluboko do historie. Jeho písemné doklady se objevují už v antickém Řecku, vlastní kořeny však pravděpodobně sahají ještě dále do historie. Ch. Tilly uvádí, že „U většiny takových rituálů je násilí nepochybně pouze virtuální; navzdory ... simulacím nedochází k žádnému skutečnému uchváčení nebo poškození... [přesto tyto – O.B.] praktiky podle scénáře... vypadají trochu jako omezené verze války. Proto má smysl dát této zóně s propracovaným scénářem vlastní pojmenování.“ Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*. Praha, Sociologické nakladatelství 2006, s. 91.

¹⁷⁸ Smolík, J., *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, c.d., s. 154.

¹⁷⁹ Samotné soupeření pak přímo reprezentují hráči, kteří hrají v rámci násilných rituálů svoje role: „V jednoduchém příkladě sportovních týmů se jednotliví hráči, kteří mohou být mimo hřiště přátelé, rozdělují do soupeřících mužstev, eliminují jakékoliv překračování hranic mezi nimi a okázale předvádějí svou zdatnost.“ Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*, c.d., s. 89.

¹⁸⁰ Srv. Huizinga, J., *Homo ludens*, c.d., s. 5, 143 a další. J. Děkanovský pak zcela explicitně definuje sport jako zástupný symbol válečného střetu: Děkanovský, J., *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*, c.d., kapitola „Sport a násilí“, s. 97-140.

¹⁸¹ Černý, J., *Fotbal je hra*. Praha, Československý spisovatel 1968, s. 134.

hry,¹⁸² jiné naopak zaujímají spíše až jakousi pozici „obětního beránka“ a soustředují se téměř výhradně na obranu, z níž pouze občas, zpravidla po stranách vybíhají jednotlivci k osamělým brejkům. Není důležité, zda upřednostňují nápaditost a krásu herních akcí (typicky tzv. jihoamerický styl) nebo jednoduchou účelnost, cílem je vždy vítězství nebo alespoň odvrácení porážky.

Odehrává-li se tedy na hřišti jakási zritualizovaná nenásilná metafora konfliktu, byť podle předem daných a jasných pravidel, nachází tato skutečnost nepochybně svůj odraz i v hledišti fotbalového stadionu. Osobně v této souvislosti za nejužitečnější považuji následující definici: „Samotná struktura hry podněcuje opakující se výskyt úrovní napětí – vzrušení, které přináší požitky hráčům i divákům. Těžištěm tohoto vztahu napětí – vzrušení je fakt, že zápasy jsou ‚předstírané bitvy‘, i když se hraje s míčem, jsou to fyzické boje mezi dvěma skupinami, ovládané pravidly, které povolují nárůst vášně a současně je – alespoň po většinu doby – kontrolují.“¹⁸³ Tuto situaci navíc umocňuje fakt, že hlediště je na všech fotbalových stadionech uspořádáno tak, že to divákům umožňuje nejen plně se propojit se „svou masou“, tedy příznivci klubu, který sami podporují, ale zároveň se i jasně vymezit proti mase opoziční. Na fotbalových zápasech totiž přehledně vidí i protimasu, fanoušky soupeře, kteří nabízejí další rozměr sebeuvědomění si své masy.¹⁸⁴ To do jisté míry akceleruje agonální princip fotbalového zápasu.¹⁸⁵ Navíc je třeba vzít v potaz i to, že „intenzivně prožívat sportovní boj se stalo v hledištích normou“.¹⁸⁶ Implicitně na tento fakt upozornili prakticky všichni narátoři, zcela explicitně pak nejstarší narátor (65 let) č. 7, který uvedl, že dříve sice chodilo na fotbal víc diváků, ale ačkoli hluk byl na stadionu celkově vyšší, jednotlivci tak hlučně nefandili: „No jo, ale klesnul počet diváků. Já jsem jako dítě chodil na Slavii ... a bylo tam čtyřicet tisíc diváků na utkání Slavie – Viktorka Žižkov (srv. Obrazové přílohy, obr. č. 19). Dneska na Slavii s Viktorkou Žižkov? Přijdou tři tisíce diváků, takže ta úroveň té hlasitosti podle mě obecně se zvyšuje, ale jako v relativním vyjádření klesá, protože je tam méně lidí.“¹⁸⁷

Je také třeba vzít v potaz i fakt, „že samo sportovní soutěžení, jehož nezbytnou součástí

¹⁸² Typickým příkladem je například italské „catenaccio“ nebo léta zdokonalovaný úporně obranný styl řeckého národního týmu, který v roce 2004 Řeky dovedl až k titulu mistrů Evropy a v roce 2014 jim umožnil účast ve čtvrtfinále mistrovství světa.

¹⁸³ Černý, J., *Fotbal je hra*. Praha, Československý spisovatel 1968, s. 134.

¹⁸⁴ Canetti, E., *Masa a moc*, c.d., s. 72 n.

¹⁸⁵ Srv. Mušková, T., *Fandění jako hra*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy 2011, s. 14.

¹⁸⁶ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 47.

¹⁸⁷ Přílohy, Rozhovor č. 7, s. 88.

je snaha zvítězit, a tím jakoby přemoci soupeře, vyžaduje určitou míru agrese, která je tudíž v samotné podstatě sportu“.¹⁸⁸ I samo slovo agrese je v běžné komunikaci užíváno jinak než na fotbalových (či jiných sportovních) utkáních. Je-li řeč o agresí na hřišti, tak alespoň podle mých zkušeností, se člověk, který nemá ke sportu žádný vztah, případně má jen minimální divácké zkušenosti, zpravidla domnívá, že jde o hru provázenou brutálními fauly anebo až za hranicí pravidel. Naopak zkušenější divák ví, že je řeč o útočném stylu hry.¹⁸⁹ Není tedy zřejmě možné ani na hřišti, ani v hledišti agresí zcela odmítnout jako takovou, je třeba najít její „únosnou míru“, hranici, která je při snaze o sebeprosazení ještě tolerovatelná.¹⁹⁰

Jde pochopitelně o to, aby jak na hřišti, tak v ochozech zůstal „boj“ na latentní úrovni metafory, aby byl v obou těchto prostorech ovládán určitými pravidly a normami chování. Jak toho však dosáhnout, tvoří-li publikum v hledišti divácká masa? Odpověď lze nalézt v předpokladu, že kromě mezních vypjatých situací, kdy se divácká masa začne chovat jako dav, a to včetně projevů davové psychózy,¹⁹¹ netvoří diváci v hledištích jednolitý celek, v němž všichni jednají či uvažují stejně. A je rovněž užitečné vrátit se v této souvislosti k naší otázce, proč jsou některé normy chování nepřijatelné mimo sportovní stadion, zatímco v jeho prostorách ano. Máme-li se alespoň pokusit o definování situace, za níž by v hledištích panovala určitá pravidla, která by však zcela neblokovala projevy divácké podpory bojujícím sportovcům, je podle mého názoru nutné se opřít o rozlišení fyzického násilí (tím mám na mysli projevy, které vedou k fyzickému ohrožení, či dokonce zranění osob) a verbální agrese či zastrašování.

Zatímco fyzické násilí je v souvislosti s fotbalem definováno poměrně jasně, jak podrobněji rozvedu dále, u verbální agrese už to tak jednoznačné není. Obecně se v ochozech stadionů setkáváme většinou s projevy verbálního zastrašování a agrese, které se mohou obracet jak proti fanouškům soupeřícího týmu, tak proti rozhodčím či hráčům. V této souvislosti je třeba uvést, že to, co by bylo nepřijatelné mimo prostor fotbalového

¹⁸⁸ Slepíčka, P. – Hošek, V. – Hátlová, B., *Psychologie sportu*, c.d., s. 160.

¹⁸⁹ „Hrát agresivněji znamená útočněji a s větším tlakem, bojovněji, s větším nasazením. U laických diváků je tento obrat chápán jako hruběji, bezohledněji, mají na mysli přímé fyzické ublížení.“ Tamtéž, s. 48.

¹⁹⁰ S tím souvisí i dělení agrese na přímou a nepřímou, verbální a fyzickou, aktivní a pasivní. Zohlednění všech těchto prvků vedlo k definování celkem osmi typů agrese. Viz tamtéž, s. 159. „Agrese (z latinského *ad-gredior*, přistoupit blízko, napadnout) je pojem označující chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozují jiné osoby nebo věci. Agrese může být fyzická či verbální, může vzniknout v afektu nebo se může jednat o agresí instrumentální (úmyslný faul při sportu).“ *Velký Sociologický slovník*. Díl I: A-O. Praha, Karolinum 1996, s. 747.

¹⁹¹ „Dav je náhodné nebo úmyslné dočasné shromáždění většího počtu osob ve stejném prostoru, které spojuje postoj k určitému problému, osobě či skupině... Přítomnost v davu má vliv na chování jednotlivců (tzv. davové nebo též kolektivní jednání), silně se zde projevuje princip nápodoby, dav je velmi sugestibilní a má sklon k hysterickému chování. Jednání jedinců je ovlivněno anonymitou a poklesem sociální a racionální kontroly.“ *Psychologický slovník*. Praha, Vodnář 2000, s. 55, heslo „Dav“ (autor B. Geist).

stadionu (například posměšné pokřikování, pískot, pokřiky s „výhrůžným“ či posměšným obsahem) je na stadionu považováno za přijatelné, vybíjí-li se to „dovnitř“ a zůstává-li to v prostoru arény. Svou roli sehrává jak emocionálně vypjaté prostředí, tak ritualizace a symbolický charakter těchto projevů. Ať mají pokřiky povzbuzující obsah, který také může být implicitním projevem zastrašování („Jsme lepší, na nás nemáte, porazíme vás“), nebo se jedná o explicitní projevy verbální agrese, či zastrašování, o hanobení nebo urážky (pískot, nadávky, posměšné a „výhrůžné“ pokřiky), vždy jsou součástí výjimečného iluzivního zážitku provázejícího hru, vymykají se z pravidel každodenního života.¹⁹² Nemají takovou váhu jako v prostorech nacházejících se mimo stadion, mají symbolický a zritualizovaný charakter a vždy se při nich primárně jedná buď o povzbuzení vlastních hráčů nebo spolufanoušků, nebo naopak o snahu znervóznění či znejistění hráčů či fanoušků soupeřícího týmu.

Hlasitá zvuková kulisa prostě k dnešnímu fotbalu neodmyslitelně patří¹⁹³ a oceňují ji jak sami hráči a diváci, tak i sportovní činovníci či sportovní komentátoři a hlasatelé na stadionech: je-li na hřišti hluk a ozývají-li se skandování a chorály, hodnotí to zpravidla jako „dobrou sportovní atmosféru“. V opačném případě pak nejčastěji slyšíme, že „diváci hráče příliš nepodpořili“. Prakticky všichni narátoři, se kterými jsem vedl rozhovory, navíc jednoznačně odmítli, že by pískot, pokřikování, či dokonce i některé nadávky, které se vyskytují zejména při nesouhlasu s děním na hřišti (týkají se zpravidla zejména rozhodování sudího) nebo v hledišti (jako reakce na chování jiných diváckých skupin), považovali za projevy agrese. Vesměs se shodli na tom, že hlasité zvukové a verbální projevy „k fotbalu prostě patří“, jsou důsledkem prožívání výjimečně emocionálně vypjaté atmosféry. Emoce dotvářejí celkovou atmosféru, a ať jsou pozitivní či negativní, nelze je či jejich projevování jednoduše zastavit. Je nepochybně pravda, že na fotbalových utkáních jsou i negativní jevy obvykle tolerovány v mnohem vyšší a obsahově silnější míře než v běžných situacích (například výhrůžné pokřiky a nadávky nejsou – s výjimkou rasistických projevů – zpravidla vůbec nijak postihovány). A k obdobným závěrům jako narátoři dospívají i někteří autoři zabývající se sportovní tematikou. Například Charles Tilly zdůrazňuje, že i přes velmi nápadné projevy můžeme jevy provázející zritualizované konflikty charakterizovat jako *nenásilné násilí*: „často je nahodilým výsledkem konfliktů, které se navzájem velmi

¹⁹² V této souvislosti bych rád připomněl dvě další Cailloisovy definice týkající se výjimečnosti hry a jevů, které ji provázejí. Celou situaci popisuje jako „*podřízenou pravidlům*...“, které jediné ve hře platí; ... *fiktivní*, doprovázenou specifickým vědomím alternativní reality nebo neskrývané iluze ve vztahu k běžnému životu.“ Caillois, R., *Hry a lidé*, c.d., s. 31-32.

¹⁹³ Vždy tomu tak ovšem nebylo, jak ve svých vzpomínkách připomíná narátor č. 7 (Přílohy, Rozhovor č. 7, s. 88).

podobají a z nichž mnohé probíhají bez přímého bezprostředního poškození.¹⁹⁴ A Aleš Sekot uvádí, že fyzické násilí je v hledištích stadionů „střídáno psychologickým násilím ve formě symboliky gest a verbálními projevy“. A také zdůrazňuje, že „to, co je v běžném životě považováno za nepřipustné a trestné, může být na půdě sportu považováno za vysoce funkční, a tudíž tolerovatelné či dokonce ‚normální‘“.¹⁹⁵

Bohužel v některých případech dochází i k tomu, že některým divákům už zvukové projevy vůči protímase nestačí a v úkrytu anonymity davu se dopouštějí i otevřeně násilných činů – a ty se obracejí buď proti zařízení stadionu, pořadatelským službám, nebo proti ostatním divákům na stadionu. Ve vypjaté atmosféře totiž vzrušení lidé už mnohdy nedokážou své emoce ovládnout a dopustí se činů, o kterých by v obvyklých, tedy emocionálně nevyhrocených situacích, možná ani neuvažovali. Zde se pochopitelně otevírá otázka: docházelo by k těmto jevům i mimo fotbalové ochozy? Jinak řečeno: Podíleli by se na projevech agrese nebo přímo na násilných střetech všichni jejich aktéři, kdyby se jich měli dopustit osamoceni, tedy bez vybičovaných emocí a podpory dalších fotbalových fanoušků? Případně: dopouštěli by se jich, kdyby nebyli pod vlivem alkoholu?¹⁹⁶ Při hledání odpovědi na tuto otázku bych především zdůraznil, že i v emocionálně vypjatých situacích na stadionech platí určité normy, ať jsou již implementovány zvenčí, nebo vycházejí ze samotného diváckého prostředí, které je nejen usměrňuje, ale i tvoří: „Obecné divácké normy nebývají většinou přesně vymezeny a mívají podobu toho ‚co se dělá a co se nedělá‘ ... Tyto obecnější normy jsou dosazovány jakoby zvenčí a projeví se jako vnější regulativní složky chování diváků. Jsou vyjádřeny v různém stupni očekávání, pobídek, ale i hrozeb, kterým je vystaven každý divák ze strany svého sociálního okolí, a vyjadřují společné požadavky na jeho chování.“¹⁹⁷

Tyto divácké normy samozřejmě nejsou přesně dány, v rámci jednotlivých diváckých skupin se liší, a to podle přístupu jejich členů k užití fyzického násilí či agrese. Názory na složení skupin fotbalových diváků podle tohoto kritéria se přitom různí, a to jak co se týká jejich početnosti, tak jejich aktivit při projevech diváckého násilí.¹⁹⁸ Klasická je Sullivanova

¹⁹⁴ Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*, c.d., s. 14.

¹⁹⁵ Sekot, A., *Sociologické problémy sportu*, c.d., s. 129 a 125.

¹⁹⁶ Požívání alkoholu (či výjimečně i jiných návykových látek) během fotbalových zápasů je jevem, který i podle vyjádření narátorů přispívá k vyhroceným diváckým projevům. Diváci si dnes již nemohou do hlediště přinášet vlastní alkohol, přesto je jeho konzumace v ochozech běžná. Kvůli bezpečnosti – létající lahve v minulosti zranily nejen fanoušky, ale i hráče na hrací ploše – je dnes na stadionech prodáván výhradně v plastových kelímcích.

¹⁹⁷ Slepíčka, P. – Hošek, V. – Hátlová, B., *Psychologie sportu*, c.d., s. 174.

¹⁹⁸ Zajímavé a možná jen zdánlivě paradoxní, je zjištění, že mezi „bitkaři“ se kromě účastníků, pro které jsou rvačky nežádá jedním životním cílem, nachází i poměrně značné procento vysokoškolsky vzdělaných

definice, na kterou dnes navazují téměř všichni autoři, kteří se touto problematikou zabývají. Sullivan uvádí tři hlavní divácké kategorie: A) typičtí fanoušci, B) osoby, které příležitostně užívají násilí, C) „tvrdé chuligánské jádro“ (hardcore hooligans) dopouštějící se násilí víceméně pravidelně.¹⁹⁹ Podobně definuje složení diváků při fotbalových utkáních i J. Smolík, který ovšem uvádí, že některé kategorie se mohou prolínat, například kategorie „ultras“ podle jeho názoru v některých případech splývá s kategorií hooligans.²⁰⁰ Bezpečnostní expert R. Bureš se na základě analýzy mezinárodních dokumentů naopak kloní k jednoduššímu dělení a fanoušky rozděluje pouze na „rizikové“ a „nerizikové“.²⁰¹

Položíme-li si v závěru tohoto oddílu otázku, proč se lidé na fotbalových stadionech vůbec dopouštějí násilných projevů, pak možná s překvapením shledáme, že v obecném náhledu se liší i pohledy badatelů zabývajících se touto tematikou či charakteristikou násilí obecně. Zatímco jedni se přiklánějí k názoru, že rozhodující roli sehrává myšlení a lidé si berou svá přesvědčení, hodnoty a cíle ze svého prostředí, druhá skupina badatelů považuje za klíčovou roli chování, přičemž původ agresivního jednání, a to jak individuálního, tak kolektivního, spatřuje v evoluci a genovém vybavení člověka (vrozená agrese). Konečně stoupenci třetího náhledu na původ násilí tvrdí, že nejdůležitější roli při jeho vzniku hrají mezilidské vztahy (tzv. relační přístup). Způsoby jednání člověk vždy rozvíjí v kontaktu s jinými lidmi – a tento kontakt je vždy založen na určité míře vyjednávání, schopnosti změny pohledu a tvořivosti, na schopnosti uzavírat kompromis.²⁰² Tento pohled je mi osobně nejbližší a rád bych poznamenal, že v této souvislosti sehrávají velkou roli tzv. antikonfliktní týmy nebo některá hnutí ultras programově zaměřená proti násilí.²⁰³ Domnívám se, že

či pracovně úspěšných lidí. „Objevují se i úvahy o možnosti přenosu užívání agrese s větší tolerancí k možnému překračování hranice sociálních norem k sebeprosazení a získání vysokého společensko-ekonomického postavení do ostatních oblastí života takto orientovaných jedinců... Mnohdy jsou tací jedinci mezi těmi, kteří se podílejí na organizování diváckých střetů, zejména pokud probíhají mimo stadiony a nejsou situačně podmíněné.“ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 81-82. Srv. též charakteristiku členů kotle: „A když si vzpomenu na své kapitánské léta na Spartě, když jsem s fanouškama a kotlem komunikoval jaksi z profese, musím říct, že to nebyli žádní pitomci, ale inteligentní chlapi. Když jsem Dana Křetínského vyzýval, ať si s nima promluví, nějak se na to netvářil. Řek jsem mu tehdy: ‚To nejsou žádní debilové – a spousta z nich chodí přes den v obleku, divil by ses.‘“ Řepka, T. – Snětivý, J. P., *Neuhýbám! Rebel na hřišti i v zákulisí*. Řitka, Nakladatelství Čas 2014, s. 175.

¹⁹⁹ Sullivan, J. P., *Gangs, Hooligans, and Anarchists – the Vanguard of Netwar in the Streets*. Dostupné z: http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1382.html.

²⁰⁰ Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu“*, c.d., s. 16-20.

²⁰¹ Bureš, R., *Prevence diváckého násilí při sportovních utkáních*, c.d., s. III.

²⁰² Typologie převzata z publikace: Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*, c.d., s. 14-18.

²⁰³ „K sociologicky obecně společensky významným reflexím fotbalového násilí patří nesporně i existence nových skupin fanoušků, které se začaly objevovat zejména ve Španělsku v průběhu minulých dekád. V reakci na násilí ... se očistným procesem čistého sportovního diváctví staví násilí tzv. pacifisté, oživující slavnostní podpory svého týmu a radost nad sportovním výkonem, když zároveň nekompromisně reagují

tento přístup v sobě do budoucna skrývá největší potenciál, již proto, že se odehrává bez asistence policie či jiných silových složek. Čtvrtý náhled na vznik násilí, jenž je autory, kteří se pokoušejí o analýzu diváckého násilí, zastáván relativně hojně, je tzv. reaktivní teorie, jež násilí chápe jako odpověď na soubor vnějších nebo vnitřních podnětů. Podle zastánců této teorie je násilí vždy odpovědí na frustraci. Frustrace přitom vždy závisí na motivaci, tedy na intenzitě potřeby dosáhnout nedosaženého cíle, v našem případě nejčastěji vítězství ve fotbalovém utkání.²⁰⁴ Protože zpravidla díky propracovaným bezpečnostním systémům není možné zaútočit přímo proti tomu, kdo blokuje dosažení cíle (tedy hráčům soupeře²⁰⁵), obrací se násilí v takových případech nejčastěji vůči náhradním objektům, na našich stadionech zpravidla proti zařízení stadionu (narátoři nejčastěji hovořili o ničení sedaček v hledišti) a v menších počtech případů pak proti fanouškům soupeře (pokud se o těchto případech zmiňovali, nárátoři většinou uváděli, že šlo o reakce na provokace ze strany fanoušků soupeře). Zcela zvláštní kapitolu pak tvoří odpovědi na aktivity pořadatelských služeb, o nichž se podrobněji zmíním níže. Vzhledem k tomu, že ve fotbalových zápasech jde neměně o soupeření, a tedy o vítězství a prohry, frustraci příznivců jednotlivých konkrétních klubů zcela odstranit nelze. Je jen možné minimalizovat její důsledky a snažit se usměrňovat její projevy.

5.2 Konkrétní projevy agrese a násilí na fotbalových stadionech

V úvodní části této podkapitoly se nejprve zaměřím na tzv. „*divácké násilí*“, což je jev, kterému prvořadou pozornost věnují zejména média a jen v menší míře odborná literatura, která navíc není při jeho popisu zcela jednotná.²⁰⁶ Při definici tohoto jevu se opírám o oficiální dokument Ministerstva vnitra České republiky, který v sobě v zásadě shrnuje

na jakékoli formy násilí. Je přirozené, že tato divácká fronta se ihned stala vítaným publikem vedení fotbalových klubů, od kterých se jim dostává morální i ekonomické podpory.“ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 129.

²⁰⁴ Srv. Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*, c.d., s. 62 nn.

²⁰⁵ Tak je tomu ovšem hlavně v Evropě. Například v Jižní Americe se násilí často explicitně obrací přímo proti hráčům jednotlivých týmů nebo rozhodčím. I střety mezi fanoušky jsou brutálnější: např. 15. června 1969 začal doslova „hon“ na honduraské fanoušky, kteří začali po utkání prechat ze stadionu Flor Blance (Bílý květ) v San Salvadoru k vlastním hranicím. Spory mezi fanoušky dospěly až k pohraničním konfliktům mezi Hondurasem a Salvadorem, do nichž se zapojila i armáda. Celý spor pak přerostl v tzv. „fotbalovou válku“, která byla formálně ukončena až o měsíc později: 19. července se obě vlády dohodly na zastavení palby. Ve své nejvyhrocenější podobě trvala tato „válka“ 7 dnů a odhady počtu mrtvých se pohybují od několika set až po 6 000. Srv. Hornáček, I., *Mexiko 70. 9. majstrovství světa vo futbale*. Bratislava, Šport, Slovenské telovýchovné vydavateľstvo 1970, s. 62-65.

²⁰⁶ Srv. Sekot, A., *Sociologické problémy sportu*, c.d., s. 161. Srv. též týž, *Sociologie sportu*. Brno, Paido 2006, s. 257. Též srv. Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu*, c.d., s. 30-35.

také všechny prvky obsažené v sekundární literatuře, z níž jsem čerpal: „Základním znakem vymezujícím projevy diváckého násilí je jednání víceméně ohraničené skupiny lidí, jejíž hlavní sjednocující prvek tvoří příslušnost k určitému klubu... S diváckým násilím bývají spjaty konkrétní formy protiprávního jednání, jako např. rasistické projevy, poškozování majetku či chování ohrožující ostatní osoby na stadionu i mimo něj, včetně např. hráčů nebo rozhodčích (rvačky, vrhání předmětů na hrací plochu, vstup na hrací plochu...).“²⁰⁷ Obdobně, i když mnohem podrobněji definuje divácké násilí „Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech“ a další na ni navazující či s ní související opatření, ať již přijatá na celoevropské úrovni či v rámci ČR.²⁰⁸ Pro účely této práce považuji podrobný rozbor těchto dokumentů za nadbytečný, zmíním proto jen hlavní právní úpravy, k nimž v České republice došlo v posledních letech. „S účinností od 1. ledna 2009 platí zákon č.115/2001 Sb. o podpoře sportu, který obecně formuluje základní povinnosti při pořádání sportovních podniků a stanoví sankce za jejich nedodržení (nejvýznamnější jsou pravomoci Ministerstva vnitra rozhodnout o tom, že konkrétní sportovní podnik se uskuteční bez účasti návštěvníků, a to až po dobu 1 roku, a oprávnění Policie ČR na úhradu nákladů vynaložených na obnovu veřejného pořádku, pokud bylo prokázáno, že vlastník neučinil vše potřebné k eliminaci protiprávního stavu). Tato nová úprava vychází z již zmíněného názoru, že největší zájem a tím pádem i odpovědnost na řešení problému diváckého násilí mají mít kluby samotné.“²⁰⁹ Z tohoto zákona i následných dohod vyplývá, jak jsem zmínil již výše, že Policie ČR není od 1. 1. 2009 – pokud nedojde k výjimečným událostem – přítomna na fotbalových stadionech. Od 1. ledna 2010 se stal součástí nového trestního zákoníku alternativní trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, který může soud uložit až na dobu deseti let. Tento trest může být uložen nejen za jednání, k němuž dojde přímo na sportovní akci, tedy přímo na stadionu, ale i za chování, k němuž dojde např. během cesty na utkání. Odsouzenému se po dobu výkonu alternativního trestu nejen zakazuje účast na určených sportovních, kulturních a jiných společenských akcích, ale ukládá se

²⁰⁷ *Zpráva o situaci v oblasti diváckého násilí, dopadu koncepce v praxi a návrzích dalších opatření.* Praha, Ministerstvo vnitra 2010, s. 3.

²⁰⁸ K této úmluvě, která spadá do systému Rady Evropy, Česká republika přistoupila v roce 1996. Podrobnosti viz například v rozhovoru s R. Burešem, tehdejším zástupcem ředitelky Odboru prevence kriminality MV ČR v měsíčníku *Policista* v červnu 2008. Srv. též Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu, c.d., s. 184-231, též 142-147 a 221.*

²⁰⁹ *Dohoda mezi Policií ČR a ČMFS.* Praha, Policie České republiky, Českomoravský fotbalový svaz 2009. Dostupné z: www.policie.cz/soubor/03-tz-pcr-dohoda-mezi-cmfs-a-policii-cr.aspx; cit. 31. 5. 2015. Ve všech rozhovorech s narátory jsem v této souvislosti bohužel chybně uváděl rok 2006, nemyslím si ovšem, že by to nějak oslabilo jejich výpovědní hodnotu.

mu i povinnost dostavovat se v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce na Policii ČR. Pokud se odsouzený nedostaví v den konání akce na služebnu policie, může být stíhán za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody až tři roky. V říjnu 2012 vešel v platnost nový paragraf trestního zákoníku, který stanovuje, že výtržnosti při sportovních utkáních a po jejich skončení budou trestným činem, za který budou hrozit až dva roky odnětí svobody. Kromě toho také hrozí pokuta do 10 000 Kč každému, kdo bude mít jako návštěvník před zahájením organizovaného sportovního utkání, v jeho průběhu nebo při jeho zakončení obličej zakrytý způsobem ztěžujícím nebo znemožňujícím jeho identifikaci. Samotné kluby někdy na svých stadionech používají např. i prodej lístků na jméno (na základě předložení průkazu totožnosti), proti čemuž fanoušci protestují – viz Obrazové přílohy, obr. č. 20. Pro úplnost dodám, že kdykoli dojde na českých fotbalových stadionech k větším výtržnostem, jako tomu bylo např. 21. 3. 2014, kdy po poločasové přestávce utkání mezi Baníkem Ostrava a Spartou Praha docházelo po dobu asi dvaceti minut k násilným projevům v ochozech, začne FAČR zpravidla volat po přijetí zvláštního zákona postihujícího chování fotbalových fanoušků.²¹⁰ Ministr vnitra Milan Chovanec však právě při této příležitosti uvedl, že FAČR jen dostatečně nevyužívá legislativní nástroje, které už má k dispozici, a nedostatečně se věnuje práci s fanoušky.²¹¹

K výše popsaným opatřením můžeme pochopitelně přistoupit z několika zorných úhlů. Z hlediska práva je celá tato problematika poměrně jasně popsána a do kategorie diváckého násilí spadají jak výtržnictví a přestupky, tak i nejzávažnější trestné činy.²¹² Kromě tohoto objektivního hlediska však můžeme vzít v potaz i názory subjektivní, jež jsou hlavní náplní orálně historického přístupu. Za zajímavé v této souvislosti osobně považuji, že narátoři této diplomové práce se v popisech projevů diváckého násilí takřka shodují s výše zmíněnou zprávou MV ČR z roku 2010. Významněji se s ní rozcházejí jen v hodnocení vzhazování předmětů na hrací plochu. Někteří to za násilný projev nepovažují vůbec, další jen v některých případech, zejména, jde-li o těžké předměty (sedačky, lahve nebo dýmovnice),

²¹⁰ Ve Velké Británii byl v roce 1989 přijat Zákon o fotbalových divácích (The Football Spectators Act), o dva roky později ho pak následoval Zákon o fotbalové trestné činnosti (The Football Offences Act). Zatím posledním přijatým zákonem týkajícím se fotbalových diváků byl v roce 1996 Zákon o policii (The Police Act), v němž je mimo jiné stanovena povinnost uhradit policii všechny náklady za její přítomnost na soukromé akci, tedy podle tohoto zákona i na fotbalovém utkání.

²¹¹ Chovanec: Kluby s chuligány nebojují. *Právo*, 29. března 2014, s. 6.

²¹² Takové případy jsou však na našem území naštěstí řídkým jevem. „Nejčastějšími trestnými činy v souvislosti s fotbalem jsou tyto: výtržnictví, ublížení na zdraví, rvačka, hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení, loupež, maření výkonu úředního rozhodnutí a napadení veřejného činitele (dle Materiály CZ-SIS).“ Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu, c.d., s. 174.*

kteřé mohou ohrozit či přímo zranit. Uvádějí ale také, že například papírové konfety nikomu ublížit nemohou (viz Obrazové přílohy, obr. č. 21), a jsou-li součástí chorea, plní výhradně spektakulární funkci, a nejsou tedy projevem násilí ani výtržnictví. Liší se také v názorech na užití pyrotechniky (viz Obrazové přílohy, obr. č. 22). Pokud jde o projevy rasismu, shodují se narátoři (s výjimkou narátorů č. 1 a 4), že v současné době už není na českých stadionech takovým problémem jako v minulosti a je spíše na ústupu či jeho projevy stagnují. Podle mínění narátorů to patrně souvisí s nárůstem počtu hráčů tmavé pleti v našich ligových soutěžích, kteří hrají již takřka v každém klubu. Lapidárně to shrnul narátor č. 8: „Teď už má každý mužstvo svého černocho.“²¹³ Objeví-li se přece v souvislosti s jejich vystoupením nějaké negativní projevy, jde nejčastěji o bučení (někdy ovšem nelze přesně určit, jedná-li se o bučení na konkrétního hráče nebo celý soupeřící tým), házení banánů na hrací plochu už patří minulosti a výkřiky jako „Fucking monkey“ či „Nigger“ už také takřka vymizely. Pokřiky jako „Jude Slavia“ nebo „Polský Židi“ (někdy samostatně, jindy jako součást chorálu „Vy jste špína český ligy, vy jste přece polský Židi“), které na našich stadionech zaznívají už několik desetiletí, pak mají už zcela vyprázdňenou a zritualizovanou podobu a nelze je v podstatě snad ani považovat za rasistické. Označení soupeřící skupiny za Židy totiž nehodnotí skupinu podle náboženství či rasové příslušnosti, ale je myšleno jen jako „tradiční“ urážka fanoušků soupeřících týmů. Někteří, zejména mladší, diváci už ani přesně neví, proč vlastně právě toto heslo křičí, a skandují ho jednoduše z důvodu nápodoby, čili proto, že tak činí i ostatní. Vzhledem k vyprázdňenosti a nesmyslnosti těchto pokřiků nejsou ve většině případů ani nijak postihovány.

Zvláštností násilných projevů na stadionech je typicky to, že se zpravidla jedná o tzv. *kolektivní násilí* či agresi.²¹⁴ Při tom, jak uvádějí někteří narátoři, ale i uznávaní autoři odborné literatury v davu člověk jedná zpravidla jinak než obvykle. „Nejnápadnější jev, kterým se projevuje psychologický dav, je tento: ať jsou individua, ze kterých se skládá, jakákoliv, ať jejich způsob života, jejich zaměstnání, jejich povahy nebo inteligence se jakkoli shodují nebo liší, nabývají prostě tím faktem, že jsou přetvořena v dav, jakousi kolektivní duši. Tato duše způsobuje, že se cítí, myslí a jednají naprosto odlišně, než by se každý z nich cítil, myslil a jednal, kdyby byl sám. Určité myšlenky a určité city vznikají nebo se přetvářejí v činy pouze u jednotlivců v davu ... dav tvoří svým sloučením novou bytost s vlastnostmi velmi odlišnými od těch, které má každá z nich.“²¹⁵ V davu se velmi silně projevují prvky sugesce a nápodoby, proto také většina konfliktů na stadionech vzniká spontánně a nepřipraveně,

²¹³ Přílohy, Rozhovor č. 8, s. 101.

²¹⁴ Srv. Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*, c.d., s. 14 nn.

²¹⁵ Le Bon, G., *Psychologie davu*, c.d., s. 12.

někdy i ze zdánlivě nejasných důvodů: „ta davová psychóza dělá hodně...když se kolem vás žene čtyřicet lidí na ně, tak se se jako i ty normálové většinou přidávají...Ten dav je strhne, no. I kdyby to sami neudělali, nebyli by toho schopný, tak s tím davem prostě toho schopný jsou.“²¹⁶ Nebo: „Určitě davová psychóza funguje nejlíp. Zažil sem, když sem v kotli já byl dvacetiletý. Nás napadla skupina jinýho klubu a přidali se k nám fotři čtyřicetiletý, padesátiletý.“²¹⁷

V případě interpersonálního kolektivního násilí, do kterého se jednotlivci zapojují jen proto, že to dělají i ostatní fanoušci, je možné hovořit o určitém typu násilného rituálu, který má – alespoň zpočátku, kdy se k sobě větší skupiny v chumlech přibližují a výhružně pokřikují či gestikulují – podobu zastrašování. Do podoby přímého násilí přerůstají na našich stadionech už poměrně zřídka,²¹⁸ hromadné střety fanoušků soupeřících týmů se zpravidla odehrávají v tzv. „třetím poločase“ (viz výše). Od těchto násilných rituálů lze odlišit konflikty s větší mírou individuace, které bychom mohli označit nejspíše jako rvačky. V těchto případech jde zpravidla o to, že v původně nenásilném shromáždění začnou na sebe či na svůj majetek navzájem útočit nejméně dvě osoby. Rvačky se od násilných rituálů, jimž se do určité míry mohou vnějškově podobat, liší především mírou koordinovanosti, zápasí spolu obvykle dvojice či menší skupinky. Pokud se tento konflikt přenesení do více míst, můžeme být svědky i početnějších rozptýlených střetů v hledišti. Propukají zpravidla spontánně a bez přípravy a provází je poměrně velká míra fyzického násilí, takže pokud dojde ke zraněním, bývají vážnější než v případě násilných rituálů. Rvačky mají totiž osobnější charakter a často spolu začnou zápasit jednotlivci, kteří si „vyřizují osobní účty“ (např. opakované vzájemné provokace a urážky), využívajíce toho, že jsou skryti v davu před běžným dohledem a represí.

Davové jednání může nabýt i podoby jakési koordinované destrukce, při níž jde zejména o projevy vandalismu, tedy o záměrné ničení zařízení fotbalových stadionů. Nejčastěji dochází k vytrhávání a házení sedaček, k útokům na ohrazení a ploty – zpravidla na ty, které ohraničují divácké sektory ultras a hooligans, tedy „kotle“. Někdy dochází i k ničení sociálního zázemí, především WC, poničení reklamních nápisů a poutačů či trávníku.²¹⁹

²¹⁶ Přílohy, Rozhovor č. 1, s. 6.

²¹⁷ Přílohy, Rozhovor č. 8, s. 100.

²¹⁸ Srv. tamtéž.

²¹⁹ Dnes je jakékoli vniknutí na hrací plochu, při němž nejčastěji dochází k poškození trávníku, ve všech případech posuzováno jako projev diváckého násilí, ještě v minulém století tomu tak ovšem nebylo – a např. při oslavách mistrovského titulu bylo tolerováno jako projev radosti fanoušků. Takto je např. popisováno vítězství Brazílčů na mistrovství světa v Mexiku v roce 1970: „Trávník Aztéckého stadionu zaplavovaný přívaly deště byl posléze zatopen i nadšením brazilských fanoušků: objímali, líbali, svlékali, ale i zraňovali své fotbalové miláčky. Déle než hodinu vyklízeli pořadatelé hrací plochu, aby si vítězové mohli přijít

Narátoři ovšem upozorňovali také na to, že násilí mezi fotbalovými diváky nevzniká jaksi samo ze sebe, proto, že fanoušci přišli na utkání s cílem vyhledat přímou konfrontaci. Jeho nejčastějšími motivy bývají události, ke kterým dojde na hrací ploše, kdy se nespokojenost diváků s herním nasazením a frustrace předvedenou hrou může přetransformovat až do násilných projevů, či dokonce střetů v hledišti. Spouštěčem násilí, a to jak hráčů, tak diváků, se však paradoxně může stát i fyzické násilí, ke kterému dojde přímo na hrací ploše. V této souvislosti si nemohu odpustit poznámku, že je vlastně jistou ironií, že se synonymem sportovní hry, s níž je v médiích nejčastěji spojováno násilí, stal právě fotbal. Sama kopaná, a to vezmeme-li v úvahu jen kolektivní sporty, totiž na rozdíl třeba od amerického fotbalu, ledního hokeje, ragby nebo házené, v nichž se pravidelně objevují např. údery, skrumáže či fyzické střety, v sobě neobsahuje prvky regulérního přímého násilí, ba právě naopak projevy násilí její pravidla přísně trestají. Nicméně přesto, že přísná a jednotná pravidla fotbalové hry zakazují přímé užívání fyzického násilí na hřišti, i hráči jsou lidé podléhající emocím, tudíž se i oni dopouštějí násilí, jehož podíl na hřištích bohužel neustále roste.²²⁰ Spouštěčem diváckého násilí tak může být i chování hráčů, a to přesto, že násilí je na hrací ploše zpravidla trestáno jako faul. Celosvětovou „proslulost“ získal např. v loňském roce na mistrovství světa faul Luise Suáreze, který svého protihráče italského zadáka Giorgia Chielliniho v přímém přenosu pokousal, a přestože přímo v zápase potrestán nebyl, byl za toto nesportovní chování později vyloučen na čtyři měsíce ze všech soutěží a okamžitě ze šampionátu (dosti absurdně pak vyzníval požadavek uruguayského fotbalového svazu, aby mu FIFA trest prominula a mohl na MS znovu hrát), či brutální nakopnutí Neymara, na kterého kolumbijský obránce Zúñiga naskočil a trefil ho kolenem do zad, přičemž mu zlomil třetí bederní obratel (a byl za to celkem nepochopitelně potrestán jen žlutou kartou). Faulů se zpravidla dopouštějí hráči jednotlivě, někdy si je pak navzájem oplácejí.²²¹ Výjimečněji však dojde ve vypjatých

pro zaslouženou odměnu.“ Žurman, O., *Zlatá kniha kopané*, c.d., s. 172. I dnes je někdy na českých stadionech vběhnutí fanoušků na plochu tolerováno (např. letos ve Štruncových sadech po posledním zápase Viktorie Plzeň, která získala ligový titul), dochází k tomu ale jen zcela výjimečně a většinou se tomu kluby všemožně brání: např. v letošní sezoně okamžitě po ukončení finálového zápasu o Pohár České pošty preventivně obsadili okraje hrací plochy tzv. těžkooděnci.

²²⁰ „Přibývá i smrtelných úrazů způsobených tvrdými fyzickými střety mezi hráči, které jdou za hranice pravidel. Roste i agresivita v kopané, kde přibývá zákroků směřujících k zastrašení až zranění soupeře... Agrese se stává běžnou součástí používané taktiky v utkáních.“ Slepíčka, P. – Hošek, V. – Hátlová, B., *Psychologie sportu*, c.d., s. 160.

²²¹ Například 23. února 2015 se na internetu objevila zpráva o wrestlingu na fotbalovém trávníku: „Obránce Shabir Khan z celku Worcester City ve víkendovém utkání šesté anglické fotbalové ligy se Stockportem předvedl divákům nefalšovaný zápasnický chvat. Poté co byl v závěru zápasu hrubě faulován, nečekal na výrok sudích a agresora okamžitě ztrestal. Khanovi, na němž se už po hodině hry po nevydařeném skluzu vyfauloval hostující Jack Ryan, v 88. minutě za stavu 2 : 0 pro Worcester na levé straně hřiště nasadil další kousk Charlie Russell. To už bylo na nervovou soustavu pákistánského zadáka Worcesteru

situacích i k hromadným bitkám hráčů na hrací ploše (ojediněle i v zázemí stadionu). Fauly na hřišti, zejména v jejich surovější podobě, pak mohou nacházet nežádoucí odezvu, vedoucí i k napodobování: „... existuje praxí opakovaně potvrzená zkušenost o možnosti přenosu chování sportovců do publika. Je vytvořena možnost nápodoby jejich chování, zejména ze strany mladších diváků, s větší mírou identifikace se sportovcem, který se aktuálně agresivně projevuje.“²²²

Narátoři pak jako „rozbušky“ násilných projevů uváděli nejen vymezování se proti protimase, ale i nespokojenost s herním nasazením a jeho výsledky či výkony rozhodčích. Jednání rozhodčích se totiž v některých případech může stát i rozbuškou násilných střetů, a to přesto, že jsou patrně na stadionech jediní, kdo se nikdy nedopouští přímého násilí. Jejich výroky, při kterých třeba nesprávně posoudí faul nebo herní situaci, či dokonce nesprávně nařídí penaltu, mohou totiž ovlivnit vývoj i výsledky utkání. Jak dokládá poměrně obsáhlý výzkum: „Mezi dvě nejčastější příčiny negativních prožitků diváků v hledištích jsou uváděny špatná úroveň předváděné sportovní činnosti a z hlediska diváků ‚sporné‘ rozhodování rozhodčích, kteří posuzují soulad sportovní činnosti s danými pravidly.“²²³ Proto v reakcích na tresty, které rozhodčí nařizují, často obecnostvo projevuje svou nespokojenost, zejména pískotem a nadávkami, které někdy mohou přerůst i v potyčky mezi hráči či fotbalovými diváky.²²⁴ Rozhodčí tak mohou vznik násilí podněcovat jaksi nepřímou, neboť jejich chybná rozhodnutí nacházejí svůj odraz v hledišti, kde se jako by kopíruje jejich obraz.²²⁵ V prostředí našich ligových soutěží navíc sporná rozhodnutí rozhodčích vyvolávají negativní reakce v ochozech i proto, že z nedávné minulosti i současnosti jsou známé aféry spojené s jejich

příliš. Bleskurychle vstal, zvedl soupeře do výšky a nemilosrdně s ním udeřil o zem.“ www.sport.cz/fotbal/.../649744-tohle-se-jen-tak-nevidi-faulovany-fotbalista-sam-ztrestal-surovce; cit. 18. 5. 2015.

²²² Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 61. V současnosti se UEFA snaží hráče za fauly nejen trestat, ale používá i pozitivní motivaci. Vyhláší např. každoroční žebříček fair play, ve kterém se v sezoně 2014-2015 na čelných místech umístilo Nizozemsko, společně s Irskem a Anglií – díky tomu každá tato země získala v předkolech Evropské ligy jedno místo navíc. Vzhledem k tomu, že „nejslušnějším“ klubem v Anglii, který získal prvenství v anglickém fair play žebříčku, se v této sezoně stal West Ham, zahrají si Kladiváři – navzdory tomu, že skončili v Premier League až dvanáctí – poprvé od ročníku 2006-2007 v evropských pohárech. Viz www.sport.cz; cit. 26. 5. 2015.

²²³ Slepíčka, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 59.

²²⁴ Útoky na rozhodčí mají v 1. české fotbalové lize zpravidla jen formu verbální agrese či zastrašování, fyzický útok je něčím naprosto výjimečným, o jediném v posledních letech oficiálně zaznamenaném na pomezí rozhodčího, jsem se zmínil výše. To, že rozhodčí na našich stadionech nejsou téměř nikdy fyzicky inzultováni, má především ten důvod, že pokud k tomu už výjimečně dojde, jsou zápasy vždy ukončeny kontumačně. Případy brachiálního násilí vůči rozhodčím však nelze zcela vymýtit v nižších ligových soutěžích.

²²⁵ Podrobný popis reakcí sportovních diváků při sporném verdiktu rozhodčího viz in: Slepíčka, P., *Divácká reflexe sportu*, c.d., s. 90-94.

uplácením.²²⁶ Implicitně na tuto neblahou situaci mj. poukázal i fakt, že na utkání Sparta Praha – Viktoria Plzeň, kdy takřka v závěru letošní ligové sezony došlo k přímému boji o titul, angažovala FAČR španělského rozhodčího.

Nicméně pokud již k projevům násilí na tribunách fotbalových stadionů dojde, je třeba jim zamezit, ať jsou jejich příčiny jakékoliv. V těchto situacích nejprve zasahuje pořadatelská služba a následně policie. Od 1. 1. 2009 totiž funguje v České republice nová koncepce zajištění bezpečnosti na sportovních utkáních, jejímž základem je spolupráce Policie ČR a jednotlivých fotbalových klubů, která se rozvíjí na bázi koncepčního materiálu přijatého vládou ČR „Návrhy opatření k řešení problematiky diváckého násilí“ (usnesení vlády č. 912 ze dne 23. 7. 2008).²²⁷ Z této koncepce vyplývá, že od 1. ledna 2009 uniformovaní příslušníci Policie ČR již nejsou přítomni přímo na stadionech,²²⁸ a to ani při nejrizikovějších utkáních (její příslušníci hlídkují, případně – při utkáních, která jsou označena jako riziková –, se ve větším množství shromažďují před nimi) a za pořádek a bezpečnost během sportovních utkání odpovídají výhradně pořadatelské kluby (fotbalové stadiony i jejich vybavení jsou koneckonců soukromým majetkem). Policie přímo na stadionu zasahuje, až když pořadatelská služba situaci nezvládá²²⁹ a její přítomnost si vyžádá.²³⁰ Majitelé klubů si jako pořadatelské služby obvykle najímají (namísto důchodců, jak tomu bylo po dlouhou řadu předchozích let) profesionální bezpečnostní agentury. Jejich členové, nezřídka bývají (bývalí) hooligans nebo muži ovládající bojové sporty, kteří si takto přivydělávají, avšak v některých případech

²²⁶ Srv. Přílohy, Rozhovor č. 6, s. 77.

²²⁷ *Zpráva o situaci v oblasti diváckého násilí, dopadu koncepce v praxi a návrzích dalších opatření*, c.d., s. 5-8.

²²⁸ Jako jeden z důvodů toho, že uniformovaní policisté již nejsou při fotbalových utkáních přítomni přímo na stadionech, bylo v diskusi, která tomuto opatření předcházela, uváděny nejen finanční úspory, ale i to, že přítomnost policistů diváky údajně „provokovala“. Výše uvedené opatření se ovšem netýká policistů v civilu, kteří se mezi fanoušky pohybují na stadionech, při cestách na zápasy i jinde: „Nezanedbatelnou a velmi důležitou roli hrají také policejní specialisté na divácké násilí, tzv. „spotteři“. Spotteři jsou policisté z řad kriminální policie, kteří se v civilu pohybují mezi fanoušky. Základem jejich činnosti je monitoring rizikových fanoušků a doprovázení těchto osob při fotbalových zápasech. Jejich činnost má výrazně preventivní charakter, protože právě díky osobní znalosti fanoušků s nimi dokážou určitě postupy nejen předem konzultovat a usměrňovat je, ale také odhadovat jejich chování a tím celý vývoj situace.“ Tamtéž, s. 15.

²²⁹ Tilly pokusy pořadatelů vykázat či „zpacifikovat“ výtržníky, jež zpravidla následně vedou k útoku na pořadatele a ničení vybavení stadionu, označuje jako „přerušená vyjednávání“. Srv. Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*, c.d., s. 24 nn.

²³⁰ Je samozřejmé, že policisté se snaží za každou cenu chránit bezpečnost a zdraví diváků, Ch. Tilly však poznamenává, že ze statistik vyplývá, že při policejních zásazích zpravidla dochází k vystupňování i brutaliště střetů, navíc se stupňuje nebezpečí propuknutí paniky. Tilly policisty označuje za „specialisty na násilí“ nebo za „odborníky na působení fyzické újmy“. Tamtéž s. 14, 84 a další. K nárůstu agresivity při střetech, kterých se účastní i policie, srv. tamtéž, s. 50 a 87. Potvrzují to i statistiky, které Tilly na podporu svého závěru uvádí a které v roce 1994 realizovali Giulianotti, Bonney a Hepworth.

svou roli psychicky nezvládají a chovají se násilně – buď pod vlivem stresu, nebo ze zvyku. Zatímco náhled na přítomnost či chování policie na našich stadionech se u jednotlivých narátorů různil (přičemž příslušnost k určitým diváckým skupinám nesehrávala významnější roli), k současnému působení pořadatelských služeb čili „sekuritek“ se kriticky vyjadřovali prakticky všichni, byť jejich zdůvodnění tohoto postoje nebyla ve všech případech stejná. Z některých rozhovorů vyplynulo, že verbálních provokací nebo přímo brachiálního násilí se na stadionech nedopouštějí vždy jen diváci, což je stereotyp, který takřka do omrzení opakuje většina masmédií.

5.3 Násilí spojované s fotbalem a média

Při popisu vztahu uvedeného v titulu této podkapitolky je především třeba uvést, že se v žádném případě nejedná o nový jev. První informace o diváckém násilí se v evropském tisku poprvé objevily již v 50. letech minulého století, konkrétně ve Velké Británii. A první zprávy o tzv. hooligans byly zaznamenány na počátku 60. let tamtéž. Vlna informací o diváckém násilí, ve formě nabývající podoby až jakési „černé kroniky“, se pak v médiích vzedmula v době, kdy se Velká Británie v roce 1966 poprvé v historii chystala zorganizovat mistrovství světa ve fotbale. V popředí zájmu reportérů se v tomto období ocitly především zprávy problematizující chování tamních diváků, jejichž důsledkem byla jejich mezinárodní degradace a velké obavy provázející šampionát. I přes vybičované zpravodajství mistrovství nakonec od 11. do 30. června 1966 proběhlo bez větších incidentů (mistry světa se tehdy zatím naposled stali reprezentanti Anglie, kteří ve finálovém utkání porazili NSR). Nicméně z hledáček médií násilné projevy spojované s fotbalem nezmizely po několik následujících desetiletí. Např. situaci panující na Britských ostrovech ještě v roce 1988 popisuje B. Buford takto: „Objednal jsem si službu pro vystřihování novinových článků. Každý den mi došel balíček. Žasl jsem, kolik výstřižků obsahoval. Obyčejně padesát až sto, někdy i víc. Většina z nich pocházela z místních novin malých měst a obcí a informovaly o výtržnostech při místních fotbalových zápasech z minulé soboty. Přibližně celý měsíc jsem pročetl každý článek, ale začalo toho být na mě moc.“²³¹

Zpravodajský trend, který se primárně zaměřoval na tzv. divácké násilí, se z Velké Británie postupně rozšířil na celý kontinent a s menšími výkyvy pokračoval až do roku 1985, kdy informace o násilí na fotbalových stadionech patrně v médiích dosáhla jednoho ze svých vrcholů. Došlo k tomu v souvislosti s Pohárem mistrů evropských zemí, konkrétně

²³¹ Buford, B., *Sám mezi rowdies*, c.d., s. 171.

s utkáním, jehož 30. výročí si letošního 29. května připomínáme jako memento a část tisku ho dodnes popisuje jako „Den, kdy zemřel fotbal“. Asi hodinu před začátkem zápasu mezi Juventusem Turín a FC Liverpool za přihlížení šokovaných fanoušků v ochozech i miliónů u televizních obrazovek napadli britští rowdies italské fanoušky. Dějištěm dramatu se stala tribuna Z, která sousedila se sektorem anglických rowdies a byla původně určena pro neutrální fanoušky. Lístky na ni se prodávaly jen v Belgii, ale údajně je na černém trhu skoupily italské cestovní kanceláře pro příznivce Juventus. Oba tábory, které oddělovala jen bariéra z pletiva, se začaly nejprve provokovat házením kousků cihel a betonu z rozpadajícího se zdiva stadionu a liverpoolští rowdies poté plot přelezli a zaútočili především s pomocí tyčí na příznivce Staré dámy.²³² Napadení fanoušci Juventus neměli jinou možnost útěku než přelézt přes betonovou zeď do dalšího sektoru. Ta se však pod jejich náporem zřítla a pod jejími troskami zahynula většina z 39 obětí, mezi nimiž bylo 32 Italů, čtyři Belgičané, dva Francouzi a jeden fanoušek ze Severního Irska. Nejmladší obětí bylo 11 let. Padající cihly a kusy betonu, následně propuknuvší panika i pokračující bitky v ochozech si vyžádaly dalších 400 zraněných. Násilnosti trvaly velmi dlouho, jak vzpomíná narátor č. 7: „Byl jsem na nějakým večírku, a když sem vodcházel, tak jsem měl za to, že už nevidím finále Liverpool – Juventus, protože jsem přesně v té době byl na tom večírku a koukal sem, že ještě hrajou, tak jsem myslel, že se prodlužuje nebo něco, a pak jsem pochopil, že se dvě hodiny nehrálo, protože tam byli mrtví a tak dále.“²³³ Dnes se s odstupem jeví jako celkem nepochopitelné, že bez ohledu na masakr se zápas nakonec odehrál (Juventus vyhrál po proměněné penaltě M. Platiniho 1 : 0) a zatčeno bylo pouze 14 lidí. Je však třeba zdůraznit i to, že svou roli v této tragédii sehrál i špatný stav starého stadiónu Heysel, kde se ten večer mačkalo zhruba 60 000 diváků, a podcenění situace ze strany organizátorů i místní policie, která kvůli nedostatečnému počtu prakticky neměla šanci zasáhnout. V Belgii tato událost vedla k vládní krizi, následnému pádu vlády a předčasným volbám. Anglické kluby byly na pět let vyřazeny ze všech pohárových soutěží, Liverpool byl zákazem potrestán ještě

²³² Nick Hornby, anglický spisovatel, autor kultovní knihy *Fotbalová horečka*, později litoval, že za jednu z největších katastrof v dějinách fotbalu mohl „nevinný“ rituál z Anglie: „Byl to hraný výpad, masa fanoušků se rozběhne proti fanouškům soupeře. Účelem není nic jiného než vylekat protivníka a pobavit se. Jenomže příznivci Juventus tohle nevěděli,“ popisoval Hornby, jinak fanoušek londýnské Chelsea. „Ten dětinský nesmysl se v Bruselu změnil ve vražednou zbraň. Bruselská tragédie byla organickou součástí kultury, celé té tvrděácké maškarády, k níž mnozí, včetně mě, přispívali.“ Viz http://fotbal.idnes.cz/fotbalova-tragedie-v-bruselu-liverpool-vs-juventus-heysel-stadion-1f6-/fot_pohary.aspx?c=A150528_223823_fot_reprez_ald; cit. 31. 5. 2015. Přestože oceňuji upřímnost Hornbyho knih a přestože je skutečně možné, že celá tragédie takto začala a velký podíl v pozdějších desítkách minut sehrála panika a nepřipravenost organizačních a bezpečnostních složek, těžko je tímto způsobem vysvětlitelné, či dokonce snad omluvitelné násilí, kterého se angličtí rowdies dopouštěli následně. Zahynul třeba i italský doktor Roberto Lorentini, který se do žádných násilností nezapojoval a zemřel, když se snažil pomoci zraněným.

²³³ Přílohy, Rozhovor č. 7, s. 7-8.

o rok déle. Angličtí hooligans nebyli vůbec vpouštěni na evropské stadiony (hooliganismus byl tehdy označován za „britskou nemoc“).²³⁴

Média zaujala k bruselské tragédii v té době tradiční postoj a snažila se z ní vytěžit maximální podíl sledovanosti. Protože oba týmy ve své době patřily k evropské fotbalové špičce, a bylo tedy možné očekávat pěknou předvedenou hru, sledovaly přenos u obrazovek miliony lidí. Takřka žádná z televizních stanic však živé vysílání po propuknutí násilností nepřerušila, a diváci tak mohli sledovat velmi drastické záběry doslova v přímém přenosu po několik desítek minut – jedinou výjimkou, o které vím, byla tehdejší československá televize, která (na rozdíl např. od televize polské, již zmiňovali pamětníci na sociálních sítích) přenos z Bruselu po několika minutách ukončila a navázala až po odloženém zahájení utkání. Domnívám se, že o etice postupu médií, která natáčela a v přímých přenosech vysílala utrpení a umírání lidí na tribunách, lze mít skutečně vážné pochybnosti, i když pochopitelně hájím právo na svobodný přístup k informacím. Nezasloužili by si však trpící a zranění lidé spíše nějakou pomoc ze strany mediálních pracovníků než jejich snahu o poskytnutí „objektivního zpravodajství“ divákům u televizorů?

Bruselské události však bohužel nebyly nejhorší tragédií na evropských fotbalových stadiónech. K dosud největšímu neštěstí ovšem nedošlo v důsledku diváckého násilí, ale kvůli chybám pořadatelských služeb a policie. Světová média o něm informovala v menší míře, takže se o této nešťastné události obecně ví mnohem méně než o té bruselské. 15. dubna 1989 mělo být na stadionu Hillsborough v anglickém Sheffieldu sehráno semifinálové utkání mezi týmy FC Liverpool a Nottingham Forest. Přestože byl liverpoolský sektor již před začátkem zápasu beznadějně přeplněn, nepokoušeli se pořadatelé ani policisté (na místě byla přítomna i jízdní policie na koních) nijak důsledně bránit obrovskému davu dalších liverpoolských příznivců, kteří se do něj tlačili, ve vstupu. A zatímco se na hřišti hrál fotbal, začali v sektoru Liverpoolu – který měl z celkem nepochopitelných důvodů výrazně menší kapacitu než ostatní, a to přestože se očekávala velmi vysoká účast jeho fanoušků – již v 16. minutě zápasu umírat lidé. Stovky nově příchozích, kteří kvůli opravám na silničních komunikacích dorazili později, totiž natlačili na pevný plot oddělující tribunu od hřiště fanoušky, kteří přišli na stadion před nimi. V nastalé tlačenci bylo 95 lidí, včetně žen a dětí, buď ušlapáno, nebo udušeno (jeden čtrnáctiletý fanoušek pak zemřel následující den v nemocnici), dalších 766 lidí bylo zraněno, 300 bylo převezeno do nemocnice.²³⁵ Celou tragédii provázelo selhání

²³⁴ Oba týmy se na hřišti potkaly až po 20 letech, ve čtvrtfinále Ligy mistrů v dubnu 2005. Příznivci Reds během zápasu rozvinuli transparent s italským nápisem „Amicizia“ („Přátelství“). Část Italů to sice odměnila potleskem, jiní se však demonstrativně obrátili k nápisu zády.

²³⁵ Dnes je u vchodu na stadion v Hillsborough umístěn památník s nápisem: „In the memory of the 96 men, women and children, who tragically died and the countless people whose lives were changed forever. F.A.“

všech bezpečnostních a organizačních složek – na stadion, kde ležely stovky zraněných, např. policisté vpustili jen jednu sanitku ze čtyřiceti čtyř, které na místo neštěstí dorazily. Události, k nimž došlo na stadionu v Hillsborough a jimž věnoval pozornost především anglický tisk, nicméně odstartovaly velkou proměnu fotbalu na ostrovech: na základě tzv. Taylorovy zprávy (vyšetřováním, které trvalo 31 dnů, byl pověřen lord Taylor) z britských stadionů v následujících letech nejen zmizely všechny rychle nedemontovatelné ploty, ale veškerá bezpečnostní opatření byla zkvalitněna patrně na nejdokonalejší úroveň v celé Evropě (anglická a skotská fotbalová liga mj. nařídily všem klubům ve dvou nejvyšších divizích na všech hlavních stadionech zavést místa k sezení bez výjimky pro všechny diváky, další doporučení se pak týkala prodeje alkoholu na stadionech, bariér, plotů, turniketů, cen vstupenek a ostatních záležitostí). Díky těmto opatřením a také důslednému monitoringu a uplatňování doživotního zákazu vstupu na stadiony dnes už v britských ochozech takřka nedochází k žádným násilným projevům.

Nicméně i přes tragédii v Hillsborough posléze převládl a dodnes trvale převládá dojem, že nebezpečné situace na fotbalových stadionech jsou především důsledkem projevů diváckého násilí, což je předpoklad, který vytrvale podporují zejména média. „Noviny ... si navykly posílat své reportéry na stadiony, aby mohly zviditelnit dění nejen na hřišti, ale také na tribunách. Veřejné mínění nabylo dojmu, že násilí na stadionech stoupá, neboť novináři je více zviditelňovali... Těmto násilným aktům byla vytvářena ‚reklama‘, kterou často využívali diváci toužící po zviditelnění ... novináři tak určitým způsobem vyvolali dovršení své vlastní predikce a sehráli důležitou úlohu v rozvoji hooliganismu, tak jak jej známe dnes.“²³⁶ I dnes je to často právě násilí provázející fotbal, kterému média věnují největší pozornost, přičemž se soustavně snaží o zvyšování napětí. V jejich podání už nejde o sportovní výkon, krásu a výjimečnost hry, ale o senzaci a násilí. Je ovšem otázka, nakolik lze toto zpravodajství považovat za objektivní a zda skutečně pravdivě postihuje pravý stav věcí. Již na počátku zpravodajského boomeru, který propukl kolem tohoto tématu, někteří badatelé totiž poukazovali na to, že dochází k významným zkreslením. Jedním z nich byl např. již výše zmíněný Peter Marsh, který při svých analýzách vycházel ze zúčastněného pozorování fotbalových hooligans (v té době nebylo ještě definováno oddělení skupin ultras a hooligans) a rozhovorů s nimi. Cílem jeho několikaletého projektu, který se odehrával přímo v prostředí hooligans, bylo získat „náhled jednoho z nich“. Svá pozorování na rozdíl od Billa Bufforda (*Sám mezi rowdies*, c.d.) zobecnil v teoretických výstupech. V nich především uváděl, že násilí, o kterém se tolik píše v médiích, je ve skutečnosti vysoce ritualizovaným

Cup Semi-Final Liverpool v Nottingham Forest. 15th April 1989. „You’ll never walk alone.““

²³⁶ Noiriel, G., *Úvod do sociohistorie*. Praha, Sociologické nakladatelství 2012, s. 109.

chováním, které je ve fyzickém smyslu mnohem méně škodlivé, než by se mohlo zdát. Díky ritualizaci agrese a přísnému řádu akcí na tribunách je zpravidla možné „hrát hru na násilí ve fotbalových ochozech“ za mnohem bezpečnějších podmínek, než jaké prezentují média: „Ačkoli je násilí ve smyslu působení fyzického zranění částí cesty k úspěchu, není příliš častou aktivitou. O násilí se mnohem víc mluví, než že by se přímo realizovalo.“²³⁷ „Marsh byl ovšem následně obviněn, že omlouvá agresivní chování fotbalových fanoušků, [přestože – O.B.] ... na základě mnoha empirických studií prokázal, že míra fotbalového násilí byla v sedmdesátých letech 20. století vysoce přeceněna.“²³⁸

Navzdory upozorněním podobného typu, jež prezentovali i někteří další badatelé, jsou právě případy fyzického násilí ve snaze přitáhnout pozornost diváků v médiích často prezentovány, a to nezdědkou i opakovanými či zpomalenými záběry. Podle mého názoru je však třeba poukázat na to, že média pod rouškou kritiky často dosahují opačného efektu a jejich silicí vliv a touha po senzaci paradoxně přinášejí i jakousi fascinaci násilím. Bohužel se pak následně v některých případech fotbaloví diváci snaží napodobovat násilná jednání popisovaná a především obrazově prostředkovaná právě masmédií. Podle jednoho z mála dosud publikovaných výzkumů opírajících se o empirická data (z prostředí polské fotbalové scény) zdaleka největší procento respondentů, konkrétně 88 %, dalo do souvislosti divácké násilí právě s přítomností médií.²³⁹ Ke stejnému závěru jako tento výzkum dospěl o pár let dříve i kolektiv výzkumníků pod vedením G. Carnibelly: „... téměř všechny výzkumy a teoretické přístupy k fotbalovému násilí musely připojit poznámku o tom, jak důležitý je vliv médií a jak jasný je jejich dopad na vzorce chování na tribunách.“²⁴⁰ Podle závěrů tohoto výzkumu navíc novináře dlouhodobě zajímá víc násilí spojované s fotbalem než hra samotná. Někteří z fanoušků jsou si toho vědomi a právě i z tohoto důvodu se násilí dopouštějí. Carnibella a jeho kolegové také konstatovali, že média svými informacemi o násilí spojeném s fotbalem vytvářejí dojem naprosto neúměrný tomu, kolika lidí se toto násilí a jeho důsledky ve skutečnosti týkají.²⁴¹ Význam masmédií v souvislosti s nárůstem diváckého násilí si posléze uvědomil dokonce i Evropský parlament, „který doporučil evropským žurnalistům nepopisovat fanoušky jako zvěř a doporučil též novinářům v otázce

²³⁷ Marsh, P. – Fox, K. – Carnibella, G. – McCann, J. – Marsh, J., *Football violence in Europe: A report to the Amsterdam Group*. Oxford, The Social Issues Research Centre 1996, s. 41.

²³⁸ Smolík, J., *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, c.d., s. 157.

²³⁹ Maslowski, J. – Wojczak, W. – Muianga, J., *An Assessment of Violence in Sport, Violence Pattern Among Fans and Athletes. Sport Involvement in Changing Europe*. Rzeszow, Koraw 2004, s. 113-116. Citováno podle: Sekot, A., *Sociologické problémy sportu*, c.d., s. 143.

²⁴⁰ Marsh, P. – Fox, K. – Carnibella, G. – McCann, J. – Marsh, J., *Football violence in Europe: A report to the Amsterdam Group*, c.d., s. 80.

²⁴¹ Tamtéž.

fotbalového chuligánství menší senzacechtivost“.²⁴²

Pokud jde o rozhovory s narátory, kterých jsem se dotazoval na roli médií ve vztahu k fotbalu, musím bohužel konstatovat, že se mi nepodařilo dosáhnout zobecnitelných závěrů. Je to dáno především tím, že někteří z nich mediální zpravodajství vůbec nereflktují, jiní zase sledují jen výsledky a komentáře je příliš nezajímají, u dalších je to naopak. Vyjadřovali-li se však o působení médií, pak hodnotili jejich zpravodajství ve spojitosti s násilím, jež je spojováno s fotbalem, jako neobjektivní, až zavádějící. Snad by se na základě jejich výpovědí dalo i konstatovat, že přestože se u nás násilí spojované s fotbalem stalo středem zájmu médií ve srovnání se západní Evropou až relativně pozdě, konkrétně v 90. letech minulého století a zejména pak v první dekádě našeho milénia, velmi brzy začalo zpravodajství o tomto tématu trpět prakticky všemi výše popsány neduhy. Narátoři uváděli, že často se bohužel stávalo a stává, že reportáže jsou psány pouze v touze po senzaci a bez hlubších znalostí problému. Podle převažujících názorů není dost dobře možné zprávy v českých médiích vztahující se k tomuto tématu považovat za dostatečně objektivní, neboť v drtivé většině obsahují řadu nepřesností a zavádějících údajů (kromě neurčitého pojmu „většina“, jenž se objevoval v převážné části rozhovorů, narátor č. 8 uvedl i kvantitativní odhad: 80 %).²⁴³ A v tomto náhledu na obsah médií nejsou moji narátoři zdaleka osamoceni. Např. J. Smolík ve své knize doslova uvádí, že „českým novinářům lze vytknout přehánění, úmyslné či neúmyslné lhaní, omyly, vytváření nepřátelské atmosféry a vytváření mediálních fám“.²⁴⁴ Obdobný názor často fotbaloví fanoušci prezentují i veřejně, lze se s ním setkat např. na některých choreích (viz Obrazové přílohy, obr. č. 19).

Pokusím-li se vše výše uvedené nějakým způsobem zobecnit, pak lze snad shrnout, že fotbal média spojují s diváckým násilím v kontextu několika proměnných. V prvé řadě je pro ně atraktivní jeho popularita, která v jakési gradující spirále způsobuje permanentní zvyšování zájmu právě o tento sport. Zároveň spolu s popularitou fotbalu přitahuje pozornost médií i napětí, které ho provází. To je dáno nejen samotnou podstatou fotbalové hry, jejíž vyústění je vždy proměnlivé a jen částečně předvídatelné, ale i diváckým zájmem. Masovost stoupců této nejoblíbenější kolektivní hry – v našem případě diváků – koncentruje při utkáních do jednoho místa velké množství lidí, a už to samo o sobě přináší napětí. Proto se reportéři v honbě za co největší senzaci často již nezaměřují ani tak na samotnou hru, jako

²⁴² Srv. Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu“*, c.d., s. 181.

²⁴³ K zavádějícím údajům, jež se objevují v tisku, lze snad doplnit i to, že někteří fanoušci záměrně podávali novinářům chybné informace a následně pak s pobavením sledovali, jak byly přetiskovány a nesmyslně přeháněny v registrovaných médiích. Komentáře tohoto počínání lze nalézt např. ve fanzinu Football Factory.

²⁴⁴ Srv. Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu“*, c.d., s. 183.

spíše na diváky, kteří se v mnoha případech stávají středem jejich pozornosti. Toto zaměření na diváky ve spojení s cílem přinášet co možná nejpodrobnější informace a zároveň získat pozornost čtenářů otevírá v médiích prostor pro popis konfliktních situací, které překračují hranice vlastního sportu. Prezencí fotbalu jako hry, kterou očekávatelně provází násilí, sehraávají dnes média bohužel velice negativní roli a přispívají k prohlubování propasti mezi samotnou hrou a tím, jak dnes dění kolem fotbalových utkání mnozí lidé vnímají a prožívají. Svým způsobem tak právě média vytvářejí veřejně sdílený diskurs o diváckém násilí fotbalových diváků. Nehodlám zde hájit zjednodušující tezi, podle které je výhradně zpravodajství masmédií důvodem rozmachu diváckého násilí. Rád bych však upozornil na to, že jejich úlohu v tomto procesu nelze ani zpochybňovat, ani zlehčovat. Právě média v nezanedbatelné míře stojí za tím, že veřejnost dnes v mnoha případech vnímá fotbal jako hru, kterou již téměř běžně provází násilí, jehož původci jsou fanoušci jednotlivých klubů.

6. Závěry

Sport dnes patří k nejvýznamnějším volnočasovým aktivitám naší euroamerické civilizace. Nejde přitom jen o jeho aktivní provozování, ale i masovou zábavu milionů lidí. Mezi nejmasověji sledované sportovní události patří v našem kulturním prostředí fotbalové zápasy. Sportovní diváctví na stadionech a některé z událostí, jež jsou ním spojovány i mimo ně, se však zejména v posledních dekadách staly i prostředím, v němž – přes všechna následná protiopatření – dochází i k negativním jevům, jež jsou masově prezentovány v médiích a následně reflektovány v nejširších vrstvách společnosti. V této práci jsem se proto soustředil především na divácké projevy na stadionech v České republice, přičemž mi šlo zejména o hledání odpovědi na otázku, zda je vnímání fotbalu jako sportu, který provází násilí, ještě dnes oprávněné. Téma jsem se pokusil uchopit prizmatem orální historie, přičemž narátory, kteří mi v zimním semestru ročníku 2014/2015 poskytli rozhovory, byli pravidelní návštěvníci utkání 1. a 2. české fotbalové ligy.

Závěry, k nimž jsem v této práci dospěl a jež jsem se pokusil doložit v předcházejících kapitolách, se opírají jak o studium sekundární literatury, tak především o obsáhlé rozhovory s osmi narátory, jimž bych rád na tomto místě ještě jednou poděkoval za jejich podporu a nezištnost, s níž mi poskytli svůj čas a důvěru. Všech osm narátorů patří k pravidelným fotbalovým divákům, fotbal sledují přímo na stadionech, kde se někteří z nich aktivně věnují i tzv. fanouškovským aktivitám. Jejich věkové rozpětí je poměrně široké: zatímco nejstaršímu z nich je 65 let, nejmladší oslavil teprve své dvaadvacáté narozeniny. Mezi narátory je i jedna žena, neboť podle mého názoru nelze opomíjet vzrůstající roli žen v dění spjatém s fotbalovou hrou. Mým prvotním záměrem bylo oslovit – a domnívám se, že se mi to nakonec úspěšně podařilo – členy všech hlavních diváckých skupin, které se v současnosti objevují na našich stadionech, tedy běžných fanoušků, ultras a hooligans. Každá z nich dostala v této práci svůj prostor, svůj hlas.

Ještě než přejdu k závěrům týkajícím se chování a motivací diváků přímo na fotbalových stadionech, bych rád předeslal, že rozhovory, které jsem vedl, nepotvrdily stále ještě poměrně široce přetrvávající předsudky, které se týkají jak věkového složení, tak vzdělanostních charakteristik či sociálního statusu fotbalových fanoušků. Do ochozů fotbalových stadionů – jak koneckonců potvrzují i dotazníková šetření²⁴⁵ – chodí fanoušci všech věkových skupin (i když míra účasti závisí na věku, není determinujícím činitelem) a všech úrovní vzdělání (zde je možná třeba vzít v úvahu nejen zvyšování průměrné vzdělanosti obyvatelstva, ale i fakt,

²⁴⁵ Slepíčka, P., *Sportovní diváctví*, c.d., kap. 3: Sociálně demografické charakteristiky sportovních diváků, s. 32–44.

že mezi fotbalovými diváky patří k relativně početným skupinám studentů).²⁴⁶ Ani sociální status se neprojevuje jako rozhodující faktor, což boří dřívější mýtus o sociálně frustrovaných skupinách (především mladých) obyvatel postrádajících pevné sociální a většinou i rodinné zázemí, kteří si na fotbalová utkání chodí vybit nahromaděnou nespokojenost a sociální napětí, kterému jsou vystaveni v běžném životě.²⁴⁷

Nejen podle mého názoru však tento úporně přetrvávající náhled na fotbalové fanoušky v naší společnosti stále ještě rezonuje. Podstatu často opakovaných předsudků a výhrad, jež jsou s fotbalovými fanoušky spojovány, výstižně popsal J. Smolík: „Pohled širší veřejnosti a médií na fotbalové chuligány lze shrnout do vzorce: fotbalový chuligán = nezaměstnaný a frustrovaný mladík hledající vlastní identitu.“²⁴⁸ Toto stereotypní hodnocení, na jehož šíření se rozhodující měrou podílejí především média, však – jak mj. dokládají rozhovory s narátory této práce – v současnosti již neplatí. Domnívám se, že v dnešní době již ani nelze popsat „typického fanouška“, neboť důsledkem stále rostoucí popularity fotbalu, tvořivé a nepředvídatelné hry, je to, že se do jeho sledování (a nejen pasivního) zapojují stále širší vrstvy obyvatelstva. Sport, a v jeho rámci pochopitelně i fotbal a činnosti s ním související, se stávají jednou z nejvýznamnějších volnočasových aktivit dneška, a dnešní fandovství není tedy jen zálibou, již se věnují jacísi podivní ostrakizovaní jedinci, s nimiž majoritní společnost nechce mít co do činění.

Jsem ovšem samozřejmě na druhé straně dalek toho, abych líčil dění ve fotbalových ochozech jako zcela bezproblémové. Máme-li se však snažit nejen odsoudit, ale i pochopit a v ideálním případě ovlivnit to, co se odehrává ve fotbalových hledištích, musíme podle mého názoru vyjít ze zohlednění toho, co se odehrává na hřišti a nač se diváci přišli nejen dívat, ale co a jak přišli i aktivně podporovat. Sportovní utkání soupeřících týmů, tedy i ono fotbalové, je zritualizovaný nenásilný konflikt a boj, vedený podle předem daných pravidel. A již sama tato skutečnost diváka podněcuje, aby se přidal k jedné ze soupeřících stran. Vždyť z čeho pramení vzrušení diváků fotbalových utkání (či jiných sportovních zápolení)? Samozřejmě na jedné straně z krásy, tedy samotné akčnosti a proměnlivosti fotbalové hry. Na straně druhé si však nelze zastírat, že i z toho, že diváci sledují zritualizovaný střet. Z hrací plochy se tak protiklad „my“ versus „oni“ přenáší do publika, které se v určitých okamžicích

²⁴⁶ Z rozhovorů (explicitně především s narátory č. 5 a 6, viz Přílohy) taktéž vyplynulo, že fotbaloví fanoušci se ve svých zájmových činnostech neomezují jen na sport. Někteří z nich se pravidelně věnují i volnočasovým aktivitám, které jsou běžně označovány jako „kulturní“.

²⁴⁷ Tento náhled převažoval především v posledních dekadách minulého století, za jeho typické představitele jsou považováni např. Ian Taylor, John Clarke či Stuart Hall. Podrobněji viz Mareš, M. – Smolík, J. – Suchánek, M., *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*, s. 22 nn. U nás se tomuto zjednodušujícímu přístupu v 80. letech přiblížil film „Proč?“ režiséra Karla Smyczka (viz výše).

²⁴⁸ Smolík, J., *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*, c.d., s. 168.

přestává chovat jako shromáždění jednotlivců a stává se diváckou masou. „Oni“, to jsou pak všichni ti, kdo se hlásí k druhému týmu, „my“ jsme ti, jež mají plné právo zvítězit.

Projevy, jimiž se divácká masa snaží podpořit hráče svého týmu, jsou různé. Některé z nich, například křik a pískot, jsou mimo prostory stadionů považovány za projevy násilí, v uzavřených fotbalových arénách jsou však tolerovány, ba naopak očekávány (hovoří se pak zpravidla o „kvalitní divácké kulise“ podporující hráče apod.). Jde pochopitelně o to, aby jak na hřišti, tak v ochozech zůstal „boj“ na latentní úrovni metafory, aby byl v obou těchto prostorech ovládnán určitými pravidly chování, ať již jsou dány zvnějšku (právním rámcem a návštěvními řády), nebo tzv. vlastními diváckými normami. Situace, jež mohou (ale nemusí, což je žádoucí stav, o jehož naplnění je třeba usilovat) v prostředí fotbalových stadionů aktivizovat jejich porušení, ovšem nelze úplně anulovat, neboť průběh ani výsledek fotbalového utkání není nikdy předem dán a za určité shody okolností může dojít např. k nečekaným, nepříznivě vnímaným herním zvrátům, či hru a její výsledek mohou ovlivnit okolnosti, jež diváci vnímají jako „neférové“. Důvodem spontánního vybíjení divácké masy pak může být stres a deprivace z nenaplněných očekávání.²⁴⁹ Pokud tento stres pomine či je v ideálním případě jeho vyznění cíleně usměrněno, obvykle dochází pouze k nenásilnému vybíjení předchozího napětí. Ve všech těchto situacích totiž hraje svou klíčovou roli pocit sounáležitosti, jež sice může v krajně nepříznivých případech přejít až do projevů davové psychózy, ovšem na straně druhé může v opačných případech nabýt i podoby relativně klidného vyústění.

Dnes již máme k dispozici četné zkušenosti i přesvědčivé důkazy, jež dokládají, že ventilem zritualizovaného konfliktu a odezvy, jež nachází ve fotbalových ochozech, nemusí být za všech okolností pouze násilí. Vybití masy a napětí, jež provází fotbalové zápasy, si může nalézt i jinou cestu, na níž je násilí substituováno jinými aktivitami. Především produkce ultras i další, často na ně navazující, nenásilné, a přesto velmi aktivní projevy diváků na fotbalových utkáních se v současnosti stávají jakýmsi alternativami původních násilných střetů realizovaných a podněcovaných ve fotbalových hledištích v uplynulých dekáдах především hooligans.²⁵⁰ Pokud tato alternativa nakonec definitivně převáží, nepochybně to přispěje k výrazné změně na českých fotbalových stadionech.

²⁴⁹ Aktivita skupin, jejichž primárním cílem bylo programové vyvolávání konfliktů přímo na stadionech, patří v současnosti podle mínění všech narátorů této práce již minulosti. Dnes se tedy v případech brachiálního násilí v ochozech jedná spíše o spontánní projevy související s davovým jednáním.

²⁵⁰ Dnes je snad již možné si položit i otázku, zda se původně programově násilné projevy fotbalových hooligans nestávají spíše svéráznou „adrenalinovou zábavou“, po jejímž absolvování se její účastníci prakticky okamžitě zapojí do běžného života majoritní společnosti, či dokonce establishmentu. Srv. Smolík, J., *Subkultura mládeže. Uvedení do problematiky*, c.d., s. 168.

7. Užité literatura

- Anderson, B., *Představa společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha, Karolinum 2008.
- Armstrong, G., *Football Hooligans. Knowing the Score*. Oxford, Berg 1998.
- Balcar, M., *Sociální práce s hooligans*. Diplomová práce. Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy 2000.
- Blee, K. M., Evidence, Empathy, and Ethics: Lessons from Oral Histories of the Klan. *Journal of American History*, 80, 1993, No. 2, s. 596-606.
- Borland, K., *That's Not what i Said: Interpretive Conflict in Oral Narrative Research*. London – New York, Routledge 1991.
- Bouzek, J. – Ondřejová, I., *Periklovo Řecko. Obrazy ze života doby*. Praha, Mladá fronta 1989.
- Bureš, R., *Prevence diváckého násilí při sportovních utkáních*. Vyšlo jako příloha časopisu „Policista“, č. 10/2006.
- Bureš, R., *Prevence diváckého násilí* (14. 8. 2007). Vydal tiskový servis MV ČR 11/02. Dostupné na: www.zbytekk-niceho.estranky.cz/clanky/nazory/prevence-divackeho-nasili.html; náhled 8. 5. 2015.
- Čarnogurský, T., *Divácké násilí v České republice: veřejně politický problém*. Diplomová práce. Praha, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy 2009.
- Caillois, R., *Hry a lidé*. Praha, Nakladatelství Studia Ypsilon 1998.
- Canetti, E., *Masa a moc*. Praha, Academia 2007.
- Carnibella, G. and kol., *Football Violence in Europe: A report to the Amsterdam Group*. Oxford, The Social Issues Research Centre 1996.
- Cutler, W. III, Accuracy in Oral History Interviewing. *Historical Methods Newsletter*, 3, 1970, No. 3.
- ČMFS: *Soubor předpisů Českomoravského fotbalového svazu*. Roč. 2003-2004. Praha, Olympia 2003.
- Černý, J., *Fotbal je hra*. Praha, Československý spisovatel 1968.
- Děkanovský, J., *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha, Dokořán 2008.
- Disman, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum 2002.
- Dýšek, M., *Projevy agrese u fotbalových diváků*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2011.

Eliáš, M., *Sociální struktura chuligánské skupiny a její vnitřní soudržnost v České republice*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy 2007.

European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sport Events and in particular at Football Matches (CETS 120). Country Profile Czech Republic. Information updated on 11 March 2011. (Za zapůjčení tohoto materiálu děkuji PhDr. Radimu Burešovi.)

Grele, R. J., Movement without Aim. Methodological and Theoretical Problems in Oral History. *American Ethnologist. Journal of the American Ethnological Society*, 13, 1986, No. 3.

Hendl, J., *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Druhé, přepracované a aktualizované vydání. Praha, Portál 2008.

Hoffman, A., Reliability and Validity in Oral History. *Today's Speech*, 22, 1974, No. 1.

Hornáček, I., *Mexiko 70. 9. majstrovství světa vo futbale*. Bratislava, Šport, Slovenské telovýchovné vydavateľstvo 1970.

Huizinga, J., *Homo ludens*. Praha, Mladá fronta 1971.

Istituto Geografico De Agostini S. p. A. Novara, *Etruskové a Římané*. Praha, Euromedia Group, k. s. 2001.

Jennings, A., *Faul! Tajný svět FIFA: Úplatky, zmanipulované volby a skandály s lístky*. Praha, BBart 2007.

Jeřábek, J., *Postoje diváků k agresi a aktivní návštěvě sportovního utkání*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2009.

Jílková, E., *Postoj fotbalových diváků AC Sparta k agresi*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2012.

Le Bon, G., *Psychologie davu*. Praha, Nakl. Jaroslav Samec 1947.

Löwe, G. – Stoll, H. A., *ABC Antika*. Praha, Orbis, 1976, s. 181.

Mareš, M. – Smolík, J. – Suchánek, M., *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. Brno, Centrum strategických studií – Barrister & Principal 2004.

Marsh, P. – Fox, K. – Carnibella, G. – McCann, J. – Marsh, J., *Football violence in Europe: A report to the Amsterdam Group*. Oxford, The Social Issues Research Centre 1996.

Marsh, P. – Rosser, E. – Harré, R., Life on the Terraces (1978). In: Gelder, K. – Thornton, S. (eds.), *The Subculture Reader*. London – New York, Routledge 1997.

Murphy, P. – Williams, J., – Dunning, E., *Football on Trial. Spectator Violence and Development in the Football World*. Edition published in the Taylor and Francis e-Library 2003 (1st ed. London, Routledge 1990).

Mušková, T., *Fandění jako hra*. Bakalářská práce. Praha, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy 2011.

- Noiriel, G., *Úvod do sociohistorie*. Praha, Sociologické nakladatelství 2012.
- Pail, Č., *Bezpečnost na fotbalových stadionech*. Diplomová práce. Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy 2014.
- Pilz, G. A. – Wolki-Schumacher, F., *Overview of the Ultra Culture in the Council of Europe member states in 2009*. Materiál konference „International Conference on Ultras. Good practices in dealing with new developments in supporters' behaviour“, 17.-18. února 2010 (za zapůjčení tohoto materiálu děkuji PhDr. R. Burešovi).
- Portelli, A., What Makes Oral History Different. In: Perks, R. – Thomson, A. (eds.), *The Oral History Reader*. 2nd ed. London–New York, Routledge 1998, s. 63-74.
- Rohr, B. – Simon, G., *Fotbal – velký lexikon*. Praha, Grada Publishing 2006.
- Sekot, A., *Sociologie sportu*. Brno, Paido 2006.
- Sekot, A., *Sociologické problémy sportu*. Praha, Grada Publishing 2008.
- Slepička, P., *Sportovní diváctví*. Praha, Olympia 1990.
- Slepička, P. a kol., *Divácká reflexe sportu*. Praha, Karolinum 2010.
- Slepička, P. – Hošek, V. – Hátlová, B., *Psychologie sportu*. Praha, Nakladatelství Karolinum 2006.
- Smolík, J., *Fotbalové chuligánství: sociálně psychologický fenomén*. Bakalářská práce. Brno 2002.
- Smolík, J., Fotbalové chuligánství z hlediska extremismu. *Rexter*. 1. 5. 2003. Dostupné na: www.rexter.cz; cit. 10. 5. 2015.
- Smolík, J., *Fotbalové chuligánství. „Historie, teorie a politizace fenoménu“*. Karlovy Vary, Nakl. Josef Plachý 2008.
- Smolík, J., *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*. Praha, Grada Publishing 2010.
- Strauss, A. – Corbinová, J., *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a metody zakotvené teorie*. Brno, Sdružení Podané ruce – Boskovice, Nakladatelství Albert 1999.
- Sullivan, J. P., *Gangs, Hooligans, and Anarchists – the Vanguard of Netwar in the Streets*. Dostupné na: www.rand.org/publications/MR/MR1382/.
- Tilly, Ch., *Politika kolektivního násilí*. Praha, Sociologické nakladatelství 2006.
- Vaněk, M. – Mücke, P., *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, Fakulta humanitních studií – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., 2011.
- Vochovcová, L., *Třetí poločas – fotbaloví chuligáni v ČR a násilí. Kvalitativní analýza subkulturní komunikace*. Rigorózní práce. Praha, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy 2005.

Vochovcová, L., Třetí poločas – fotbaloví chuligáni v ČR a násilí. *Rexter*. 1. 11. 2007. Dostupné na: www.rexter.cz/treti-polocas-fotbalovi-chuligani-v-cr-a-nasili/2007/11/01/; cit. 10. 5. 2015.

Yow, V., Do I like them too much? *Oral History Review*, 24, 1997, No. 1, s. 55-79.

Zpráva o situaci v oblasti diváckého násilí, dopadu koncepce v praxi a návrzích dalších opatření. Praha, Ministerstvo vnitra 2010.

Žurman, O., *Zlatá kniha kopané*. Praha, Olympia 1972.

Beletrie:

Bosák, J., *Životní mač*. Praha, Knižní klub 2013.

Buford, B., *Sám mezi rowdies*. Nové Sedlo u Lokte, Nakl. Zdeněk Plachý 2005.

Faccio, L., *Messi. Chlapec, který chodil všude pozdě (a dnes je první)*. Brno, Nakladatelství xyz 2014.

King, J., *Anglie hraje venku*. Praha, BBart 2006.

King, J., *Fotbalová fabrika*. Praha, BBart 2003.

Pelé – Duarte, O. – Belios, A., *Pelé. Vlastní životopis*. Praha, Triton 2006.

Řepka, T. – Snětivý, J. P., *Neuhýbám! Rebel na hřišti i v zákulisí*. Řitka, Nakladatelství Čas 2014.

Tištěná periodika:

Football Factory, ročník 2003 a ročník 2004.

Hartman, P., Billion League. *Deník Sport – Magazín*, XVIII, č. 9, 27. února 2015.

Hron, L., Jaké nakupování? Nás baví fotbal! *Deník Sport – Magazín*, XVI, č. 14, 6. dubna 2012, s. 19.

Janča, T., Lidová zábava skončila. *Deník Sport – Magazín*, XVIII, č. 9, 27. února 2015, s. 31.

Příloha A. *Mladá fronta Dnes*, 2. 2. 2012, s. 10.

Internetové zdroje:

(Není-li v poznámkách pod čarou uvedeno jinak, pak u všech poslední náhled 18. 6. 2015.)

www.aktuálně.cz

www.ivcrn.cz

www.fostrava.cz

www.fotbal.cz

fotbal.idnes.cz

www.fotbalportal.cz

www.hooligans.cz

www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu

www.policie.cz/soubor/03-tz-pcr-dohoda-mezi-cmfs-a-policii-cr.aspx

www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1382.html

www.rand.org/publications/MR/MR1382/

www.rexter.cz

www.sport.cz

www.supporters.cz

www.topzine.cz

www.ultras12.cz

www.wikipedia

www.wikipedie

www.zbytekk-niceho.estranky.cz/clanky/nazory/prevence-divackeho-nasili.html

Přílohy

Rozhovory s narátory

Rozhovor č. 1a

První rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 1 pro účel diplomové práce.

Tazatel Ondřej Baran

Takže napřed se tedy tykat nebo mám vykat?

Určitě tykat.

Takže tykání, dobře. Takže, mohl by ses třeba krátce představit. Nemusíš samozřejmě říkat své jméno, protože je to anonymní. Tak stačí, jak tě mám oslovovat, jestli křestním jménem nebo přezdívkou máš nějakou.

Přesně, stačí Ron, klidně.

Takže Ron, Rone. Mohl bys říci, kolik ti je let a kde žiješ v jakém městě?

Dvacet dva, jsem z Prahy.

Dobře. Ano. Jestli se můžu se zeptat, kde pracuješ nebo případně jestli seš student nebo...?

Pracuju v OBI jako odbornej prodavač.

Takže v OBI. A teď se zeptám jako trochu humornější otázka, máš nějakou partnerku, jestli jo, tak co si myslí o tom, že věnuješ dost asi volnýho času fotbalu a dění kolem něj?

Partnerku mám stálou. Moc s tím teda nesouhlasí.

Moc s tím nesouhlasí. Takže jako to často kritizuje?

Mě často kritizuje.

Nepřidává se?

Ne, to rozhodně ne. Je proti tomu. No, spíš.

No jo, tak to je asi docela typický. A dělal jsi někdy aktivně nějaký sport?

No, hrál jsem florbal, tak tři roky celkem no asi. Ale nějak úplně závodně. Spíš tak rekreačně.

Takže to nebylo v nějakém oddíle?

Ne, ne, ne, jenom za školou. Ale jako hráli jsme, že jsme byli na tom, nevím nějaký turnaj jako po Praze a tak jako za základku, ale.

Jasně.

Nic, nic velkého.

A se zeptám... Jako sport tě zajímá jenom fotbal nebo sleduješ třeba i hokej, nebo?

No, fotbal hlavně.

Tedy kolektivní?

Hokej, ale nic jinýho asi nějak moc ne, no.

Jo, fotbal, hokej. Atletika a podobný, to asi ne?

No, maximálně na olympiádě, když je.

Jasně.

No.

Tak v kolika letech jsi začal přibližně chodit na fotbal? Kdo tě jako by přivedl na ten stadion? Často jsou to rodiče, se říká, nebo nějaká, nějaký kamarádi, nebo...?

No, začal jsem chodit asi v devatenácti, v jednadvaceti. No a přived mě k tomu kámoš. No jako: „Pojď, pojď se mnou na fotbal a to.“ Tak jsem šel. No a hned ten první zápas mě to asi chytilo,

Jo.

Už jsem se z toho nedostal.

A jak často do měsíce tak ty fotbaly navštěvuješ a jezdíš i třeba na zápasy mimo, mimo Prahu?

No, když mám volno, tak celý měsíc klidně chodím každéj víkend, jak se hraje, no i na domácí, i na výjezdy. Ty jsou i zábavnější než doma.

To jsou ty venkovní. A když tak říkáš, že chodíš na fotbal na stadion, tak sleduješ ho třeba i v televizi nebo čteš noviny o něm třeba nebo sleduješ ho na internetu anebo jenom na stadionu?

Jo, určitě sleduju pořád všechno a co se jako kde děje. A na stadionu je to samozřejmě lepší. No naživo.

Jasně, no. A děláš jiný aktivity, co jsou spojeny s fotbalem, teď myslím třeba jako různý srazy fanoušků nebo návštěvy klubovejch hospod?

Jo určitě, tak určitě, ve velký míře.

Jo, tak to je jasný. Dalo by se říct, co tě vlastně motivuje k tomu, že chodíš na fotbal, k návštěvám těch utkání? Já tady, kdyby tě nic přesně nenapadalo, tak mám tady pár možností tady uvedenejch.

No hlavně kvůli kamarádům, kvůli tý partě, která tam je, no kvůli tomu fotbalu taky, dá se říct. No teďka ale hlavně kvůli těm lidem.

Kvůli těm jakoby kámošům.

No, no, přesně.

Jasně, rozumím, no. A takže zeptal bych se dál. Považuješ se spíš za pasivního nebo aktivního fanouška?

Tak za aktivního.

Jo, jo tak to je jasný, no. A co si pod tím tak představíš, když se tebe na to zeptám?

No tak určitě třeba nějaká tvorba těch choreografií, těch plachet, pokřiky.

Jo jasně. Ty výjezdy?

Výjezdy zas. Jako aktivní, no. To jako, ne že bych jenom seděl a čuměl prostě na fotbal.

Rozumím. A chodíš na stadion vždycky na stejný místo, nebo ty místa měníš?

Jo, na stejný místo.

Vždycky stejný místo. A dál bych se zeptal jako, když seš na stadionu, projevuješ nějak ten, ten svůj pozitivní vztah k tomu klubu. To znamená, jestli třeba nosíš nějaký jeho symboly nebo se zapojuješ do těch pokřiků, do toho skandování?

No určitě. Nosím šálu většinou klubovou a zapojuju se i do všech těch, do těch chorálů a pokřiků, do všeho, co se tam děje, no.

A takže teda, chodíš do kotle. A myslíš si, že ty jeho aktivity toho kotle nějak motivujou ty hráče, ožívujou to dění na stadionu?

Tak já si myslím, že určitě. Ty, jako hráči jsou, jsou, jsou rádi, že prostě slyšej, jak je z hlediště někdo prostě podporuje, a dokresluje to celou tu atmosféru prostě toho zápasu, no.

To je jasné, no. A kterej z těch aktivit si myslíš, že jsou nejpřínosnější třeba pro ty hráče? Jsou buď pokřiky, nebo třeba bubny, plakáty?

Bubny a pokřiky určitě. Těch choreí si moc nevšímají během tý hry, ale i to je podle mě jako důležitý, že se ti fanoušci nějak prezentujou proti těm ostatním, proti těm fanouškům soupeře, a tak občas nějak.

Určitě. Určitě.

A nějaká aktivita tam je, no.

A co si myslíš o tom, že je zakázáno užívání pyrotechniky i při tvorbě chorea? Myslíš si, že je to správný?

Jo, tak to si nemyslím... to choreo prostě podkresluje ta pyrotechnika, podkresluje to choreo. Určitě nepatří na hřiště teda. Jako s tím, s tím nesouhlasím, ale prostě v tom kotli to dokresluje tu atmosféru toho zápasu. Nějaký ty světlice a do ruky ty ohně určitě jako to by...

Rozumím A domníváš se teda, že aktivity ultras jsou jakoby, ty jsi říkal, že chodíš tři roky zhruba, se na tom aktivně podílíš, myslíš, že ty aktivity ultras jsou jako větší než dřív než před těma třema rokama menší nebo zhruba stejný? Dalo by se nějak srovnat?

No tak přijde mi to tak na stejno, no. Během těch třech let se to jako významně neměnilo, no. I ty ostatní kluby myslím, že mají docela dost těch choreografií, a to. Nějak během tří let jsem nezaregistroval nějaký větší nebo menší jako úpadek, nebo tak.

Rozumím. Takže, v těch posledních třech letech?

No, vychází to tak na stejno.

Dobře. A takže říkáš ty teda tři roky, že jsi účastníkem. A to přímo v kotli, celý tři roky?

Hned ten první den mě vlastně tam kámoš doved.

Rozumím.

Nebyl jsem nikde jinde.

A sám sebe bys zařadil třeba spíše jako ultras nebo hooligans anebo bys ses mezi ty kategorie vůbec

neřadil, případně něco mezi? A pak ještě se tě zeptám, jestli vůbec samozřejmě vidíš ten rozdíl, že jo mezi ultras a hooligans?

No určitě spíš k těm ultras, no. Ale jako bych se takhle nebránil ani... jako bych šel na něco občas i z těch hooligans. No, ale spíš ty ultras, no.

Rozumím, rozumím. Tak se tě teda zeptám, když seš aktivní přímo v tom kotli, tak na otázky k tomu dění tam přímo, nějaký téma. Myslíš, že se mění ten počet těch lidí, který jsou vlastně v tom kotli v závislosti třeba na atraktivitě utkání, nebo případně na počasí?

To určitě jo, no. Kor, kor na tý atraktivitě je to hodně znát, no. Když se hraje s nějakým, s míň jakoby zajímavým soupeřem, tak je tam těch lidí samozřejmě míň, i když se hraje. Derby, třeba plácnu, tak jako je to všechno na vyšší úrovni.

A myslíš, že když se jede třeba na nějaké ten venkovní zápas, takže to fandění je jakoby na vyšší úrovni nebo spíš na tom domácím zápase?

Jo, spíš na venkovních je to určitě lepší to tam to fandění, protože ti lidé, který tam jedou, tak už tam jedou za tím účelem, aby tam prostě fandili a ne jenom tam seděli a koukali.

Jasný.

Takže je to prostě lepší na výjezdech.

No, v tom kotli myslíš, že všichni jsou lidi přibližně jako stejného věku úplně, nebo je tam i nějaký větší věkový rozpětí?

No, úplně velký asi ne, no když tak třeba patnáct let, no je tam rozpětí... jsou tam mladší skupiny, pak jsou tam starší skupiny, ale není to jakoby nějak velké věkové rozdíly.

Takže ten průměrný věk toho kotle? Mohl sis nějak tipnout?

Tak já nevím, od těch, od těch dvaceti do čtyřiceti, no.

Takže spíš mladší lidi.

No, no, no.

A teď se zeptám, jestli jsou mezi těma lidma v kotli jako kamarádký vztahy v tom smyslu, jestli se třeba stýkáte i mimo kotel, bavíte se i o jinejch věcech, než je fotbal a fandění?

Jo určitě. Myslím si, že kor u nás jako jsou ty vztahy dobrý. Scházíme se vlastně hodně mimo fotbal a dokážeme si povídat i o jinejch věcech. No určitě.

A je ten kotel nějak rozdělený ve smyslu, že tam je nějaká hierarchie, to znamená, že tam někdo je podřazený, někdo je nadřazený?

No.

Nebo to tam spíš nevidíš?

To u nás teda to takhle, u nás to ani moc nevidím. Je to tak jakoby na stejný úrovni. No a teď tam není vyloženě nějaký prostě velitel, kterej šéfuje ostatním. To tam nějak není u nás.

No jasně. Tak teď se zeptám z jinýho soudku. Zažil jsi někdy na stadionu nějaký výtržnosti?

No, výtržnosti jsem zažil. Takový menší teda, ne nic tak obrovskýho. Ale zažil, no.

A výtržnostma tady myslím spíš jako teďka ničení majetku a tak.

No tak moc ne. To já osobně jsem teda nezažil.

A co takhle nějaké projevy násilí? Ty jsi nějak zažil anebo jsi byl třeba přímo i jejich účastníkem?

No přímo účastníkem ani já snad, ne. Pokud si teda pamatuju dobře. Ale zažil jsem určitě vniknutí na hřiště apod., nějaký strkanice na tribunách a to, určitě jo.

Ono je to asi i často hlavně kolem těch kotlů.

No, no právě, no, jako by ty normální fanoušci na tribunách to asi moc nezažijou.

No jasně, no. Tak myslíš si, že jako k tomu násilí se řadí i pískot a nadávky? Anebo co takhle nějaký vhazování předmětů na hrací plochu? Je to projev násilí, anebo je to jenom nějaká drobnější výtržnost?

Tak tohle bych takhle násilím asi nenazval úplně. To spíš je jako to nadávání, a to k tomu podle mě tak patří, no kor z toho kotle... Ale jako násilí vyloženě bych to neviděl. A vhazování nějakých předmětů? To je spíš jako otázka, že prostě jsou ti lidi naštvaní třeba z výsledku nebo z výkonu rozhodčích a takovýchle věci, no, takže...

Takže jako bys to nějaký velkej problém neviděl?

To ne. Určitě ne.

A jaký předměty myslíš, že sou třeba na plochu vhazovaný? Viděl jsi někdy něco takovýho?

Určitě. Tak většinou kelímky s pivem a tak, no, sem tam nějaký flašky možná. Nic jako že by tam lítaly sedačky, jako to jsem nezažil vlastně.

Jasně, no. A když se teda děje na stadionu nějaký násilí, nebo nějaký ty násilný akce, myslíš si, že to je dopředu připravený, když to třeba vidíš v televizi, protože ty jsi říkal, že osobně ses s nějakýma velkýma násilnostma nasetkal?

No jak kdy, no. Někdy to vypadá určitě, že je to připravený, ale někdy to prostě tak vyústí z toho zápasu, no.

Jo.

Už podle třeba výsledku, a to. Tak lidi jsou naštvaní, tak si to jdou nějak prostě vybit ze sebe, no. A připravovaný je to určitě taky, no. Kor když se jde třeba na vlajky protivníků, tak to mně přijde, že jako bylo organizovanější, už.

Říkáš na vlajky, můžeš to trochu vysvětlit, co pod tím myslíš?

No, většinou..., když jde na fotbal nějaká skupina fanoušků, tak mají většinou svoji jakoby nějakou zástavu, kterou si bráněj a hlídaj. Vozej jí s sebou na ty výjezdy a to. No a největší protivníkův úspěch je tu vlajku sebrat, no, s ní se vyfotit, poslat to někam, na internet apod., aby všichni viděli, kdo o tu vlajku a kde přišel.

A tady to se děje často?

No myslím si, že docela jo, no.

Ale toho jsi teda nebyl přímým účastníkem takovýchle věcí, nebo byl?

No byl jsem přimej účastník i takovýhle věci, no.

Myslíš si teda, že když už teda ty násilnosti ňáký na tom stadionu vypuknou, ňáký velký, jako jsme viděli třeba v Ostravě, když hrála se Spartou... Takže myslíš si, že je možný, že se k tomu dají strhnout i normální diváci na tribunách, myslím ne přímo z kotlů, ale ti tak zvaní normálové anebo náhodní návštěvníci?

No ale já bych řek, že jo, protože ta, ta davová psychóza dělá hodně, no... když se kolem vás žene čtyřicet lidí na ně, tak se i jako ty normálové většinou přidávají, no, bych řek, teda.

Jo. Takže myslíš si...?

Ten dav je strhne, no. I kdyby to sami neudělali, nebyli by toho schopni, tak s tím davem prostě jsou toho schopni...

Myslíš, že davová psychóza udělá svoje?

Určitě hraje hodně velkou roli, no.

No, a když teda myslíš, že to násilí je někdy samozřejmě nepřipravený, že jo, na tom stadionu, tak co to může třeba spustit? Já tady mám pár možností: špatný výkony rozhodčích?

No to já bych řek, že spíš ňáký ty urážky a takovýhle věci, ale i samozřejmě ty výkony těch hráčů za to můžou někdy, i těch rozhodčích.

Nebo třeba špatný výkony pořadatelů můžou?

Přadatelé určitě. Pořadatelé, ti se k nám chovají jako, že jsme ten nejhorší odpad, a to většinou. Převážnou část všech těch nepokojů většinou spustí ta pořadatelská služba.

Jasný. Myslíš si, že je i daný tím, že ta pořadatelská služba je neprofesionální?

Určitě. Hlavně jsou to většinou sami takový ti chuligáni z toho klubu, kterej hlídaj, takže hlídaj kotel hostů.

Aha.

Tak to je jasný jak to dopadne.

No, tak to je.

Mezi tímhle tím se...

Tak to je teda zajímavý.

Nacházejí takovýhle individua. Tak to je pak jasný no, jak to skončí.

Takže myslíš si, že někteří ty pořadatelé tam vyloženě jsou od toho, že to násilí chtějí pustit prostě?

Myslím si, že jo nějak. Chtějí najít záminku, jenom aby si mohli ten den někoho praštit.

A myslíš si, že to třeba násilí může bejt spuštěný i ňákejma špatnejma výkonama hráčů? Tím myslím třeba, když jsou takový ty podezření, jako že prodali zápas, nebo...?

Tak jako, může, může se to stát. No ale v menší míře. No já bych řekl asi, že ne. No ... maximálně to spustí nějaký ty nadávky a ňáký víc jakoby skandování proti nim. Ale že by to přímo způsobilo nějaký násilnosti, to si ani nemyslím.

Takže nejsilnější je podle tebe asi teda ta špatná pořadatelská služba.

No jako ta má tam určitě hodně velký jakoby ten důvod toho.

Myslíš si, že nějakým důvodem může být i požívání alkoholu třeba nebo i nějakých jinech návykových látek příkladně?

No, alkohol tam také většinou hraje velkou roli. Návykové látky u jak kterýho klubu, ale...

S tím nemáš zkušenosti?

S tím já osobně rozhodně nemám zkušenost. Ale s alkoholovejma nápojema jo, v tom mají svoji roli.

Myslíš si, že to tam taky může hrát roli?

No, pak padají ty zábrany a člověk je pak schopnější udělat víc věcí, no.

Rozumím, no. A co takhle projevy rasismu nebo já nevím politický symboly na stadionech? Myslíš si, že je to častý? Ono jako hodně se říká, že od devadesátých let to šlo dolů, po boomu, ale nevím, jak se na to díváš ty?

No, teď v poslední době bych řekl, že se to zase teda docela vrací na ty stadiony Kor ta politika, ten rasismus taky určitě. Kor hodně hráčů je tmavších, takže ti fanoušci tohle úplně jako že to moc neberou, no.

A ty myslíš, že ta politika na ty stadiony patří anebo že by měla zůstat mimo?

Tak v nějakým malým měřítku tak proč ne jako. Ne samozřejmě to tam nějak hrozně řešit a to. To jako k tomu ani tak nepatří. Ale jako když už, tak v tom nevidím zase takovej problém, no. V určitý míře jako by to jako nevadilo, no.

Může být i jakoby nějaká politická rivalita mezi různěma klubama? Myslíš si?

To určitě jako, určitě jo.

Myslím tím, že někteří jsou třeba levicově, jiní pravicově?

Určitě to tak je.

Takže to vlastně přispívá třeba pak druhotně k tomu vzniku toho násilí?

No. Přesně tak. Taky to může spustit, no. Nějaká politická nenávisť určitě.

Vlastně po roce 2006 se policie přestala aktivně účastnit zápasů, že jo. To ty jsi teda asi nezažil, když policie byla na stadionech, když teda fandíš tři roky a ona odešla v roce 2006. Ale přesto ...myslíš si, že to, že ta policie není aktivně přítomna a všechno je to vlastně na pořadatelích... Je to dobře, nebo je to špatně?

Tak já bych osobně řekl, že ta policie na ten stadion nepatří, protože akorát tam tak dělají zlou krev. Taky tomu moc nepřidaj, no. Přijdou tam většinou, až když už se pak něco semele a pořadatelé to nezvládnou, tak tam přijdou, no. Ale aby tam byli od začátku až do konce a stáli u nás, to jako není určitě dobrý.

Takže preferuješ ten současnej stav. Zmínils, jak jsou pořadatelé podle tebe často dost nekvalitně vyškoleni... ale je to lepší než policie?

No, ale ta policie s tím stejně, i kdyby tam byla, tak s těma pořadatelama nic neudělá, protože mají na sobě oranžovou vestičku a policajti s tím nic neudělaj.

Jasně, rozumím. A se zeptám. Co si myslíš o bezpečnosti na našich stadionech, myslím teďka ne to, jestli je tam možnost třeba nějakého napadení, ale teď myslím bezpečnostní prvky, jakoby třeba, jak jsou ty sektory od sebe oddělený, nebo jestli je tam prostě dostatečná kvalita těch plotů, sítí?

No, jak na kterých stadionech no. Na těch starších je to horší samozřejmě s tímhletem, protože v té době to ještě nebylo tak potřeba jako třeba dneska. Na těch novejších už je to podle mě oddělený dostatečně. No kor ty sektory od sebe jsou třeba přes celý hřiště, takže ty kotle se k sobě ani jako nemají šanci jak dostat... Ale na nákejších těch starších, kde máte malinkej plůtek prostě tak, to je jako..., to je na nic, no.

A to je podle tebe otázka spíš nižších soutěží, anebo i první ligy?

No tak spíš těch nižších soutěžích asi. Ta první liga už si to jakoby nemůže tolik dovolit podle mě, mít náký tam, náký nepokoje, no. V těch nižších soutěžích je to takový jako že uvolněnější podle mě.

Asi i ty pravidla... jsou pro to, jak ten stadion má vypadat, přísnější?

No, no, no.

Přece než v těch nižších soutěžích. Ale určitě je to i finanční otázka.

No, no, no. Právě v těch soutěžích ty kluby na to nemají ani finance, aby to nějak jako zabezpečily, no.

A myslíš si, že to je dobře, nebo je to špatně, že vlastně z finančních důvodů ty kluby nemůžou postoupit do vyšší soutěže, protože nemají peníze na to náký přebudovat ten stadion, aby splňoval ty kritéria pro tu první ligu?

Tak je to špatně. Náký ty kluby podle mě by si zasloužily jako jít do první ligy, třeba ale z důvodu, že nemaj peníze na vyhrívanej trávník a na nějaký zabezpečení, tam nemůžou, a tak se pořád plácaj v těchletěch.

Hrát na cizím stadionu, vidíš to jako řešení?

No, to nevidím jako řešení. To podle mě i pro ty hráče, i pro fanoušky to není dobrý, když nemají to domácí zázemí, no.

Jasně. Rozumím. A teď jdeme na poslední blok. Ten se týká spíš těch médií. Se zeptám: věnuješ se tomu sledování fotbalu víc jakoby v těch médiích, třeba na internetu, v televizi anebo víc na tom stadionu, to znamená jakoby co je pro tebe důležitější?

No tak důležitější určitě na stadionu přímo. Ale i jako když se prostě nic nehraje, a to, tak se podívám na přímo televizi, na internetu, jako co se kde děje. I ze zahraničí třeba sleduju různý zápasy, a to i jiný ligy, třeba anglický, německý. Takže určitě se o to zajímám i jako v širším měřítku.

Ale hlavní je teda účast na stadionu?

Určitě. Hlavní je rozhodně přímo na stadionu.

A tomu podléhá třeba, i když by dávali nákej zápas v televizi důležitěj, tak budeš na tom stadionu?

Stejně budu radši na stadionu.

No a teď se zeptám: čteš třeba pravidelně náký noviny a časopisy, nebo náký stránky na internetu, který jsou věnovány sportu?

No jako, čas od času si koupím noviny, ale spíš na tom internetu, no. Noviny si spíš kupuju, když jako se stalo něco zajímavýho, nebo se chystá něco zajímavýho. A tak jako si to koupím, abych si to

přečet, co jako o tom píšou v médiích, a to. Spíš ten internet, no asi sleduju častěji.

A myslíš, říkáš něco zajímavého, myslíš tím spíš, co se týká nějakýho důležitýho zápasu, anebo třeba nějakých výtržností na stadionech?

No když je to důležitý zápas, tak bych řek, že ty média to jakoby jakž, takž jako ohodnotěj... Ale když jde o výtržnosti nějaký, tak tam jsou schopni napsat vůbec cokoli. Což ani mnohdy není pravda, rozmazou to zbytečně, což mi přijde zbytečný.

Takže sleduješ ty reportáže, když jsou věnovány těm fotbalovým chuligánům v těch médiích?

Určitě, určitě.

Ale takže jsem pochopil, že si nemyslíš, že ty média jsou v tomhle úplně objektivní a poskytují nějak vyvážený...?

Tak, to si rozhodně nemyslím. Jako kor co se týká i těch výtržností, tak si myslím, že oni to mají jako senzaci a rozmazávají to a těžej z toho, co nejvíc pro ně jde, aby měli co největší užitek, no.

Takže myslíš, že jsou spíš ... nejsou objektivní a jsou proti těm výtržníkům zaměřeny? Tak jsem to pochopil.

Určitě už tolik, určitě, no.

A myslíš si, že k tomu přispívají i nějaký ty vyjádření těch politiků?

No taky si myslím, že... Ale tak ti politici to taky berou tak, že spíš se chtějí zviditelnit, jako: jo budeme bojovat proti chuligánům, a to. Je vidět, že to řešej, kor před volbama v médiích.

Sbírají politický body?

Sbírají, no to přesně, ty body, aby se blejskli před občanama. A pak je to jako tak strašná věc, že je potřeba s tím bojovat.

Jasně. Dobře, tak je to skoro všechno. Já se tě ještě zeptám: máš nějaký třeba jiný volnočasový aktivitu kromě fotbalu, který považuješ za důležitý v současný době třeba?

No moc jich ani není, no. Ten fotbal zabere hodně času ... a takový nějaký drobnosti jsou, ale nic jakoby tak závažnýho, jako je ten fotbal, no. Když nejdu na fotbal, tak se spíš věnuju jako přítelkyni, a to. Nic jako..., nic velkýho.

Takže v současnosti žiješ hodně tím fotbalem a tou přítelkyní?

No, no, no.

A na nějaký další zájmy nezbejvá ani moc času, jestli jsem dobře to pochopil?

No, přesně tak. Když je čas, tak jdu s kamarádama posedět a pokecat. Ale nic jako, že bych se věnoval něčemu aktivně, to ani nějak ne. Krom toho fotbalu teda.

Výborně. Tak já moc děkuju za rozhovor.

Rádo se stalo.

To je všechno.

Rozhovor č. 1b

Druhý rozhovor s fanouškem číslo 1. Dodatečný rozhovor.

Tazatel Ondřej Baran

Takže já bych se ti napřed chtěl omluvit za to, že točíme podruhé, protože jsem ti slíbil, že ten rozhovor bude jenom jeden. Ale jelikož jsi byl jako jeden z prvních dotazovanejších, tak jsem na základě toho rozhovoru, jsem vytvořil ještě pár dalších otázek, který jsem zapracoval do toho nového dotazníku, nebo nového rozhovoru, ale to bohužel ti teda musím položit dodatečně.

No, žádnéj problém.

Můžeme začít?

Určitě.

Tak napřed bych se tě zeptal, jestli když seš na stadionu, jestli když chodíš do kotle, tak jestli se cejtíš jako součást nějakýho většího celku, jestli je pro tebe vlastně důležitý, že fandíš společně s ostatníma?

No tak určitě. Máme tam tu svoji skupinu, malou teda, ale jako příjemní fanoušci. Všichni se známe, jako chodíme i to, takže jako zapojuju se určitě do fandění s nima, je to lepší, než kdybych chodil sám za sebe... Ale určitě jako ve skupině, no.

Takže seš rád...

Určitě. Určitě.

za to?

No je to určitě lepší než jako sám teda někde.

Takže nejseš tam jenom kvůli týmu, ale i kvůli lidem?

Ne, ne, ne i kvůli lidem.

Lidem?

Přesně tak.

Tak se zeptám, jestli někdy fandíš i sólově? To znamená, když si to tak..., jestli třeba někdy začínáš pokřiky, nebo prostě jestli fandíš i sám někdy, že si zařveš?

No pokřiky začínám. Určitě. Tak to u nás ta hierarchie je taková, že jako nemáme jakoby hlavního jakoby speakera, kterej jako rozeřvává pokřiky, takže se jako střídáme. Někdy začíná někdo, někdy i já se jako zapojuju, že se snažím rozeřvávat ten kotel, ale jako sám tak si pak nějak zařvu, když je nějaká šance, nebo to. Tak jako to už pak jako každej řve jakoby za sebe, no.

Jasný.

Takový spontánní, no, jakoby samostatně že bych tam něco hulákal, to ne.

Dobře, rozumím, rozumím. A když, fandíš jako i v tom kotli mezi těma lidma, máš pocit, že těm hráčům nějakým způsobem pomáháte?

No tak já si myslím, že těm hráčům to pomáhá, no, že slyšej jakoby tu podporu z hlediště, než kdyby

tam jako nikdo nic neříkal, tak jako určitě jim to pomáhá k tomu i k těm výkonům, no, když slyšej, dav jak řve, ať jako jedou a podobně, tak určitě jim to pomáhá, no, k lepším výkonům.

A ještě zeptám se naopak. Cejtíš, že máš pocit, že ti hráči tě nějakým způsobem reprezentují, třeba že oni hrajou za tebe jakoby, cejtíš nějakou sounáležitost s tím svým klubem, takhle se zeptám?

No jakoby s naším klubem přímo ani tak nějak ne no abych řekl pravdu. Přijde mi, že jako by ty fanoušky moc ten náš klub zrovna..., jako že, jako jo, komunikují s náma, to určitě jo, ale jako že by..., já je podporuju i na těch výjezdech, no, ale spíš... no z vedení nic moc. Ale jako trenér je určitě rád, že jako s nima jezdíme i ven a to.

Jo.

A z vedení teda jako nic moc to necejtím, no nějakou, že by teda byli nějak šťastni.

Jasně rozumím, rozumím.

Ale to jako je můj názor, já to takhle cejtím, no.

Jo, jo, jo. A třeba po zápase chodíš na děkovačky, nebo prostě jenom odejdeš ze stadionu?

Ne, chodím na děkovačky. I když vyhraje, i když se prohraje, tak ti kluci si myslím, že si to zaslouží, no.

To probíhá formou potlesku nebo?

Když se vyhraje, tak se zpívá jakoby víc vítěznej chorál. No, a když prohrajou, tak prostě dobrý, nevadí a zatleskáme.

Jasně.

Jdou, jdeme si plácnout k síti.

Jo. Takže anii po prohře neodejdeš nějakým způsobem?

No. Ne, ne. To určitě ne.

A teď se zeptám trošku jinak. Vadí ti třeba, když vidíš, že ti hráči hrajou špatně, a myslíš si, že jako třeba ten zápas zabalili nebo odchodili?

No jako vadí mi to, určitě. No, někdy u nějakých zápasů je to tak vidět, no že jakoby prostě, že nejsou ve své kůži a nehrajou jako dobře nebo...

Že se třeba dostatečně nesnažej?

No. No. No. Jako že jim to je nějak jako jedno. Ale málo, málokdy.

A dáš jim to nějak najevo potom? Nebo dáte v tom kotli to nějak najevo?

No, tak když už je to hodně jako vidět, tak se na ně i jakoby něco řve, ať hrajou pořádně a to, ale pochybuju, že by si to brali k srdci, no. Jsou na to tak zvyklí, že jim ani nějak nepřijde, že se na ně řve.

Jasně. Rozumím. Tak myslíš, že ani nevnímají, jestli se na ně řve negativně?

Ne. Já si myslím, že oni jsou na to asi zvyklí, no.

Teď se zeptám: jestli třeba když seš na tom stadionu, fandíš, tak seš schopnej ocenit i pěknou akci toho soupeřícího týmu nebo nějakýho konkrétního hráče, anebo se spíš celej zápas snažíš toho soupeře jako znervóznit?

Ale znervózňovat se jako snažíme. Ale když udělá nějakou pěknou akci, tak jako to uznám, že to bylo prostě jako dobrý. Ne že by ta nenávisť byla tak vysoká, že prostě bylo by to jako proti nim. Tak dobrý. Taky se snažej hrát, snažej se hrát za svůj klub, takže jako když udělaj hezkou akci, nějakou parádičku, tak jako proč to neoceníš? No jako ne že bych jako řval: „Super dobrý!“, ale jako si v duchu si jako řeknu, dobrá, pěkná akce, no.

Jo. Jasně. Rozumím. No. Ted' se zeptám úplně jinak. Stalo se ti někdy na stadionu nebo v bezprostředním okolí toho stadionu nějaká situace, když se na ní zpětně podíváš, že by ti přišla jako nepříjemná vyloženě?

Řekl bych po zápase.

Nebo i při zápase? Prostě narážím na nějaký třeba násilnosti případně, ale nejenom to. Můžou to bejt třeba i nějaký věci jakoby problémy s občerstvením na stadionu, nebo nějaký tlačenice při zápasech zbytečný.

No tlačenice ani ne. No občerstvení nikdy není vůbec jako na stadionu, že musíme prostě jako si tam s nima dohodnout, aby nám to podávali skrz síť. Tak to je, to mi přijde tak jako blbý, no že nemáme mnohdy přístup v sektoru jakoby na svoje občerstvení nebo i záchody. Prostě ani tam není, tak musíme chodit nějak ke stromu. Tak to je mi takový jako divný.

Předpokládám na stadionech těch soupeřů?

No, no. Určitě. Je to takový, nevím. Měli by se aspoň snažit trochu, aby tam to zázemí nějaký bylo, no.

Takovou tu základnost?

Mnohdy to tak u nás není.

A stalo se ti třeba přímo na tom stadionu, ted'ka myslím, že bys tam viděl, nebo byl svědkem přímým, nějaký tý násilnosti?

Já vlastně na stadionu přímo ani nějak jako ne. V mém případě jako po zápase někdy samozřejmě nějaká partyzánka byla, tak jako že nás třeba někdo napadl nebo to, že se šlo na šály a takovýhle věci, ale na stadionu přímo žádný násilí nikdy sem u nás nepozoroval.

To co znamená jít na šály, to jsi vlastně vysvětloval v prvním rozhovoru, že jo? A třeba co znamená ta partyzánka?

No. Partyzánka to je jako... že se napadne protivník z protitýmu, že se napadne jakoby nedomluveně, někde já nevím třeba v tunelu nebo to..., že prostě nenápadně se k nim jakoby přiblížit, no a pak je jako napadnout kvůli těm šálám. Jako ne je tam samozřejmě zbit, nějakýho otce, do krve, no, ale spíš si vzít nějaký suvenýr.

A to probíhá teda po zápasech?

No po zápasech. Většinou.

Někde asi v blízkosti stadionu?

No.

Ne přímo na něm?

Ne, ne, ne. Na stadionu ne.

No a teď ještě otázka, jestli si někdy jednal v souvislosti s fotbalem, nebo jsi byl nucený jednat, tak jak by si v běžný situaci mimo stadion nejednal, případně proč?

No tak nevím, no. To jsem asi přímo nebyl takhle jakoby svědkem tohohle. Ale zase davová psychóza dělá někdy svoje, no.

Jo?

V tomhleto měřítku, no.

Že myslíš, že taky třeba...

V reálu bych to třeba nedělal, nebýt součástí toho kolektivu..., nenapad bych nikoho bezdůvodně. No ale my, když takhle jako jdeme rozbít někoho, tak je to v tom davu, no spíš, ale to bych jako v reálu nikdy neudělal. Neměl bych k tomu důvod, no.

Rozumím, rozumím, no. A tak to byla jako z řady těch otázek doplňujících asi tak ta poslední. A teď se tě ještě zeptám, jestli se něco změnilo od toho minulýho rozhovoru třeba v tom tvém osobním životě z těch zájmů, koníčků?

No. Nezměnilo se ani nijak nic. No jenom jsem minule zapomněl říci, že jsem hrál air-soft.

Jo to je další tvůj koníček?

No. Ale k tomu už nemám tolik času. Začal sem jakoby chodit do práce, tak už na to není takovej čas, no.

Takže dáváš přednost spíš jenom fotbalu?

No, když už, tak jdu na fotbal, no než...

Radší než na ten air-soft?

Tam jsem nebyl ani nepamatuju.

Jasně. Rozumím. No tak já moc děkuju za rozhovor.

Za málo.

To je všechno, jo.

Rozhovor č. 2a

První rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 2 pro účel diplomové práce.

Tazatel Ondřej Baran

Takže napřed se zeptám, jestli budeme tykat nebo vykat?

Tykat.

Dobře, takže říkám. Tak první otázka je, jak budete v rozhovoru vystupovat, protože rozhovory jsou anonymní, tak buď jméno, nebo nějaká přezdívka případně?

Tak křestní jméno může být?

Určitě.

Tak já jsem Pavel.

No tak, mohu se vás zeptat kolik je vám let a v jakém městě žijete?

Tak žiju v Praze a mi 57 let.

A můžete jenom tak zhruba říci, kde jste zaměstnán, případně jestli jste bez zaměstnání nebo studující?

Ano, ano. Jsem zaměstnán v Akademii věd.

No takhle to stačí určitě. Se zeptám, jestli žijete v partnerském svazku?

Žiju v Praze, žiju v Praze. A žiju v partnerském vztahu, či jak se to říká.

Žijete v partnerském svazku?

Svazku, ano, svazku.

No, a když teda jste řekl, zajímáte se o fotbal a částečně to dění kolem něj, tak jaký názor na to má vaše partnerka?

Ta nesleduje fotbal, ale toleruje to bez jakýchkoliv problémů.

A věnoval jste se někdy nebo se věnujete případně i v současnosti aktivně nějakému sportu? To znamená na závodní úrovni.

Na závodní úrovni jsem hrával fotbal do 17 let nebo 18 možná.

Ano a v současnosti?

V současnosti ne. Žádnému sportu se nevěnuji na aktivní úrovni. Pouze na rekreační.

A jako diváka zajímá tě sport spíše všeobecně anebo jenom, jenom fotbal?

Zajímá mě sport všeobecně, ale zejména fotbal.

A ještě nějaké jiné sporty, kolektivní nebo i individuální?

I individuální, kolektivní. Pokud například hokej, pokud se hraje nějaká významná soutěž, kde se účastní národní mužstvo české nebo teda České republiky.

A teď se zeptám: v kolika letech přibližně jsi začal navštěvovat fotbalové stadiony a jak ses k tomu případně dostal? Jestli sám anebo s kamarády?

V 17, 17, a 16, 17, v souvislosti s tím, když jsem sám hrál fotbal a třeba většinou s kamarády, s mými vrstevníky tehdy.

Se zeptám: jestli fandíš jednomu klubu konkrétnímu a případně jak dlouho? Nemusíš teda zmiňovat ten klub.

Fandím občasně jednomu klubu. Nebo, nebo jednomu a případně několika klubům současně. Ale jenom občasně.

A zeptám se: co tě motivuje, když třeba se dostaneš na ten fotbalový zápas k té návštěvě toho stadionu, jestli je to třeba sportovní zážitek nebo nějaký setkání s kamarády či pocit sounáležitosti s klubem?

Zejména ten sportovní zážitek chci vidět. Ale taky sleduju a zajímá mě to, co se děje kolem fotbalu,

nebo konkrétně v ochozech, jak se fandí, kdo, jak fandí a tak.

Takže to znamená, že se nevěnuješ pouze návštěvě fotbalových stadionů, ale například s fotbalem se věnuješ jiným aktivitám, které s tím souvisí, to znamená nějaká, nějaké ty výjezdy či příspěvky do nějakých časopisů klubových?

Ne, ne, ne. Tak daleko ne. Takže žádné výjezdy nepodnikám a nepišu do klubových nebo jiných podobných časopisů nebo stránky webové nenavštěvuju.

A jak často zhruba tedy ten fotbalový zápas navštívíš?

Živý?

Naživo.

No, teď málo, protože na to nemám dost času, ale třeba jednou za dva měsíce.

A když už seš na stadionu, chodíš vždycky na stejné místo, nebo to měníš podle potřeby? To znamená, jestli...

Snažím se chodit zhruba na stejné místo zhruba na stejné místo.

Zapojuješ se i do fandění, to znamená třeba nějaký pískot, pokřiky?

Naprosto výjimečně, výjimečně, dá se říci, že ne.

A když teda na tom stadionu jsi a vidíš ty projevy toho fandění, který považuješ za účinnější, za neúčinnější. Myslím tím teď nějaké skandování na ochozech, případně nějaké ty choreografie na podporu týmu?

Já si myslím, že skandování a podobné hlasité projevy.

A vadí ti některé projevy fandění nebo projevy fanoušků na stadionu?

Některé ano.

No a můžeš to konkretizovat?

Vadí mi třeba hrubé vulgarismy nebo takové ty urážky národnosti nebo, pokud by se jednalo o klub z jiné země, tak urážky té země, nebo, nebo...

Nebo i nějakých hráčů třeba na našich stadionech tmavší pleti přítomných?

To bych já, to by mě taky vadilo.

A myslíš si, že třeba z pohledu fotbalisty, to fandění může nějak ho motivovat k lepšímu výkonu?

Ano, myslím si, že může.

Protože může ten výkon nějak zlepšit?

Myslím si, že může. Výrazně. A to bych podporoval.

A myslíš si, že je správné, že jsou na stadionech takzvané kotle? Určitě víš, co to znamená kotel.

Ano, myslím si, že je to správné. Pokud se nepřekročí určitá hranice toho, jak se ti fanoušci v tom kotli chovají. Tak si myslím, že je to velmi správné, protože tam se vytváří ta atmosféra.

A co si myslíš o tom, když tady takzvané kotle užívají pyrotechniku? To znamená, když už při tvorbě třeba nějakých těch obrazců či choreografií anebo potom z jiných důvodů.

Pyrotechnika mi nevadí, pokud neohrožuje okolní fanoušky nebo pokud samozřejmě není vhadzována na hřiště, nebo pokud dokonce není vhadzována na hráče nebo směrem k hráčům tak jako, jako ty světelné efekty mně nevadí.

Takže si myslíš, že třeba při tvorbě chorea to může určitým způsobem vlastně i přispět k té atmosféře?

Ano, já si to myslím, a to bych i neviděl jako nějaký problém. Pokud se samozřejmě podaří udržet tu pyrotechniku v rámci toho chorea a nedostane se jaksi za hranici toho, o čem jsem mluvil.

Jasně. Rozumím. A máš představu třeba, jaký je rozdíl mezi skupinou fanoušků, která si říká ultras a další, která si říká hooligans?

No, mám takovou nejasnou představu, ale nevím, jestli správnou, že ultras jsou ti, kteří se výrazně angažují na tom stadionu, a hooligans jsou ti, kteří se jsou ochotni se, abych tak řekl, angažovat v nějakých aktivitách mimo stadion, například v nějakých rvačkách nebo podobných. Ale nevím, jestli to tak je.

Je to tak. A se tedy zeptám na aktivity těch ultras. Můžeš určitě srovnávat, jak to vypadalo v minulosti a jak to vypadá dnes. Jestli v dřívějších dobách ty aktivity byly výraznější než dříve anebo naopak? Jestli dnes ty aktivity co se týká toho fandění, jsou výraznější?

Já bych, já bych řekl, že za posledních pětadvacet let ta změna je v tom, že je více těch efektů řekněme světelných, je více choreí, více, možná i více takového toho zvukového, bezzvukové kulisy. Tohle.

Myslíš, že je to spíš organizovanější?

Ano.

Ale i přesto, že počty asi nestoupají?

Počty asi nestoupají. Ale je organizovanější ta akce a ty akce se dopředu více připravují než v minulosti, si myslím.

A ty tedy jsi zmínil, že přímo do kotle nechodíš?

Ne.

A v minulosti taky jsi kotel nenavštěvoval nějakého týmu?

Ne, ale kupoval jsem si třeba lístek poblíž toho kotle, abych mohl zblízka nebo poměrně zblízka sledovat, jak ti fanoušci v tom kotli fandí a co tam dělají.

A teď teda přejdeme k dalšímu tématu. To už je trochu zase o něčem jiném. Zeptám se, jestli jsi někdy na stadionu zažil, na stadionu nějakou výtržnost? A teď nemyslím ani tak fyzickou výtržnost, jako spíš třeba nějaký ničení majetku.

Ano to jsem zažil vícekrát.

A můžeš uvést třeba nějaký konkrétní příklad?

Jako s klubem?

Spíš jako co se dělo.

Aha. Viděl jsem vytrhávání sedaček, házení těmi, těmi sedačkami, viděl jsem ničení plotu nebo oplocení, teda. Viděl jsem házení pyrotechniky na hřiště, kelímků s pivem na hřiště a podobných věcí.

A myslíš si no, to bylo spíš výraznější v minulosti anebo v současnosti, tedy ty projevy toho řekněme vandalismu?

To si myslím, že za těch posledních dvacet let bych nedokázal rozlišit. Myslím si, že to je zhruba stejný, stejný.

A co takhle projevy fyzického násilí na stadionech? Byl jsi někdy toho svědkem?

Ano, byl jsem toho také svědkem. Viděl jsem ne, ne přímo nějaké, jako řekněme rvačky, které by končily zraněním, ale viděl jsem takové situace, které vedly k tomu, že se fanoušci vzájemně napadali.

A dokázal bys říct nebo dalo se určit, co bylo toho to příčinou, nějakého konfliktu na tom stadionu?

No ty, ty, ty důvody byly různé. Viděl jsem, že třeba fanoušci reagovali jednoho klubu na hrubé urážky ze strany toho, teda těch fanoušků toho protivníka nebo jsem viděl, že reagovali na to, když někdo z těch fanoušků protivníka vběhl na hřiště. Pokud to byli domácí, tak se tomu snažili buď nějak zabránit, nebo na to nějak reagovali agresivně. Viděl jsem, jak reagovali fanoušci na to, že někdo třeba vběhl nebo pokusil se někomu z těch soupeřů vytrhnout šálu nebo nějaký transparent nebo vlajku. Tak to jsem viděl.

Jasně. Rozumím. No. A myslíš, že, nezařadil bys mezi projevy násilí například i pískání nebo nadávky, který mají nějakým způsobem zesměšnit nebo zastrašit hráče nebo fascinovat soupeře?

Pískání určitě ne. To si myslím, že je na fotbale naprosto v pořádku. A myslím si, že nadávky, pokud nebo řekněme určitá míra slovního, slovní vulgarity je na fotbalu přijatelná, ale je velmi obtížné určit, kde je ta hranice, kde je to ještě přijatelné a kdy už to je naprosto nevhodné a vede to buď k nějakým konfliktům, nebo prostě narušuje to prostředí výrazně, vzhledem k tomu, že jsou tam různý lidi, kteří ne všichni na to mají stejný názor.

A co takhle vhazování předmětů na hrací plochu? Řadil bys to k projevům násilí anebo spíš k nějaké, k nějakému projevu nespokojenosti případně čistě nějaké výtržnosti?

No, je vždycky podstatné, proč tam někdo ty předměty háže. Pokud je tam háže, protože je řekněme opilý natolik, že vlastně neví co, dělá, tak je to jedna věc. Ale jiná věc je, pokud je někdo háže proto, aby znervóznil hráče nebo třeba rozhodčího nebo dokonce někoho zranil, tak to si myslím, že v každém případě na fotbal nepatří.

A zařadil bys to teda?

Zařadil bych to mezi, mezi projevy určitého typu násilí.

A když teda jsi zmínil, že jsi viděl nějaké ty násilnosti na stadionech, přímo jsi byl jako svědkem. Myslíš si, že to bylo dopředu připravené anebo to byl, že následek náhodných okolností či nějaké davové psychózy?

Viděl jsem. Jasně. Viděl jsem násilnosti, které byly nahodilé. Viděl jsem násilnosti, které byly připravovány, domlouvány až během toho zápasu a byly to reakce na některé události v tom zápasu. Ale viděl jsem i násilnosti, o kterých se dá mluvit tak, že byly předem dobře a dlouhodobě připraveny. Například jsem viděl, vlastně to nemám říkat, ale to můžu. Například jsem viděl, jak na hřiště naházeli fanoušci hostů řekněme velkou hromadu banánů, proto aby zesměšnili hráče soupeře.

To bylo asi předem připravené?

To byla předem dobře připravená akce. Těžko si ty banány tam na místě natrhali nebo koupili na stadioně.

A v případě teda té násilné akce myslíš si, že se k tomu dá strhnout nebo dají strhnout i diváci na tribunách? Myslím ty běžné návštěvníky, kteří jsou mimo kotel, v případě teda toho, že ty násilnosti nejsou připravené?

Myslím, si že se ta situace specifickým způsobem nějak vyhroťte na tom hřišti nebo přenesete se do toho hlediště a pokud ti diváci v tom nebo fanoušci v tom kotli jsou zvláštním způsobem aktivní. A pokud i ti diváci, ostatní diváci v tom hledišti jsou taky nadstandardně aktivní, tak se to může stát. A určitě se to v minulosti holt někde stalo.

A když se teda, teda, se teda dojde k té násilnosti, která není připravena, co si myslíš, že může být takovým hlavním spouštěcím motivem k takové akci? Já tady mám pár možností. Tak můžeš se k tomu, když tak vyjádřit? Špatné výkony rozhodčích?

Ano. Může to tak být.

Nějaké násilí mezi hráči, teď myslím strkanice?

Může to tak být. No nebo fakt nezáměr. Určitě. Může to tak být.

Nebo špatné výkony pořadatelské služby?

Taky to tak může být nebo provokace ze strany té pořadatelské služby. To jsem taky viděl.

Myslíš si, že taky?

Ano, určitě.

Takže to může spustit i neprofesionál vlastně v řadách té pořadatelské služby?

Ano.

Anebo požívání nadměrné alkoholických nápojů či jiných návykových látek jako jsou drogy a další?

Taky, to může být. To může jako být, takový další iniciující prostředek, ale nemyslím si, že to je rozhodující.

A teď další otázka je: Co si myslíš o, když si to teda částečně našel, co si myslíš o projevech rasismu anebo jestli si viděl třeba na fotbalových stadionech nějaké politické symboly v poslední době v České republice?

Nevím, jestli v poslední době, ale průběžně během těch let, co chodím na stadiony, tak jsem tam rozhodně viděl jak projevy rasismu, tak politické symboly v omezené míře, ve velmi omezené míře na, na, na stadionech.

Teď by se možná hodilo uvést i nějaký konkrétní příklad něčeho takového.

Rasismu nebo?

Myslel jsem teď na ty politické symboly.

Ano. Vzpomínám si například, že když v devadesátých letech byla bombardována, byl bombardován Bělehrad v Srbsku, tak někteří fanoušci na různých stadionech skandovali „Srbsko, Srbsko“, nebo něco podobného. Já už si to přesně nevybavuju. Ale to je takový dost jasný, jasný symbol.

A že domníváš se, že spíš se to teda váže k minulosti ty politické symboly?

Dá se to tak říct. Nemůžu, nevybavuje se mi teď v poslední době nic, co by výrazně jako směřovalo k tomu, že bych mohl tvrdit, že se jednalo o akce s politickým podtextem nějaké.

A ty projevy rasismu myslíš, že to bylo spíš v minulosti anebo...

Stále...

V současnosti že ta míra se nějak mění?

Nemyslím si, že se mění. Myslím si, že je stejná nebo stejná že se objevují tak jako se objevovaly v minulosti.

A myslíš, že třeba různé politické pohledy určitých skupin fanoušků vůči určitých fanoušků určitých klubů můžou být důvodem třeba k vzájemné nevráživosti?

To určitě. Ale nemyslím si, že jsou to konkrétní nějaké politické události, které se odehrávají jako spíše tradice, nebo tradiční představy o politických orientacích fanoušků toho nebo onoho klubu. To znamená, že se o některém klubu říká, že tradičně je nějak spojen třeba s anarchisty, o jiném zase, že je spojen řekněme spíše s pravicově jako radikálním politickým proudem nějakým nebo naopak s nějakým levicovým hnutím.

Rozumím. A teďka teda to je konkrétní otázka: možná, že víš, že po roce 2006, nebo v roce 2006 byl vydán zákon, kdy za dění na stadionu zodpovídá už nikoli policie, ale pořadatel zápasu, takže policie se přímo fotbalových zápasů neúčastní. Slyšel jsi o tom nebo...?

Ano.

Tak se mi to vybavuje, když tě teď poslouchám. Nevěděl bych přesně, v kterém roce to bylo, ale vzpomněl jsem si na to.

A myslíš si, že ta nepřítomnost policie prospěla tomu dění nebo té bezpečnosti na stadionu anebo spíše naopak? Ze svého pohledu.

No to je těžká otázka. Myslím si, že na těch vyhraněných nebo tak zvaných rizikových zápasech by policie měla být rozhodně přítomna od začátku.

To znamená od začátku přímo na stadionu?

Ano.

Takže si myslíš, že spíše i ta policie na těchto rizikových zápasech měla být, že jenom nějaká bezpečnostní agentura to nemůže zvládnout tak kvalitně?

Já si myslím, že to může zvládnout, pokud je kvalitní. Ale pokud to nezvládá, tak stejně je zapotřebí tu policii povolát. A myslím si, že ten příchod policie na ten stadion potom může tu situaci ještě vyhrotit, zatímco kdyby ta policie tam byla od začátku, byť by nezasahovala, pouze by tam byla přítomná a vlastně by se sledovalo, jestli to ta bezpečnostní agentura zvládne bez jejího zásahu, takže by to pro průběh toho zápasu, by bylo možná vhodnější.

Takže myslíš si nějakou, ideální by byla nějaká kombinace toho původního stavu?

Ano. Kombinace původního stavu s tím, že by policie neměla být na všech zápasech, ale jenom na těch, o kterých se předpokládá, že může dojít k nějakým konfliktům. A neměla by rozhodně

zasahovat ani se nijak angažovat na tom stadionu. Dříve nemusela být ani příliš vidět, ale měla, mělo by být jasné, že tam je.

A co si myslíš o bezpečnosti na stadionech? Ted' myslím z hlediska, konstrukce v současné době v České republice? No a, myslíš si, že bezpečnostní prvky třeba jsou dostatečné?

Myslím si, že se tato otázka dá obtížně odpovědět, protože já tak dobře stadiony neznám nebo znám jenom některé. Ale tak jak je znám, tak si myslím, že ta úroveň toho zabezpečení, toho zabezpečení těmi prvky materiálovými nebo nějakým podobným způsobem je rozdílná. Jsou stadiony velmi bezpečné a jsou stadiony, kde to zabezpečení je podstatně méně dopracované nebo podstatně v méně dobrém stavu.

No dobře. Ted' bysme se mohli přesunout k dalšímu bloku otázek. A to se bude týkat z větší části fotbalu v médiích. Tak se zeptám, jestli se věnuješ sledování fotbalu ve sdělovacích prostředcích?

Ano.

A jak často třeba?

Pravidelně.

Například v televizních zápasech?

Pravidelně. Každý týden pokud je to možné. Nebo i víckrát za týden pokud je to možné.

Takže víc než na stadionech?

Ano. Určitě.

A čteš pravidelně třeba noviny?

Ano.

Nebo časopisy...

Pravidelně.

kteřé jsou věnované fotbalu?

Velmi pravidelně. Stále.

A i třeba rozbory jako sportovních redaktorů?

Ano. Velmi rád.

A sleduješ v televizi i nebo i obecně v masmédiích reportáže věnované tak zvaným chuligánům a výtržnostem na stadionech?

Sleduji je pravidelně, pokud se odehrávají v nějakých soutěžích, které mě zajímají. To znamená, nesleduji to třeba ve všech mezinárodních nebo evropských soutěžích, ale pokud o tom zápase něco vím a dojde tam k nějaké výtržnosti tak mě to samozřejmě zajímá.

A dokážeš, nebo dokázal by si. Troufnul by sis posoudit, takhle se zeptám, jestli ty média o tom informují objektivně a vyváženě nebo?

To bych si troufnul posoudit, pokud bych, byl osobně na tom stadionu.

A došlo někdy k takové situaci.? Vzpomínáš si na něco?

Jenom okrajově. Nikdy to nebyly nějaké extrémní situace, které by se pak v médiích rozebíraly velmi třeba dlouho a z různých pozic. Spíše to byly jenom takové okrajové problémy, takže to nemůžu úplně posoudit.

Rozumím. Tak teď úplně na závěr bych se zeptal: které své volnočasové aktivity v současnosti považuješ za důležitější nebo i časově náročnější než ten fotbal? Mluvime teď o těch volnočasových aktivitách, čím v současnosti žiješ mimo pracovní vytížení.

Myslím si, že významnější než fotbal jsou ty aktivní rekreační sportovní aktivity. Ale hned potom bych, bych jmenoval fotbal jako, jako divák.

A z těch rekreačních aktivit sportovních co by se dalo zmínit? Co tě baví nejvíc teď v současnosti?

No, chodívám hrát badminton, baví mě chodit takové rekreační cvičení do posilovny, baví mě chodit hrát tenis, ale i třeba turistika, v zimě když bych měl čas, tak určitě lyžování, ale hlavně běžecké lyžování. Nebo běžecké, turistika v zimě na běžkách.

Takže všeobecně by se dalo shrnout, že sport jak teda aktivní i ten pasivní v podobě toho fotbalu zahrnuje v rámci toho volného času docela dost prostoru?

Hodně prostoru.

Tak já bych chtěl moc poděkovat za rozhovor.

Já taky.

A je to asi všechno. Děkuju.

Dobrá.

Rozhovor č. 2b

Druhý rozhovor s fanouškem číslo 2 pro účel diplomové práce. Dodatečný rozhovor.

Tazatel Ondřej Baran

Takže napřed bych ti chtěl poděkovat, že se účastníš i toho druhého doplňujícího rozhovoru. Ten nebude probíhat jenom s tebou, ještě s jedním člověkem, protože jste tedy vybráni jako první. Tak a zapracoval jsem do dotazníku nebo do plánu rozhovoru nějaké drobné změny. Takže jestli můžeme začít.

Můžeme. Jsem připraven.

Takže napřed bych se zeptal. Já vím, že ty jsi mluvil o tom, že na stadionu nejsi účastníkem přímo v kotli, ale mimo kotel. Přesto bych se rád zeptal, jestli se cítíš, když tam seš, jako součást nějakýho většího celku? To znamená, jestli je pro tebe důležitý, že fandíš s někým, nebo prostě v nějaký skupině?

To je dobrá otázka si myslím, protože za určitých okolností pokud, pokud ten můj vztah k tomu mužstvu, kterému fandím, je silný, emocionální, nějak emocionálně založený, tak i když nejsem v tom kotli, tak cítím jako, řekněme, sounáležitost s těmi fanoušky, kteří prostě hlasitě nebo výrazně

podporují to mužstvo, kterému fandím. Ať už oni sami jsou v kotli nebo jsou roztroušeni někde po tom stadionu. To je mi celkem jedno.

Dá se říct, že třeba chceš říci, by ses nějak teda přidal k nějakým pokřikům, který začly třeba z toho kotle?

Ne.

Na stadionu?

To ne.

Seš rád, teda rád, že cítíš tu sounáležitost ňákou s týmem?

Ano tomu mužstvu skutečně jakoby fandím nejenom sportovně. Řekl bych, že se mi třeba líbí jeho hra a tak, ale cítím tam i sounáležitost třeba regionální.

Rozumím.

Tak mi to jako tak ano, podporuju to jako, jako. Těší mně to, že tam ti fanoušci jsou.

Dobře. Díky. Tak přejdeme k další otázce. Ta se týká pořád fandění. Chci se zeptat, jestli někdy třeba fandíš na tom stadionu sám, jestli začneš třeba sám něco vyvolávat anebo jestli se pouze teda jakoby k nějakým pokřikům přidáváš nebo ani to ne?

Výjimečně. Fandím sám. A nerad se přidávám k nějakým pokřikům nebo k nějakým jiným skupinám nebo skupin.

Takže třeba když tě potěší nějaká hezká akce fotbalová tak ji oceníš?

Ano.

Potleskem?

Potleskem nebo nějakým výkřikem nebo nějakým povzbuzením. Ale výjimečně.

A teď bych se zeptal, když fandíš, nebo když seš na tom stadionu fyzicky, máš pocit, že tím svým hráčům pomáháš být určitým malým dílem?

Protože takřka nefandím, tak ne. Nemám to ze srdce.

A naopak bych se ještě zeptal, jestli máš pocit, že tě ti hráči nějakým způsobem reprezentují, že hrajou třeba za tebe? Tak nějak bych to formuloval jestli...

Ano. Mám takový pocit, pokud s tím mužstvem nebo s těmi hráči cítím ňákou jakoby vnitřní nebo ňákou takovou sounáležitost, tak ano.

K tomu já mám takovou drobnou doplňující otázku, jestli třeba po zápase chodíš na tu tak zvanou děkovačku s hráči, nebo tleskáš anebo prostě jenom ten stadion opustíš?

Na žádnou děkovačku nechodím, ale třeba těm hráčům pokynu nebo zamávám nebo udělám nějaké oceňující gesto a odejdu.

Nebo je oceníš tím potleskem případně?

Krátkým potleskem. Ale není to žádná děkovačka.

Jasně. Samozřejmě. Vadí ti třeba, když hráči hrají špatně z toho důvodu, že máš pocit, že ten zápas takzvaně zabalili nebo odchodili, jak se říká?

To mi vadí.

A jak třeba nespokojenost dáš najevo, když seš fyzicky přítomen na tom stadionu?

Nedám to nějak najevo. Ale pokud tam jsem se známým nebo kamarádem, nebo v nějaké menší skupině lidí, tak to komentuju a, a kritizuju veřejně.

Jakoby verbálně? Nahlas?

Jakoby verbálně. Nahlas. Nevykřikuju to, ale říkám to takovou formou rozhovoru, rozhovoru s těmi kamarády nebo známými. Upozorním na to.

Rozumím, rozumím. A teď se zeptám, jestli třeba oceňuješ nebo tě potěší pěkná akce soupeřícího týmu nebo nějakýho...

Ano.

hráče soupeře?

Rozhodně, rozhodně potěší. Dokáže mi to udělat skoro stejnou radost, ale samozřejmě že si to nepřeju.

Jasně. Takže ale oceníš to?

Ocením to. Ano určitě.

Takže rozumím tomu správně, že není tvým cílem pouze vítězství toho tvého týmu v zápase i za cenu toho, že bys třeba ty soupeřící hráče nějak znervózňoval pískotem nebo?

Ne, ale mým cílem by bylo, aby to mužstvo, kterému fandím tak aby zvítězilo prostě proto, že hraje lepší fotbal. A nejsem rád, když ten soupeř můj hraje taky dobrej fotbal. Ale když už ho hraje, tak to ocením.

Takže jsi takový spíše...

Komplikovanější.

nezaujatější fanoušek?

Ano. Ano.

Ne radikální?

Ne. Ne. Ne.

V těch názorech?

Ne. Ne. Ne. Ale v té touze, aby to moje mužstvo vyhrálo tak jsem velmi radikální.

Rozumím. Jasně.

Ale aby vyhrálo tím nejhezčím možným způsobem. Fotbalovým.

Férovým?

A fotbalovým. Znamená, aby byli lepší, aby je potupili fotbalově.

A teď se zeptám ještě z trochu jinýho soudku. Ocitl ses třeba na stadionu někdy v situaci, která ti ve zpětným pohledu přijde jako nepříjemá?

Ano. Mnohokrát

Můžeš to nějak konkrétně specifikovat?

Třeba jsem byl v, na stadionu, kde jsem byl obklopen spoustou fanoušků domácích a já jsem fandil hostům. A nebyl jsem v tom kotli. A ti fanoušci různí se chovali různě agresivně a, a chovali se vulgárně a uráželi a rasisticky vykřikovali a podobně. A to bylo velmi nepříjemné.

A teď, když vezmu vyloženě nějakou nebo vezmeme vyloženě nějakou fyzickou nepříjemnost? Teď nemyslím třeba vyloženě násilí, ale napadá mě třeba nějaká velká tlačeniště, nebo zbytečně dlouhá fronta čekací na lístky nebo něco takového?

Spíše bych řekl fronta třeba na občerstvení. Něco podobného. Ale ne při vstupu to mi nikdy nevadilo. Nebo při odchodu ze stadionu. Ale třeba při čekání na občerstvení tak to je případ velmi obtěžující, když jsem si třeba nemohl koupit občerstvení ze stánku.

Rozumím. A nějak obětí nějakého napadení ze strany fanoušků to ses nestal?

Ne. Ne. To ne, to ne. Ale myslím si, že když bych se třeba choval tak jako jak bych chtěl, tak by se mi to mohlo stát, protože často jsem se pohyboval v prostředí fanoušků, jak už jsem řekl domácího mužstva, kteří byli jako, řekněme v obrovské početní převaze a bylo jich hodně a chovali se velmi agresivně nebo docela agresivně.

A měl jsi z nich třeba i obavy?

Ne. Ne. To ne. To ne. Protože, když jsem já vědomě neprovokoval, tak oni mě samozřejmě nechávali být, protože ani nevěděli, komu fandím.

Rozumím. Tak s tím souvisí moje další otázka. Jestli jsi někdy jednal nebo byl nucenější okolnostmi jednat na tom stadionu tak, jak by si v běžné situaci mimo stadion nejednal? A v případě toho, toho jednání. Ty jsi vlastně možná to teď částečně zmínil, že možná mimo stadion by jsi projevoval sympatie s tím svým klubem?

Ano. Ano. Anebo i na tom stadionu, kdybych nebyl jakoby mezi těmi domácími fanoušky. Ale jelikož jsem byl, tak jsem se musel ovládat a musel jsem se chovat zdrženlivě řekněme velmi. To znamená nefandit vlastně vůbec.

A ten důvod tam byl, že?

Nu, že jsem měl obavu, že mě odtamtud vyhodí, když to řeknu jednoduše. Ne že by mi nějak moc ubližovali, ale jako prostě bylo jich moc a byli agresivní a já jsem byl rád, že mě nechali na pokoji.

Dobře. Rozumím. Tak to je asi poslední taková ta, z řady otázek doplňujících. A teď bych se na závěr ještě zeptal, jestli se nějak třeba změnily ty mimofotbalové zájmy? Čím teď žiješ?

Mimofotbalové?

No, mimosportovní i klidně.

No nezměnily.

Od prvního rozhovoru, nezměnily?

Ne. Ne. To ne.

Tak dobře. Tak to je všechno asi. A moc děkuju teda za trpělivost a za to že ses mi věnoval i podruhé.

Není zač a děkuju za dotazy.

Rozhovor č. 3

Rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 3 pro účel diplomové práce.

Tazatel Ondřej Baran

Tak já bych ti chtěl moc poděkovat, že ses vlastně účastnila tady na tom projektu, že jsi s tím souhlasila. Seš první žena vlastně u mě. Že doufám, že do toho vneseš trochu jiný prvky, takový ten ženskej element. A myslím si, že to bude hodně přínosný pro tu moji práci. Takže ještě jednou moc díky. Takže na úvod se samozřejmě zeptám.

Můžu ti tykat, že jo?

Určitě.

Tak díky. A budu ti říkat teda jménem, když tě budu oslovovat, jo? Tak začnem, no. Tak můžeš říci, kolik ti je let?

Je mi 29 let.

A kde bydlíš?

Bydlím v Praze.

A zaměstnání, nebo jestli třeba nějaký nejvyšší dosažený vzdělání?

Momentálně jsem nezaměstnaná. Mám střední odbornou školu s maturitou.

A žiješ s partnerem nebo?

Žiju s partnerem, jsem vdaná, mám 2 děti.

A co vlastně tvůj partner říká na to, že se věnuješ tomu fotbalu a tomu dění okolo něj že se o to tak zajímáš? Jaký na to má názor?

No tak my jsme se s partnerem seznámili na fotbale, i když on je na tý druhý straně. Takže myslím, že proti tomu nic nemá. Je to prostě součást naší rodiny. Žijeme vlastně v tom úplně všichni. I ten náš denní režim je podřízenej fotbalu. Ale myslím si, že občas má problém s nějakějma výjezdama...

Jo?

a kolem a podobně v celém tom dění z pohledu jakoby na tribunách.

To mu vadí, jo?

To mu někdy vadí.

Jo, jo, jo, jo. Jasně. No.

Někdy má strach prostě.

A on se nějak tomu aktivně věnuje nebo je v tom nějak zapojenej partner přímo, jo?

No myslíš, chceš, jako chceš, jako konkrétně co dělá ve fotbale?

Stačí třeba na jaké pozici.

Tak jo, dělá maséra v ligovém klubu.

Jo, jo, jo. Ted' se zeptám na jinou otázku. Věnuješ se nebo ses třeba v minulosti věnovala nějakému sportu aktivně?

Já jsem aktivně plavala.

Jo?

Závodně. Ale věnovala jenom asi do 13 let. Pak jsem ze zdravotních důvodů přestala...

Jo.

ted' jsem aktivní, aktivní divák sportu.

Jo. Rozumím. A ten sport tě zajímá jako obecně anebo pouze fotbal? To znamená, třeba baví tě i jiný sporty, hokej nebo?

Baví mně i jiné sporty. Určitě.

Plavání, třeba?

Jako nejvíc, nejvíc chodím na fotbal. Pak se chodím dívat na vodní pólo, na box, ale i na futsal, na kamarády a to co jako prostě příbuzný tomu fotbalu takže asi tak. Jako rekreačně mě určitě zajímá kolo, golf. Jako je toho spoustu. Prostě k tomu, k tomu sportu obecně mám nějaký vztah.

Rozumím. Tak to, to jo. A v kolika letech jsi začala na ten fotbal vlastně nějak tak aktivně chodit? A zeptám se, kdo tě k tomu tak nějak přivedl?

Jo. Tak já jsem aktivně vlastně začala chodit úplnou náhodou. Nebylo to ani z rodinných důvodů. Já jsem v době, když už jsem měla děti, tak jsem si našla práci přímo na fotbalovém stadionu a díky tomu vlastně jsem začala vnímat i to dění spojené s fotbalem. A tak jsem se dostala i na tribunu. Tam jsem vlastně poznala i svého manžela, takže vlastně se to všechno propojilo.

Tak to je hodně zajímavý. Tomu rozumím. To je fakt zajímavý tahle ta věc. A zeptám se teda ještě trochu z jiného soudku. Co tě motivuje vlastně k tomu, k té návštěvě těch zápasů? Ted'ka nemyslím jako, že seš tam s manželem, ale jinak prostě ještě nějaký jiný důvody?

No já tam v podstatě kvůli manželovi nechodím, když si to vezmu. Já tam chodím, protože jsem si tam samozřejmě udělala spoustu kamarádů. Takže pro mě je to taková společenská událost. Pak samozřejmě se ráda koukám na tu hru samotnou a celá ta atmosféra při tom fotbale si myslím, že je určitě taková výraznější než třeba právě u toho vodního póla, kam chodím nebo, nebo u toho boxu. Ten box je takovej spíš jakoby chci říct elegantní sport nebo, nebo tak. Ale ten fotbal je specifickej, mi přijde.

Jsme skončili vlastně u toho, že se účastníš na těch fotbalech, na těch zápasech nejenom teda kvůli tomu manželovi, ale že tě to baví tak celkově. Prostě pro tebe je zábava, no. A zeptám se teda, jestli se účastníš i třeba na přípravě nějakých těch choreografií, nebo organizuješ nějaký setkání fanoušků nebo něco takovýho. Prostě aktivity, který jsou mimo zápas, ale souvisejí nák s tou fanouškovskou scénou.

No, určitě, určitě o dění aktivně. Aktivně o dění o to zázemí, Minimálně vzhledem k tomu, že vlastně manžel je v klubu zaangażovanej, tak si myslím, že funguju jako prostředník mezi klubem a fanouškama, kdy, kdy vlastně s jednotlivějma skupinama, pokud je potřeba vyřešit nějaký věci kolem výjezdu, lístků apod., tak vždycky jde přese mě nebo téměř vždycky. Pak pořádám i turnaje letní,

různě, z různých koutů republiky, kdy přijedou fanoušci i vlastně mimo, mimo Českou republiku. Takže to je asi moje hlavní náplň.

Asi tak?

Tak chorea, chorea se mně netýká. Prostě myslím si, že zase vzhledem k tomu, že mám 2 děti, tak tomu můžu dát jenom určitou část a to je tohle. To je takovej strop, zrovna.

Taková ta organizace...

Tak.

těch věcí okolo toho fotbalu?

Tak

Tak to je určitě hodně důležitá věc. A zeptám jak často nebo třeba kolikrát do měsíce na ten fotbal zajdeš nebo jestli i ty výjezdy jezdíš, jo, na ty venkovní zápasy?

No tak já se snažím chodit pravidelně na každý zápas klubu, kterému fandím. Nicméně, nicméně spíš se dostávám na ty domácí zápasy. Ty venkovní jsou často problém, protože moje děti dělají sport, takže často tím, že manžel vlastně je v tu chvíli s tím klubem na zápase, tak já musím fungovat jako ten rodič pro ty děti. Ale pokud to samozřejmě jde zařídit, tak současně i výjezdům. Takže.

Rozumím. A víc tě bavěj spíš ty výjezdy nebo ty domácí zápasy z takovýto vyloženě jako fanouškovského hlediska?

Tak, já si myslím, že každý má něco svého do sebe. Ty výjezdy jsou po té fanouškovský stránce bych řekla takový fanatičtější, takový aktivnější. Ti lidi jako to na té tribuně asi víc prožívají. Na tom domácím prostě někdy, někdy se stane, že už tam je takovej ten, takovej ten zvyk toho pohodlí a tím, že tam je prostě spousta lidí, kteří nejsou ochotni třeba ani fandit tak to někdy jakoby ovlivní tu atmosféru. Nicméně si říkám tam je člověk doma, tam má to svoje, tam většinou opravdu všichni jsou ti lidi, který znám, kdežto ten výjezd je takovej víc jako opravdu víc fanouškovskej.

Jo, jo, jo, jo. Rozumím, no. A když seš teda na domácím stadionu, chodíš vždycky na stejný místo?

Jo. Když jsem na domácím stadionu, tak chodím vždycky do kotle, protože tam, tam je prostě ta atmosféra nejlepší. Měla jsem období, kdy jsem chodila asi měsíc a půl za manželkama hráčů, který vlastně seděl za střídačkou, a tam mě to prostě nebavilo. Tam není, není ta atmosféra, tam je opravdu jenom čistě o sledování hry, což někoho naplňovat samozřejmě může. Předpokládám, že to právě proto to tam naplňuje ty partnerky, protože tam koukají na ty své chlapy, ale, ale mě ne. Mě k tomu fotbalu to prostě nestačí. Já jsem, já jsem hodně o tom, že prostě chci kolem sebe mít ty lidi, se kterejma se přátelím a náh jakoby podpořit tu atmosféru na tom stadionu, protože si myslím, že to i dává potom náhovou zpětnou vazbu těm hráčům, kteří jsou na tom hřišti.

Jo. Tomu rozumím, no. Takže se aktivně účastníš na fandění? A právě tě k tomu jakoby podněcuje to, že si myslíš, že to zlepšuje, co je na tom stadionu, jo? A pak i to pomáhá těm hráčům?

Já si myslím, že to řekli samozřejmě jako už i hráči několikrát napříč jako ligama a různěma reprezentačníma zápasama, když se třeba stalo, že hráli před zavřeným stadionem. Tak si myslím, že to sami řekli několikrát, že prostě je to potom znát, když tam prostě nikdo z těch fanoušků není a myslím si, že i tu podporu oni oceňují třeba právě v závěru té děkovačky a tak, kdy prostě přijdou a těm fanouškům taky poděkují. Myslím si, že to smysl má.

Určitě, no. A myslíš nebo je pro tebe důležitá taky ta sounáležitost mezi těma fanouškama vzájemně jako, že jste spolu, že seš součástí jakoby nějakýho toho celku, toho kotle, že prostě fandíš společně s ostatníma?

Jo, jo, jo. Určitě. Já si myslím, že tohle je, tohle je taková docela jakoby složitější otázka, ne přímo jako ohledně toho fotbalu, ale celkově, že vlastně. Myslím si, že většina lidí chce někam jakoby patřit. Někdo si to najde v něčem jiným, někdo si to právě najde tady v tom fotbale. Nicméně tady v tom fotbale určitě jakoby ta komunita je u těch fanoušků, je taková hodně silná, je to prostě hodně úzká vazba. Samozřejmě pokud se bavím o tý, o tý vrstvě, u těch fanoušků, který jsou aktivní.

Jo, jo. Rozumím. Rozumím. A zeptám se třeba, jestli někdy i fandíš jakoby sama to znamená třeba, myslím to tak, že nějak na ty hráče pokřikuješ, nebo naopak je povzbuzuješ anebo jestli v rámci toho kotle třeba začínáš ten pokřik?

Ne. Na tohle jsem prostě nenašla nikdy odvalu. A myslím, že na druhou stranu to bude trošičku, že jsem prostě tím, tím mým pohlavím.

Jo?

Jako není, nevšimla sem si úplně tolika holek, který by stoupily dopředu a byly ochotny ten dav těch chlapů vést. Myslím si, že tady je pořád cejtit trošku to, že je to víc chlapská záležitost než ženská i co do počtu těch ženských na těch tribunách. Ale jako určitě se aktivně přidám, když někdo něco takovýho začne.

Jo, jo. Jo, jo, jo. A ty jsi to vlastně našla, že když vlastně fandíš nebo když fandíte, jste součástí toho celku, takže cejtíš, že těm hráčům to nějak pomáhá. A naopak, přijde ti, že i nebo máš pocit, že i ti hráči jakoby tebe nějak reprezentují, že seš na ně hrdá a takhle? Znamená to, jako když to vztáhnu i k těm děkovačkám, jestli na ně chodíš, takhle zdravit po zápase hráče?

No jasně. Tak ti hráči že jo jsou v podstatě know-how nebo vlastně toho klubu. Oni, oni vlastně jakoby, oni jsou ten rozhodující článek o tom, na jaký úrovni momentálně ten klub bude, na jaký příčce bude hrát. Prostě tam je to jasný. Neříkám, že je to jedinej, jediná věc, o který jakoby, která o tom rozhoduje. Určitě ne. Ale jako oni jsou velmi podstatná část toho vlastně jakou image v tu chvíli ten klub má a takže si myslím, že jo. No, že myslím, že určitě je důležité jako jít, podpořit je. Oni děkují. I mně to dělá dobře, když prostě vidím, že oni přijdou a poděkují. Chodím na děkovačku, chodím si plácet. Zase je tam třeba je i to, že ty kluky znám osobně, takže do určitý míry pro mě je to mnohem zajímavější. Nicméně, i když jsem je neznala, tak jako že každé vlastně každou část sezóny se ten tým mění tak než je poznat, tak stejně chodím, stejně si s nima plácnu. A prostě myslím si, že to podporuje právě tu sounáležitost i mezi těma fanouškama. Myslím si, že to ty fanoušky jakoby ještě víc utmeluje.

Jo, jo, jo. To máš určitě pravdu, no. S tím souhlasím. A teď se zeptám trošku jinak. Ale souvisí to s tím vlastně. Vadí ti třeba, když cejtíš nebo že máš pocit, že ty hráči ten zápas zabalili, že prostě nehráli naplno? A případně jako když ti to vadí, tak jak tu nespokojenost dáš třeba najevo?

No to byla docela hodně těžká otázka, protože já si myslím, mám kolem hodně často, že ti lidi jsou třeba naštvaní, když tohleto viděj. Já samozřejmě jako radost z toho nemám. Nicméně zase jsme jenom lidi, ti hráči jsou taky jenom lidi. Kolikrát myslím si, že nevidíme spoustu věcí, který za tím můžou bejt. Na druhou stranu jsou to sportovci. Jakejkoli problém by měl jít stranou, že jo. Na hřišti by měli dávat nejlepší výkon. Ale myslím si sama tím, že jsem sport dělala na nějaký závodní úrovni,

tak prostě vím, že ne vždycky to jde. A takže, takže se to snažím jakoby brát z toho, z toho pohledu, že se to prostě nepovedlo. Nicméně...

Jasně.

třeba příště dají o to víc.

Jo, jo, jo. Ale nějaká, nějakou kritiku ostrou to asi ne, že jo?

To se nepouštím.

A hlavně taky, že jo, někdy to třeba vypadá, že ten zápas zabalili a ve skutečnosti to tak nemusí bejt, že jo? Může to tak jenom vypadat?

Tak. Přesně tak, jako.

Že se to tak zdá těm fanouškům, nemusí to bejt?

Tak. Je to jenom pohled lidí na tribunách a tak to je. Prostě v hlavě má každý hráč sám, že jo, co do toho dal. A myslím si, že oni si to pak jako i vyříkávají, jako že z toho určitě tam jakoby zpětná, zpětná reakce je, oni jako vlastní zájem. Každý si pak projede to sám v hlavě, takže jako počítám, že jsou to profesionálové, že jsou za to placeni, že prostě dělaj všechno, co můžou. Takhle se na to primárně koukám.

Jo. Jasně, no. A teď se zeptám úplně jinak. Vlastně při tom fandění, který ty projevy nebo ty z toho fandění věci ti přijdou nejúčinnější? Myslím třeba skandování, nebo případně vytažení nějakýho chorea, anebo pyrotechnika? Co ti přijde jako nejúčinnější a jestli ti něco třeba něco vadí, třeba nějaký vulgarismy nebo?

Jasně. No tak určitě si myslím, že vždycky je účinnější, když zafunguje víc těch složek dohromady. Takže určitě nějaká vizuální podpora včetně té zvukový. To je samozřejmě nejdůležitější, protože co si budem, tu vizuální část jakoby ti hráči určitě nemůžou ani moc vnímat. Tam jde spíš jakoby o celkovou prezentaci toho, toho kotle samotného, toho klubu. Zase to jakoby image ze stránky fanouškovství. Ale beru to, že je to taky důležitý. Určitě to té atmosféře, tomu skandování může víc přidat. Nejdůležitější je podle mě to skandování ta celistvost, ta vytrvalost, to opakování těch známých vlastně chorálů. No, co mi, co mi vadí, vadí, no tak někdy prostě vadí ty vulgarismy. Ale to, to protože si myslím, že je důležitý na ten fotbal přivést ty děti...

Jo.

protože tak tím si vychováváme tu novou generaci. A nejsem naivní, ne že bych věřila, že jako tam ty děti neuslyšej sprostý slovo, že je tam časem rvát samy nebudou. Ale, ale myslím si, že je to prostě zbytečný. Myslím si, že fandit se dá jakoby i bez toho krom nějakých situací, kdy prostě se tam něco stane a člověk si zařve. No a co mi, co mi jakoby vadí, tak jako tím jdu asi proti názoru, proti takovejším těm radikálnějším fanouškům, tak mi vadí pyrotechnika. A to prostě proto, že jsem s tím jako párkrát neměla úplně příjemný zkušenosti, takže jako nějaký spálený věci a podobně.

Jo?

Je to smrad. Člověk je načichlej. Myslím si, že i todleto se dá udělat tak, aby to nejen dobře vypadalo, dalo se to použít a i přesto to nikoho neobtěžovalo. Takže pyrotechnika ano, ale prostě tam hodně záleží, jakým způsobem bude použita, co přesně z ní bude použitého.

Rozumím. No, a teď se zeptám, tak že myslíš si, že ty hráči třeba tu podporu nějak vnímaj, když jsi

s nima vlastně v užším kontaktu? Tak myslíš si, že třeba to fandění nějak jim to pomáhá vlastně v tom, při tý hře?

Já si myslím, že jo, že to vnímaj. Nevím, do jaký míry bych řekla, že jim k tomu může pomoci. Ale myslím si, že to může vyhecovat jako tu, tu určitě v některých situacích. Jako nevím, no jako že bych řekla, že by jim to vyloženě nějak úplně pomáhalo, a oni by na základě toho odvedli lepší výkon, to asi ne. Ale jak říkám určitě se zmiňují, když hrajou před prázdným stadionem, že to bylo nepříjemný. Takže určitě minimálně jakoby to berou tak, že to k tomu prostě patří.

Jo?

A rozhazuje je spíš, když tam nikdo není, než že by je to možná podporovalo. A pak si ještě myslím, že to vnímají možná víc než si jakoby myslíme, protože obzvláště třeba ti, co seděj na lavičce, že jo, a tak. A vím, že ti kluci se o tom i v kabinách bavěj, jaká ta podpora byla a jaká nebyla. Takže vím, že jakoby z tohohle pohledu že tam prostě je to jejich vnímání tý fanouškovský stránky taky.

Jo, jo, jo. Rozumím. A co si myslíš o takovýtom fandění, který má spíš zastrašit ty hráče soupeře nebo nějak prostě je vyprovokovat, nebo tak, takovýto negativní fandění?

Tak k tomu bych prostě zase řekla. Ten člověk je profesionál. A musí s tím prostě počítat. Musí, umět, musí být na tohle připravenej. Neměl by se tím absolutně nějak nechat rozhodit. Je to samozřejmě jakoby strategie nějaká, jakoby těch fanoušků. Ale, ale třeba myslím si, že to není právě v těch ostatních sportech tak jako ve fotbale. Tam se tohle používá. Nevím jak v hokeji. Na hokej, se přiznávám, absolutně vůbec nechodím. Když si jakoby vezmu, že je to jakoby po fanouškovský stránce možná jakoby nejbliž kam jen to porovnat. Ale myslím si, že na těch některých, jinejch sportech tohlehleto absolutně chybí, že tam je jenom podpora toho týmu, a není tam, není tam vlastně jakoby ta rivalita taková.

To je zajímavý. A myslíš si, nebo máš názor, čím to je?

No přiznám se, že nikdy jsem o tom úplně hluboce nepřemýšlela čím to je. Já bych řekla...

Myslíš, že ten fotbal je prostě v tomhle specifickéj, jo?

Já si myslím, že je to asi tím spíš jakoby s rozšířením toho fotbalu, protože samozřejmě pokud se budu bavit o plavání, tak tam ta fanouškovská podpora je úplně někde jinde. Takže samozřejmě čím míň fanoušků, tím míň je to jakoby zprofanovaný ten sport, tak tím, tím míň tam bude hrozit i nějaká jakoby takováhle rivalita. Takže bych řekla, že do určitý míry to bude i tak jakoby rozšířenost celková toho fotbalu. A zase řekla bych, že to je ta specifčnost toho fotbalu, že vlastně tam je silná ta, silný to napojení na ten klub, takže samozřejmě čím silnější bude jakoby vnímání toho svýho, tý svý náležitosti k nějakýmu klubu, tím víc z toho bude prostě se odvíjet i, i rivalita k těm ostatním.

Jasně, no. Takže, takhle to vidíš?

Myslím si, že to v hokeji, to může bejt stejný.

Ano.

Myslím si, že to takhle bude u sportů, který jsou prostě obecně hodně rozšířený po fanouškovský stránce.

No tak, to je určitě zajímavý, no. A ještě se zeptám, ty osobně třeba oceníš i pěknou akci toho týmu soupeře nebo nějakýho konkrétního hráče, anebo spíš prostě na něj zapískáš nebo zakřičíš nebo

prostě jak říkám, když udělá tu dobrou, tak ji nějak oceníš nějakým potleskem nebo?

No tak určitě netleskám jako protihráčům. To fakt ne. Jestli můžu bejt trošku sprostá, tak spíš řeknu do prdele. No ale bylo to dobrý, no. Jako zanádvám si, zanádvám si pro sebe, že samozřejmě jako by to bylo v náš neprospěch, ale jako myslím, že zase objektivně umím říct, že to bylo dobrý, že třeba tam prostě fakt jako zaváhal ten náš tým a že tady prostě byla jasná jakoby past. Umím o tom zápase říci nebo můžeme bejt rádi za ten bod, protože jsme hráli hůř. To jako objektivně umím říct.

Jo, jo, jo. Rozumím. A nosíš i nějaký ty klubový symboly?

Jasně. To k tomu prostě patří. Pokud, si myslím, že pokud seš mentalitou fanouška na úrovni toho, kdo je ochotnej jít do kotle, tak samozřejmě prostě budeš tu podporu toho klubu vyjadřovat, i tím, že budeš nosit znaky, barvy a podobně.

Jo, jo, jo. A i mimo stadion nebo jenom na stadionu?

Byly doby, kdy jsem nosila ty věci i mimo stadion. Běžně třeba do práce. Zase jakoby musím říci, že tady v tom, tady v tom trošku asi je to, mám jakoby pocit, že čím dýl se aktivně účastním na tom fotbale, tím víc se to pro mě stává takovou jakoby uzavřenou komunitou, že už jakoby nemám potřebu. Předtím to bylo taky jako boom, prostě člověk tím jakoby je úplně pohlcenej žije. Takže předtím jsem to hodně dávala najevo i všude okolo. Teďkonc si myslím, že si to nechávám prostě pro sebe, pro tu svoji komunitu lidí a nemám potřebu se s tím nějak prezentovat.

Tak jo, jo. Je mi to jasný. Ty jsi říkala, že vlastně chodíš do kotle, že jo? Takže otázka na to, jestli je správný, že ty kotle jsou, je asi zbytečná?

No jasně. To je úplně zbytečná. To je samozřejmě správný, že ty kotle.

To je mi jasný.

Co by, co by, co by některý fanoušci dělali potom.

Je mi to jasný. A ještě teda natuknu tu znova tu pyrotechniku. Co si myslíš o tom, jestli by se měla zakázat, to její užívání, anebo jestli to ponechat třeba v nějaký míře anebo jaký máš na to názor?

No, ono je to hrozně těžký udělat nějaký pravidlo takový, aby vyhovovalo v podstatě oběma stranám, aby bylo bezpečný pro obě strany, protože samozřejmě každá ta strana pak nese nějaký důsledky. Viděla jsem prostě případy, kdy opravdu ta pyrotechnika fakt ublížila. Dokonce v historii i zabila. Na stadionu a jako z tohohle důvodu absolutně chápu, proč prostě oni, oni se obávají toho používání. Jak říkám, choděj tam malý děti. Nicméně na druhou stranu si myslím, že situace na českých stadionech není úplně, úplně tak vyhrocená v tomhleto směru jako třeba někde v cizině a že tady je to potlačovaný zbytečně víc, než by muselo. Jako myslím si, že kdyby, kdyby bylo, kdyby byl svaz ochotnej víc jakoby otevřít tuhleto diskusi, tak by se určitě dalo, dalo přijít na způsob, který by trošičku víc vyhovoval oběma stranám. Teď je to takový hodně radikální a jako na to, že fotbal má bejt hlavně pro fanoušky, že jo, tak protože co si budem, proč by jinak ta soutěž jako vůbec byla.

No jasně.

Tak jako pokud to je fotbal pro fanoušky, pokud je to, co nám jakoby přináší to, tu exkluzivitu toho sportu, tak jsou to ty fanoušci. A jako potom by mělo být samozřejmě jakoby vhodnější i s nima o tom se víc bavit, no.

Jo?

No tak, my jsme vlastně skončili u těch aktivit ultras a hooligans, že jo. A ty jsi už říkala předtím asi, že prostě chodíš do kotle pravidelně. A sama by ses teda přiřadila do té skupiny ultras?

No já bych se nechtěla řadit ani do jedny z těchle těchto skupin.

Jo, jo. Rozumím.

Já jsem prostě aktivní fanoušek v kotli. Pomůžu s čím je potřeba. Postavím se za to, co si budu myslet, že je v tu chvíli správný. Bavím se jak s těma, tak s těma. Dělán pro ty i pro ty něco. Ale prostě jenom tam, kde si jakoby já budu myslet, že je to dobře. Proto se nechci ani vlastně jakoby k jedné, týdle skupině řadit.

Takže prostě funguješ tam spíš jako takovej prostředník třeba v tom kotli?

Tak.

A neřadíš se ani k jedné z těch, z těch skupin? No, tomu rozumím. Rozumím. To je jasný. A přesto bych se ještě zeptal na to, jestli si myslíš, že ty ultras aktivity jsou v současnosti jako výraznější anebo naopak miň výrazný než dříve. Jestli to můžeš porovnat s nějakým časovým horizontem. Já nevím, jak dlouho už vlastně na ty fotbaly chodíš, takže?

No, tohle je těžký jako. Já, já, já nechodím zas tak dlouho, abych to mohla v nějakým dlouhým časovým horizontu. Já chodím na fotbal osm let. Takže si myslím, že je to relativně dost krátká doba na nějaký porovnávání. Ale asi to bude, asi to bude klub od klubu různý, samozřejmě s tím, v jaký se pohybuje klub v lize, v části tabulky, jak dospívají ti lidi na tom stadionu, jaký jim přijdou závazky. Prostě to, jako tohle jsou všechno věci, který to hrozně ovlivňují. Ale třeba v našem klubu prostě jsem zpozorovala nějakou změnu už minimálně takhle jakoby dvakrát, kdy prostě odchází nějaká jedna generace a nastupuje nová generace. Každá to dělá trošičku jinak a trošičku zase po svým. Jako nevím, nevím, jestli úpadek nebo vzestup. Mně to přijde, že to spíš jakoby stagnuje prostě.

Že to je furt jakoby na stejný úrovni? No a ještě se vrátím k tomu kotli prostě. Zeptám se, počet členů v něm mění se třeba v závislosti na atraktivitě zápasu, anebo třeba i na počasí? Takovýchle věci jestli to ovlivňují?

Takhle bych, asi bych řekla, že počet členů v kotli ovlivňuje víc počasí než atraktivita zápasu.

Jo?

Že. Ten kdo prostě chodí na ty zápasy, pokud se budeme bavit u domácích, u výjezdů zase. Budeme se bavit o domácích.

O domácích.

Tak si myslím, že počasí ovlivňuje počet víc než ta atraktivita, protože ty lidi, který prostě chtějí fandit tomu klubu, tak mu budou fandit i před jakýmkoli jiným, před jakýmkoli různým vlastně soupeřem, ale samozřejmě se jim nebude chtít stát v dešti, v zimě a už jakoby riskovat třeba, že budou z toho nemocný a podobně. Každý má nějaký jakoby strop, kam až je jako ochotnej zajít i v rámci svého zdraví, jo. Pak říkám, spíš počasí než, než atraktivita soupeře.

Rozumím. To je jasný. No a v tom kotli je tam jako velký věkový rozpětí těch členů nebo jsou všichni přibližně ve stejném věku?

No nevím jak v jinech kotlech.

Ale v tadytom?

Ale v našem kotli je prostě rozpětí absolutně obrovský. Tam choděj malý děti, až po starší lidi, takže prostě jsou tam, jsou tam občas i nějaký babičky a dědečkové, ale, ale jako mezi těma úplně jakoby neaktivnějšíma bych řekla, že je nějaký průměr od dvaceti, mezi těma aktivníma od nějakých dvaceti třeba do pětáctyřiceti.

Jo. Tak to je docela velký rozpětí. Tak to je zajímavý, no. A ty už jsi to vlastně našla před chvílkou. V tom kotli jsou ty kamarádský vztahy, že jo, který ty lidi pojejí mezi sebou. A stýkáte se třeba i s lidma, co s nima chodíš na fotbal, mimo, mimo fotbal vlastně třeba při jinejch příležitostech?

No, v tom kotli jsou kamarádský vztahy, protože ti lidi prostě spojí nějaká věc. Tak jako, jako je to všude jinde, prostě takhle vznikají přátelský vztahy. Vlastně i mimo fotbal jako lidi se poznaj, maj nějaký společnej zájem. Tady je prostě výhoda toho, že ty vztahy se daj vlastně jakoby dýl, dýl jakoby utužovat, protože se vlastně ti lidi de fakto viděj úplně pravidelně. A pak vyjdou samozřejmě přátelství, který jsou i mimo stadion. Někdy jsou z toho úplně nejlepší přátelství. Pak z toho vyjdou přátelství, který jsou vyloženě fotbalový, kdy se ti lidi stýkají jenom na tom fotbale, ale můžou si zavolat, když potřebujou něco jinýho. No a pak jsou to prostě jenom lidi z fotbalu...

Jo.

se kterejma se tam pozdravěj. Jsou to známý z fotbalu.

Jo, jo, jo, jo. Rozumím. A v tom kotli je nějaká hierarchie, že někdo třeba jako nadřazený, nějaký vůdce toho kotle anebo prostě jsou si všichni na stejný úrovni? Můžeš to zkusit říct klidně obecně, jak si myslíš, že to v tý České republice funguje anebo na příkladu toho vašeho kotle. Jak chceš.

No takhle to spojím obecně i na příkladu a tak. No, myslím si, že ne všichni lidi v kotli spadají pod nějakou hierarchii. Pak samozřejmě v určitých skupinách je hierarchie. Všimla jsem si toho. Vždycky je někdo, kdo tu skupinku jakoby vede, kdo se vlastně stará o její zázemí a koho jsou ty v podstatě ty lidi ochotni jakoby respektovat, co řekne, takže to tak jakoby bude v podstatě. Pak je v kotli vždycky někdo, kdo vede ten kotel. To je prostě člověk, kterej není jakoby vůdce, nic s tím jakoby, nestará se o ty lidi třeba mimo, takhle je to u nás. Nestará se o ty lidi jakoby mimo fotbal. Ale prostě je to člověk, kterej má autoritu, je obecně známej, jeho jméno a když prostě on jde dopředu, tak ty lidi strhne. Takže tohle a pak prostě bych řekla, že ta jakoby ta hierarchie není.

Jasný. Takže teďka bych tímhle tím uzavřel ten první blok. Přešel, přešli bysme k tomu dalšímu. Ten se týká jako trochu násilí, který je spojený s fotbalem. Můžem na to?

Jo.

Zeptám se, jestli ses ocitla někdy na stadionu v situaci, která ti jako zpětně přijde nepříjemná nějakým způsobem?

Ocitla. Ocitla jsem se několikrát v takový situaci. Paradoxně musím říct, že vždycky v takovýhle situaci nešlo o problém mezi rivalama toho danýho zápasu, ale vždycky to byl problém mezi Sekuritou a fans, nebo mezi prostě policajtama a fans, Takže jo, ocitla jsem se v těchhle situacích a byli velmi nepříjemný určitě, nebo mně byly nepříjemný určitě myslím si, že i několika dalším lidem a vždycky si myslím, že byly zbytečně tak jakoby víc vyhocený z té strany těch veřejnejch složek nebo té Sekurity.

Jo. Rozumím, no. Jednala jsi třeba někdy na tom stadionu tak jak bys, jak si myslíš, že by jsi v běžný, v běžný situaci nejednala jako mimo stadion?

Jestli jsem se někdy nechala unést třeba?

No, například.

Snažím se jakoby vybavit nějakou takovouhle situaci. No a možná jsem byla sprostší určitě jako než bych byla třeba úplně v normálním životě. Jinak, jinak se nemyslím, že bych, že bych ty situace jako že bych ty situace jakoby vyhrocovala víc.

Jo. Rozumím, no. A setkala ses někdy s nějakou výtržností na stadionu? Jestli si toho byla třeba svědkem? Teď narážím třeba na nějaký ničení nebo poškozování majetku.

No tak jako ničení, poškozování majetku. Přemýšlím. No a jako párkrát. Nějaká ta pyrotechnika, která samozřejmě může poničit sedačku, nějaká utržená sedačka. Jako něco jsem viděla. Ale nemyslím si, že bych viděla něco vyloženě dramatického.

Rozumím. A třeba nějaký fyzický vyloženě násilí na stadionu nebo něco takovýho? A případně jestli i co bylo jeho příčinou ty vztahy se security nebo? Tak to jsi viděla přímo na stadionu nějaké fyzické problém mezi...

Přesně tak.

fanouškama a security?

Přesně tak. Přesně tak. Jako to prostě byla situace, kdy, kdy prostě podle mě security zareagovala naprosto neadekvátně a v podstatě z mého pohledu to byl člověk, který se tam chtěl prostě mlátit víc než ti fanoušci a našel si jakoby důvod a poslal tam do bezvědomí jednoho našeho kamaráda, kterej v podstatě vůbec nic neudělal, jo. A pak vlastně ta situace byla taková vyhrocená, že nás k němu nechtěli pustit, že jo, zavolat doktora. Pak se to snažili celý jako ututlat nebo prostě. Víím, že i mě tam tenkrát, když jsem mu chtěla dát první pomoc, tak mě ta security chytla za vlasy a vlastně za culík mě zezadu za hlavu odtáhla. Takže to bylo jako hodně nepříjemný a jako všechny tyhle situace. Myslím si, že nejsem jediná, kdo tudle situaci zažil. A myslím si, že všechny tyhle prostě situace napomáhaj, napomáhaj příštích jakoby situacích ke zbytečnější vyhrocenosti z té strany těch fanoušků.

Rozumím, rozumím. A se zeptám. Myslíš si třeba, že mezi to násilí se řadí třeba pískot a nadávky, který mají ty hráče nějak zastrašit nebo i ty fanoušky soupeře? Nebo bys to do toho násilí s tím nespojovala?

Ne. Já bych to do násilí nespojovala, protože jako já si myslím, že tohle jsem viděla fakt na tom vodním pólu, kdy prostě starej dědeček, kterej je tatínek někoho, si zařve: „Ty debile, co tam děláš“, jako jo. Říkám tudle, tudle podle mě k tomu prostě nějakým způsobem patří. To jsou ty emoce.

Jo?

Jako říkám na tudle by měli být i hráči dost profesionální, aby je tudle nerozhazovalo.

Jo, jo, jo, jo. A co třeba takhle to vyhazování předmětů na tu hrací plochu? To by si tam řadila k tomu násilí nebo myslíš, že to je taky, patří k emocím nějakým, spíš?

No a patří to k emocím. Každopádně mně to přijde úplně zbytečný. Obzvláště když pak na té straně je brankář toho klubu, kterej podporuju, protože si myslím, že ano, tudle už je situace, která tomu může opravdu rozhodit, je nepříjemná. Jako myslím si, že tudle jak zase říkám, co jakoby vnímají ti hráči, co mám jakoby z té druhé strany. Tak tady to oni vnímají prostě špatně od těch fanoušků. Tudle,

totle prostě neberou jako podporu a tohle jim vadí, protože kolikrát když se nachází prostě na hřišti, už jenom jakoby z té sportovní stránky. Oni prostě. Viděla jsem to teďko nedávno na zápase. Myslím, že to bylo nějaký větší derby, kdy se naházely vlastně na stadion dýmavnice a hráči museli vlastně, muselo se na 20 minut třeba přerušovat, i kdyby na 5. A tam je prostě jeden velký problém, a to ten, že hráči jsou vlastně jakoby rozhejbaní, tak začnou vystydávat.

Jo?

A pro ně je hrozně těžký naskočit znovu do situace té hry. A myslím si, že jakoby tohle by si měl každé uvědomit jako zase, proč, proč tam je jako. Jestli tam je na tu podporu, anebo jestli tam je jako by, aby to opravdu spíš jako zkazil. Takže tohle beru spíš jako, že to zkazí. Nemůže to, jakoby nepodporuje absolutně jakoby tým, dělá tu antipodporu.

Rozumím, rozumím. Takže tohle ti vadí?

Todle mi vadí. Vyloženě tohle mi vadí. Pokud to není o poločase, po písknutí, prostě.

Jasně. Jasně, no. A teď se zeptám na takovou další otázku. Myslíš si nebo vzpomínáš si, že když dochází k nějakému tomu násilí na tom stadionu, jak jsi zmiňovala s tou sekuritkou, jestli jsou ty akce předem připravený a pokud teda myslíš, že jsou, nebo teda pokud myslíš, že ne, jestli myslíš, že jsou anebo že nejsou dopředu připravený, že tady jsou spíš nějaký náhodný okolnosti?

Myslíš jako by připravený ty násilný akce jakoby ze strany fanoušků, když jako oni něco vyprovokují?

I ze strany fanoušků, anebo i sekurity.

Ze strany sekurity. No, já si, já si myslím, že největší, jakoby, problém, problém jsou tam ty emoce, jo. Nemyslím si, že úplně ty akce by byly vyloženě připravený, jo. Rozhodně. Takhle. Předpokládá se, že skupina fanatičtějších prostě fanoušků jde taková nabuzená prostě na ten zápas nebo jde nabuzená. Jako lze to předpokládat. Nemyslím si, že je to vyloženě plánovaný, že by někdo řekl: „Tak a dneska se tam prostě porveme.“ Ani jsem tohle nezažila, nikdy jsem to neviděla,

Jo.

že by prostě někdo řekl: „Dneska se prostě porveme se sekuritkou, jo.“ To mi přijde úplně scestný. Nicméně samozřejmě jakoby ti lidi jsou, jakoby víc prostě můžou bejt, jakoby víc, bych řekla, adrenalin mít prostě vyplavený. Pak fakt stačí jakoby jedna náhodná věc, která prostě z toho vyprovokuje tohle. Nicméně jsem i viděla zase naopak sekuritku a postup že prostě úplně špatně, že tady se prostě nadává na násilnosti těch fanoušků a tak a nikdo tady vlastně jakoby neřeší, že to jakoby vyprovokávají i tyhle složky, který naopak by tam měly bejt od toho, aby jim předcházely. Kdy jsem prostě viděla sekuritku, která si před zápasem prostě oblíkla rukavice a řešila, jak se dneska porvou jako, jo.

Jo?

Takže. A to je, to je prostě špatně.

Určitě.

No tak když tam je prostě, když tam je skupina lidí, který jsou takový emotivnější a fakt jako oni pak do nich takhle lehce jdou, tak to vznikne člověk ani neví jak. A myslím si, že každé, kdo by byl třeba mimo stadion, kdyby se takhle situace přenesla jakoby někam jinam, jo, třeba do hospody...

Jo.

jo. A byla by tam prostě skupinka lidí, který se prostě bavěj a jiná skupinka lidí, který se bavěj a něco by si řekli, tak si myslím, že tam ten konflikt může vzniknout úplně stejně jednoduše, jako vznikne na tom stadionu.

Jo. Rozumím. No. A myslíš si, že vlastně, když už ten konflikt vznikne nějak, takže se k němu nechají třeba strhnout nějakou tou psychózou davovou i ty diváci, který jsou jakoby jinak umírnění takový, že nejsou tak emocionálně, jsou spíš ty klidnější, anebo myslíš, že tady to se nestává?

No, já si myslím, že tady hraje hodně velkou roli i jiná situace než je zrovna to dění na stadionu. Myslím si, že tam, kde došlo těm k velkej bitkám, kde prostě se nechalo strhnout opravdu velký množství lidí, který by tohle třeba nikdy jindy neudělali, tak si myslím, že tam bylo i nějaký jiný vlastně jakoby pozadí celejch těch věcí, povětšinou politický, náboženský. Prostě nemyslím si, že úplně standardně člověk, kterej prostě uvidí, že se začínají bít lidi, bitkovat se sekuritkou se prostě k tomu přidá. Jako pokud to v sobě nebude ten člověk mít, tak se strhnout nenechá, říkám. Ale myslím si, že všechny takový velký bitky jsou prostě spojeny s něčím ještě dalším a ten člověk v sobě má ještě něco dalšího. A tohle už je jenom, jenom taková ta poslední vlastně, takovej ten poslední kalíšek, než to přeteče.

Jo, jo, rozumím, no. To je určitě jako zajímavěj názor. A asi na tom bude hodně pravdy. A ty jsi mluvila o tom, že často jakoby nějaký problém může způsobit i to chování tý sekuritky? A myslíš si, že to může spustit i něco jinýho, třeba například, já nevím, když třeba rozhodčí špatně píská nebo něco takovýho, že se na hřišti vlastně prostě dějou tvrdý fauly mezi hráčema. Myslíš, že to taky může ovlivnit nějak?

Jako určitě rozhodčí může hodně, hodně v některých situacích ovlivnit, co se bude dít v tom kotli. Tam prostě, nemyslím, že přímo jakoby vyvolá ten nepokoj, ale rozhodně jakoby z pohledu fanouška špatný rozhodnutí rozhodčího na hřišti víc podníti ty emoce, který samozřejmě zase můžou přispět potom k tomu, že stačí pak malá věc a opravdu ten, ten dav jakoby vybuchne.

Jo. A myslíš, že to třeba může bejt někdy i díky tomu, že ti lidi třeba na tom stadionu, a' už teda třeba mluvíme o těch fanoušcích nebo o tý sekuritce, mají v sobě alkohol nebo návykový látky? Myslíš si, že to taky může ovlivnit tadyto?

No myslím si, že určitě. Jako určitě tohle je prostě známá věc. Nikdo asi nemůže popírat, že alkohol neuvolňuje zábrany a pokud se prostě bavíme o tom, že když se lidi napijou, tak jsou samozřejmě ochotni svodům podlehnout. Ať sexuálním, nebo tak, tak samozřejmě to funguje i tady v tom. A já si myslím, že paradoxně člověk v sobě může mít trošičku víc jakoby zlosti a tý agrese, kterou samozřejmě v té době střízlivosti má. To konvenční chování, ty pravidla tý společnosti jakoby má někde jakoby potlačený a pak jakoby může určitě ten alkohol tomuhlenctomu dát větší průchod. Ale nemyslím, že prostě primárně, protože se někdo naleje, tak prostě půjde a bude někomu rozbíjet hubu.

Jasný.

Říkám, prostě je to individuální jako. S tím souvisí i prostě zázemí toho člověka, jeho mentalita, prostě to je. Rozhodně, rozhodně se tyhle věci nedají prostě zobecnit.

Rozumím.

A to je podle mě nejčastější problém, že se to zobecňuje. To je podle mě nejčastější problém celkově.

Jo. To je určitě jako pravdivej, pravdivej názor tadyto. A co si myslíš třeba o projevech nějakých politických nebo například teda o projevech rasismu na českých stadionech? Myslíš si, že je to u nás častý, nebo že to nemá nějaké větší význam v současnosti?

No tak já si myslím, že minimálně vůči jednomu klubu je ten projev rasismu v podstatě pravidelný. Ačkoliv mě třeba tohle jakoby z mého pohledu vadí, protože si myslím, že kdo něco takového říká, tak nezná fakta, nezná historii a jako prostě lidi by neměli pouštět do věcí, o kterých nic nevědí. Ale zase tam hraje prostě roli spousta věcí. Jako ten projev rasismu bych řekla. Nevšimla jsem si, že by byl nějaký na hráče nebo tak. Myslíš si, že už v lize jako i hraje spousta prostě třeba černochů a tyhle věci jsou fakt ojedinělé. Zase to musí být nějaký jeden člověk, který prostě se jakoby takhle možná několikrát se bude třeba předvádět. Prostě nevím, co ho k tomu vede. Ale, ale jakoby obecně si nemyslím, že jakoby je nějaká velká potřeba projevovat rasismus.

No jasně.

Myslím, že kdo ho prostě v sobě má, tak to nebude prezentovat zrovna tímto způsobem.

Takže to jako asi problém nevidíš v současnosti?

Nevidím. Nicméně...

Na těch stadionech myslím, říkáš?

Na těch stadionech, jakoby říkám. Nás se to jakoby netýká, ale, ale vidím to právě. Já říkám, vidím to v rámci toho jednoho klubu a tam mi přijde, že prostě to mi to přijde hrozně zbytečný, jako a přijde mi to špatně a ti lidi si neuvědomují, co všechno jakoby může, mohlo stát za tím, kdo koho se ty věci skutečně týkaly a jako kolik za tím mohlo být bolesti a přijde mi to, přijde mi to hrozně jakoby jednoduchý.

Rozumím, rozumím. Teď se zeptám zase na jinou věc. Myslíš si teda, my už jsme to téma sekuritky několikrát natukli v rozhovoru, ale vlastně v roce 2006, kdy stadiony český opustila policie a všechno zůstává na pořadateli zápasu, co si ty o tom myslíš? Myslíš si, že ta policie by na tom stadionu měla být, anebo že to stačí tak jak to je v současnosti?

No tak já si myslím, že to co vidím v současnosti, je naprosto dostačující. Ta policie u stadionu, pokud prostě nastane nějaká situace, tak si jí vlastně ten klub, ta Sekuritka si sama tu policii přivolá. Myslíš si naopak, že jak ta policie jako by vymizela z těch stadionů, tak bych řekla, že se to možná i trochu uklidnilo ty konflikty na těch stadionech, protože, protože ta prostě ta nevědomost k té policejní složce mezi těma fanouškama prostě je. Jsou to kolikrát špatný zkušenosti. Já jako rozhodně, já se ani těch policajtů nezastávám ani je nehaním. Prostě v určitých situacích prostě pomůžou, ale stejně tak v určitých situacích prostě uškodějí.

Rozumím. Takže myslíš, že ten současný stav je...

Vyhovující...

vyhovující. Jo, takže. A co si myslíš vlastně o bezpečnostních prvcích na stadionech. Myslíš, že to je dostatečný, myslím teď třeba, sektory jak jsou oddělený na českých stadionech nebo prostě celkově kvalita prostě těch stadionů?

No.

Z hlediska bezpečnosti, no?

Z hlediska bezpečnosti je, já bych řekla, jako že v podstatě jsem moc nezažila, kdyby bylo nějaký vyloženě problém s tím, že by to bylo špatně zajištěný nebo tak. Myslím si, že je to dostačující.

Jo, jo, jo, jo. Tak už se blížíme teda k závěru. Přejdeme k poslednímu krátkému bloku otázek. A ten se týká jako fotbalu a médií, dá se říct. Tak se tě zeptám, jestli se věnuješ tomu sledování fotbalu i v nějakých sdělovacích prostředcích nebo pouze chodíš na stadion?

Ne, ne, ne. Tak samozřejmě čtu si články, koukám na televizi, na zápasy, na kterých třeba nemůžu být. Sleduji anglickou ligu, také španělskou, prostě co mě zrovna zajímá. Takže televize a tisk.

Jo, jo.

Tak, tak.

Takže čteš pravidelně nějaký třeba časopisy nebo sleduješ tu televizi?

Přesně tak.

A sleduješ třeba i nějaký rozbory těch zápasů od těch sportovních redaktorů nákejších?

No, tak koukáme se na Dohráno, že jo.

Jo?

Takže to je tak asi nejpravidelnější, pokud teda nespíme do té doby. Myslím, že je to pro mě docela pozdě.

No, pozdě večer.

Jinak spíš jako že vyloženě rozbory jako to ne. Spíš prostě ty výsledky, že jo. Skouknu, co se vůbec dělo v tom kole, kde jsem nebyla. Na internetu se kouknu na Synot ligu, na Fan ligu prostě a udělám si takovej přehled.

Jo, jo, jo, jo. A sleduješ třeba tady v těch médiích reportáže, který jsou věnovány fotbalovým chuligánům a výtržnostem na stadionech?

No, snad radši jako vždycky se tomu snažím vyhejbat, protože pokaždý, když se na něco takového podívám, tak jsem akorát naštvaná.

Na to jsem se chtěl zeptat, jestli si myslíš, že vlastně poskytují objektivní informace?

Myslím si, že poskytují absolutně neobjektivní informace. Prostě ten obraz, ten obraz je úplně zkreslený. Kdo, kdo prostě na ty stadiony chodí, tak, tak ví, že je, že tady se dělá z komára velbloud, že je to prostě nadsazený a samozřejmě prostě je to bulvár. Je to prostě dělaný pro lidi, který, který vlastně pro takový jako tragický žrouť jako těch prostě druhých hrůz. A tím vším jsme jakoby krmeni. Já si nemyslím, že je to jenom ve fotbale, já si prostě myslím, že je to obecně ve všem jako. Ve všech těhlecentech jakoby novinách, kde vlastně se z objektivního, z objektivních informací prostě lidem stala jakoby honba za nějakou exkluzivitou, prestižností jakoby.

Takže myslíš, že jsou ty informace v rámci absolutně nevyvážené?

Myslím, že jsou hodně nevyvážené. Málokdy člověk vidí něco, co, čemu bych věřila, že prostě odpovídá skutečnosti.

Jasně. Rozumím. A úplně na závěr teda poslední otázka pro mě nebo mimo skoro náš rozhovor.

Tak to jsem napnutá.

Zeptám se tě na tvoje aktivity ve volném čase kromě teda fotbalu, když se mu nevěnuješ? Tak co tě baví nejvíc z těch volnočasových aktivit?

Úplně nejvíc?

Když to teda není fotbal, nebo?

Tak úplně nejvíc jsem s rodinou, že jo. Takže s dětma. A sport s dětma.

Jo.

Úplně nejvíc mě, nejvíc sport s dětma. Jejich sport.

Ale vždycky to nějak souvisí s tím sportem. Seš na to hodně jako...

V podstatě jo.

zaměřená?

A když už to, když už to, tak jsem samozřejmě, jsem hrozně ráda s kamarádama někde posedět. To jakoby z těch volnočasovejch aktivit, no.

Jo, tak náš rozhovor je u konce. Já moc děkuju za ochotu a za tvoje odpovědi. Díky.

Rozhovor č. 4

Rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 4 pro účel diplomové práce.

Tazatel Ondřej Baran

Takže úvodem bych ti chtěl moc poděkovat, že se účastníš na tomhle výzkumu, na tomhle rozhovoru se mnou.

Není zač.

Určitě je to pro mě důležitý a bude to přínosný pro moji práci. Tak napřed bych se tě zeptal, zda můžu tykat, nebo použijeme vykání?

Mně určitě můžeš tykat.

Dobře. Takže zeptám se tě, kolik ti je let?

24.

A v jakým žiješ městě?

V Praze.

Hm. A tak jestli můžeš říct třeba aspoň rámcově, kde pracuješ, nebo jestli jseš student. Jaký máš nejvyšší vzdělání dosažený.

V současnosti, tak takhle, v současnosti mám nejvyšší dosažený středoškolský s maturitou a v současnosti pracuju v podstatě jako administrativní asistent by se to asi dalo nazvat nejlépe.

Rozumím. Tak zeptám se, jestli žiješ v partnerském svazku s někým.

Ne, v současnosti ne.

A teď už přejdeme trošku ke sportu. Věnoval ses někdy aktivně nějakému sportu, případně jakému, jak dlouho?

Jako nevěnoval jsem se, co se týče na soutěžní bázi, resp. na profesionální bázi, ale poměrně pravidelně. Jako z těch sportů, který jsem buďto dřív, nebo teďka, i když teď moc ne jakoby provozoval nějak pravidelně, tak bych řekl asi 3-4 sporty, což jsou: fotbal, florbal, ping pong, respektive stolní tenis a badminton. Tak těmhle čtyřem jako v podstatě ne profesionálně, ale aktivně jo. I když v menší, či větší míře.

Takže když máš ke sportu jako dobrou vztah, tak je to důležitý. A zeptám se tě, jako divák tě zajímá sport všeobecně, nebo třeba jenom fotbal? Nebo i jiné sporty sleduješ třeba?

No, určitě jakoby více sportů, některý víc s větším zájmem, některý s menším zájmem. Je pravda, že asi fotbal bude jeden z těch, který jako hodně rád sleduju, ale dá se říct, že opravdu jakoby mě zajímají i jiné sporty, třeba úplně odlišný. Nemusej bejt týmový. Třeba hodně rád mám sporty zimní, typu skoky na lyžích vyloženě, nebo běh na lyžích, nebo třeba i tenis. Takže určitě jakoby více sportů.

Takže nejseš zaměřený jenom na ten fotbal?

Akorát je pravda, když bych to ještě upřesnil, tak je pravda, že na ...většinu těch sportů málokdy chodím, kromě s výjimkou fotbalu chodím... No, takhle, abych to ještě víc upřesnil. Tak na fotbal chodím jako živě, i živě a pak ještě na hokej občas chodím živě, ale na ostatní ty sporty chodím... taky jsem se třeba někdy zúčastnil určitě některého utkání, ale není to, že bych na ně pravidelně chodil jako živě se koukat, ale sleduju je v televizi třeba i pravidelně.

Rozumím, rozumím, jasně. A zeptám se, v kolika letech jsi začal přibližně na ty fotbalový stadiony chodit a případně, jestli můžeš říct, kdo tě k tomu přivedl.

Hm. Tak, co se týče takový ty vopravdu jako chodit právě v tom stylu, v tom jako pravidelným, nebo jak to říct pravidelně. Tak já se chvíli zkusím zamyslet nějak přesně, abych to odhadl co nejlíže nějakému tomu reálnému stavu, tak já si myslím, že co se týče tý pravidelnosti, tak asi v takových 15 letech, možná 15, 16 letech bych to viděl. Respektive, no tam bych řekl, že začíná už ta pravidelnost, ač ne třeba v té aktivitě jako teda v současnosti. A co se týče toho, kdo mě k tomu přivedl... Tak jakoby v podstatě dalo by se říct, že třeba asi nejvíc táta, ač teda to se nedá říct úplně vo tý pravidelnosti, ale co se týče celkovýho toho průvodního impulsu, že jsem třeba byl s tátou na nějakým sportě, třeba na fotbale například, tak to jakoby mě přivedl táta, ale kuriózně pak nikdy jsem s ním nechodil jako pravidelně. K té pravidelnosti jsem pak už si nějak navyk sám ze zájmu, v podstatě se dá říct.

Jo, jojojo. A teď teda máme za sebou takový ten krátký úvod a přejdeme k další části. To už se týká vyloženě spíš toho fanouškovství, tak se zeptám, jestli fandíš konkrétnímu klubu jednomu, anebo jestli máš víc favoritů.

Dá se říct.

V České republice teda myslím teď.

A můžu dát upřesňující dotaz na tvůj dotaz? Jako jestli to...

Určitě.

Jestli myslíš čistě ve fotbale, nebo napříč sporty...

Myslel jsem ted' fotbal.

Ve fotbale, jo. Tak, co se týče fotbalu, tak se dá říct, že fandím v podstatě jednomu klubu a třeba i no ... reprezentaci, ale mám jako více oblíbených klubů. Ale co se týče, jak bych to já charakterizoval jako fandění, takový vopravdu fandění, tak se dá říct, že ve fotbale jednomu klubu.

Jo, jo, jo. A zeptám se, co tě motivuje k návštěvě těch fotbalových zápasů. Ted' mám na mysli, jestli je to vyloženě jenom ten sportovní zážitek, nebo třeba i nějaký setkávání s kamarády, případně nějaký pocit sounáležitosti, nebo něco takovýho.

Jasný, no. Je to určitě kombinace víc faktorů, to je jako nezpochybnitelný. Je to přesně možná jak si zmínil samozřejmě, přinejmenším podle mě nějaká téměř polovina je ten sportovní zážitek. Další jakoby taková, skoro taky téměř polovina řek bych vlastně takhle: jakoby určitě to je kombinace těch faktorů. Zčásti, z velký části, z tý největší ... tvoří ten sportovní zážitek a ten v tomhle případě třeba ten fotbal konkrétně. A další vopravdu ten, co se týče těch sociálních vztahů nějaký třeba setkání s kamarádama nebo to a pak taky v menší míře i ten pocit sounáležitosti a obecně takovej druh nějaký se dá říct i zábavy... I bych rád chodil třeba i sám, a přitom by to nemusel bejt jako čistě, i když jako primárně ten sportovní zážitek, ale i tam by hrál jakoby roli prostě takovej ten pocit zábavy, kterej by nemusel bejt čistě stoprocentně spojovanej se sportem, i když bych šel sám.

Jo, jo, jo, rozumim, rozumim. A zeptám se, jestli se kromě toho, že chodíš na ten stadion, věnuješ i nějakým jiným aktivitám, který s tím fotbalem souvisej. Ted' mám na mysli třeba nějaký setkávání nebo pochody fanoušků, návštěvy nějakých klubových restaurací, případně společný vlastně výjezdy na venkovní zápasy.

Tak, co se týče...

Anebo ještě nějaká, promiň ještě, že tě přerušuju, třeba práce pro, pro tu fanouškovskou scénou na internetu nebo něco takovýho.

Hm, hm. Tak dalo by se říct, že v nějaký míře určitě. Ted' těžko, záleží, s čím bych to srovnával, tak přinejmenším, co se týče toho v současnosti toho aktivního povzbuzování jako, jak to říct, nebo tak..., co se týče toho hlasovýho projevu jako fandění, tak to určitě, co se týče toho účastnění se na venkovních utkáních toho klubu, kterému primárně, teda co se týče toho fotbalu, fandím, tak také se dá říct, že pravidelně, když nějak dovolí čas a zdraví a pak i no, celkově, co se týče tý podpory nebo návštěva nějakých... Tak jakoby co se týče nějaký, prostě nejsem třeba členem žádného oficiálního fanklubu, nebo čili nějakýho družstva, nebo čili, jak to nazývají nějaký takový přesný číslo, občanskýho sdružení, nebo takhle jsem chtěl říct, vlastně ani nic, ale co se týče tý jako aktivní scény, tak jako komunikuju, i třeba se dohodnu, účastním se různých dá se říct akcí, nebo respektive i tý jakoby aktivní podpory na třeba i co se týče jakoby na tom internetu nebo nějaký takovýhle věci, který jsou, dejme tomu, dalo by se charakterizovat jako prospěšný pro ten klub, fanklub. Abych to nějak shrnul, jakž takž dobře.

Rozhodně. A zeptám se, kolikrát v měsíci třeba se na ten zápas dostaneš, nebo na ten fotbal.

A ted' doufám předpokládáš jako by nebo myslíš celkově nebo ne jako fotbal obecně, jako nemusí to bejt konkrétní.

Obecně nemusí, prostě fotbal obecně. Nemusí to být konkrétně jednoho týmu. No, nemusí.

To bych viděl v průměru, tak teď ještě jestli si můžu dovolit já upřesňující otázku?

Aha, jo, rozhodně.

Jestli to mám zprůměrovat za celoroční období, vzhledem k tomu, že fotbal je, není jakoby úplně rovnoměrně rozložená záležitost, tak jestli to mám zprůměrovat jakoby za to, kdy se fotbal v podstatě, když to řeknu v České republice, hraje anebo nehraje, anebo vopravdu za celý rok.

No, spíš jenom, když se ten fotbal hraje.

Jo, v tom období, když se hraje. Tak to bych viděl na takových v průměru a v současnosti úplně, že jo. Ta otázka zní.

Určitě.

V současnosti si myslím, že se v průměru dostanu na fotbal za měsíc tak reálně asi v průměru čtyřikrát do měsíce.

A ty jsi teda zmínil, že jezdíš i na ty tzv. výjezdy mimo vlastně to město svoje a myslíš si, že jsou ty výjezdy jako z tvého pohledu atraktivnější, nebo zajímavější než ty domácí zápasy anebo preferuješ spíš ty domácí zápasy? Můžeš to vzít podle sebe z jakéhokoliv hlediska.

Právě no, to je těžký. Já bych to viděl, když bych to právě.

Zkus to subjektivně ňák.

Z toho subjektivně a zároveň jako subjektivně zprůměrovaně, protože právě to má víc hledisek i subjektivně, tak bych řekl, že vlastně jsou v důsledku podobně pro mě atraktivní jak ty, tak ty. Na každým vidím právě výhody i nevýhody, takže když vlastně já bych přímo fakt na tu otázku, tak bych řekl, že jsou pro mě stejně atraktivní i domácí utkání i výjezdový utkání takzvaně teda.

Rozumím. A když teda chodíš na ten domácí stadion, tak chodíš vždycky na stejný místo, anebo to místo měníš nějak?

Dá se říct, že co se týče, když bych jakoby to vztáhnul teda k tomu klubu, kam chodím nejčastěji, tak se dá říct, že více méně na stejný místo.

A považuješ se teda za aktivního fanouška?

Jo.

To znamená, fandíš, pokřikuješ, pískáš.

No, určitě.

A když jseš na tom stadionu, cejtíš se jako součást většího celku, když seš s někým, jestli je pro tebe důležitý, že fandíš společně s ostatníma nebo že prostě rád fandíš v nějaký skupině?

Jo, tak je pravda, že co se týče toho já nevím třeba povzbuzování hlasovýho, tak jako tam je to pro mě vlastně nepochybně důležitý, jakože vlastně mám pocit, že prostě je ta podpora nějaká hromadná v tom ohledu, ale hlavně, že si myslím, že je dobrý. Takhle zejména kvůli tomu, že mi připadá, že to má smysl, co se týče právě toho efektu, že se co se týče toho, říkám zvukovýho fandění, hlasovýho, tak jakoby je to pro mě určitě důležitý, že je to v nějaký větší skupině.

A teď se zeptám na takovou otázku, jestli třeba fandíš někdy i sám, to znamená, jestli třeba nějaký

pokřiky začínáš v tom vlastně aktivním táboru těch fanoušků.

Jo, tak co se týče toho začínání nebo nějakýho takzvaně teda rozeřvávání těch pokřiků, tak vlastně bych řekl, že já konkrétně minimálně často. Takhle, ne často, ale jednou za čas, tak když nějaká vhodná příležitost, nebo když mi přijde, že to je dobrej důvod, ať už kvůli tomu, že mi přijde, že se málo fandí, nebo něco takového. Tak jakoby, jak bych to řekl, charakterizoval takhle, co se týče toho jako fandění sám, nebo začínání, tak jako je to výjimečně, ale i někdy se to stane, že taky začínám fandit.

A při tom fandění máš pocit, že tím svým hráčům pomáháš a naopak se ještě zeptám, když ti hráči hrajou, máš pocit, že tě nějak reprezentují osobně?

No, tak to jsou podle mě takový dvě docela dost odlišný otázky, ale odpovím na obě.

Děkuju ti.

Co se týče, že jestli tím hráčům pomáhám tím fandím, tak si myslím, že v důsledku jo, ale že tam, nebo v důsledku respektive tomu mužstvu jo, ale třeba si myslím, že ta, jak nazvat, ta míra tý pomoci je třeba pak na výsledný hře a v důsledku toho i výsledku občas, což často jsou dvě odlišný věci, ale že třeba jako ta míra pomoci je v řádu jednotek procent, nanejvýš třeba typu víc než pět procent, by se to asi... Nebo takhle. Na tý hře a výkonu si umím představit, že se to jako může pohybovat od pěti do deseti procent a na tom samotným výsledku do pěti procent. Nepřeřekl jsem se, řek jsem to správně, pět až deset.

Určitě, určitě.

Takže asi do týhle míry si myslím, že jakoby těm hráčům pomáhám, takže ano, ale v minimální míře. A co se týče toho, jestli mám pocit, že nějak ty hráči mě reprezentují, nebo jestli...

Jasně. Jestli nějak máš pocit, že oni tebe reprezentují, jestli seš na ně hrdej, nebo naopak když hrajou špatně, tak se za ně třeba svým způsobem stydíš nebo něco takovýho.

No, dá se říct, že jak to říct, no. Myslím si, že moc v podstatě ne. Nebo takhle: vlastně do zase malinký míry jo, ale je to zase minimální míra, řekl bych, že jako by není to pro mě nějaká úplně důležitá věc, že bych se to jako by, že bych si připadal být spojovanej tak hodně, že bych buďto měl být na sebe kvůli něčemu, třeba i jejich výkonu, hrdej, nebo naopak se styděl...

K týhle otázce patří ještě menší podotázka, a ta je, jestli po zápase třeba chodíš na nějaký takzvaný děkovačky, zatleskáš těm hráčům, anebo hned prostě odejdeš?

Tak zase pokud se bavíme, což předpokládám ohledně toho fotbalu a kam chodím nejčastěji.

Rozhodně.

Tak se už v podstatě většinou účastním i tak zvané děkovaček, ale no, dá se říct, že z takovejch 90 procent přinejmenším, no ne přinejmenším. Prostě přibližně v 90 procentech případů se účastním těch děkovaček. Když ne, tak je to většinou buďto z časovejch důvodů a výjimečně, i když vopravdu třeba mám pocit, že... ale to je výjimečný. Většinou když třeba ty hráči ani jako nepodali nějaký výkon jako ... že bych třeba neviděl snahu nebo byl ten výkon tak slabej, mi to přišlo slabý, tak někdy výjimečně se třeba tý děkovačky nezúčastním nebo nějakýho obecně zatleskání po třeba utkání, ale zas naopak tady v tom případě z drtivý části se tady toho účastním.

Ted' na tebe pěkně navážu, protože si zrovna natuk další otázku, další malý téma. Když máš pocit,

že ti hráči nehrajou dobře, že nehrajou třeba na sto procent nebo že dokonce ten zápas tak zvaně zabalej a jak tu nespokojenost teda dáš najevo, že nejdeš na tu děkovačku anebo ještě třeba na ně nějak zakřičíš nebo zapískáš?

No, tak jako co se týče po konci utkání?

Myslím po konci utkání.

Jo. To ne, no jako dalo by se říct, nebo jako takhle. Jakože co se týče, asi se jako, co se týče nějakých negativních projevů, tak to v podstatě asi z mého konkrétně u mě teda jakoby jsou úplně minimální, až žádný, takže v podstatě tou pasivitou dejme tomu, že jim třeba, když vopravdu mám pocit, že je to vopravdu hodně jakoby zabalený nebo tak hodně vodbitý, nebo není hodně velká snaha a prostě fláká se to, ty hráči se na to vykašlou a není to jenom prostě smůla třeba nebo shoda okolností, tak třeba vopravdu nejdu na tu děkovačku nebo jim nezatleskám, ale když vidím aspoň trochu snahu, tak i přes občasnou tak jako třeba i frustraci z toho třeba z toho výsledku a z tý hry tak i většinou tak jako zatleskám. Ale každopádně, abych to shrnul, tak co se týče, nepamatuju si, že bych někdy jako třeba po utkání těm hráčům nějak nadával nebo něco takového typu nevím. Ne nevybavuju si teďka aktuálně nic.

Jasně, jasně. A zeptám se, jestli ti vaděj teda některý projevy fandění. Ty jsi uvedl, že nefandíš tím negativním způsobem a vaděj ti teda některý projevy fandění vyloženě?

Teď myslíš, jakoby, co se týče třeba jakoby negativní proti soupeři? No tak v podstatě, dá se říct, že nevaděj, když to považuju za takový tam je prostě taková hranice právě subjektivní, kterou jakoby takže dá se říct, že v důsledku mi nevaděj, když nepřekročej... , nevaděj mi samy o sobě negativní způsoby fandění, jestli se dá tohle nazvat fandění, ale třeba nějakých pokřiků negativních proti druhému mužstvu, když to není ale, vadí mi, když je to ty negativní věci nejenom, že převažují, ale když třeba jsou už by byly ve čtvrtině a ve třetí čtvrtině byly pozitivní, tak jako by mi to vadilo. Ale když je je, já nevím, dvacet procent nebo deset procent těch toho aktivního fandění je negativní vůči soupeři nebo vůči tomu proti týmu anebo nějak takhle, tak mi to nevadí a samozřejmě teda záleží, jaká je to forma. Dejme tomu, když by to bylo něco jakoby, co bych už považoval v tom subjektivním vnímání za přehnaný, tak by mi to vadilo, ale to už zase pak je druhá věc, ta ani ne tak intenzita, ale ten obsah toho negativního fandění. Ale jako takový mi negativní fandění v uvozovkách nevadí, pokud je v malý míře.

Jo, jojo, tak tím si odpověděl i na další otázku. Je to teda pro tebe určitě důležitější, to fandění vlastně v tom pozitivním smyslu než v tom negativním. To znamená je pro tebe důležitější ty hráče nějak povzbudit a motivovat než provokovat nebo zastrašovat ty soupeře.

Ano, přesně tak jakoby většinou určitě.

Jo, jojojo. A zeptám se tě třeba jestli, když soupeřící tým udělá nějakou pěknou akci nebo nějakému hráči z toho jejich týmu se něco povede, jestli to oceníš třeba potleskem nebo jestli tole jako neděláš?

Co se týče, takhle. Co se týče toho klubu jakoby, o kterým se primárně bavíme ..., kam chodíme aktivně fandit pravidelně jako hodně často, tak tam si myslím, že to v podstatě nedělám nebo možná vopravdu kdyby byla nějaká jako úplná perlička nebo jako rarita, tak to bych to i udělal, nebo jsem to možná někdy udělal. Ale tam se dá říct, že ani když soupeři tvýho týmu, tak to většinou ani neocení nějakým potleskem, ale pak jsou třeba utkání, kde mám třeba oblíbenější, teď jako nějaký tým, že se něčeho účastním a někomu přeju víc než někomu jinému, ač se nedá teda říct, že bych mu právě

jakoby chodíval na ně tak pravidelně a tam jako by se stane někdy, že jakoby bych od takovou nějakou povedenou akci ocenil i u týmu, který mám míň rád, než ten který mám v tom utkání mnohem víc radši.

A zeptám se, jestli třeba když jseš na stadionu, tak tu sounáležitost s tvým klubem vlastně ukazuješ i tím, že nosíš klubový symboly nějaký?

V podstatě takhle. To je jako trošku jakoby dá se říct, že jo, ale když bych vzal, což jakoby poslední jakoby asi dva tři čtyři roky, tak z takovýho kuriózního důvodu je to trošku omezený. Ale v podstatě to беру jako správnou věc, ale z takovýho důvodu, kterej by asi byl jako zbytečně jakoby mimo téma, tak teď to trochu omezeně ty klubový symboly nosím.

Ale považuješ je teda za správný?

Ale považuju je jako za správný, nebo respektive teda za jakoby takovou součást jako tý sounáležitosti s tím klubem, kterou rozhodně podporuju jakoby.

A i mimo stadion to považuješ za správný? To používání těch klubovejch symbolů?

No, a teď myslíš třeba i jakoby, když se zeptám, jestli můžu?

Určitě.

Tu otázku jakoby jestli i mimo stadion v den utkání nebo mimo stadion třeba...

Třeba kdykoliv.

Kdykoliv, jako třeba prostě v běžnej den nosit třeba na sobě?

Takhle jsem to myslel.

Nejenom cestou z fotbalu a po fotbale, případně z jinýho sportu. No, to se dá říct, že jo. ...Když mimo ten stadion to považuju za tak, neřekl bych tam bych řekl, za normální, ale ne za tak důležitý jako přímo na tom fotbale. Přímo na tom fotbale to považuju za jakoby vyloženě dobrej nápad a podporuju to rozhodně víc, než když někdo na sobě nic nemá, zatímco mimo fotbal to vlastně považuju za..., že to nemám na to vyhraněnej názor. Beru to tak, že je to každýho věc, ale rozhodně na to nemám ani názor, že bych to doporučoval, a zároveň na to nemám názor, že bych to někomu rozmlouval. Takhle, doufám, že jsem to charakterizoval jakž takž pochopitelně.

A zeptám se tě tak, který z aktivit jsou podle tebe nejpřínosnější při tom fandění, konkrétně teď třeba jestli pokřiky, bubny nebo nějaký ty chooreografie, který fanoušci vytváří.

A když si to upřesnim, myslíš nejpřínosnější pak pro ten...

Pro ty hráče.

Pro ty hráče, pro ten výsledek. Tak asi myslím, že pro ty hráče považuju za nejpřínosnější asi z těchhle variant nebo ne z těchhle variant, ale jakoby z těchhle variant aktivních asi v podstatě ty pokřiky a chorály. Respektive jako můžou být i doplněný o některý jako třeba ty bubny. Ale v podstatě možná nemám rád třeba přehnanou jakoby, kdy pak prostě bubny a podobný doplňkový věci přehlušou ty čistě...

Hlasový projevy.

Hlasový projevy, tak jakoby vlastně tak, že se dá říct, že kombinaci víc věcí, ale asi nejpřínosnější považuju jakoby ty hlasový projevy s nějakajma doplňkama třeba těch bubnů, třeba ty chorea jakoby

co se týče vlivu, ač jinak je podporuju zase z jiných důvodů, ale co se týče jakoby například těch choreí, tak to myslím, že na vliv pro hráče je docela minimální.

A mohl bys třeba teďka zmínit, z jakých důvodů ty chorea podporuješ?

Jo, určitě, určitě. Tak jakoby na těch choreích se mi líbí takovej ten, tam je zase kombinace víc věcí. Ale tak primárně je tam vidět vobčas to může mít jako, dá se říct jako, když to přeženu nebo s mírnou nadsázkou řeknu. No vlastně ne, ani ne ani s nadsázkou takovej uměleckej zážitek. Ne většinou pro ten, pro ty lidi, který se na tom choreu podílej, ale pro celkově lidi na stadioně a prostě pro veřejnost další. Druhá věc je, že to prostě dodává nějakou takovou ...jakoby větší vlastně zábavu i pro tu veřejnost, je to takový jakoby vhodný doplnění. A pak a prostě jakoby myslím si, že to ty lidi, když to řeknu tak hodně obecně, jako baví. A to nemusej bejt jenom chorea ale třeba i nějaká choreografie, ale záleží zase, v jakým slova smyslu to člověk vnímá choreografii, ale nemusí to bejt prostě jenom papírová choreografie ale doplněný i o nějaký například já nevím pyrotechnický věci nebo i třeba ještě nějaký ... to záleží, v jakým slova smyslu bysme brali choreografii. Jestli jako jenom jako namalovaná jedna věc na jedný plachtě, ale to nechci, abych neodbíhal nechtěně vod otázky, tak jakoby v podstatě to považuju za pozitivní, protože si myslím, že ta forma je jako by baví. Vlastně lidi nejenom na stadioně, ale jako celkově veřejnost nebo jak koho, ale většinou.

Jojo. Ty si zase mi krásně nahrál na tu další otázku, protože ta se týká trochu toho tématu, který je hodně propíraný a je takový kontroverzní a to je právě ta pyrotechnika na stadionu a třeba i při tvorbě chorea. Co si o tom myslíš? Je správný, že je zakázána oficiálně?

No, to si ... na to mám jako docela radikální názor nebo jasnou odpověď. Si myslím, že teda není správný, že zakázaná mně přijde, když je ta pyrotechnika, že by měla bejt jako povolená, pokud to se nezasahuje do chodu hry za prvé, anebo to dejme tomu neohrožuje diváky. Tak si myslím, že je úplně jakoby jasný, že by měla bejt z mého pohledu nebo neviděl bych nic špatnýho na tom, aby byla povolená a to už kvůli tomu, že to jestli bude povolená nebo nepovolená nepovažuju moc za. Takhle nepovažuju za argument, když by někdo říkal, že když bude povolená, tak to lidi budou víc tím přerušovat třeba utkání, nebo házet to na hřiště. Prostě pak bych používal v tomhle rozhodně ne, ne z některýho ohledu podle mého nesmyslněj preventivní jakoby ten, ale pak až ty represivní, který jsou stejně používaný, ale prostě nesouhlasím s pyrotechnikou na hřišti, anebo ohrožující lidi, ale jsou ale je jinak jasně souhlasím s pyrotechnikou. To řekl bych, že v tom ohledu jasně až represivně konkrétně v případě, když by byl nějaký problém u těch u lidí, co by náh tím negativně ovlivnili buďto teda, který by už buďto jako někoho ohrozili anebo tím zbytečně třeba zkomplikovali dění na hřišti, ale jako celek jako pyrotechniku na stadionech, když je rozumně, jak to říct, rozumně provozovaná, tak jako rozhodně podporuju.

Jo, rozumím a teď se zeptám na takovou otázku docela podstatnou. Ty určitě víš, že existujou skupiny ultras a hooligans. Vidíš mezi nima nějaký rozdíl a v čem konkrétně teďka, kdybys to měl stáhnout vyloženě na Českou republiku.

Jo z těchle dvou skupin?

Ano.

No, určitě to jakoby nepovažuju za stejnou skupinu jakoby to možná někteří lidi jakoby třeba brali. Určitě v tom vidím určitě jakoby rozdíl nebo že v těchle dvou pojmech vidím určitě rozdíl a když bych to měl teda charakterizovat v čem konkrétně, tak asi největší bych viděl v tom, že z mého

pohledu teda aspoň nebo z mého pohledu, kterej si myslím, že je teda zároveň jakoby všeobecně vnímanej ale zároveň tak to jakoby, že lidi který by se dali zařadit nebo se řadí do ultras, tak většinou se soustředují primárně na právě třeba tvorbu choreografií, aktivní fandění, chorály. Různá třeba propagace toho klubu na veřejnosti a různý třeba jako já nevím hodně nošení klubovejch symbolů a podobnej těchletěch věcí, zatímco ty lidi z té skupiny dejme tomu hooligans tak ty se podle mě primárně jako zaměřují na dejme tomu takovou jakoby, třeba střetávání se se soupeřovými třeba ne fanoušky vyloženě ale, nebo takhle jakoby, že ty se nezaměřují tolik na podporu klubu jako takovýho, co se týče těch hlasovejch projevů. Často bych teda viděl rozdíl, že velká část těch ani ne jako co se týče klubovejch symbolů ale víc na takové třeba ty střety s dejme tomu zase hooligans z protějšího tábora. Ale občas se některý z nich bych, občas se zapojí i do těch těch. Je tam jakoby nějaká část je tam, kdy se teda nějaký styčný body, kde se ty ultras a hooligans propojují, ale vidím v tom tady v tom je jinak velký rozdíl v tom, co jsem zmínil aspoň nějak elementárně.

A teď se zeptám teda na ty ultras na tu skupinu. Myslíš si, že jejich aktivity jakoby ty si říkal, že chodíš šest let tak zhruba na stadion pravidelně, tak myslíš si, že za tu dobu se ta míra tý aktivity nějak změnila? Třeba že je výraznější nebo naopak míň výrazná než dříve?

V Český republice globálně?

U nás v Český republice.

No, kdybych to asi tak shrnul za to, co můžu posoudit, tak si myslím, že v Český republice, co se týče těch ultras aktivit a lidí, tak bych řek, že to se mírně zvedla, ale hodně jako hodně nepatrně řek bych za takovou těch posledních šest, sedm, osm, devět let si myslím, že je jakoby je mírnej progres, jestli to můžu považovat za progres. Ale ne nějakej jakoby že by se to jako radikálně změnilo.

Jo. A ty jsi teda říkal, že do kotle chodíš, že se účastníš těch aktivit. Sám sebe by si zařadil třeba do nějaký z těch skupin, o kterých jsme mluvili? Ultras, či hooligans?

No, přemýšlel jsem nad tím zrovna nedávno nebo jako to. A asi bych se zařadil do té skupiny ultras a do hooligans bych se nezařadil.

Jasně, rozumím. Zeptám se tě teda i na otázky, který se týkaj toho kotle. Jsou to teda spíš takový podotázky menší. Ten počet lidí v tom kotli na tom klubu, kterému fandíš konkrétnímu, mění se třeba v závislosti na nějakých faktorech. Myslíš třeba atraktivitu utkání nebo počasí, nebo je ten počet těch lidí stálej?

Tak co se týče u toho mého klubu, můžu to posoudit nejlépe tak, si myslím, že se určitě mění a právě to, ty nejdůležitější faktory jsou právě, kdybych tak zmínil hlavně, co si myslím, že jsou ty nejdůležitější, tak určitě počasí hraje velikou roli, pak výkony týmu hrajou velikou roli. Další roli velkou hraje soupeř, s kterým se ten to utkání hraje. Další velkou roli hraje ten typ soutěže nebo typ utkání, zdali to je utkání přátelský, nebo ligový nebo pohárový. A takže určitě to hodně může kolísat. Ale tak to jsou asi ty čtyři věci, co jsem zmínil asi takový, co hrajou největší roli, ale nejsou jediný. Určitě bych kdybych se zamyslel, jsou by byly další věci, který hrajou taky doplňkovou roli.

Jasně. A zeptám se tě: v tom kotli jsou všichni přibližně stejného věku anebo je tam nějaký větší věkový rozpětí? Tady u toho tvýho týmu.

Tady u toho mého. Dá se říct, že tam je, je tam větší rozpětí, ale není to úplně rovnoměrně, určitě rozdělený, že bych si myslel, že tam lidi budou od desíti do sedmdesáti let rovnoměrně. Ale zároveň si myslím, že tam jsou zastoupený právě jakoby napříč věkem lidi. Není to jenom právě, neberu to,

ale řek bych, že takový jako největší jádro, nebo největší skupina věková kdybych to bral po těch, dejme tomu takový desetiletý skupiny, tak si myslím, že třeba největší jako část bude tvořit skupina tak od patnácti do třiceti let a pak ještě docela dost to bude tak těch třicet až čtyřicet, ale třeba co se týče lidí nad padesát let, tak těch už tam je míň. A naopak co se týče lidí do desíti let, tak těch už je tam taky hodně málo, no.

No jo, jojo, jasně. A mezi těma lidma v tom vašem kotli jsou nějaký kamarádký vztahy? Tím myslím, jestli se, to je vlastně jako samozřejmý, ale jestli se stýkáte i mimo stadion a bavíte se třeba o jinejch věcech, než je fotbal?

A teď jakoby v souvislosti, co se týče, dá říct, nebo takhle, já to nejlíp můžu vědět to, co se týče, týká i mě.

Tak jsem to myslel, přímo na tebe je to myšlený.

No, tak dá se říct, že jo i když no jako rozhodně jo, ale třeba kdybych měl eště, tak se nad tím zamyslet jako, tak myslím si, že třeba to není pro mě obecně jakoby nejvíc těch přátel, jako nepovažuju to za nějaký jakoby asi bych to řek, že jakoby většinu z těch lidí. Takhle, že to nepovažuju za takovejhle, když bych vzal skupinu nějakou širokou mejch přátel, ať už větší jakoby, se kterejma se vídám častějc, či méně tak tajhlety fotbalový bych jakoby nepovažoval za úplně nej, ty nej, kdybych se s nima viděl nejintenzivněji, ale zároveň se určitě s některýma z nich a není jich není to jeden dva, vídám i mimo mimo stadiony a často a jsem schopen, anebo bavíme se i když ne zase třeba v menší intenzitě, ne zase v tý intenzitě, ale jiný intenzitě, ale bavíme se určitě o jinejch věcech, co třeba nemusej souviset i vždycky úplně s fotbalem.

Rozumím. A v tom kotli je nějaká hierarchie? Něká taková, že je někdo nadřazeněj nebo ostatním nebo jsou všichni na stejný úrovni?

Dá se říct, že co se týká, my mluvíme o našem tom kotli?

Ano, pořád.

Tak si myslím, že u nás je to teďko takový, docela v podstatě moc ta hierarchie tam není. Což kolikrát, ač já obecně nejsem příznivec nějakýho jako hierarchie v hodně slova smyslech, tak třeba u toho kotle si myslím, že určité jako hierarchie může bejt prospěšná. Ale to zas bych už odbíhal trochu od tý otázky, ale doplňoval bych, takže myslím si, že moc hierarchie není a teď mě tak akorát jako je jako tak zvanéj přímo ta osoba, která se snaží často rozeřvávat ty lidi často nějak, aby fandili nebo je aktivně povzbuzovat k tomu, tak.

Dalo by se to nazvat jako ten support leader?

Dalo by se říct support leader. Tak mi přijde, že třeba, kterej právě bych považoval za to, že je jakoby dobrej, dobrý když někdo takovej je. Tak si myslím, že v současnosti někdo, kdo by byl jako aktivní a pravidelně chodil. Mohl, teda moh plnit tu roli support leadera pravidelně tak, jako tomu chybí a pak se to často projevuje i na tý současnosti, když to řeknu jakoby kriticky, ne úplně dobrým stadiu podle mě fandění u nás.

Rozumím, takže přejdeme k takovému dalšímu bloku, kterej se týká násilí, který je spojovaný s fotbalem často. Tak můžeme pokračovat?

Jo, určitě.

Otázka, jestli ses ocit někdy na stadionu přímo v situaci, která by ti ve zpětným pohledu byla

nepříjemná.

No, tak určitě se dá říct, že jo. Teď ale zas záleží jakoby, zatím bych odpověděl jenom jo a pak bych...

To rozvinem dalšíma případně otázkama.

No ano, takže jo.

Tak se zeptám, jestli jsi někdy jednal nebo případně byl nucený jednat na tom stadionu tak, jak by si mimo ten stadion nejednal a případně proč? Já vím, že jsou to takový obecný otázky.

Právě. Hrozně obecný.

Ale zkus tak nějak jako.

V podstatě bych řekl, že skoro nemůžu říct, že asi úplně ne, ale myslím si, že, no v podstatě bych řekl, že ne. Ač jako by možná nějaký malý nuance bych tam našel jo, ale řekl bych, že ne. Že právě jakoby bych se zachoval podobně i mimo stadion. Že přímo ta, jakoby to místo a dejme tomu nějaký ten no prostě, že to místo u mě nehraje moc minimálně, jestli hraje roli, tak nějakou opravdu hodně minimální na ten vliv v mém chování.

A tak se zeptám už konkrétně teďka. Zažil jsi někdy na stadionu nějaký výtržnosti, myslím teď třeba ničení majetku, jestli jsi byl svědkem.

Teď přemejšlim asi a teď je to brány jako všeobecně, nebo v souvislosti zase s tím klubem našim?

Když jsi byl na stadionu všeobecně, no.

No, teď si úplně jako bych si nevybavil nějaký jakoby ukázkovej případ, nebo takhle případ. Takhle s tím ničením majetkem, jako co by se třeba dalo nazvat nějakým výtržnostma, záleží zas co je brány jako výtržnost, jako určitě v nějaký formě jo, ale na to jak jsem, prostě si myslím, že jsem měl docela jako štěstí na to, že moc často nějaký intenzivní třeba ničení majetku a podobně ne, ale v nějaký míře výtržnosti, co bych už nazval výtržnostma, tak jako určitě jo.

Jojo. A co si teda myslíš o tom fyzickým násilím na stadionech? Zeptám se, jestli jsi byl toho někdy svědkem nebo přímým účastníkem.

Jo. No, byl, ale připadá mi, že teda, teda takhle. Mám, obecně se dá říct, že k násilím mám poměrně negativní vztah. Takže, takže na stadionech se to právě nemění, ... ta role toho stadionu jako by nemá takovej význam, nebo v podstatě skoro žádný. Takže obecně k násilím nemám rád ani na stadionech. A jak byla přesně teď ta otázka?

Jestli jsi byl někdy jeho svědkem nebo přímým účastníkem?

Hm, to jsem byl, napadá mě třeba z nedávný doby i případ relativně, takže jo.

Klidně zkus popsát, co se dělo.

No, to co mě napadlo teďka, když jsem se trochu zamyslel jakoby za poslední dobu, tak jakoby co právě je aspoň myslím si, že to není častý, kdybych to takhle jako upřesnil, když u o tom mluvíme teda jako, že bych se toho násilím na stadioně vnímal nebo se s tím setkával právě nějak často, ale teda jestli chceš, tak můžu upřesnit to, co mě napadlo teďka, že byl takovej ukázkovej případ.

Určitě, budu rád.

To mohlo bejt tak před rokem, před dvěma, rokem a půl. Tak to byla situace, kdy třeba ne třeba, ale

kdy se hrálo utkání v tomhle případě na tom domácí toho klubu, kam chodím pravidelně a přijel s tím týmem soupeře i několik hostujících fanoušků, i když ne velký počet. A vlastně dva z toho dva dejme tomu hostující fanoušci, když to řeknu takhle obecně nebo prostě diváci, co byli v sektoru hostů. To já je samozřejmě neznám, tak nevím jako, jak je nazvat, ale dva z nich dva lidi, co byli v sektoru hostů, tak vběhli na hřiště a v kuklách a jeden z nich měl pyrotechniku v ruce myslím, to ano, ale zkrátka to ještě není žádný násilí, ale poté došlo k tomu, že vlastně jako vběhli v blízkosti toho domácího tak zvaného kotle a poté se snažili dostat zpátky mimo hřiště, když na ně teda v tomhle ohledu na ně nikdo moc nereagoval, včetně hráčů, nebo nějaký pořadatelský služby. Tak se chtěli dostat zpátky do hlediště, když to takhle řeknu a v tu chvíli vlastně byli jakoby dá se říct napadeni zase lidmi, kteří byli normálně na tribuně...

Příznivci domácích.

Příznivci domácích, teda předpokládám taky. Vůbec to stoprocentně nevím, ale předpokládám, že jo. Rozhodně to nebyli lidi, který by byli v sektoru hostů. Tak, no, byli napadeni teda příznivci domácích a prostě jakoby. Byli prostě fyzicky napadeni, ale vlastně respektive ten jeden hlavně z nich jakoby víceméně utekl a ten druhý byl jako v nějaký takový míře jakoby napaden a eště jakoby to, když to řeknu, vyvrcholilo to vhozením ho zpátky na hřiště z takový výšky třeba jednoho metru. Takže nic jako fatálního, ale takže to bych...

Násilí to bylo.

Násilí to bylo nepochybně. Takže to bych asi tady tu konkrétní situaci za poslední dobu jakoby vyhodnotil jako ukázkovou hezkou.

A myslíš, že příčinou toho teda bylo to, že ty dva příznivci předtím vnikli s tou pyrotechnikou na tu hrací plochu?

No, myslím si, že...

A v podstatě dá se říct, že nějak provokovali ty ti dva příznivci těch hostů nějak ty domácí příznivce?

No, myslím, že v tomhle případě skoro určitě, že třeba by se nemuselo ani v takovýhle násilí konkrétně tady v tom případě mohlo by se už někde..., třeba to byl určitě ten jasnej důvod, že vběhli ty dva příznivci hostujícího týmu na hřiště s tou pyrotechnikou a s kuklami, takže to byl určitě jasnej důvod k tomu.

Jo, rozumím, rozumím a zeptám se tě trochu jinak. Myslíš si, že třeba jako samozřejmě mírným projevem násilí, ale že bys to zařadil do projevu násilí třeba i pískot, nadávky, který maj ty hráče nebo případně ty fanoušky soupeře nějak zastrašit?

No, co se týče právě ty, toho, co si já představuju, na co jsem tak jako odpovídal i předtím nebo co jsem bral nebo v tomhle bral definování, definováno jako násilí, což je právě taková celková, že jo problém často definicí těchhle pojmů, ale to tak to já zas v tomhle ohledu za násilí na stadionech nepovažuju, dokud jakoby co se týče určitě ne pískot na hráče určitě ne, dejme tomu pokřiky, to třeba můžu považovat za něco negativního. Ale nepovažuju to za násilí na stadioně, dokud právě nedojde k nějakýmu, dejme tomu už bych řek, že takový hraniční nebo už bych možná jako zařadil, tam je ta hranice na stadioně, že třeba nějaký hrozený předmět na hráče, který ho zasáhne nebo tak jako to už bych řek, že tam je ta hranice, kdy třeba z mého pohledu začíná násilí na stadionech, ale čistě verbální věc nemusím třeba považovat za pozitivní, ale nepovažuju ji za násilí na stadionech.

No, jasně, zase mi pěkně nahráváš. Tak další otázka je, jestli to vyhazování těch předmětů na tu hrací plochu by si už k těm projevům toho násilí přiřadil nebo je to podle tebe jenom nějaký výraz nespokojenosti, kterej není jako násilnej.

Tam je přesně, tak jak jsem vlastně říkal taková ta hranice, kde bych to to asi ...bych tu hranici ještě taky rozpůlil asi napůl, kdyby jako ne že bych měl právě tak jako skvěle jakoby jsem celý dny přemýšlel nad tím, kde mám přesně tu hranici, kdy co považuju, co bych jako definoval jako slovo násilí na stadionech a co ne. Ale tak mě ještě napadá třeba s tím vyhazováním předmětů na hřiště tak jakoby možná i tam, kdybych to ještě takhle upřesnil, jo tak si myslím, že bych považoval, když je to vhození nějakých předmětů na hřiště s cílem zasáhnout nějakýho člověka, hráče nebo rozhodčího nebo fanouška protějšího týmu. No prostě úmyslně s cílem zasáhnout nějakýho člověka jakýmkoliv předmětem, tak bych to považoval za násilí na stadionech a když to je s cílem frustrace, ale není to třeba nebo nemusí to třeba, když je to hozený jako třeba z nějakým důvodem nějak narušit utkání, tak je to zase třeba nebo nějakým prostě bezdůvodu, což taky občas může bejt, tak...

Jasně.

Tak to bych to nepovažoval zase, bez ohledu na to zase co si vo tom můžu myslet, tak bych nepovažoval to za definici násilí na stadioně třeba a hozenou věc na hřišti.

Rozumím, rozumím. A další otázka jestli si myslíš nebo se domníváš, že když na stadionu třeba probíhá nějaká ta násilná akce, bavíme se teď o prostředí toho stadionu pořád, a když teda je tam teda nějaká násilná akce, myslíš si, že je dopředu připravená a případně, že nebo že není dopředu připravená? Že je to nějaká náhodná okolnost třeba?

No, tak co se týče toho prostředí stadionu, tak si myslím, že z větší části to ... není připravený, že z větší části nedá se říct náhodná okolnost, ale taková ne ne dopředu plánovaná věc, když se něco...

A co k tomu může vést, třeba napadá tě něco?

No, tak například právě dejme tomu třeba, když jsem říkal ten příklad nějaká zvýšená jakoby třeba forma nebo takhle ne zvýšená forma, jako třeba ten příklad, jak jsme se o něm bavili, s tím vniknutím na hrací plochu, si myslím, že jakoby je určitě taková věc, která k tomu může vést. Další, co k tomu může vést, ale taky si myslím, že to není moc častý třeba nějaký jakoby, když vezmu, že jsou nějaký dva fanouškovské tábory, což většinou se stává, když jsou jakoby na fotbale příznivci jakoby jednoho týmu, tak druhýho týmu v nějaký míře, tak respektive většinou, no, což většinou bývají, nebo dá se říct, že většinou bývají aspoň diváci, když myslím teda samozřejmě teďka, když jsou jakoby nějaký aktivnější příznivci z obou týmů.

Rozumím.

Tak může bejt jedna z forem třeba nebo nějakých spouštěčů násilí přímo na tom stadioně to, když jedna z těch skupin zpravidla nebo jakoby třeba nějak už jakoby začne jako provokovat třeba tu druhou skupinu, anebo právě třeba nemusí ani čistě provokovat třeba druhou skupinu, ale může jakoby vyvinout právě nějakou takovou aktivitu, kterou ta druhá skupina bude považovat už zase za další jakoby prostě nějak.

Nějakou provokaci jakoby.

Nějakou provokaci, respektive když nějaký, jakýkoliv činnosti, můžou jakoby eskalovat to jako napětí, pak si myslím, že třeba takováhle věc k tomu může vést, a pak to může bejt i taková shoda náhod

anebo dokonce i takový věci jako třeba jako architektura ne architektura, ale jakoby architektonický zpracování těch stadionů, který třeba v některých ohledech může zvyšovat to riziko a v některých jakoby ho může snižovat a tak. Asi takhle, doufám, že jsem odpověděl nějak jakž takž.

Jo, určitě, určitě. A myslíš si, že teda když už k tomu násilí dojde, že se k němu třeba dají strhnout i ty takzvaně normální diváci na tribunách? Nebo náhodní prostě návštěvníci stadionů?

No, myslím si, že to asi stát, jo, tak myslím, že se to může stát a zas myslím si, že to nebude, že to není moc jako. Ale určitě si myslím, že se to může stát.

Jo, o tomhle už jsme mluvili. Ty jsi teď vlastně zmiňoval ty spouštěče toho násilí, že jo a myslíš si třeba, že tam může hrát roli, že tam můžou hrát roli i ty špatný výkony těch hráčů? Třeba při podezření i z nějakýho podplácení nebo něco takovýho?

No, myslím si, že jo, může zvlášť teda právě pak u té formy toho násilí, kdy dejme tomu, jak jsem říkal, že bych to považoval za násilí, který jakoby by bylo směřovaný třeba k těm hráčům, tak si myslím, že i to může jakoby bejt důvod nebo respektive jedna z těch jako možností, která vede jakoby k zvýšení rizika nebo jak to nazvat toho, že bude to násilí v tomhle případě třeba směrem k těm hráčům. Že tam nějaká souvislost je, ač zase to není nějaká vysoká korelace, bych řek, že jakoby není to prostě nějaká vysoká korelace mezi těma dvěma vlivama, ale nějaká forma tam bude podle mě.

Někteří vlastně respondenti před tebou zmiňovali i tady v té souvislosti neprofesionální výkony pořadatelské služby na těch stadionech, že můžou to násilí případný vyeskalovat. Máš na to taky nějaký názor?

No, to si myslím, že taky určitě z mého pohledu je jako docela to poměrně velký problém ta jako nekvalifikovanost té pořadatelský služby na stadionech. Jakoby určitě i to může hrát jako velkou velkou roli v jako některých situacích, kdy prostě by k něčemu jakoby problematickému dojít nemuselo, ale kvůli té, podle mě, nekompetentní třeba pořadatelský službě k tomu dojde, no. Takže jako to určitě je jeden z velkých jako důvodů, proč se může něco semlít, takzvaně.

A myslíš si, že k tomu můžou přispívat i návykové látky, jako alkohol?

No, dá se říct, taky určitě si myslím, že jakoby. Myslím si, že takhle jako respektive určitě si to myslím, že třeba jako kdyby nebyl nejenom povolený žádný alkohol, ale prostě i kdyby byli všichni na stadioně, včetně pořadatelský služby, včetně hráčů, včetně fanoušků, včetně všech střízliví, tak to nebude nějaká jakoby záruka toho, že by se nic takovýho nedělo. Ale nějakou roli, myslím si, že to hraje a může to ovlivnit v nějaký míře i alkohol.

Rozumím. A teď se zeptám trochu jinak: co si myslíš o projevech rasismu anebo nějakých jiných politických projevech na českých stadionech. Myslíš si, že je to častý u nás, nebo že to má spíš menší význam?

No, řekl bych asi tak, teď jako vím. Já bych to trochu rozdělil na jakoby víc nebo na ty dvě části, no třeba. Jakoby rasismus a politický projevy bych řek ještě, i když má samozřejmě částečnou to souvislost, ale nemyslím si, že to úplně souvisí. Tak já nevím. Co se toho týče, rád bych zas nějak odpověděl, když se nad tím zamyslím jako víc, protože bych to víc kombinoval, jestli můžu říct odděleně.

Určitě.

Tak co se týče rasismu, tak si myslím, že na českých fotbalových stadionech to je, řekl bych, že je to docela jako častý. Asi teda nemám zas tak hodně kvalitní jako srovnání ze subjektivního, třeba se zahraničníma zeměma. I přesto si troufnu říct, že třeba teď zase záleží, s čím to porovnáme, ale myslím si, že jakoby relativně jakoby ty projevy rasismu jsou třeba na tom fotbale v České republice jako relativně častý. Ač no, ale záleží zase, jak co bude ten jakoby...

Ber to ze svého pohledu.

Právě. Ale já to беру ze svého pohledu každopádně. No ale teď myslím, s jakýma typama zemí by se to srovnávalo. Myslím si, že třeba jsou země, kde může být jakoby ta forma rasismu teda ta četnost těch rasistických věcí na fotbale větší a menší. Ale dejme tomu, když se fakt zamyslím, tak si myslím, že to bude v České republice na evropské poměry jedna z těch větších mír, měr, co se týče celkově jako těch politických nějakých jako projevů. Tak vlastně bych to možná viděl v důsledku docela podobně, když bych to jakoby zase porovnával s těma zeměma, že jakoby v podstatě bych řekl, že ta míra tam bude taková asi vo trochu větší v průměru prostě. Teď se bavíme ale že jo, ne vo tom klubu, který mu to..., ale globálně vo český tý.

Globálně.

Tak si myslím, že jakoby to bude poměrně jako velký, ale zase si myslím, že to jakoby zase záleží, s jakýma zeměma to srovnáváme. Asi bych si myslel, že třeba zrovna zvlášť u řek bych, že u těch politických projevů bude ještě více zemí jako takových, kde bude to řešeno víc než ještě než ten rasismus na těch stadionech. Že si myslím, že prostě v obou případech bude Česká republika patřit tam, kde je vyšší intenzita a obzvlášť v tom rasismu, když bych to tak jako shrnul.

Jojo. A teď se zeptám na další otázku. Myslíš si, že vlastně o tom dění na těch stadionech prospěla nepřítomnost policie, která byla ze stadionů vlastně odvolána tak zvaně v roce 2006 novým zákonem?

No, nad tím jsem se zamejšlel a takhle v důsledku si myslím... Takhle myslím si, že to nemělo vliv na to, na to jakoby nějaký dění na těch stadionech nebo v podstatě, že to mělo poměrně, že by ten vliv byl minimální, nebo myslím si, že ten vliv tady toho toho milníku, nebo ne, milník to je silný slovo. Prostě.

To je důležitá věc, myslím si, že slovo milník je tady na místě.

Jo, tak některý lidi to můžou vnímat, ale zkrátka si teda myslím, že to nezměnilo nebo nemyslím si, že by byla velká velkej rozdíl v tom. Protože většinou ta policie, co tak vím, byla stejně jakoby až z větší části až ... jako ta represivní věc. Takže ... vzhledem k tomu, že ta policie byla represivní věc, takže většinou už reagovala až na něco, co se jako dělo, na rozdíl od té pořadatelské služby. Nemohla být téměř jako nějakým jakoby spouštěčem k nějakým takovým situacím. Nebo taky se to mohlo stát, ale bylo to na těch stadionech, si myslím, přímo jako minimální, takže vzhledem k tomu jakoby tu přítomnost policie považuju za takovej jako, co tak vím, až ten represivní krok, a nikoliv z mého pohledu preventivní. Tak si myslím, že to právě jako nehrálo velkou roli. Doufám, že jsem to teď jako řekl nějak jako dobře tu myšlenku srozumitelně.

Já tomu rozumím.

Tak doufám, že je to pochopitelný.

Určitě.

No, takže si myslím, takže vlastně abych to shrnul jakoby, ta přítomnost té policie na stadionech

nehraje velkou roli, protože navíc ... v případě, že se něco takového děje, tak většinou není problém v rádech minut tu policii jakoby na to místo situace dostat... takže jakoby bych to rozhodně nepovažoval za nějakou jako změnu, která by hrála roli. Ať už negativní, nebo pozitivní, že by se to vod tý doby změnilo, ať už ani k větším násilnostem ani k menším násilnostem. Prostě myslím si, že tady nestala velká změna vod tý doby.

Rozumím a domníváš se teda s tím, to už je další otázka, že jestli se domníváš, že na našich stadionech vlastně v profesionálních soutěžích dvou, který u nás jsou, jsou ty bezpečnostní prvky dostatečný, jako myslím konstrukčně teďka.

Jako konstrukčně těch stadionů právě, jo? No, myslím si, že tam to je takový těžký vodpovědět, protože, co se týče bezpečnostních prvků... tak jak mám teďka jakoby chápat, který typy bezpečnostních prvků máš v tomhle ohledu na mysli?

Jestli myslíš třeba, že jsou dobře oddělený sektory, nebo že prostě ta konstrukce těch stadionů odpovídá nějakému základnímu pohodlí lidskému?

No, tak jako jako myslím si, že v podstatě když bych právě vzal v úvahu dvě nejvyšší soutěže profesionální teda v Český republice fotbal, tak si myslím, že asi ne vždycky je to tak. Myslím si, že právě to právě není, určitě to není úplně ideální. Ale umím si představit, že by to bylo i horší jakoby, že je to takový středně dobrý, kdybych to...

Průměrný.

Takový průměrný. Protože to, ať už se to právě týče tý kombinace toho pohodlí nebo toho oddělení těch sektorů a takhle, takže kdybych to shrnul, tak si myslím, že je to takový průměrný. Dalo by se co vylepšovat, ale nevidím to nějak tragicky.

Jo, jo. Tak přejdeme teda k poslední části toho našeho povídání, a to se týká vlastně fotbalu a médií, nebo fotbalu v médiích. Se zeptám, jestli se věnuješ sledování fotbalu nejenom teda na stadionu, ale i v těch sdělovacích prostředcích.

Jo, určitě jo. Jo, ano.

Takže čteš třeba pravidelně noviny, časopisy nebo internet, který se věnujou fotbalu?

Dá se říct, že jo...

A sleduješ v televizi i takhle nebo nějaký rozborů těch fotbalovejch zápasů?

Taky, poslední dobou v trochu omezenější míře, ale i tak jo...

Rozumím a čas od času se taky v těch masovejch médiích objevujou reportáže, který se věnujou tak zvaným fotbalovejm chuligánům a výtržnostem na stadionech. Myslíš si, sleduješ je nějak výraznějc, nebo zajímáš se o ně?

Já si myslím, že mě zaujmou vobčas víc kvůli tomu, že si myslím, že je jich vlastně docela málo, že jako nevidím sice důvod k tomu, abych jich bylo víc, ale myslím si, že jakoby jako to není žádný téma, vo kterým by se nějak hodně mluvilo, abych to řekl jako takhle celkově. Ale když už nějaký takový články nebo reportáže jsou, tak si tak se věnuju i jim. Nebo tak je sleduju taky.

A zkusil bys zhodnotit, jestli když už takový reportáže třeba v tý televizi nebo i na internetu jsou, jestli jsou objektivní a informace jsou vyvážený? Z tvýho pohledu to zkus hodnotit. Z pohledu prostě účastníka na stadionech, kterej do toho trochu možná vidí zase z jinýho hlediska než ten obyčejnej

člověk, kterej se jenom dívá na tu televizi.

Tak je pravda, že jako je to trochu ovlivněný u mě tím..., že z toho, co já vidím, tak já si myslím, že v něčem by to mohlo bejt lepší, ale takhle, co jsem chtěl říct původně, to zase přeskakuju, ale že já nevidám vopravdu takový ty reportáže třeba na některých konkrétních kanálech a můžu říct konkrétně, co si myslím jakoby?

Určitě. Jméno nějakýho periodika nebo média? Jo.

Takže já třeba absolutně za poslední roky nesleduju takový ty typy jakoby třeba televizních stanic, jako je televize Nova. Takže a tam to nemohu teď úplně dobře posoudit, myslím si, že třeba takhle, že u tady těch typů médií, jako je televize Nova nebo tisk třeba Blesk a takovýhle typy, tak tam si myslím, že takhle na jednu stranu to nemůžu posoudit na jednu stranu úplně dobře, protože se jim jako ňák vyhybám a nemám nějak důvod se jim aktivně věnovat, ale tam si umim představit, že i z toho, co jsem tak jako slyšel a občas jakoby viděl, tu tendenci jejich jakoby publikace ať už právě třeba, co se týče Blesku jako písemnou nebo Novy, těch reportáží. Tak tam si myslím, že když už jsem možná viděl nějakou ukázkou nebo něco, tak si myslím, že tam ta objektivita nebo nějaká jakoby vyváženost, co se týče informací ňákých a co největšího důrazu na ňákou pravdivost a právě vyváženost, celkově je asi hodně zoufalá, nebo myslím si, že tam to na vysoký míře moc asi vypadá, že to moc nebude, tam bude větší snaha o to, udělat z takovejchle věcí co největší senzaci. Což je ostatně podle mě jakoby tady u těch typů médií jako snaha celkově, a nejenom co se týče sportu. Takže si myslím, že tam to bude pokračovat v té tendenci. A co se týče takovejch těch jako, dejme tomu, možná tak zvaně seriózních medií nebo nějakých těch, tak tam si myslím, že v podstatě snaha o nějakou vyváženost je a jako troufnu si říct, že to v podstatě je poměrně vyvážený, ale to neznamená, že se nemůžou, že se nestávají ňáký prostě chybný, podle mě chybný, nebo ňáký prostě matoucí jakoby vyznění některých reportáží nebo článků. Ale viděl bych to ... když pominu ty média, který jsem zmínil, tak si myslím, že u těch jakoby serióznějších médií, že pokud je nějaká jakoby nevyváženost, tak si nemyslím, že by to byla nevyváženost účelová, ale prostě nějaká nevyváženost z nedostatku informací nebo nějaký ... nižší erudovanosti těch redaktorů, ale není to nějaká, neviděl bych to jako nějakou systémovou snahu prostě o nevyvážený zpravodajství, když pominu právě ty jakoby média, který jsem zmínil.

Jasně, rozumím, rozumím. A úplně na závěr bych se tě zeptal na tvoje třeba jiný zájmy, než je fotbal. Nějaký volnočasový aktivity, co tě baví, čím žiješ v současnosti třeba, kromě toho fotbalu?

Tak, co bych tak zmínil, tak asi v poslední době, jako buďto ten jako sport, i třeba aktivně teda, když to s tím pořád ještě trošku souvisí, ale jakoby...

Jako můžeš, ale klidně i co s tím vůbec nesouvisí.

Chápu, chápu.

Záleží úplně na tobě.

Ale to říkám, že zmiňuju teda, jakoby když jsi řekl ještě kromě fotbalu, takže jakoby můj zájem není právě jenom fotbal a fandění, ale jakoby jak jsme se vlastně trošku bavili na začátku tak jako i sport celkově. A mimo sport, tak třeba hodně rád mám teď poslední dobou třeba věci, nějaký co souvisej s pivem a různý jakoby ochutnávání piva z různých jakoby míst a z různých pivovarů a pak dál třeba věci, co souvisej s geografii. Tak vlastně tu geografii celkově, ...jakoby nějaký statistiky a třeba i jako poslech hudby, když tak v nějaký menší míře nebo nějaký výlety, a celkově kdybych tak ještě shrnul, tak velkej zájem prostě, když je čas, tak se střetávat jako s přáteli na různých místech a třeba

v hospodě, nebo ale i ... v přírodě, to je jedno. Takže i nějaká forma prostě takovejchle sociálních aktivit. Takže asi tady těch pět věcí, který jsem tady zmínil, tak mi přijdou jako asi největší zájmy mimo ten fotbal, teda respektive ne, tím neříkám, že ten fotbal byl nějaká jasně suverénně nějaká jednička a tady to by byly nějaký doplňkový. Dal bych je tak na podobnou úroveň.

Jo, jo. Tak já bych chtěl moc poděkovat za příjemnej a jistě i přínosnej rozhovor. Tak děkuju mockrát.

Jo, není zač. Rád jsem ti pomoh.

Rozhovor č. 5

Rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 5 pro účel diplomové práce.

Tazatel Ondřej Baran

Takže já vás zdravím nebo tě zdravím.

Tak napřed se zeptám, jestli můžu vykat nebo tykat?

Já bych byl pro to tykání, no.

Dobře. Souhlasím. Tak zeptám se tě, jestli ti teda můžu říkat jménem, Petr, že jo?

Můžeš.

A kolik ti je let a kde žiješ teda?

Je mi 26 a žiju v Benátkách nad Jizerou.

A teď se zeptám případně jako, kde seš zaměstnán anebo jestli ještě studuješ?

Já jsem dokončil studium a teďko si hledám práci.

A jaký je tvoje teda dosažený vzdělání nejvyšší?

Moje dosažený vzdělání je magisterský.

A žiješ v partnerským svazku?

Ano.

Takže když ano, tak co vlastně na ten čas, co věnuješ jako by sledování fotbalu nebo sportu celkově říká ta tvoje partnerka? Jakej na to má názor?

No tak ona v podstatě není určitě do toho tak zapálená jako já. Ale rozhodně to není tak, že bysme se spolu nikdy nedívali na fotbal nebo na nějakej sport. Takže určitě jako i spolu sledujeme sport pasivně.

Takže nemá vyloženě nic proti jako tomu třeba, kdybys navštívil nějakej fotbalovej zápas?

Ne, jako určitě ne.

A zeptám se tě, jestli ses věnoval někdy nějakému sportu aktivně, jako na závodní úrovni, řekněme?

Jo. Věnoval jsem se několik let závodně florbalu u nás vlastně ve městě.

Jo, jo, jo. A teď se zeptám. Ten rozhovor samozřejmě je primárně o fotbale. Ale zajímají tě teda i jiný sporty? Sleduješ i jiný sporty?

Zajímá mě spousta jinejch sportů. Zajímá mě potom hlavně hokej, zajímá mně volejbal, zajímá mě, potom vlastně už sporty, který provozuju aktivně. A to je třeba běh, atletika, plavání.

A pasivně teda spíš ty kolektivní?

Spíš ty kolektivní sporty, no.

A zeptám se teda, v kolika letech jsi poprvé navštívil nějakej ten fotbalovej zápas nebo fotbalovej stadion? A případně kdo tě tam vzal nebo kdo tě k tomu přived?

No já si myslím, že to mohlo bejt tak v roce 98, to znamená, mně mohlo bejt tak jako 9 asi, když jsem poprvé byl na nějakým větším sportovním utkání nebo fotbalovým konkrétně. A byl to můj strejda, kdo mě tam vzal tenkrát.

Jo, jo, jo. Tak se zeptám, jestli fandíš nějakýmu fotbalovému týmu? Nemusíš teda samozřejmě zmiňovat konkrétnímu. Ale jestli se považuješ za fanouška?

Určitě, no.

A když už teda jakoby jdeš na ten fotbalovej zápas, co tě, dalo by se říct, co tě jako k tomu motivuje nějakým způsobem? Jestli třeba vyloženě jenom ten sportovní zážitek, anebo i nějaký to sociální, že seš jako ve společnosti nějakých kamarádů?

No, mě spíš motivuje ten samotnej sportovní zážitek, to znamená samotná ta hra. Ale jako samozřejmě mě motivuje i nějaký to prostředí, čímž myslím zejména nějakou tu jakoby atmosféru na těch stadionech vlastně. Jako když se fandí, že jo. Prostě když se fandí nahlas, prostě včetně nějaký choreografie a tak.

Jo.

Takže jakoby tohleto vlastně, je to jakoby kombinace obojího.

Rozumím, rozumím. A zeptám se teda, jestli kromě tý návštěvy těch zápasů se zapojuješ i do jinejch aktivit, který s tím fotbalem souvisí? Teď mám na mysli třeba nějaký ty pochody fanoušků nebo ty přípravy choreografií.

Přípravy choreografií ne. Ale šel jsem dvakrát pochod fanoušků.

Rozumím. Anebo třeba ty nějaký venkovní zápasy?

Venkovní zápasy navštěvuju občas taky. Ano.

A dalo by se říct nějak třeba poměrně, jak často se na ten fotbalovej zápas dostaneš?

No, to není už teď tak často. Takže já nevím, během tý fotbalový sezóny řeknu třeba dvakrát, třikrát teďkon.

Takže to znamená prostě dva, tři zápasy v sezóně?

Dva, tři zápasy v sezóně. V tý fotbalový sezóně, no.

Jo, jo, jo, jo. Ale teda zmínil si, že jezdíš i, i na zápasy mimo své město.

Taky, no.

Jedeš?

No, taky.

A považuješ teda jako za zajímavější nějaký ty zápasy v tom jiným městě, nebo i případně v cizině nebo jako přímo na tom, tom domácím jakoby svým stadionu?

No, co se týče toho mýho klubu, kterému já fandím, tak pro mě jsou zajímavější ty zápasy na domácím stadionu. Ale potom co se týče jakoby ostatních, teda to znamená týmů, kterým já nefandím, tak určitě jsou pro mě atraktivní i ty venku. V zahraničí například.

Jo, jo, jo, jo. A zeptám se teda, když seš na tom stadionu, chodíš vždycky na stejný místo nebo to střídáš?

Střídám.

Jo, jo. Tak přejdeme teda k dalšímu bloku, jestli můžeme?

Ano.

Když seš teda na tom stadionu, zapojuješ se nějak aktivně do toho fandění, třeba jako pískotem nebo pokřikem?

Jo, to se zapojuju. To se zapojuju. Jestli to mám nějak konkretizovat, tak jako určitě jako tam jenom nesedím, že jo. Ale určitě jako je to nejenom tleskání...

Jo?

samotný, nebo i fandění nějaký aktivní, jako že pokřiky. Je to i pískání. No a občas jako samozřejmě člověk si na toho rozhodčího něco zařve.

Jasně. No, a takže když seš jakoby v tom, v tom fandění, cítíš se jako nějaká součást toho většího celku? Jestli je pro tebe, myslím to tak důležitý, že se fandí společně, anebo...?

No, společně. Tak asi úplně primárně důležitý to není. Ale tak je přece jenom pravda, že kdyby člověk tam fandil sám nebo kdyby tam křičeli dva lidi, tak asi to není takový, jako když nás tam křičí třeba deset tisíc, dvanáct...

Určitě. Jo.

takže spíš po tadytý stránce jako. Ale není, není to zas, že by to bylo to rozhodující pro mě.

Jo, jo, jo.

To bude spíš tak, že člověk se nechá prostě strhnout jakoby tím davem.

Jo. Tys to ted' vlastně docela nakousnul. A zeptám se, jestli někdy fandíš třeba i sám? To znamená, jestli si třeba zařveš?

To určitě. To, to já si zařvu, to já si zařvu zase rád někdy od plic pořádně.

A když teda fandíš jakoby v tom celku, máš pocit, že to těm hráčům toho tvýho týmu pomáhá? Jako myslíš, že jim to třeba může pomoci k lepším výkonům?

Já si myslím, že jo. A soudím podle toho, že často ti hráči prostě sami zmiňují, že prostě v takovýto bouřlivý atmosféře nebo před tím plným stadionem se hraje daleko líp, než prostě když tam křičí pár lidí, že jo, prostě, takže. Myslím si, že jim to pomáhá nebo takhle jako já bych to ještě možná rozlišil

ty, tu jakoby ty výkony jejich na takovýty stránky. Myslím si, že jim to určitě pomáhá v nějaký tý psychice nebo řeknu v tý motivaci jako udělat prostě pro ten tým maximum jako a vlastně odvěčít se i nějakým způsobem těm fanouškům, kteří se na ně vlastně jdou podívat. No, tak v tom myslím si, že to určitě pomáhá a samozřejmě nedokážu úplně posoudit, jak jim to pomáhá v nějakým tom fyzickým výkonu. To si myslím, že...

No.

asi spolu až tak jako nesouvisí.

Rozumím, rozumím.

No.

A seš třeba jakoby na ten svůj klub nějakým způsobem hrdej? Jako máš pocit, že ti hráči tebe nějak reprezentují? Anebo to takhle nebereš?

No, jsem hrdej. Určitě jsem hrdej. A jakoby hlásím se k tomu, k tomu klubu. A netajím se tím nějak. Ale jako nemyslím si přímo, že by to bylo tak, že by ty hráči nebo ten klub byl nějakým způsobem reprezentantem jakoby mě, mojí nějaký osoby, protože zase samozřejmě jako ty, ty hráči jsou jinací osoby a já nemůžu říct, že všechno jakoby jejich nějaký chování nebo vystupování je vždycky v souladu s tím, co bych třeba, jak bych se zachoval já nebo takhle.

Jo, jo, jo, jo, jo. S tím, s tím vlastně i souvisí to, jestli po skončení toho zápasu třeba chodíš na takzvaný ty děkovačky nebo těm hráčům zatleskáš? Anebo ne?

Ne, ne. To já většinou se účastním i tadytěch jakoby pozápasovejch děkovaček. Zatleskám. Tak určitě jako si myslím, že to k tomu patří jako ocenit ten podařenej výkon, výkon těch, těch, těch prostě sportovců, no.

A když třeba ti hráči hrajou špatně, míváš třeba, určitě se někdy stane, pocit, že nehrajou naplno, že ten zápas třeba nějak takzvaně odchodili nebo zabalili? Dáš jako třeba tu nespokojenost nějak najevo přímo na tom stadionu?

No, jako já, já si myslím, že jsem docela takovej, shovívavej fanoušek vůči těm jakoby svejm hráčům. To znamená, já sice, tak samozřejmě člověk to nějak jako za ty, za ty jako léta, co navštěvuje ty fotbal, tak to dokáže nějak odhadnout, když těm hráčům prostě to nejde...

Jasně.

nebo se prostě nesnažej. Tak si myslím, že jako to, to vidím. Ale možná si myslím, že v tomhle jsem trošku ne úplně jako kritickej fanoušek, co se týče nějakých těch vnějších projevů, že spíš se vždycky snažím jako zkrátka tak nějak jako aspoň navenek věřit tomu, že, že pro to dělaj prostě, co, co se dá jako.

Jo. Takže se snažíš je podporovat v podstatě za každou cenu.

No, no vlastně jo.

V každý situaci dalo by se říct?

Vlastně, vlastně jako, vlastně jako jo, no.

To je určitě správný. To je určitě dobrý. No. A zeptám se tě, ty projevy fandění považuješ některý za účinný víc než nějaký jiný? Teď narážím třeba, na, na chorea choreografie.

Je mi to jasný. Je mi to jasný. Tak účinný. No já myslím, že ono je jako každý účinný nějak jako určitým způsobem, ale přeci jenom jako lehce bych dal větší význam nějakým těm hlasovým projevům, ať už to jsou chorály, nebo pokřiky nebo nějaký skandování nebo tleskání, protože kdyby tam přišel fanoušek s obrázkem takhle, tak prostě namalovaným, tak asi to není takový, jako když se tam křičí, že jo.

Na ty hráče to tak nezapůsobí?

No, jako hlavně hráči nemají zkrátka čas sledovat...

No. No.

během hry třeba, co si fanoušek napíše na transparent. Řada z nich si toho třeba ani nevšimne během ty hry, ale prostě ten, ten zvuk, jako nebo ty chorály, fandění, to prostě přeslechnout nejde.

To vnímají, myslíš?

Myslím si, že určitě.

A z těch projevů fandění vadí ti některý třeba?

No, vadí, no. Některý mi vaděj, no.

Můžeš to nějak třeba konkretizovat?

No, vaděj mi rasistický pokřiky a vaděj mi ňáký, ňáký, třeba proti, který se zaměřují třeba proti nějakému vyznání, řekněme...

Jo.

ať náboženskému třeba.

A třeba nějaký urážky soupeře, který s tímhle nesouvisěj?

Některý s tímhle nesouvisěj. No, tak samozřejmě jako to už, to už záleží na míře, protože chápu, že jak už jsme o tom mluvili, tak prostě ta atmosféra dokáže jakoby ta davová atmosféra, dokáže toho jednotlivce strhnout, takže jako chápu, že určitá míra jako nějakých vulgarismů je asi nevyhnutelná. Ale když to je prostě nějaký principiální takový prostě nadávání jenom, sprostý a pokřikování, tak to si myslím, že jako je, že, že je to hlavně k ničemu, že to vlastně je. To je, to je prostě jako bych řek, že to je k ničemu vlastně.

Tak to si vlastně řek, že si myslíš, že to fandění je jako dobrý, že jako může ty...

No. Myslím, že je, no.

že je to motivace k nějakým lepším výkonům?

No. To si myslím, že je.

A teď se zeptám takovou otázkou. Jestli oceníš třeba, i když seš na tom stadionu, pěknou akci soupeřícího týmu nebo nějakýho hráče?

No, jo. Já myslím, že jo. Jako není to tak, že bych prostě začal tam jako nějak fandit na adresu toho soupeřícího týmu, že jo.

Jasně.

Ale prostě dokážu. To přesně souvisí s tím, že člověk nějakou dobu už prostě jako několik těch

zápasů viděl, ať už naživo nebo i v televizi.

Jo.

Prostě a jako tak nevím, tak člověk tohle bere nějak sportovně. Je to prostě furt, furt je to v první řadě jako sport, že jo.

Takže to třeba nějak oceníš?

No. Jasně.

Takže...

Dokážu jako pochválit asi jako akce těch soupeřů taky si myslím teda.

A zeptám se tě, jestli dáváš tu vlastně tu svoji soundéžítost s tím svým klubem nebo týmem nějak konkrétně najevo? Ted' mám na mysli třeba nošení těch klubovejch symbolů ať už teda na stadionu nebo i mimo něj případně.

No, to už, ted' už aktuálně spíš výjimečně si myslím. Dřív že, že jsem jako třeba používal ty dresy různý. A hlavně to bylo zkrátka, to oblečení asi. To se týkalo, ale.

Spiš teda dřív?

Spiš dřív jako. Ted' už to není tak aktuální.

A i, a i jako mimo stadion, anebo pouze na tom stadionu?

No, vlastně i mimo stadion, no. Vlastně jo. Vlastně i mimo.

Jo, jo, jo. Zeptám se tě, ty už jsi to vlastně řekl napůl, na to odpověděl částečně. Ale myslíš si, že je správné, že jsou na těch stadionech vlastně fotbalovejch nebo i například hokejovejch nebo různých jiných ty tak zvaný kotle fanouškovský?

No si myslím, že je to správný, že tam jako ani na tom snad nevidím nic na tom špatnýho. Tam samozřejmě záleží pak jakoby na tom přístupu, že jo, i těch pořadatelů, jak to pak tam jako mají vyřešený. Ale jako samotná existence toho kotle sama o sobě? Nepovažuju to za nic špatnýho.

To už si vlastně taky zmínil, že jako nejpřínosnější věci teda považuješ z těch aktivit toho kotle ty pokřiky?

Ty chorály prostě.

A ty bubny třeba nebo?

Jo, ty bubny taky. Ty bubny taky, no.

A co si myslíš třeba, teda hlavně v souvislosti s fotbalem je to hodně diskutovaný téma. To je ta pyrotechnika. Myslíš, že je její zákaz je jako správněj nebo špatnej?

No to je přesně jako složitá otázka, že jo.

No?

Protože, protože já to znám jakoby, jakoby, když to řeknu, z toho vnitřního prostředí těch fanoušků, tak na to samozřejmě nahlížím i jako, jakoby zvnějšku, že jo. Dokážu do toho tak nějak vhlídnout. Takže jako tady se přiznám, že asi nemám úplně jako jednoznačnej názor, ale.

Ona je pyrotechnika a pyrotechnika. Jako já ted' narážím třeba na to, že rozdíl mezi užitím nějakých

jako dělobuchů přímo při hře, anebo prostě jenom v použití nějaký menší třeba pyrotechniky, která má nějak dokreslit a ovlivnit tu choreografii.

No tohle je jako přesně složitý téma, že jo. Jako samozřejmě jakmile to začne narušovat průběh hry, je to špatně podle mě. Je to špatně v jakýkoli míře jako jo. To znamená, jakmile se ocitne prostě něco na hřišti nebo, já nevím, začne to tam trefovat hráče, vybuchovat jim to u hlav, tak to je podle mě jako špatně, jo.

Jasně.

A tady je pak prostě velkej problém jako nastavit tu míru. Jako myslím si, že jakmile se povolí být jen sebemenší míra tolerance tý pyrotechniky, tak bohužel není jako, není tady jako možnost, aby se zabránilo těmhle těm situacím. To znamená prostě, kdo bude chtít něco propašovat, ten to stejně propašuje, jo. Takže myslím si, že jako spíš jsem takovej hodně zdrženlivej vůči tomu, jo.

Takže spíš jako by jsi byl pro ten..., že souhlasíš s tím zákazem?

No jako není to úplně takovej stoprocentní souhlas, ale spíš asi jako jo, než, než to nějak ve velkým povolit.

Jo.

Rozhodně, jo.

Jo, jo, jo. Rozumím, rozumím. A teď se zeptám takovou docela důležitou otázkou tedy, jestli vidíš nějaký rozdíl mezi skupinami ultras a hooligans? A v čem případně konkrétně to vidíš?

No, já se teda přiznám, že já až do těchle skupin jsem nikdy moc nepronik, takže to znám jenom tak nějak prostě z doslechu hlavně. A jako představuju si to tak, že prostě ty ultras to jsou takový, řekněme jako v porovnání s těma hooligans ještě takový ty umírněnější, zatímco ty, ty hooligans jsou takový ty, ty radikálnější.

Jo, jo, jo, jo. A v těch jejich aktivitách by jsi viděl nějaký rozdíl třeba v tom jakoby?

No, jako v tom co se týče, v aktivitách na stadionu, tak tam snad ani tak ne. Ale možná, možná v nějakých těch aktivitách mimo stadion. Jako říkám. Tohle já znám spíš jako. S tímhle já nemám osobní zkušenost žádnou.

Rozumím, rozumím, no. Takže a myslíš si, že ty jakoby si to můžeš srovnat za delší dobu. Zase, na druhou stranu nejseš tak pravidelně na tom stadionu. Ale přesto se zeptám, myslíš si, že ty aktivity jako těch fanouškovských kotlů v tý České republice jsou výraznější než dřív, anebo naopak?

No.

Vlastně chodíš na ten stadion od toho devadesátéhoosmého roku nebo?

No, výraznější, no výraznější jako. Je to, teda se přiznám, že asi to nějak ani nedokážu odpovědět. No, já si myslím, všechno má jako svůj vývoj. Ale tam by se, tam by záleželo, co se tím jako myslí.

No?

Jestli se jako víc fandí? To si zase nemyslím, že se jako fandí víc, jo. Ono se fandilo vždycky. Já bych řekl, že se možná dokonce postupem času možná fandí míň jako jo, protože vlastně jako když si srovnám nějaký třeba historický zápasy, jo, který jsem viděl třeba v záznamu nějakým nebo to.

Jasně.

Tak tam, tam jsem měl dojem, že stadiony byly plný, jo. Říkám, nemám přímou zkušenost. Je to nějaký dojem, ale že stadiony byly plný. A fandilo se a fandili všichni. A fandili tak nějak aspoň, co jsem měl možnost posoudit tak nějak, že plus mínus jako že slušně, i když jako samozřejmě nadávky byly, jsou a budou, že jo. Ale jako mě to teďko spíš přijde, že se to jako změnilo, ten charakter toho fandění.

Jo?

Přesně s tady, tady těmahlenctěma skupinama, o kterých jsme my teďkon mluvili,

Jo?

Že se jakoby uzavíraj do sebe, jo. A že jsou to vlastně takový jakoby vlastní světy, který prostě už, už jako s takovým tím fanděním běžného jakoby návštěvníka fotbalu, za kterého já se teda považuju...

Jo.

tak už jakoby s tím nemají až tolik společného zase.

Jo.

Takže spíš jako jestli víc nebo míň, to, to, to, jako když bych měl volit, tak bych řek, že spíš asi míň, jo co se týče nějaký kvantity. A, ale jako spíš zastávám názor, že se to hlavně jako změnilo, že tam prostě nastala nějaká změna taková.

Jo, jo. Že se to víc uzavřelo do sebe?

Že, se, že se, to víc jakoby oddělilo určitý ty skupiny, že se oddělily a tak nějak jako se uzavřely vlastně, jo.

Rozumím. Jasně. Tak můžeme pokročit k další otázce. Ta s tím asi částečně souvisí. A tak jsi teda, jsi zmiňoval účastníkem dění v kotli přímo?

No, to teda velice výjimečně. Jako, jako určitě ne pravidelně nijak.

A neřadíš se ani k ultras?

Ne, ne, to rozhodně ne. To rozhodně ne.

A tak se zeptám. Přejdeme teda zase k dalšímu, další části rozhovoru, dalšímu tématu. To se bude týkat teďka vlastně násilí kolem fotbalu a na fotbalovejch stadionech. Ocitl ses někdy v situaci, která ti jako zpětně byla nepříjemná? Myslím na stadionu samozřejmě.

No, jako řek bych ve fotbalovém prostředí asi ne úplně jako že nepříjemná, to ne. To, to, to vždycky bylo tak nějak v rámci nějakýho běžného hecování.

Jo.

Prostě to k tomu patří. Takže takhle ne, že bych se cejtil nějak ohrožen nebo v nebezpečí, to ne.

To ne?

To ne.

A jednal jsi někdy i tak jak by si jako běžně mimo stadion nejednal třeba v souvislosti tady s tím?

No, jako zase, jako co se týče toho fotbalu, tak to ne. Ale co se týče jako jinýho sportu, tak to bych asi řek, že jo.

Tak to klidně můžeš zmínit konkrétně.

No, já si myslím, že třeba jsem byl, jako, jako navštěvuju poměrně ten hokej a tam myslím, si, že jsem se i zachoval tak, jak bych se třeba normálně nezachoval. Myslím si, že to přesně souvisí s nějakým tím, jak už jsme to tady zmínili, s nějakým tím působením toho davu, jo...

Jo.

že prostě člověk se cejtí tak nějak bejt spjatej s tím klubem, že jo, jo. Je tam určitá prostě dávka nějakýho patriotismu a hrdosti, že jo, a jako to potom, si myslím, že vede, vede k takovejmu jako, jako nepředvídatelnejmu nebo nějakejmu, neočekávanejmu jako jednáním, který třeba člověk jinak by vůbec jako neprováděl.

Jasně, no. A zažil jsi třeba nebo byl jsi svědkem, nějakejch výtržností nebo ničení majetku?

Jo, to určitě. To jsem byl. To jsem byl, no. To jsem byl.

A o co šlo třeba?

No, tak šlo třeba o vytrhávání sedaček na stadionech nebo spalování tam sedaček vlastně. Jako zakládali tam ohně. Vlastně to bylo konkrétně právě v jednom z těch kotlů právě, no.

A viděl jsi třeba nebo byl jsi i u nějakýho násilí přímo na tom stadionu, myslím?

Tak to jsem asi přímo nebyl jako že na stadionu, no. Ale byl jsem, byl jsem svědkem takovýho jako od určitýho stupně násilí právě během jednoho z těch pochodů, kterejch jsem se účastnil. Ale tam zase jako nešlo, ani tam nešlo vlastně o střet dvou jakoby fanouškovskejch skupin, tam to byly takový nějaký místní jako takový pŕtky nějaký prostě, jo.

Rozumím, rozumím. No. A teď se zeptám, jestli si myslíš, že projevem násilí, je třeba, jsou třeba i nadávky na hráče, který je mají nějakým způsobem zastrašit? Například nějak fanoušky soupeře. Anebo jestli bys to osobně za násilí nepovažoval?

No jako násilí. Já prostě za projev násilí považuju, něco co nějakým způsobem spíš působí jako na, na, na tělo fyzicky, jo. Takže nadávky to, to spíš má tak nějak působit jako na, na psychiku. A jako je to, je to, je to těžký jako možná to říct, ale jako nepovažuju to vlastně jakoby za násilnej projev. Je to, je to projev jako určitý agrese, jo, to jo. Ale prostě jako nepovažuju to za nějaký takový přímý násilí. To zas jako, to jako bych rozlišil zase.

Jo.

Přece jenom je to něco jinýho než, že jo, když ti dá jako někdo ránu nebo když prostě, jako na tebe někdo křičí, že.

Určitě je to rozdíl, no.

Jako.

A co takhle vyhazování nějakejch předmětů na hřiště? To by jsi pod to násilí zařadil, anebo?

No, tak to samozřejmě jako když už to ohrožuje jako jakýkoli bezpečí toho člověka, že jo. A to se nemusí jednat ani o tu pyrotechniku a můžou to být jakýkoli, že jo, mince.

No, jasně.

Cokoli, zapalovače, takže to, to už jako, to už myslím si, že za násilí se považovat dá, no. Tam může

dojít ke zranění.

K nějakému tomu fyzickému ohrožení?

No tak asi, no.

Ted' se zeptám jako vyloženě na tvůj názor z tvého pohledu. Myslíš si, že když teda na stadionech dojde k nějakým násilným akcím teda nějakému násilí. Myslíš si, jak to ty vidíš, že jsou dopředu připravený, anebo že jsou teda spíš spontánní a náhodný a souvisejí s tou davovou psychózou?

Já si myslím, že, myslím si, že ve většině případů jsou spontánní, protože, jako myslím si, jako připravit, připravit se to v nějaký velký míře nedá, jo. Jako když se strhne násilí, tak se toho účastní většinou jako větší už skupiny těch fanoušků, jo, protože jako, já nevím, dva, tři fanoušci to, to většinou jako to. A pak, pak se to přesně strhne s tou davovou psychózou, že jo. A je to, jako zvrhne se to v něco, co nikdo nečeká, že jo, jo, protože kdyby to jako, nevím, kdyby to bylo nějaký plánovaný, myslím si, že to prostě naplánovat jako ani jako nejde pořádně.

Takže myslíš, že to, je spíš způsobený jako, věc spontánní?

No myslím si.

Nebo davový jakoby?

Jo, myslím si, že to může souviset i prostě taky s hrou, s hrou obou těch týmů, jo. To často jako vyvolá různý, různý jakoby nevoli u těch fanoušků, jo. Ať už prostě jde o to, o ten tým, kterému fanděj nebo toho soupeře, že jo, jo.

Jo, ještě taková podotázka tady k tomu. Myslíš si teda, že se k tomu pak nechají strhnout třeba i ti diváci, kteří za tím účelem vůbec nepřišli, taková ti normální fanoušci na tribunách?

No, na tribunách já myslím, že mimo kotel, moc ne. Já bych to spíš konkretizoval vyloženě na ty kotle.

Na ty kotle. No. Takže myslíš, na tribunách jako to asi ty lidi nestrhne spíš?

No, tam si myslím, že ne právě.

A ty jsi vlastně tohle už trochu nakousnul. Ted'ka co si myslíš, že je hlavním spouštěcím motivem těch násilnejch akcí nepřipravenejch na tom stadionu?

Můžou to bejt podle mě buď provokace ze strany soupeře, nebo to může bejt, jak už sme říkali, třeba ta předváděná hra. A jako ted' mi nic asi jinýho nenapadá. Myslím, že tohleto jsou dva ty, dva ty hlavní faktory.

Zeptám se, jestli myslíš, že v tom může hrát třeba nějakou hru i, nějakou roli i třeba ta pořadatelská služba na těch stadionech? Určitě víš, že tam funguje, že jo nějaká.

Vím, že, vím, že jako prostě tady ti lidi z prostředí třeba ultras nebo hooligans jsou na to prostě taková náchylní, jako když je tam ty pořadatelský služby jako relativně hodně, jo. To nejde přesně říci, že jo, co je hodně, jo. Ale když je tam relativně hodně, tak oni prostě jako jsou na to taková náchylní, mají tendenci podle mě na to reagovat trochu podrážděně a vlastně taky to může vyvolat nějakou tu, nějakou tu, jakoby nějaký to násilí, řekněme teda.

A co myslíš, že může bejt třeba i jedním z těch spouštěcích motivů třeba jako konzumace alkoholu, anebo i těch návykových látek?

No, tak myslím, že může samozřejmě bejt.

A myslíš si, že to jako se stává, že se to jako v našem prostředí děje?

Nedokážu, nedokážu posoudit, protože zase neznám tolik lidí jako přímo, ale myslím si, že i to se děje.

Že to může mít na to násilí vliv jako?

Myslím si, že jo.

A, a o tom, to jsi vlastně mluvil. Ale zeptám se teda ještě, jestli ti teda vadí ty projevy toho rasismu anebo nějaký politický symboly na našich českých stadionech? A jestli se s tím třeba setkáváš?

Jo, projevy rasismu mi určitě vaděj. Setkávám se s tím. Jako to prostě zatím pořád jako si myslím, že zvlášť v tom našem prostředí jako se s tím setkat dá. A ta druhá otázka byla na politický ty projevy. Jenom tam jako záleží, jakýho charakteru jsou, že jo. Ale hlavně já si primárně myslím, že jako, že jako politický jako takový názory že by se vůbec neměly směřovat s něčím, jako je sport, jo. Tam prostě jako, tam prostě pak jakoby prostě samozřejmě v tom sportu vznikají zájmový vlivy, jo. Ale jako vyloženě, vyloženě politický, si myslím, že by tam ani jako neměly, neměly jako bejt, že to je prostě něco, co jde jako mimo, v jinejch rovinách, jako. Já to jako, jako, jako...

Že by se to nemělo směšovat?

no jako nevnímám tak jako, že by se měla nějak politika vyloženě jako taková zatahovat do, do, do...

Sportu?

toho sportu, nebo do fotbalu jako, no.

Jo, jo, jo. Rozumím. Rozumím.

No.

A třeba ten rasismus se asi tam někdy objevuje, že jo? A, a byl jsi toho svědkem teda, když jsi tam byl, ten rasismus?

Byl, no. Byl, no. Byl, byl, no.

A jako vícekrát nebo?

Vícekrát. Vícekrát.

A myslíš si, že třeba ten trend tady u toho je takovej, že to jako postupem času narůstá nebo se to naopak snižuje?

No, tak tady jako musím říct, že asi jako jsem trochu optimistickejš, protože přeci jenom nějaký jsou tady nějaký snahy, ať už třeba nějakých těch fotbalových asociací, že jo, nebo tak, prostě jako nebo nějakých těch jinejch kampaní ostatních třeba mediálních nebo to jako. Snažej se ten rasismus trochu jako vymýt nebo úplně vymýt ideálně. A jako myslím si, že do určité míry se to přeci jenom daří. No, já si taky myslím, že to, že to přeci jenom taky souvisí i jakoby s tím, že prostě třeba konkrétně hráčů té tmavé pleti jako tady u nás přibývá a i, i v důsledku toho si myslím, že jako to prostředí se stává trochu míň xenofobní, když to řeknu, protože přeci jenom, tak jako tihletí hráči jako jsou i pro ten fotbal jsou jako velkým oživením, že jo. To samozřejmě fanoušek to, to vnímá, že jo. Jako, a prostě jako absolutně není důvod jakýmkoli způsobem jako na ně pokřikovat, že jo, v tomhleto směru jako prostě.

Jo, jo, jo. Rozumím. No. A vidíš teda, že nebo máš názor, že se tady ta situace trochu zlepšila?

Já myslím, že jo, že se teda trochu zlepšila.

A teď se tě zeptám ještě na jinou otázku. Souvisí to vlastně s násilím ještě na stadionech. V roce 2006 vlastně byla policie takzvaně odvolána ze stadionu a byla nahrazena pouze tou pořadatelskou službou. Na její zodpovědnost tedy ten, ty fotbalový zápasy probíhají a policie teda už není fyzicky na těch stadionech přítomná. Myslíš si ze svého pohledu, že to tomu dění prospělo, co se týče násilností, nebo neprospělo, anebo, že to vůbec na to nemělo vliv?

No, jako já si myslím, no, já si myslím právě, že to, že to jako nějaký zásadní vliv nemělo, osobně, jo. Možná jako v nějakém jako subjektivním vnímání těch fanoušků z kotle prostě jako je možný považovat prostě tydlety pořadatele za nějakou menší míru represe. Jenomže zase na druhou stranu, jako mluvili jsme už i o tom, zas i jakoby nějaká ta i přítomnost vlastně tehle těch, prostě security a pořadatelů může být taky spouštěčem agrese. To znamená jako ono je to podle mě v očích těch lidí je to jako jedno kdo tam stojí, jo.

Takže myslíš si, že z tvého pohledu to zásadní vliv teda nemá?

Myslím si, že zásadní jako nějaký zásadní vliv to jako nemělo. Jako nějaký reálný, kterej by se tam pozoroval, jo. To spíš takovej subjektivní k nějakému pocitu.

Jo. A co ty si o tom myslíš? Myslíš si, že jako, že jakoby to zajišťuje to, ten pořádek pořadatel, anebo si myslíš z tvého pohledu, že by to mělo být pořád na tý policii?

No tak tam samozřejmě záleží jako na tom, jakým způsobem se to, nebo jakým směrem se to fandění pak vyvíjí, že ubírá. Jako myslím si, že tak ta pořadatelská služba zatím je jako dostačující, jo, jo, že, kdyby tam, kdyby měly se někoho, ty násilnosti zase přeci jenom, jako není to aspoň v našich poměrech, není to nějakým pravidlem, jo. Není to jako že by se to dělo já nevím třeba prostě v 70% zápasů jako, to vůbec není, že jo, jako v nějaký velký neudržitelný míře, takže tam, takže jako nevnímám to jako problém, že tam jsou jen tyhle security.

Jo. Rozumím. Rozumím. A myslíš si teda, že na stadionech jsou v pořádku, na našich českých ty bezpečnostní prvky že jsou dostatečný?

Tak určitě ne na všech, že jo.

To co jsi třeba navštívil, tak měl bys k tomu nějaký konkrétní výtky?

No, konkrétní ani ne. Ale to zase souvisí s tím, že, že jako...

A ptám se, promiň, že tě přerušuju, i třeba na to zázemí těch stadionů jako celek.

Zázemí celkově. No tak to je, co zlepšovat ještě, to si myslím, že je hodně toho co zlepšovat jako u nás.

To vlastně souvisí s tou bezpečností, že jo?

No ale tak, tak jako tady už se třeba nemusíme bavit jenom konkrétně o prvoligových třeba jako stadionech jako na vyšší úrovni, ale i třeba druholigových, že jo, které jsou jako taky profesionální soutěž, že jo.

Určitě.

No a tam jako spousta prostě si myslím těch stadionů, jako ačkoliv nemám jako s tím přímou

zkušenost jako naživo, ale myslím si, že tam jako je ještě furt jako co zlepšovat, hodně.

Rozumím. A na těch prvoligovejch ty bezpečnostní prvky myslím teď třeba to oddělení těch sektorů, ploty a další věci?

No, tak jako prostě jsme často svědky, že jo že prostě ať tam nějaký ty bariéry jsou, nějaký plot nebo prostě nějaká zábrana, tak nevím, když těch fanoušků prostě jsou tam stovky, že jo na to, tak si myslím, že to teda není dostatečný, jo.

Takže myslíš, že je co zlepšovat v tomhle směru?

Určitě jako je a prostě jsme jako svědkama toho, že to prostě jako kolikrát nestačí, no.

Takže?

Myslím, že je co zlepšovat, záleží zase jak kterej stadion, že jo.

Jasně, jasně. Tak já bych teda s dovolením přešel k poslední části. Ta se týká vlastně sportu nebo spíš teda fotbalu samozřejmě a médií. Je to teda takhle. Věnuješ se teda sledování fotbalu víc na těch stadionech anebo v těch sdělovacích prostředcích ve větší míře?

V poslední době jednoznačně už prostřednictvím těch médií, jako hlavně.

A z těch médií vypíchnul bys nějaký konkrétní, myslím noviny, časopisy, anebo spíš televize?

Spíš televize a internet, no. Noviny to bylo taky hodně dřív, když jsem vlastně jako pravidelně si čet jako tištěnej tisk, nebo tištěný noviny, že jo. Ale teď už je to právě hlavně skrze tu televizi a internet.

A sleduješ tam třeba i nějaký rozборы těch zápasů na tom internetu, od těch sportovních redaktorů, anebo vyloženě jenom ty výsledky?

No, teď už moc ne, teď už zpravidla jenom ty výsledky zkontroluju tak náh a tak anebo prostě přímo se podívám v televizi na ten zápas nejradši, ale to souvisí právě s tím, že já jsem to, já jsem ty komentáře čet dřív a tak náh jsem už postupem času zjistil, že jako oni mi nedávají moc žádnou přidanou hodnotu, no. Jako...

Že už si čet ten komentář vlastně...

No jako vlastně, když čte člověk ten komentář k zápasu, kterej viděl, tak vlastně si jenom vlastně jako čte znovu, co tam viděl, no. Takže jako jako vyloženě rozборы pro mě trochu jako maličko už ztratily význam.

A v televizi ty fotbalové zápasy teda sleduješ?

Jo, to sleduju, no.

A často nebo pravidelně?

Já bych řek, že docela často, no. Pravidelně.

A dalo by se to náh jako, jak často třeba říct?

No, dvakrát nebo třikrát týdně třeba.

Tak to je docela často.

Během sezony samozřejmě.

Tak to už je docela často, no. A sleduješ třeba v těch masmédiích reportáže, který jsou věnovány těm

fotbalovejch chuligánům a výtržnostem na stadionech?

No, občas, občas.

Takže když to třeba běží, nezaměřuješ se na to jako primárně?

Ne, nevyhledávám to ňák, nevyhledávám. Ne že bych si to aktivně vyhledával jako. Nebo takhle jako, když se jako semele ňáká větší kauza, nějaká aféra, tak to si i vyhledávám, ale že bych potom jako kontinuálně se ňák pídil, to ne.

No a zeptám se tě, z tvýho pohledu, myslíš si, že na tohle téma ty média, když už to sleduješ někdy, podávají objektivní informace, nebo nějak vyvážený?

No, tak jako věřím tomu, že informují objektivně a vyváženě pořád ještě přece jenom, jako nějakou tu důvěru v ty média mám, takže jako, jako je to založený čistě vyloženě jako na tom, že tomu věřím, že to tak je prostě.

Rozumím, dobře. Tak ještě úplně na závěr bych se zeptal na tvoje jiný zájmy třeba, třeba nesouvisěj se sportem, nějaký volnočasový aktivity, který považuješ za podstatný ve svym životě?

Tak ještě, ještě četbu považuju za svoji aktivitu.

Jako zájmovou?

Jako zájmovou aktivitu a určitě třeba nějaký to cestování, že jo. Rád cestuju různě. Anebo i nějaký to, jak bych to nazval, nějaký sebevzdělávání, což teda může souviset s tou četbou, ale je to i například já nevím, třeba jazykový kurzy nějaký jsem navštěvoval, nebo prostě různý semináře. A tak.

Ale určitě i ten sport hraje...

Sport aktivní, sport aktivní, no, tak o tom jsme se bavili, tak jako ten sport aktivní, to já provozuju docela často si myslím.

A z těch aktivních sportů? Z těch aktivních sportů tak je to, to inline bruslení, nějaký to plavání, občas, běhání. No teďko jsme vlastně začali pravidelně hrát fotbal s klukama zase u nás tam v sokolovně, takže jako myslím si, že toho sportu mám teďko dost.

Tak já bych chtěl moc poděkovat za rozhovor. Myslím si, že bude určitě přínosem pro moji práci.

Jo, já taky děkuju.

Rozhovor č. 6

Rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 6 pro účel diplomové práce.

Tazatel Ondřej Baran

Takže napřed bych chtěl poděkovat, že se účastníš na tom projektu. Zeptám se, můžu tykat, že jo?

No, určitě, není problém.

Tak jo, takže kolik ti je, se zeptám.

Je mi 23.

A v jakým městě bydlíš?

V Praze.

Tak jakou máš práci, nebo jestli ještě studuješ, jaký máš nejvyšší dosažený vzdělání?

Tak jsem stále ještě student a moje nejvyšší dosažený vzdělání je střední škola s maturitou a co se práce týče, tak občasný brigády.

A ještě studuješ?

A ještě pořád studuju vysokou školu, takže...

A žiješ jako s nějakou stálou partnerkou?

Žiju se stálou partnerkou již dlouhou dobu.

Tak to by mě zajímalo, co říkáš na čas, který vlastně věnuješ tomu fotbalu a dění v okolí toho fotbalu, jaký na to máš názor třeba?

Tak fotbal jí zrovna moc nezajímá, ale sport jí celkově zajímá. Ale tím, že má hodně svých sportovních aktivit, tak se to vyrovná a myslím, že to je v pohodě.

A nemá nějaký výhrady?

Nemá k tomu výhrady, no. Myslím, že je to v pořádku.

A takže ty se věnuješ nějakému sportu aktivně, nebo ses v minulosti věnoval?

Tak věnuji se a ještě věnoval jsem se hodně hlavně vodáctví, lakrosu, horolezectví. No a občas vobčas nějakým zimním sportům a tak.

No tak to je spousta sportovních aktivit, a co se týče toho pasivního sledování, tak jenom fotbal anebo i nějaký sporty kolektivní nebo i třeba jako individuální?

Tak určitě fotbal, to je číslo jedna, ale pak občas zajdu na hokej, i když velmi málo, to je pouze několik málo utkání do roka a pak kolektivní. Tak třeba teďka populární biatlon, to jo. A podle toho, co dávají zrovna, co letí teďka, se budu dívat pochopitelně na hokej, ale jinak hlavně fotbal.

Rozumím. Teď už teda přejdem k tomu fotbalu přímo. V kolika letech jsi se na ty stadiony dostal poprvé a případně, jestli bys mohl říct, kdo tě k tomu přivedl, většinou teda nějaká parta nebo rodiče...?

Tak poprvé jsem se na stadion dostal, když mi byly dva roky a bylo to s rodičema, protože táta je velkej patriot, chodí na fotbal, takže jsem v blízkosti stadionu, tak jsem tam byl odmala, takže poprvé na stadionu asi ve dvou letech.

A pak už tě to chytlo od té doby a chodil si už pravidelně, už třeba tak od té základní školy, nebo?

Vod té základní školy. Tak zhruba první druhá třída, to jsem začal chodit pravidelně na skoro všechny domácí utkání.

A zeptám se tě, jakou máš motivaci k tomu, že chodíš na ty fotbalové utkání, jestli to je vyloženě jenom ten sportovní zážitek, anebo třeba i nějaký to setkávání s kamarádama, nebo něco ještě dalšího?

Tak určitě je to ten sportovní zážitek, ale taky setkání s kamarády nebo taková spíš společenská událost. Ten sport je sice na prvním místě, ale dost často to bejvá něco jako jít s kamarádama

na koncert anebo do divadla.

Takže takový vytržení z toho normálu?

Vytržení jako je to odpočinek, relax, pokec u piva a klobásy.

Jasně, rozumím.

Pohodička.

A zeptám se, jestli kromě toho, že na ten fotbal chodíš, se zapojuješ i do jinejch aktivit, který s tím souvisej, teď mám na mysli třeba nějaký setkání fanoušků nebo nějaký ty přípravy těch různějch choreografií nebo účast na těch venkovních zápasech třeba?

Tak venkovní zápasy jsou mnohdy ty lepší než domácí, ta cesta je zajímavá, člověk se podívá na spoustu novejch míst, takže to určitě navštěvuju. A co se týče přípravy, tak když se něco vyskytne jednou za několik zápasů, tak se snažim něco s něčim pomoci, nachystat něco, případně výroba nějakějch transparentů, vlajek, samolepek, oblečení nebo tak, tak když jsou na to prostředky, čas a lidi, tak určitě se rád zapojim a zapojuju.

A jak často teda do měsíce se zhruba na ten fotbal dostaneš?

Tak snažim se co nejčastěj, takže ty čtyři, většinou jsou to tři čtyři utkání do měsíce.

To znamená jednou za týden?

Jednou za týden, to je tak když se, když do toho zrovna nic nevrže, tak určitě jednou týdně.

Ty už jsi to trochu natuknul, že navštěvuješ i ty zápasy mimo město vlastně svoje, mimo Prahu a už jsi mluvil i o tom, že jsou zajímavý nějakym způsobem, a bavěj tě teda víc než ty domácí zápasy, případně proč?

Tak ty venkovní zápasy maj vždycky zvláštní takovej nádech, člověk jede do něčeho neznámýho, i když už tam byl. Pokaždý jsou tam jiný stadiony, člověk potká nový lidi, ta cesta může bejt něčim zajímavá, můžem se tam podívat po městě, po památkách, může tam bejt dobrá atmosféra na stadionu, prostě zajímavý a asi určitě zajímavější než domácí.

A když seš teda na tom domácím, chodíš vždycky na stejný místo anebo to střídáš?

Chodím, když není nějaká náhlá situace, jako uzavřená tribuna, tak mám více méně svojí sedačku, kde se všichni kamarádi sejdeme na jednom místě.

A fandíš teda na stadionu aktivně?

Tak fandim aktivně. Chápu, že spousta lidí se přijde jenom podívat na fotbal, ale je důležitý se aktivně zapojit a podpořit svůj klub.

Rozumim a cejtíš se jako taková součást většihó celku, nebo jestli pro tebe je prostě důležitý, že seš tam společně s ostatníma, anebo to už až tak podstatný není?

Tak určitě je to důležitý, kdyby tam nebyli ty ostatní, tak by to bylo takový postrádající smysl, ty lidi jsou tam určitě důležitý a myslim, že jsem součást takovýho většihó celku, co se týče těch lidí na stadionu.

A co se týče toho fandění, tak fandíš vždycky jenom s ostatníma nebo někdy i sám? To znamená, že třeba začínáš nějaký pokřiky anebo prostě si sám třeba něco zařveš na tom stadionu.

Tak převážně s ostatními, ale nedělá mi problém něco rozjet, nákej chorál, nebo začít něco skandovat i sám, když se ostatní nechytí. To nemám ostych.

Jasně, rozumím a při tom fandění myslíš si, že to těm hráčům pomáhá?

Určitě, tak ty hráči to vnímají a ta atmosféra jim prospívá, pokud' pokud' se jim asi by se jim hůř hrálo s tichejma tribunama. A tohle jim prostě pomůže.

Myslíš teda, že je to pro ně nějakým způsobem důležitý?

Určitě, je to pro ně motivující.

A máš někdy pocit, že jakoby tě ty hráči nějakým způsobem reprezentují, třeba jako že seš hrdej na ně, na ten klub a tak?

Tak záleží na hráčích. Asi z velké části jo, ale vobčas se najde někdo, kdo v klubu je pouze kvůli penězům nebo jenom aby někde hrál, a takový lidi by v tom týmu neměli co dělat. To by měli odejít.

Rozumím. A s tím souvisí i taková podotázka, jestli po tom zápasu odehraným chodíš na ty tzv. děkovačky, nebo zatleskáš těm hráčům po zápase, nebo jestli hned odejdeš prostě?

Tak určitě na ty děkovačky chodím. Je to slušnost jako těm hráčům poděkovat za jejich dobrou výkonnost, nebo i výkonnost když se snažili a i když prohráli, tak bych jim šel poděkovat.

A máš třeba problém nebo vadí ti, když máš takovej ten pocit, že třeba ty hráči nehrajou naplno, nebo že ten zápas zabalili?

Jo, tak to určitě by se jim mělo vynadat a dát jim to dost hlasitě najevo, že by se tohle...

A dáváš jim to nějak, nějakým třeba pokřikem?

Dávám jim to najevo konkrétně.

Jasně, nějakým třeba?

Pokřikem, ale určitě ne na ně házet kamení nebo tyče, ale dát jim to dost najevo, že jsou tady kvůli klubu a kvůli lidem, a ne kvůli tomu, aby si tady 90 minut hráli divadýlko na hřišti.

Rozumím, no a z toho fandění nebo z toho vytváření té atmosféry aktivní, co považuješ vlastně za nejučinnější? Jakoby myslím teď třeba to skandování, nebo případně nějaký ty transparenty, ty choreografie, nebo nějaký zvukovej doprovod, jako bubny a tak?

Tak určitě nejdůležitější je skandování jako takový, ale všechno souvisí se vším, takže věci, jako je buben nebo nějaký vlajky, transparenty, něco opticky vypadajícího, taky to pak utváří takovej ucelenej obrázek o těch fanoušcích a je to důležitý. Ale nejdůležitější jsou chorály, hlasitý fandění.

No tak to asi ty hráči nejméně vnímají, při té hře?

To asi určitě vnímají, nemají čas se koukat a číst.

Jasně a vadí ti některý ty projevy toho fandění třeba, nebo s tím problém nějaký nemáš?

Tak některý projevy asi nejsou úplně korektní, ale zase je to fotbal, člověk by si tam měl vodpočinout, a co si budem povídat, všichni jsme jenom lidi a někdy se vyřvat někde na fotbale to podle mě k tomu patří a žádný nějaký vomezování projevu na fotbale to, to je zbytečná cenzura a jenom to kazí lidem zážitek z toho fotbalu, takže určitě neomezovat a člověk by si to měl užít.

Takže myslíš si, že není nic špatného ani na fandění, který má svým způsobem třeba zastrašit ty hráče soupeře nebo je vyprovokovat?

Ne, určitě, to je zdravá rivalita, to k tomu patří.

A zeptám se teda, oceňuješ třeba, i když ten tým toho soupeře zahraje nějakou pěknou akci anebo se jim něco povede anebo prostě na to nereaguješ?

Na to málokdy reaguju, to by muselo bejt něco pravda hezkýho, ale málokdy. Přece jenom je to soupeř. Musí tam bejt nenávisť během zápasu.

A zeptám se tě, na tu soundéžnost s tím klubem, jestli to na stadionu nebo třeba i mimo něj nějak projevuješ, teď myslím, jestli nosíš třeba nějaký klubový symboly?

Tak určitě to projevuju, nestydím se za svoje symboly a nosím je i mimo stadion.

I mimo stadion teda. A to je většinou asi šála?

Většinou šála, tričko, čepice, tak různý věci. Samolepky na věcech, jako je notebook, na autě. Tak určitě se za to člověk nemá stydět.

Ty už jsi vlastně říkal, že seš členem kotle, že jo. Takže co si myslíš třeba o aktivitách těch kotlů na fotbale? Sleduješ to třeba ty aktivity toho vlastního nebo toho případně třeba toho soupeřícího kotle fanoušků?

Určitě, sleduju jako. Většinou platí, že čím lepší je soupeřův kotel, tím víc se snaží sám domácí kotel, takže sleduju určitě i ostatní kotle, druhý kotel na stadionu. A i mimo naše zápasy sleduju ostatní kotle a celkově fanscénu, takže.

Hlavně asi v nějakých médiích, internet?

Hlavně média, internet, pak ty sociální sítě.

Zeptám se tě, ty jsi mluvil o tom, že se podílíš i na tom vytváření těch choreografií, nějaký ty plakáty a tak, co si myslíš v souvislosti s tím o užívání pyrotechniky na stadionech?

Tak pyrotechnika vždycky k fotbalu patřila a patřit bude. Jedna věc je to, že někteří jedinci se s tím neumějí chovat, ale to je pouze pár jedinců, jinak pyrotechnika, jako jsou ohňostroje, např. dýmovnice, bengálský ohně, stroboskopy, tak to by mělo bejt zcela nedílnou součástí každého zápasu, to nemůže uškodit a naopak to krásně dokresluje atmosféru.

Třeba i při těch choreografiích, že jo?

Právě ta choreografie bez toho je i taková nemastná neslaná, dokonce jsou státy, kde to povolujou, jako je Norsko, takže tam po dohodě se může odpalovat pyrotechnika na začátku a na konci zápasu, a to by neměl být problém ani jinde.

Takže seš rozhodně jako proti zákazu pyrotechniky?

Určitě proti zákazu pyrotechniky, to by byla velká škoda při fotbale, kdyby se nepoužívala.

Tak teď se zeptám takovou hodně podstatnou otázkou. Dokázal bys mi nějak popsat rozdíl mezi ultras a hooligans? Těmahle dvěma fanouškovskými skupinama. V čem ho vidíš konkrétně?

Tak ten ultras..., ten rozdíl bych mezi ultras a hooligans viděl hlavně v tom, že ultras jsou fanoušci, kteří se zabývají choreografií nebo fanděním, zatímco hooligans, ti se zabývají převážně sportovními

aktivitami, poměřováním sil mimo stadiony a spíše bojovými sporty nebo tak, jenže bohužel velmi často je tento pojem spojován do jednoho a dochází k manipulaci s lidmi, že hooligans jsou bráni jako ultras a naopak. Mělo by se to oddělovat, i když pochopitelně mohou zastávat obě. Lidé můžou fungovat v obou dvou těch skupinách.

Jasně, ty jsi říkal, že už chodíš na fotbaly teda relativně dlouho. Asi aktivně tak od kolika let, kdybys to připomněl?

Tak aktivně bych to viděl taková šestá, sedmá třída, kdy jsem začal chodit do kotle, což už těch hezkých pár let bude, nějakých tak 16 let určitě.

Tak za tu dobu určitě máš možnost porovnat ty aktivity těch ultras na těch stadionech. Mě totiž zajímá, jak se podle tebe v průběhu té doby proměnili. Jestli jsou teď spíš na vyšší úrovni, nebo naopak jestli to dříve bylo lepší. Jaký na tohle máš názor?

Tak, co se týče počtu lidí, tak dřív asi přeci jenom chodilo o něco víc lidí, ale mohla se víc používat pyrotechnika, nebyla cenzura transparentů, bylo to celkově takový spontánnější. Dneska je to vo dost výrazně vymakanější. Jsou nové vlajky, zajímavější pyrotechnické efekty, snadnější výroba choreografií, takže má to všechno svoje pro a proti, ale celkově myslím si, že tak, co se týče ultra scény, jako choreografií, tak ta scéna se trochu pozvedla.

Takže myslíš počty spíše slabší, ale ...

Počty slabší, ale kvalita choreografií určitě lepší.

Rozumím, rozumím a sám sebe by si zařadil do některý z těch dvou skupin, o kterých jsme se bavili, do ultras nebo hooligans? Nebo případně někam na pomezí nebo úplně mimo?

Tak sebe bych zařadil jako ultras, s občasným chuligánským... s občasnou chvílí chuligánství, že jo občas.

Takže tak na přechodu mezi hooligans a ultras.

Hooligans a ultras, ale spíše ultras.

A zeptám se tě teď na aktivity toho kotle, protože jsi říkal, že seš tam pravidelným účastníkem. Takže zeptám se, jestli se počet těch lidí v tom kotli mění a případně na čem to závisí, jestli třeba v tom hraje roli počasí, nebo atraktivita soupeře?

Ten počet lidí se mění. V případě mého týmu šel bohužel poslední dobou trochu níže, protože přece jenom fotbal mého týmu není tak atraktivní, jak by měl být. Nedaří se mu tolik... a ty lidi, pochopitelně záleží na počasí, atraktivita soupeře, třeba pokud se hraje nějaký derby, přijde najednou dvakrát tolik lidí, který nikdo nikdy neviděl. Nedej bože, když nějaký tým vyhraje titul, objeví se několik tisíc fanoušků úspěchu, takže určitě to hodně závisí na těchto okolnostech.

Jo, tak ty jsi nařuknul ten termín ty fanoušci úspěchu, mohl bys nějak vysvětlit, co si pod tím představíš, nebo co to vlastně je?

Tak fanoušek úspěchu je člověk, který až donedávna o svém klubu, kterému fandí, vlastně ani nevěděl, ale ten jeho klub vyhrál titul, nebo bojuje o přední příčky a najednou každé druhé si vzpomněl, že ten klub má vlastně rád a že mu vždycky fandil a ty fanoušci úspěchu se přelévají, je jedno komu fanděj, ale vždycky se vobjevěj pár let u jednoho klubu a za dva roky zase přijdou k jinému, takže je to taková proměnlivá veličina.

Taková nevěrná skupina?

Taková nevěrná skupina, která kam vítr, tam plášt'. Mění tu klubovou příslušnost. Sice zvyšuje návštěvnost stadionu, ale že by to bylo nějak dobře, to se říct nedá.

Zeptám se tě ještě na ten kotel, jestli jsou tam přibližně všichni ve stejném věku, nebo jaký je tam věkový třeba rozpětí?

Rozpětí bych bral od lidí ze základní školy, pak převážně studenti, mladý lidi kolem 25 let, těch je tam asi nejvíce, ale není výjimkou, že tam jsou lidi kolem 50, 60 let, a pořád část z nich ještě jezdí na výjezdy a snaží se aktivně fungovat na stadionu, takže to určitě není záležitost nějakých mladejch výrostků ze základní školy.

Jasně, rozumím, no. A mezi těma lidma v kotli jsou i kamarádský vztahy v tom, že se třeba stýkáte i mimo stadion, bavíte se i o jinejch věcech, než je fotbal?

To určitě jsou, spíš spíš se ty lidi častěj scházej mimo stadion během týdne než na tom fotbale, takže fungují spíš tak jako taková taková rodina, no. Jsou tam docela blízky vztahy a určitě to tak je.

Jasně, no. A v tom kotli při tom zápase, vidíš tam nějakou hierarchii? Nějaký jakoby že někdo je na vyšší pozici, někdo na nižší třeba?

Ta hierarchie tam určitá bejt musí, takže ta tam je a někdo musí bejt vůdce nebo dominantní v tý skupině lidí, aby říkal, co se má skandovat, jak ten kotel má fungovat, a zajišťoval různé věci tam, ať už se jedná vo to, kam pověsit vlajku, aby vůbec bylo vidět na hřišti, nebo kdo bude bubnovat, takže ta hierarchie tam je a je to důležitý, aby tam byla.

A je tam jako třeba u vás v tom kotli konkrétně jedna vůdčí osobnost spíš anebo víc takových jakoby ...?

Tak je tam jedna hlavní vůdčí osobnost z minulosti... Někdy občas se projevují i jiný lidi, je tam pár jedinců takže, neřek bych, že to je skupina jednoho vůdce úplně vždycky.

Rozumím, no. Tak můžem přejít k dalšímu bloku a to se týká jako násilí, násilí spojeným s fotbalem, no. Tak můžem začít, no. Zeptám se tě, jestli ses někdy na fotbale na stadionu ocitnul v situaci, která ti zpeťně jako je nepříjemná nebo byla nepříjemná?

Tak určitě jsem se setkal, ale co se týče nějakýho nepříjemnýho pocitu, tak to nikdy nebylo ze strany, že by to způsobili fanoušci, spíš se jednalo o represivní složky, jako je policie nebo ochranka stadionu, většinou.

Jako ta pořadatelská služba nebo policie?

Ta pořadatelská služba nebo policie, vopravdu.

A jednal jsi třeba někdy nebo jsi byl nucenej jednat, jak by si běžně nejednal, třeba mimo stadion?

Asi jo, asi jo, to vobčas může být v nějaký vypjatý situaci, tak člověk jedná v tu chvíli jinak, než by uvažoval.

Jasně, no. Zažil jsi třeba někdy přímo na těch stadionech nějaký výtržnosti? Ted' myslím ale něco jako ničení majetku?

Jo, zažil, to se občas stane.

A co se třeba děje konkrétně?

Například člověk zakopne vo sedačku, nebo dojde k nějakému vytržení sítě nebo tak.

Jasně.

A nějaký fyzický násilí na stadionech přímo, teď nemyslím jako mimo stadion, ale přímo na stadionu jestli jsi byl toho třeba svědkem, nebo jestli ses toho i přímo účastnil?

Jo, tak vobčas jsem se něčeho účastnil a i jsem byl několikrát svědkem, ale nikdy nic vážného, že by to bylo nějaký s nožem, se zbraněma nebo něco brutálního, to vůbec ne. Taková zdravá rivalita, pár facek.

Přímo i na stadionu, teda?

Přímo i na stadionu, ale v menší míře.

Jo, jojojo. A myslíš si třeba, že k menším projevům násilí by se dal zařadit i piskot nebo nadávky, který maj ty hráče nebo na ty fanoušky soupeře nějak zastrašit anebo bys to do násilí nezařadil?

To násilí v žádném případě není, to je zdravá rivalita. To kdyby na fotbale nebylo, tak to rovnou at ho zrušej, to už to už bez toho bych tam ani nechodil.

Že to k tomu vyloženě patří?

To k tomu vyloženě patří jako pivo, cigareta a klobása.

A co třeba takový vzhazování nějakých věcí na hřiště, to by si zařadil jako k násilí nebo spíš jako určitéj taky výraz nespokojenosti?

Tak jedná se o ... záleží na tom, o co se jedná, jaký jsou to předměty. Pokud jsou to konfety nebo něco, nějaký papírky, tak určitě ne. Pokud to není sedačka nebo tam někdo nehodí koš na odpadky, tak, tak bych to nezařazoval jako nějaký násilí.

Ted' se tě zeptám takovou otázkou ještě, myslíš si, když se teda na stadionech dějou nějaký ty násilný akce nebo výtržnosti spojený s násilím, myslíš si, že je to dopředu připravený většinou anebo že to je spíš způsobený nějakema náhodnejma okolnostma, třeba nějakou tou davovou psychózou anebo prostě že to je dopředu domluvený, dohodnutý?

Tak myslím, že na stadionech je to způsobený spíš nějakajema náhlejšma situacema, někdo se vyhecuje, někdo někomu začne nadávat, vyprovokuje, a pak se přidaj ostatní, ale určitě to nejsou domluvený akce, že by si teďka najednou pět set lidí napsalo SMSku jdem někoho zabít nebo tak něco, to ne, to spíš, je to v zápalu emocí.

A myslíš, že v tom zápalu třeba těch emocí, jak říkáš, se dají k nějakým těmhletěm věcem strhout i obyčejní diváci, co se třeba neřaděj ani k ultras, ani k hooligans, jenom se přišli podívat na tribunu na fotbal?

Tak je to možný, že se k nim někdo přidá v tom zápalu jako těch emocí a tý vřavy, tak. Je to možný, ale všichni jsme jenom lidi a záleží to na každým zvlášť. To bych nerad soudil každýho.

Jasně, ale myslíš si teda, že obecně se to stát může?

To ano, to se stát může, to určitě.

A když teda dojde na stadionu k nějaký tý akci, myslím teďka jako tý spontánní takový, myslíš, že hlavním spouštěcím motivem může bejt třeba co? Napadaj mě teď špatný výkony rozhodčích, nebo špatný výkony pořadatelský služby, případně něco ještě dalšího?

Tak určitě například špatnej výkon rozhodčího, pokud pískne situace, jako je penalta, nebo neuzná gól, tak to je určitě velká spouštěcí, to je impuls, kterej asi nadzvedne ze židle každýho, a co se týče těch bezpečnostních složek na stadionu, jako je pořadatelská služba nebo policie, tak tam velmi často dochází z jejich strany k provokacím, jak slovním, tak fyzickej útokům, takže dost často jsou konflikty vyprovokovány právě těmito složkami a bez jejich přičinění by k nim vůbec nedošlo.

Tak jestli myslíš, že třeba ta pořadatelská služba někdy není dostatečně profesionální?

Ano, bohužel ta pořadatelská služba se většinou skládá z nepříliš inteligentních lidí, kteří akorát jdou vyhledat konflikt, a nevím, jestli za to maj prémie nebo si tím zvednou svoje nízký ego, ale dost často to bývá způsobeno tímto.

A myslíš, že to může způsobit třeba i špatnej výkon toho týmu, kterému ty lidi fandí, třeba když mají podezření, že ten zápas prodali nebo něco takovýho?

Tak určitě, to to se stává velmi často, že někdy tým odvede tak bídněj výsledek, že se mu nedá ani poděkovat.

A to pak myslíš taky může strhnout jako nějaká taky...?

Tak určitě může strhnout hodně lidí, to nepochybně.

Anebo třeba nějaký, jestli k tomu přispěje užívání nějakýho alkoholu případně jinejch návykovejch látek?

Tak alkohol jako pivo k fotbalu patří, to člověka... člověk se se tím hezky uvolní, odreaguje, to bych tomu moc nepřisuzoval, co se týče jinejch omamnejch látek, to už je na každým, ale podle mě by k fotbalu nemělo patřit, aby si tam lidi chodili zafetovat na stadion. A to pivo nebo alkohol jsou v pořádku, ale aby tam lidi pálili jointy nebo šňupali do nosu něco, to určitě ne.

Jasně. A myslíš, že pak to třeba může taky nějak přispět k nějakým těm násilnejm věcem na tom stadionu? Částečně?

Částečně asi ano.

A co si myslíš třeba o projevech rasismu nebo nějakých jinejch politickejch projevech na českých stadionech, kdybys měl třeba srovnat, jak to bylo v minulosti a v současnosti, jestli tam něco vidíš, nějakej rozdíl?

No, zdá se mi to hodně podobný, jenom dneska jsme možná až příliš politicky korektní vůči některým skupinám, že dřív se řvalo spousta věcí a nemluví jenom vo Český republice, i v minulosti se v cizině, např. v Anglii, se řvalo spousta věcí a řvou se i dneska, a to bývá anglická liga dávána za příklad. Takže já bych to úplně neodsuzoval taky. Rivalita dokud to, dokud to nejsou nějaký zásadní zločiny proti lidskosti, ty rasistický, ty politický nebo i takhle rasistické projevy, tak netrestal bych to a nepovažuju to za něco závažnýho, co by se na fotbale mělo v tuhle chvíli řešit.

Takže v Český republice to nepovažuješ za nějakej větší problém?

Ne, ne, jako velmi okrajový, úzký skupiny jedinců, která... nebral bych to vážně.

Jo, rozumím, rozumím. A zeptám se na takovou další otázku, myslíš si, že tomu dění vlastně na těch stadionech přispěla nepřítomnost policie, která po roce 2006, že jo byla ze stadionu odvolána, a od té doby za bezpečnost na utkání si odpovídá pořadatelská služba?

Si myslím, že to je krok dobrým směrem, protože stadion jako soukromej pozemek a soukromá akce by měla být zabezpečena pořadatelskou službou, ale otázka je, nakolik je ta pořadatelská služba profesionální a jaký se tam vlastně nacházejí ty členové té pořadatelské služby, takže to. Ale celkově si myslím, že policie by na stadionu být neměla. Ale i přesto tam mnohdy jsou příslušníci policie, ať už v uniformách, nebo v civilu, a občas i nějaký ti provokatéři, takže podle mě by tam neměla být vůbec.

Takže si myslíš, že to že se o to stará vlastně ten pořadatel o tu bezpečnost, že to je jako krok tím správným směrem?

Určitě, krok správným směrem.

Akorát bys teda, jak jsem pochopil, byl asi pro výrazný zkvalitnění té pořadatelské služby. Je to tak?

To by mělo být, chápu, že to je práce za pár desetikorun na hodinu a člověk tam nemůže očekávat intelektuální kapacity, ale aby tam byli násilníci nebo úplně dutý lidi, který nedokážou schopně zareagovat v krizových situacích mnohdy vypjatých, tak toto by být nemělo a takový lidi by vůbec neměli být na stadionu.

Rozumím, rozumím.

Co se týče jako na místě pořadatelské služby, ta by se měla profesionalizovat.

A teď se zeptám, co si myslíš o bezpečnostních prvkách na těch českých stadionech, jestli jsou podle tebe dostatečný. Teď myslím jako konkrétně ta výstavba těch stadionů, nemyslím tu pořadatelskou službu, ale ta konstrukce, jakoby myslím třeba toho oddělení těch sektorů a tak?

Tak já myslím, že na většině stadionů je zcela bezproblémová a je bezpečná. Co teda naopak bych těm stadionům vytknul, tak je mnohdy malý zajištění sociálních zařízení nebo občerstvení, to je velmi často v hrozném stavu a to by se mělo určitě zlepšit a investovat do toho víc peněz, aby se lidem na stadionech líbilo a rádi se tam vraceli, a ne investovat peníze do ostatných drátů, který jsou zbytečný v našich podmínkách.

Rozumím, takže si myslíš, že spíš kvalita občerstvení anebo toho sociálního zařízení je na těch stadionech větším problémem?

Ano, to je určitě větším problémem. Co se týče občerstvení, tak na některých stadionech se začlo zavádět nealkoholické pivo, což považuju za zločin proti fotbalové kultuře.

Rozumím, rozumím. A teďka bych přešel teda k poslednímu takovému bloku, a to se týká fotbalu a médií. Tak zeptám se, jestli třeba se věnuješ sledování fotbalu kromě toho, že i na stadionech, tak i ve sdělovacích prostředcích jako v médiích?

Určitě sleduju, jak v televizi, na internetu, tak i v tisku.

A čemu z toho dáváš přednost z těchhle, co jsi vyjmenoval?

V současné době asi internetu, protože ty informace jsou nejrychlejší, nejaktuálnější a člověk k nim má největší dostupnost.

A čteš třeba pravidelně noviny a časopisy, který jsou věnovány sportu?

Čtu je dlouhodobě a pravidelně, takže taky určitě maj svoje místo, stejně jako televize.

Jo a v televizi sleduješ ty komentáře a ty rozборы těch sportovních zápasů anebo...?

To sleduju rád, protože fotbal mě zajímá, jak z fanouškovských stránek, tak z tý sportovní, takže rád si poslechnu od odborníka nějaký zajímavý názor na zápas a nějaký situace.

Takže to sleduješ pravidelně?

Sleduju to pravidelně a dlouhodobě.

A co takhle reportáže věnované fotbalovému chuligánství, případně nějakým těm výtržnostem na stadionech? Sleduješ to?

Sleduju to také, protože to k tomu fotbalu to patří a zajímá mě, co se děje, nejen na tom hřišti, ale i v tom hledišti nebo mimo stadiony. Různé pozápasové aktivity na loukách a v lesích a hájích naší země, takže.

A vyhledáváš to i cíleně teda v těch médiích tady ty věci, co se týká těch hooligans třeba nebo takovejch aktivit?

Co se týče hooligans nebo ultras nebo choreografií, pyrotechniky, tak vyhledávám to cíleně. Minimálně stejnou měrou jako informace o dění na hřišti.

Rozumím a myslíš si, že ty média u nás, takový ty řekněme celostátní, poskytují o tomhle objektivní informace, nějakým způsobem vyvážený?

To určitě ty informace neposkytují, protože jsou to média, který bohužel mnohdy zamlčují pravdu, co se na stadionech děje z fanouškovského hlediska. A fotbal je jedna věc, ale o fanoušcích vůbec psát neumějí, neumějí informovat. Mnohdy si z toho vytvoří vlastní pravdu, vlastní senzaci a ty informace, kdyby nebylo některých médií, který vytváří fanoušci pro fanoušky, tak bychom se pravdu mnohdy ani nedozvěděli a věděla by to jen ta užší skupina lidí, co se na těch stadionech vyskytují, ale bohužel naše média mají takovou moc, že velká skupina lidí si myslí o fanoušcích spoustu špatných nepravd a omylů.

A mohl by si říct, v čem třeba konkrétně si myslíš, že ty média neinformují jakoby objektivně? Tady ty masový myslím.

Tak základní věc o čem neinformují objektivně, tak už je smíchání pojmu ultras a hooligans. Že mnohdy z ultras dělají zabijáky, že útočí na lidi, ničí veřejný majetek, ale tak to vůbec není a tyto nepravdy strašně rádi často omílají média dokola. Takže to je taková podle mě základní věc, co opravdu, o čem informují velmi špatně a nedostatečně.

Myslíš i neobjektivně?

Neobjektivně, určitě neobjektivně.

A ty jsi zmínil ty média, co vytvářejí sami fanoušci pro fanoušky, tak ty to asi nedokáží moc vyvážit, protože to tolik lidí nesleduje?

Tak ty média jsou v takovém užším okruhu v řádech tisíců, desítek tisíc lidí a určitě nikdy nemůžou dosáhnout takový, takové popularity jako celostátní tisk nebo něco, jako je veřejnoprávní televize.

A máš třeba nějaký názor na to, jak se vyjadřují politici v médiích k tomu dění, co se týče třeba tady toho, o čem jsme se teď bavili?

No tak bohužel většina politiků o dění na stadionech má, jak bych to řekl, velmi zkreslené představy právě z těch médií a chtějí u lidí získat značnou popularitu, takže spíš propagují represe vůči

fanouškům a to je smutný.

A myslíš, že to dělají teda z důvodu, že se snaží nějak takzvaně nahnat nějaké ty politické body?

Určitě se snaží nahnat politické body a pouze se jim jedná o vlastní popularitu, ale o dění na stadionech a ohledně fanoušků většinou neví zhola nic.

Rozumím, no. Tak náš rozhovor se pomalu chýlí ke konci. Ještě bych se tě na závěr zeptal, ty asi hodně času teda z toho svýho volnýho věnuješ fotbalu a aktivitám kolem něj?

To určitě.

Ale který třeba jiný volnočasový aktivity jsou pro tebe jako podstatný?

Tak kromě fotbalu, kterému věnuju ... velkou část svého volného času, dělám i některé jiné sporty. Jak už jsem jmenoval v zimě zimní sporty, v létě jezdím na vodu a ve volném čase se věnuju kultuře, nejsem... rozhodně se nepovažuju za nějakýho kulturního barbara. Rád chodím do kina, do divadel, do přírody. Rád chodím po horách, chodím na ryby, rád si čtu, takže... nebo navštěvuju koncerty. Takže myslím, že to mám docela vyvážený, jak se týče fotbalových aktivit, tak ostatních koníčků.

Rozumím, rozumím. Tak chtěl bych moc poděkovat za rozhovor a myslím si, že bude určitě pro práci velkým přínosem.

Já ti děkuju za rozhovor.

Rozhovor č. 7

Rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 7 pro účely diplomové práce.

Tazatel Ondřej Baran.

Takže úplně úvodem bych se vás zeptal vlastně na věk a v jakém městě žijete?

Šedesát pět a vod začátku až do konce Praha.

A ted' jestli můžete zaměstnání?

Vysokoškolský učitel.

A ted' taková osobnější otázka. Jestli žijete v partnerském svazku?

Ano.

A ted' důležitá otázka kvůli tomu, co vlastně vaše partnerka říká na to, že se věnujete tomu fotbalu a tomu dění okolo něj, že to vlastně sledujete, tak jakej na to má názor?

Žiju v partnerském svazku a má pro to naprosto pochopení, protože jednak ta rodina, ze který pocházím, ta má ve fotbalu silnou tradici a vona to vždycky respektovala takže... Nikdy jsem neměl potíží jít na fotbal nebo nejít na fotbal.

A věnoval jste se nebo věnujete se ještě doposavad aktivně nějakému sportu?

No tak formálně jsem ještě registrovanej jako hráč, což vzhledem k mému věku je poměrně

nepochopitelný, ale už asi tři roky jsem nebyl hrát, možná čtyři a už nepůjdu, protože už se bojím. Chodím hrát golf, ale to je, to je hrozný, to je jenom tak...

A jako diváka vás třeba zajímá jenom fotbal nebo sport všeobecně?

No tak to je zajímavá otázka, protože samozřejmě obecně sleduju sport hodně, ale devadesát pět procent máho zájmu v reálnym sportu, teda v reálnym hledišti nebo v televizi je fotbal. Jestli to můžu říct, tak třeba já vůbec teď nesleduju mistrovství světa v hokeji, mě to vůbec nezajímá. Nějakej zápas jsem viděl, nebo jsem koukal na ten rozstřel se Švédskem prostě a tak to jo, ale prostě já si to nepustím. Naopak vidím tak za víkend, když sečtu i živej fotbal i televizní fotbal, tak čtyři až šest zápasů.

Tak to je určitě docela hodně. Ale třeba nějaké ty individuální sporty sledujete třeba?

Trošku atletiku, trošku atletiku, hrozně mě nebaví tenis, trošku lyžování, ale to tak spíš jako bych řek na rozdíl od fotbalu, kde ty zápasy už tejdén dopředu sleduju, vod kolika se hraje s kým kdo hraje, kdy to kdo přenáší, nebo kam se na to dá jít. A já chodím i na nejnižší soutěže. I na okresní přebor třeba se jdu podívat, tak těch u těch individuálních sportů spíš prostě třeba je vošklivo venku a chtěl jsem někam jít a nepudu, protože je zima a v televizi je třeba biatlon, tak si ho pustím, ale že bych se tejdén připravoval na to, že se budu dívat na biatlon, to ne.

Jasně, jasně. A zeptám se, v kolika letech jste začal přibližně navštěvovat ty fotbalové stadiony a případně, kdo vás k tomu přivedl?

Strašně brzo, protože můj děda byl státní reprezentant a hráč Slavie, takže u nás já jsem hrál závodně, jsem hrál vod desíti let jako skutečně registrovanej hráč, registrovaný dítě. No a možná už rok dva před tím, nevím. Prostě s dědou jsme chodívali kopat na louku za barák, prostě jako fotbal byl v nás. To je zajímavý, že tak jak jste se ptal, kolik prostě čemu se věnuju jinýmu než fotbalu, skoro ničemu, tak tak to bylo i s dědou. Jsme prostě spolu mluvili denně vo fotbale. Už jako dítě teda. A von vzpomínal, jak to bylo, když hrával a jmenoval ty slavný hráče proti kterejm, nebo se kterejma hrál a tak, takže prostě a táta byl taky funkcionář.

Rozumim, rozumim a teď bych se zeptal, jestli jako fandíte jednomu konkrétnímu fotbalovému klubu, nemusíme zmiňovat komu, ten název, ale jestli máte nějaký svůj oblíbený klub?

No momentálně paradoxně asi ne, protože ten klub stačil během posledních pěti šesti let sestoupit z druhý ligy až do třetí třídy.

Aha.

A tam se ztratil prakticky, takže já jsem dneska anonymní divák, a dokonce kdybych i měl teď říct, že mi je třeba skupina klubů sympatičtějších a skupina míň, tak to nedokážu popsat, protože já jsem dřív fandil Dukle, to snad říct můžu.

Určitě.

Ale tím, že se vodstěhovala do Příbrami a zase zpátky, tak se mi to nějak záhadně vypařilo z hlavy a dneska i ta Dukla pro mě je jedním ze šestnácti mužstev v lize. Není pro mě ničím, co byla prostě v 80. nebo 70. letech.

A zeptám se, když jdete na ten fotbalový zápas vlastně, na nějakou tu motivaci k tomu, jestli je to vyloženě ten sportovní zážitek, nebo případně nějaké to setkání s přáteli?

Tak oboje, protože já když vlastně ještě Krč hrávala vysoko, tak pro mě prostě byl požitek tam už bejt třeba hodinu nebo třeba tři čtvrtě hodiny před zápasem. Já jsem chodil i na tréninky se dívat, protože jsem se dozvěděl, kdo je zraněnej, kdo je novej, kdo je z formy, kdo se pohádal s přítelkyní a nehraje dobře, kdo se chytil s trenérem po zápase a a prostě já jsem na ten fotbal chodil tak jako aby se mnou někdo hovořil, abych já moh s někym hovořit. Jít na zápas jakékoli, Olomouc, Brno, a koupit si lístek a sedět tam, to nemá pro mě ten význam, jako když tam prostě můžu přijít. Znáš ty lidi, znám ty hráče, voni vědí, kdo jsem já, a to je druhá část toho, na co jste se ptal, na ten fotbalovej zážitek. Já jsem zuřivej fanda fotbalu, a dokonce dokážu vydržet nemluvit 90 minut a furt sleduju pohyby hráčů, taktiku se pokouším jaksi přečíst, jak bráněj standardky, jestli zónově nebo osobně nebo na střídačku na půl, prostě čili vodezírám až takovýhle detaily a téměř nemluvim u toho fotbalu, a to i u nižších soutěží.

Aha, aha. Takže se asi neúčastníte na tom aktivním fandění něk?

No, tak když jsem chodil na Krč, kde jsem hrál jako, když jsem tam sám hrával a táta ten stadion postavil, nebo pomáhal stavět, tak jsem dokonce jezdil i na zápasy těch budoucích soupeřů mimo Krč a dělal jsem poznámky, kdo jak hraje, jak hraje, jak zahrává standardky, kudy vede protiútoky a prostě jak zónově brání, třeba to jsem si dělal i grafy, popisoval jsem jednotlivý hráče a dával jsem to trenérovi.

Aha.

A v podstatě jsem i jako fandil a dokázal jsem se i rozčlílit, to jako jo, to jo.

A věnujete se teda, vy jste to vlastně už částečně zmínil, jestli vyloženě se věnujete jenom těm návštěvám těch fotbalových utkání jako na stadionech, anebo třeba se zapojujete i do těch jiných aktivit? To jste vlastně teď říkal.

Teď už ne právě no, teď tím, že se mi ta Krč rozpadla, tak prakticky ne.

A zeptám se, kolikrát třeba, jestli by se to dalo určit, do měsíce se na ten fotbalový zápas dostanete?

Fyzicky jako na stadion?

Fyzicky.

No tak minimálně bych řek jednou za víkend. To znamená někdy i dvakrát za víkend, někdy jsem šel i na Áčko na Běčko a ještě jsem se třeba šel dívat na budoucího soupeře, teď si vymyslím Čáslav, a jednou jsem v Čáslavi dělal poznámky prostě trenérovi během celého zápasu. Seděl jsem tenkrát s Bittengelem, kterej je dělal taky. Tenkrát trénoval Duklu. A seděli jsme spolu, voba jsme si psali poznámky. Takže řek bych dva fotbaly v průměru tejdně, takže nějakých sedm osm devět fotbalů za měsíc, no. Živejch fotbalů, fyzicky, na hřišti, na stadionu.

A navštěvujete i mimo město, kde žijete, mimo Prahu nějaké zápasy?

Jezdíval jsem s tím mužstvem po celý republice, protože voni hráli i druhou celostátní ligu, takže jsem byl i na Moravě s nima několikrát. Běžně do Ústí do Hradce, do Chomutova, do Karlovy Vary, do Prachatic. Teď už ne, teď tím, že se mi to mužstvo rozpadlo, tak vlastně ne.

Rozumím. A považoval jste tenkrát za zajímavější spíš ty domácí zápasy anebo ty venkovní?

To domácí bylo to, že tam byli fanoušci, který který se mnou komunikovali, který jsem znal, kdežto v tom cizím městě jsem přijel většinou i třeba jejich autobusem, takže jsem jel s těma hráčema. Tak

zase ten zápas na cizím hřišti byl zajímavější z pohledu toho, jak se to mužstvo chová v tom autobuse před zápasem a jak se chová po nastoupení do autobusu, jak se chová, když se vyhrálo, jak se chová, když se prohrálo, to mužstvo a tak. Čili zase kvalitativně to bylo něco jiného. Doma doma prostě to bylo doma a venku jsem spíš pozoroval to svoje mužstvo, protože zase ty domácí jsem neznal.

Jasně, jasně. A když jste na stadionu, tak chodíte vždycky na stejné místo, anebo to střídáte?

Na stejný místo. Tak možná na dvě, možná že mám tam dvě místa. Nepřecházím většinou na útočící stranu, tak jak se otočí v poločase hra, tak to nedělám.

A zeptám se, jestli na tom stadionu aktivně fandíte, myslím třeba pokřiky nebo pískot?

Pískat neumím ani na prsty, ani pusou. No, tak někdy jsem třeba křičel, jako na hráče spíš než než na rozhodčího ne, ale na hráče třeba jsem zakřik, nebo tak jako ze zápalu hry. Na rozhodčího jsem zakřičel jednou, že to byl můj student ten rozhodčí, je známější, je to Patrik Filípek, je to ligovej hráč a byl to nějaký zimní přípravný zápas, kde von udělal podle mě chybu a já jsem říkal, dyk to faul byl a von se na mě votočil a z toho hřiště říkal: „Pane profesore, nebyl.“

Jinak jako ne ne, že bych to ne, jako těch pokřiků je minimálně.

Takže spíš, když už, tak vás to motivuje to dění na tom hřišti?

Jo, ten zápal pro hru.

A když jste na tom stadionu, vlastně zeptal bych se, jestli se tam cítíte jako součást nějakého většího celku? Jestli je pro vás důležité, že jste tam s někým, v nějaké komunitě?

No, teď už ne, teď už tím, že ... teď vopravdu jdu a koupím si lístek v pokladně a du si tam sednout. Dřív, když to moje mužstvo prostě, nevím, nakolik to budete anonymizovat nebo konkretizovat, když to moje mužstvo předtím hrálo, prostě jsem s ním byl i tak propojenější, tak tak prostě pro mě byla důležitá i ta komunikace i třeba s hráčema, který vycházeli ze šatny a třeba mi řekli, že je trošku tahá sval a že neví, jestli dohrajou zápas, jestli to vydrží prostě. Nebo že jsou po chřipce nebo něco, tak pro mě to byla spíš záležitost komunikace. Tím, že teď nemám mužstvo, kterému bych fandil, tak jsem ten, kterej zaplatí lístek, sedne si tam a kouká se a jde domů.

Takže vlastně nefandíte třeba nějak organizovaně?

To vůbec, to vůbec. Ani tenkrát ne.

Rozumím, rozumím. A když jste na tom stadionu třeba, když jste zmiňoval tu Spartu Krč konkrétně, tak měl jste pocit třeba, že tím svým jednáním tomu týmu nějak pomáháte?

Jako během toho zápasu, no to asi ne, protože jednak si myslím, že ty hráči by to ani jako nevzali vodu mě nebo něco takovýho. Nikdy jsem třeba s nima nehovořil, přestože jsem se s nima osobně velmi dobře znal a oni ke mně chodili tak jako k tátovi trošku. Tak jsem třeba během zápasu s nima nikdy nemluvil. Stalo se, že dali gól třeba a že mě tam viděli sedět a přiletěli ke mně a říkali: „Pane profesore, viděl jste to, viděl jste to, to byl gól, co?“ Tak to samozřejmě jo, ale že bych jako si dovolil, to ne, maximálně třeba vo poločase, když jsem šel do kanceláře, já jsem měl přístup i jako do šaten, tak že jsem tam byl známější, tak prostě třeba tam přišel trenér a postesknul si: „Já nevím. Špatně bráníme z levý strany centry nebo něco. Musím s tím něco udělat.“ Tak jsem třeba řekl svůj názor na to, ale že bych jako aktivně vyhledával tu komunikaci v průběhu zápasu, to nikdy ne.

A měl jste třeba tenkrát pocit, že nějaký hrdosti na ten klub, nebo že ty hráči vás reprezentují?

To určitě, to určitě, protože já jsem tam vyrostl, já jsem se tam narodil. Můj táta tam hrával, já jsem tam hrával, prostě to jako určitě bylo to moje. Já jsem si tam vlastně chodil zase přiblížit svoje dětství, takže to určitě, to určitě.

A po tom zápase třeba jste těm hráčům zatleskal, nebo nějakým způsobem poděkoval?

To určitě, to určitě.

Takže jste prostě jenom neodešel, ale nějak...?

To určitě a navíc sem tam většinou jsem byl pozvaný třeba na voběd, voni v těch vyšších soutěžích dostanou voběd po zápase, nebo jídlo prostě. Navíc jsem s nima jezdil v autobuse, když se povedlo vyhrát, tak jsme si plácali. Jako i voni přišli za mnou a plácali jsme si takhle jako jo. Čili jako ten vztah byl spontánní, jo. To voni všichni věděli, kdo jsem, a navíc ten klub neměl nikdy moc fandů, tam šlo řádově do desítky až stovky fandů, takže se vědělo, kdo je kdo, jo. To nebylo, jako když jdete na Barcelonu, kde je pětadevadesát tisíc lidí.

Jasně. A zeptám se takhle, vadí vám třeba, když ti hráči hrajou špatně? Myslim v případě tom, že třeba může mít člověk pocit, že jde o to, že nehrajou naplno, nebo že ten zápas tak zvaně jako zabalili částečně? Vadilo vám to?

Vadilo, vadilo. Vadilo mi to s prizmatem toho fandovství, protože jsem věděl, že ten výsledek nebude dobrý nebo že je v ohrožení nebo že prostě ten hráč třeba netrénoval v tejdnu, je to na něm znát a možná neměl nastoupit, ale nikdy jsem nešel za trenérem, abych mu to říkal, to von musí vědět líp, ale měl jsem jako, nevím co, slovo vztek ne, ale měl jsem prostě pocit, že ten kluk není ve své kůži a zvlášť třeba u některých hráčů, jako je gólman třeba nebo nebo koncový hráč, kterej nedával šance prostě a už je nedával třeba tři zápasy po sobě jo, nebo něco podobně, takže jsem v tom se snažil vidět nějakou poslušnost. Jestli už by neměl třeba chvíli nehrát nebo něco, ale nikdy jsem to neříkal jako těm trenérům.

Jo, takže jste tu nespokojenost s tím třeba nedával třeba nějak najevo vyloženě?

Ne ne ne, maximálně třeba, protože jsem se s těma hráčema znal, tak jsem třeba řekl: „Pepiku, co je, co máš?“ No a von mi třeba řekl, no já už 14 dní mám furt něco s tím kolenem, musím jít v pondělí někam prostě no. Spíš to bylo takhle.

A zeptám se teď k tomu fandění třeba obecně, které ty jeho projevy vlastně na těch stadionech považujete za nejúčinnější. Jestli třeba ty pokřiky, potlesk, případně bubny, nebo nějaké ty transparenty?

Bubny mě spíš rušej vod toho vnímání tý hry, protože jsem se nemohl pak soustředit na tu vlastní hru. Spíš si myslím, že pro ty mužstva obecně, že Krč neměla nikdy kotel, protože tam chodilo pár lidí, tak to jako... I když měla jako hodně skalní fandů, ale nebyl to kotel ve smyslu Bohemky nebo Sparty, nebo Slavie nebo Baníku Ostrava. Tak řekl bych, že ale to je jenom můj soukromej vodhad, že nejúčinnější pro to dění na hřišti bude ten kotel.

Jo jo.

I s těma negativníma i pozitivníma projevama. Negativníma možná tolik ne, voni to zase tolik ty hráči asi nevnímaj, ale podle mě ten kotel, kde se koncentruje to fandovství, mně přišel takovej jako, že ty taky ty hráči jdou většinou potom děkovat tomu kotli, a to i u lepších mužstev, než jsme tady u nás. Tak si myslím, že je to kotel, no.

A myslíte si třeba, že to fandění může nějak ty hráče motivovat k lepším výkonům?

Myslím, že jo. Já si myslím, že jo, protože je fakt, že já jsem nehrál nikdy dobře, ale když jsem potom asi v 50 začal znova hrát, což je jako kuriózní jo ale, tak jsem prostě začal znova hrát za starý pány, a potom dokonce za Céčko normální zápasy, tak jsem najednou pochopil, až v 50 letech, že ten zápas na hřišti vypadá jinak než z toho hlediště. Že prostě ta psychologie toho hráče v těch 11 lidech na té trávě je jiná, než když se na to koukáte. Já jsem třeba udělal chybu a začal jsem zmatkovat, ztratil jsem míč. Stala se mi taková situace, ztratil jsem míč. Z toho protiútku nastřelili tyč, teď se všichni na mě divně dívali. Nebyl z toho našťestí gól. Všichni se na mě divně dívali a tam byl jeden kluk, kterej trénoval divizi, čili byl zkušeněj a viděl, že zmatkuju, že jsem prostě rozhozenej. Tak na mě zavolał: „Pojď, Richarde, dáme si to do nohy dvakrát mezi sebou a zklidni to, zklidni tu hru, zklidni to.“ A tohle jsou věci, který já jsem nikdy neviděl z toho hlediště. Co se vede hrává mezi těma hráčema na hřišti. To z toho hlediště jsem nechápal. Až když se mi to samotným stalo, že von na mě, Míla se jmenoval, křičel, Richarde, zklidni to, zmatkuješ, zklidni to. Dej mi to do nohy, já ti to vrátím prostě jo. Tak jsem pochopil, že tohle ten divák nemůže cejtít.

A rozumim, rozumim. To je zajímavý a zeptám se třeba, když jste v tom hledišti, oceníte i pěknou akci toho soupeřícího týmu anebo třeba nějakýho jejich hráče anebo tohleto jako neoceňujete?

Oceňuju velmi, a pokud to mužstvo je jasně lepší nebo prostě nebo třeba není lepší, ale celkově přispěje k vyšší úrovni toho zápasu, tak to vocením velmi. Já jsem jednou byl na utkání Dukla – Banská Bystrica, který skončilo 0 : 0, Praha Dukla – Banská Bystrica, tak kolik mně bylo let tenkrát? Ten zápas skončil 0 : 0, což je vždycky divný, nebo není pro diváka atraktivní, a ten zápas byl vynikající a byl vynikající zásluhou Dukly Banská Bystrica, která byla lepší. A já jsem si říkal, byl to hezkej fotbal. A především díky tomu hostujícímu mužstvu. Tak jako to jsem vocenil vždycky, nebo když třeba si všimnu, že tam fakt je někdo šikovnej, jo? Že třeba umí s balonem, je výbornej na balonu nebo je třeba výbornej pozičně, nebo je to hecť, kterej to mužstvo táhne prostě jo. To jsem dycky bral vážně.

A zeptám se, jak tu svou třeba teda třeba tu sounáležitost s tím klubem konkrétním, když fandíte anebo jste na tom stadionu, jak to prezentujetea jestli třeba nosíte nějaký ty klubový symboly?

Ne, ne. Měl jsem vlaječku v autě, nebo vlaječku ... dresíček. To jsem měl zapíchnutou v autě, ale protože pak už dresíčky došly a já jsem měl strach, že by mi třeba někdo to auto vykrad a sebral mi dresíček, tak dresíček mám dneska zapíchnutej doma. V autě, na sobě šálu ne, ne, ne. Rukavice, čepice, to ne.

A zapojoval jste se někdy třeba do těch pokřiků, nebo nějakých jinech těch aktivit, který organizoval ten kotel?

Ne, ne, nikdy, ne. Já se ani do něj vlastně nikdy nedostal, že jo, protože to jsou jiný lidi i bych řek jako sociopsychologicky jsou to úplně jiný lidi. Ne, ne ne.

A myslíte si vlastně, že jsou ty kotle na těch stadionech. Je to správné nebo, podle vás?

Tak já si myslím, že to určitě správný je. Nevím, u některých situací nakolik eště ty lidi zajímá fotbal. To si tak úplně jistej nejsem. Myslím, neumím to posoudit třeba u těch velkoklubů, kde jsem sice na zápase párkrát v zahraničí byl na nějakým tom stadionu, kde je padesát, šedesát tisíc diváků, ale neumím to posoudit, nakolik voni skutečně se bavěj tím fotbalem. Myslím, že tam bude určitá skupina lidí, kterou který ten fotbal úplně úplně nezajímá, jo. Že prostě spíš se tam jdou vykřičet a že

to berou jako nějakou komunitní záležitost mezi sebou. Ale jinak si myslím, že ten kotel je dobrá věc. A já hlavně neměl nikdy potřebu se toho účastnit.

Rozumím.

Ani v dobách, kdy jsem byl mladej.

A když jste třeba na tom stadionu, sledujete i třeba kromě tý hry třeba i ty kotle fanouškovský?

Sleduju je, pokud dojde k nějakému excesu. Když jenom fanděj, maj transparent, teď jsem si všim, že Bohemka přijede na Slavii s tramvají a maj jako vystříhanou z látky nějakou tramvaj, jako dobrý. To mi přijde i vtipný, to vocenim. Když jenom fanděj, nebo se radujou z gólu, nebo naopak pískaj třeba proti trenérovi, kterýho nechťej, tak to beru jako přirozenej projev toho kotle. A většinou se pak na něj zaměřim, ale to už mi vadí, když začnou házet sedačky a vylamovat nějaký tam tyče. Tak to už mi přijde na hlavu trošku jako.

Rozumím. A co si myslíte o tom, je to docela diskutovaný téma, to užívání pyrotechniky na těch stadionech?

No to je špatný, to je úplně špatný. To vůbec. Já mám teď vnoučata vlastně v takovym věku, kdy začnou pomalu taky tak chodit, to mně jako to dycky si říkám, tak tohleto teda, to ne.

Takže souhlasíte s tím zákazem, kterej...

No to určitě, to je nesmysl. A všechny ty další projevy kolem toho, házení světlic někam někde, to je nesmysl.

Jasně, jasně.

A venku už to moc není. Já se dívám teď nejvíc na španělskou ligu, musím říct, protože to mě jako zaujalo. Dílem protože mám španělskýho zetě a španělský vnouče, španělsko-český, tak prostě Španělsko sleduju intenzivně. Na většině ligovejch stadionů ve Španělsku už jsem byl fyzicky, ale ne při zápase. Teď se pojedou podívat na Barcelonu, kde jsem ještě nebyl, příští neděli, ale nepamatuju se při těch přenosech, tak nejvíc koukám na Atlético, na Real na Barcelonu a teď je můj oblíbenec Eibar, kterej postoupil do španělský ligy, po podzimu byl vosmej a teď na jaře jednou vyhrál a asi desetkrát prohrál a už je na sestup, tak jako nepamatuju se, že by tam v takovymhle masovym měřítku někdo lámal sedačky, asi se tam taky něco stane, když je tam 80 000 lidí, ale že by lítaly světlice v Madridu na hřiště, to si ňák nepamatuju, jestli bych to viděl v televizi. Tady je to skoro furt.

A možná, já nevím, jestli znáte pojmy jako ultras nebo hooligans, a ta otázka, je jestli byste mezi těma skupinama viděl nějakej rozdíl mezi tou skupinou ultras a tou hooligans, anebo jestli byste to nějak nerozlišil?

Já to asi nerozlišim, protože jsem nikdy nebyl uvnitř. Vim to jenom z nápisu. Poprvé jsem se s tím setkal v takové dost kuriózní situaci, prostě když byl tenkrát ten děsivej zápas v Bruselu Liverpool – Juventus? Liverpool – Juventus to byl? To bylo v květnu, podle mě to bylo v květnu osmdesát tři, čtyři, pět?

Osmdesát pět.

Pět. A já jsem byl tenkrát v tom baráku, co je Kaiserštejnskej palác, což je světová Emma Destinová. Byl jsem tam na nějakym večírku, a když jsem vodcházel, tak jsem měl za to, že už neuvídím finále Liverpool – Juventus, protože jsem přesně v té době byl na tom večírku a koukal jsem, že ještě

hrajou, tak jsem myslel, že se prodlužuje nebo něco, a pak jsem pochopil, že se dvě hodiny nehrálo, protože tam byli mrtví a tak dále. A tenkrát jsem se poprvý vlastně setkal s tím pojmem hooligans vlastně, ale později s ultras, ale nikdy jsem moc nevěděl, co je to za rozdíl, nikdy jsem to nevěděl, nic. Takže moc tohle nevnímám jako ty rozdíly, nevím, co v tom je.

Rozumím, takže jde o to, že ti ultras hlavně jako by se starají o tu atmosféru na těch stadionech, jsou jako v tom kotli. Dělej ty produkce, účastněj se na tom fandění a ty hooligans se spíš věnujou aktivitám mimo stadion.

Čili ty bitky a takový ty? Tak tohle jsem nerozlišoval nikdy.

No a myslíte si, že celkově ty aktivity těch kotlů, těch ultras jsou výraznější než třeba dříve? Vy už vlastně chodíte dlouho na fotbal, tak v té České republice, jestli si myslíte, že se to nějak mění celkově?

No, vono to je taky dobrá otázka, vono to vlastně když se bavíme zpátky třicet let Turín, Turín – Liverpool, tak vlastně Anglie s tím skoncovala podle mě. Aspoň teda na ligových hřištích, nevím, jestli se něco nestane na třetiligovým utkání třeba, ale prostě dneska si neumím představit, že by Liverpool udělal takovou věc jako před třiceti lety, nebo teda ty jeho fandové. U nás si myslím, že došlo ke zhoršení už ještě ve starém režimu. Už tam byly nějaký takový ty věci kolem těch přejezdů, fandů vlakama prostě, ničení vlaků, to prostě nemůžu pochopit. Já, myslím si, že ta se situace možná trochu teď zlepšila, trochu, ale myslím si, že to ty oddíly podchycený nemaj. Vobčas se vobjeví taková snaha, jako je nějak registrovat ty lidi, nebo nebo prostě nějak jako s nima komunikovat, že jo. To vim, že ty největší voddíly, který s tím maj potíže, typu Baník Ostrava, že se snažej nějak komunikovat s tím kotlem nebo s těma takovejma nejradikálnějšíma fanouškama, ale většinou se mi zdá, že to skončí do ztracena a pak stejně přijde zápas Ostrava se Spartou a už zase lítaj sedačky, takže... Nebo lomcujou tím železným plotem, nebo co to je. Tak prostě já myslím, že se to jako u nás nezhoršuje, ale nevím, jestli je to zlepšení. No tak jsou kluby, který ty potíže nemaj, a paradoxně já si myslím, že u nás je to proto, že chodí strašně málo lidí na fotbal.

Aha.

Když na tu Barcelonu přijde 90 000 lidí každou neděli, nebo vob neděli, tak prostě si myslím, že tam pro tyhle lidi, kterejch zase není 90 000, tak tam pro ně není místo. Ale tady na tom stadionu, na kterej přijde dva a půl tisíce diváků, a z toho je tři sta nějakých a jsou tam někde v tý, jak maj vyčleněný, ten sektor, že jo nebo něco, že je to k tomu prostě trochu i poňouká, že kdyby na tom stadionu bylo pětadvacet tisíc lidí, tak že by, jako je to i při zápase Sparta – Slavie nebo teď bude hrát Plzeň, že jo v neděli, tak možná že tam taky někdo hodí sedačku, ale už to jako tolik není vidět, jo. Kdežto když na tom hřišti je dva a půl tisíce lidí a z toho 300 lidí tam lomcuje, nebo 200 lidí tam lomcuje nějakým drátem, tak už mi to přijde takový jako, že se tomu hůř i jako čelí, že prostě ty lidi cejtěj možnost se jako, že to je exhibicionismus trochu jo, že na tom stadionu, kde by bylo 50 000 lidí, by je rychle rychle vyvedli prostě... Ale jako je fakt, že když jsem byl i na zápasech, kde bylo 50 000 lidí, takový to slabý mražení, co by se stalo, kdyby se něco stalo, jsem dycky měl. Vono ne ze všech těch stadionů je možnej únik, že jo, snadnej rychlej, a co jsem byl na těch velkejch světových stadionech, jsem byl na utkání Hamburk, v Hamburku, Itálie – Česko 2 : 0 v roce 2006 na mistrovství světa. Tam bylo dvaapadesát tisíc diváků, já jsem byl za deset minut z toho stadionu u autobusu a na letišti. Na Spartě jsem byl na utkání Česko – Španělsko 1 : 2, dva góly dal Mata, ne jeden gól dal Mata, druhej Villa, myslím, to už nevím, možná někdo jinej ... seděl jsem na hlavní

tribuně, co jsou jako ty, a dvacet minut jsme se nemohli dostat ven prostě jo, protože to hrdlo je tak ouzký, že prostě se mi zdá, že i ty stadiony nejsou postavený bezpečně u nás, že není možný, abyste na zápase, na kterým bylo dvacet tisíc diváků čekal dvacet minut, než se dostanete ze stadionu, kdyby se něco stalo, zatímco na utkání Itálie – Česko v Hamburku, kde bylo dvaapadesát tisíc diváků, jsem byl za deset minut venku. Protože ty průzory a ty chodby jsou strašně široký. Já teď se jedu podívat na Barcelonu, tak se podívám, jak to má udělaný Barcelona prostě a tak...

A zeptám se třeba na tu úroveň jakoby ty atmosféry v tom hledišti na tom stadionu, jestli myslíte, že to prošlo nějakým vývojem za poslední dobu a jestli to třeba dřív bylo lepší, co se týče třeba ty hlasitosti, nebo tohohle?

Já si myslím, že se zvýšila, tak úplně to řeknu možná vod začátku. Můj táta byl anglickej voják a taky se byl dívat párkrát na anglickou ligu a tam se skoro nesmělo křičet. A když někdo zakřičel, to dycky táta vyprávěl, a to bylo ve čtyřicátých letech, tak lidi dělali pšššššt. Tohle se výrazně změnilo po celým světě. Myslim, že ty projevy – a ještě teď nemám tak zmáklej třeba jihoamerickej fotbal, tam si myslím, že Brazílie, Argentina, že to bude obzvlášť teda jako hodně jako takový jako hodně excitovaný, hodně jako hodně emociální. Já si myslím, že úroveň hlasitosti a těch projevů se zvýšila řekněme za posledních třicet let u nás, teď mluvím u nás.

U nás.

No jo, ale klesnul počet diváků. Já jsem jako dítě chodil na Slavii, kdy nás bylo prostě s tátou čtyřicet tisíc, prasklá bariéra a všichni tam leželi potom na ty škváře, protože se prolomila ta zeď tam a bylo tam čtyřicet tisíc diváků na utkání Slavie – Viktorka Žižkov. Dneska na Slavii s Viktorkou Žižkov? Přijdou tři tisíce diváků, takže ta úroveň ty hlasitosti podle mě obecně se zvyšuje, ale jako v relativním vyjádření klesá, protože je tam míň lidí.

A máte názor na to, proč ten počet lidí se snížil, nebo snižuje?

Mám, mám. Za prvé si myslím, že to je typický pro nás, že to není na Západě, když se člověk podívá na německou ligu, na britskou ligu, na anglickou ligu, na španělskou ligu, tam máte ty stadiony narvaný k prasknutí. Každý tejdén. Tak neřikám, že je pokaždý vyprodáno, ale prostě ty návštěvy jsou řádově několikanásobkem našich návštěv. Dobře, jsou to větší země všechny tři. Za druhý si myslím, že tady do toho zasáhl takový to chataření v těch osmdesátých letech, ty víkendy prostě a to. A za třetí si myslím, že ten fotbal u nás není úplně zbaven... Já neřikám, že mám důkazy, neřikám, že jsem něco viděl, ale já mám prostě pocit, že ten fotbal se neumí zbavit toho takovýho jako nánosu, že tam něco není úplně v pořádku. Vono to asi i na tom Západě někdy není úplně všechno to, ale já mám pořád pocit, že ten fotbal se nedokáže úplně očistit vod takový ty špatný pověsti a že s tímhle tím ty lidi nechtějí nic mít.

A že to ty lidi odrazuje, myslíte?

Že ty lidi to odrazuje, protože já si nemyslím, že ve španělský lize je zase všechno dokonalý, ale představa, že každých čtrnáct dní na Barcelonu přijde osmdesát, devadesát tisíc lidí, tak tomu musej věřit, a když se podíváte, co stojí lístky na Real Madrid na El Clásico, stojí lístek kolem sedmi set, osmi set euro a ve Španělsku je pětadvacetiprocentní nezaměstnanost. Dáte osm set euro za lístek?

No, to je cena jako obrovská, no.

Takže já si myslím, že ten fotbal tady ztratil trošku jako prestiž. Tak byly tady nějaký aférky, nikdy se nic nevyřešilo jo, tak dobře. Ztratil trochu prestiž. Je tady víc sportů, jde nahoru florbal, jde nahoru

hokej... Jsou tady chaty, vikendy, cestování do zahraničí, tak prostě není to zázemí vo těch víkendech jít na fotbal a trošku se to podle mě jako ty návštěvy už teď neklesaj, ale už taky jako nedostanou se nikdy už na tu úroveň, kde byly třeba v sedmdesátých letech.

Rozumim, rozumim. A teď teda jestli můžu, tak bych jakoby přešel k další části toho rozhovoru a to se vlastně týká fotbalu ve spojení s násilím v České republice na těch stadionech. Možná to pro vás nebude úplně zajímavé, ale přesto bych to rád probral, jestli to nevádí?

Jasně, jasně, jasně.

Tak se zeptám, jestli jste se na tom fotbale někdy ocitl v situaci, která by vám zpětně jako by byla nepřijemná? Ať je to cokoliv, s čímkoliv spojeno.

No, myslím, to musím chvíli přemyslet, protože jsem těch fotbalů viděl stovky, ne-li tisíce. Tak jako zažil jsem určitě nějakou rvačku na fotbale někde, ne že bych byl účasten toho, ale viděl jsem to prostě. Zažil jsem, kdy honili rozhodčího ze hřiště, spíš v těch nižších soutěžích, to jsem všechno zažil. Zažil jsem dokonce, když museli s rozhodčím jít až na tramvaj, protože za ním furt šli ty fanoušci, to jsem taky zažil, a to už je hodně dávno, ale někdy jako když jsem na takovém tom stadionu, kde je vopravdu plno, tak takovej ten nepřijemnej pocit, co by se stalo, kdyby se něco stalo. Furt vidím, jak jsem šel tenkrát... a vidím, že se furt hrálo, netušil jsem proč.

V tom Bruselu?

Ten Juventus Turín, no Liverpool, tak takovej jako někdy mrazivej pocit mám, že bych účasten násilí, too jsem naštěstí nikdy nebyl, jakože by mě někdo praštil, ale jako nějaký excesy jsem zblízka tak jako zahlíd, že se tam rvou někde, nebo že jako to jo, ale takovej jako neměl jsem z toho dobrej pocit, no.

Takže jste někdy viděl na stadionu nějaké ty výtržnosti, případně nějaký to ničení majetku?

No, tak to velmi často. Viděl jsem třeba zápas Bohemka – Jablonec, kde hodili, jak se to jmenuje, dělbuch, světlice, Jánoš se jmenoval ten brankář, von už je mrtvej.

No, už je mrtvej.

No tak voni na něj hodili nějakej granát, kterej mu vybuch pod nohama, a von ten zápas nebyl schopnej dohrát, protože mu nějak zalehlo v uchu nebo něco takovýho, takže ten zápas byl přerušenej a Jablonec ho vyhrál kontumačně, nebo to už fakt nevím jo. Tak jsem si říkal, proč tohle? Jo a teď jsme čekali, voni vodešli do kabin ty hráči, a teď ty fanoušci tam běsnili ... a pak přišel rozhodčí, rozpažil a ukázal konec, prostě, a byla asi sedmdesátá minuta jo, asi patnáct minut jsme čekali, co bude. A tak to mně přišlo jako na palici trošku, no.

Jasně, no. A byl jste někdy teda svědkem i nějakých těch potyček v tom hledišti?

No asi v televizi určitě.

A na tom stadionu přímo?

Na tom stadionu. Jednou jsem paradoxně viděl nějakou potyčku na ulici mezi Chebem a Baníkem Ostrava, ačkoliv vůbec se nehrál zápas Cheb a Baník Ostrava. Oni si snad dali rande nebo co jenom. A že nějak nevím, jakej vztah mezi... Cheb hraje hrozně nízko, ale jeden čas hrál v lize, ale to nebylo z té doby, to bylo v době, kdy Cheb hrál někde divizi nebo nevím ani co teď hraje, a viděl jsem, že se řezali prostě na ulici lidi a měli jako Cheb a Vostrava, ale proč to bylo, to nebylo při zápase, kterej

by ňák souvisel s utkáním Cheb – Baník. Takže to jsem taky zahlíd. Asi jsem viděl nějaký strkačky. Byl jsem i na zápase, ve kterým nebyli diváci, protože jednou bylo utkání Náchod – Bohemians, když se Bohemka jako vobrodila, jako znova se jako před těma deseti nebo patnácti lety. A voni se tam porvali ňák hrozně a další zápas v tom Náchodě hrála Krč a nesměli tam diváci, takže já jsem byl danej na nějakej seznam, musel jsem se legitimovat, a na tom hřišti nás bylo dvacet, jo. Takže jsem zažil nepřímo důsledek vo tejden pozdějc. Takže nás bylo dvacet na hřišti. Ale nepamatuju se, že bych jako tak asi nějaký věci tak na to množství těch fotbalů, který jsem viděl na všech úrovních, tak asi něco něco bylo i rvačku mezi hráčema třeba, jako ale nebylo to zase ňák, nebyl to Liverpool – Turín, no to ne.

Rozumím, no a teď se zeptám takovou otázkou. Myslíte si třeba, že mírnějším projevem toho násilí nebo těch násilností je i pískot, nebo nadávky těm hráčům, který je maj nějakým způsobem zastrašit?

To si myslím, že jsou jenom emoce. To jsou si myslím, že nebude, pokud to není jako už skupinová záležitost, že se ty lidi na tom domluví, nebo že se tím snažej nějak prezentovat a exhibovat na tý veřejnosti, tak si myslím, že to jsou emoce, který patřej k tomu zápasu, že vynadáte nějakýmu hráči po faulu, třeba nebo rozhodčímu, kterej něco vodpískal vopravdu blbě.

Takže to byste jako násilí asi neřek?

To bych ne ne, že se někdo rozkřikne na hráče a řekne něco blbýho, to ne. Nebo na rozhodčího, to ne. To patří asi k těm emocím. Von by asi ten fotbal vypadal divně, kdyby tam lidi chodili ve smokingu a tleskali, to asi ne.

A co třeba nějaké to vyhazování předmětů na hrací plochu? Myslíte si, že tohle už je projev násilí?

To si myslím, že je, protože tam si myslím, že kromě toho, že to může bejt taky prvek exhibicionismu, tak si myslím, že tam už je vědomej projev, impulzivní teda samozřejmě ublížit jo, to znamená buď přerušit tu hru, nebo zasáhnout tou flaškou vod kokakoly nějakýho rozhodčího, kterej tam je rozhodčím. Mně rozhodčí na tý lajně vždycky přijdou nejohroženější, protože nebo když nenechaj zahrávat rohovej kop, to znamená, že pískaj, protože tam roh neměl bejt, třeba skutečně neměl bejt a teď tam nebyl třeba a ten rozhodčí to neviděl, roh vodpíská a teď ten hráč si tam 20 minut musí srovnat ten míč, že tam na něj začnou lítat zapalovače a matonky, jo tak to mně přijde, že už to úmysl je. A nemůže se zahrávat ten roh a to už jsem viděl několikrát a rozhodčí to přeruší a vodejdou všichni vod toho místa a po chvíli tam přijde pořadatel anebo kapitán a začne to uklidňovat a pak se zahrává po třech minutách ten roh. No tak to už mi přijde trošku, že to je, že to je záměr.

Rozumím, no a zeptám se, jste teda zmiňoval, že jste nějaké ty násilné akce viděl na těch stadionech a myslíte si, že to bylo jako dopředu připravené nebo že to vzniklo nějak spontánně?

No, já si myslím, že to může bejt voboje. Já nejsem, nemám žádný komunikační kanály k těmhletěm lidem. Vim, že si domlouvaj nějaký prostě střety a třeba i mimo hřiště.

To spíš vyloženě se ptám teďko na váš názor.

A spíš bych řek, že to může bejt nějaký druh jako organizace nějaký takový jakoby takhle by, že tam ta, ten výbušnej prach někde je v těch lidech a pak stačí jenom zatáhnout za šňůrku a vono to vybuchne, jo. Čili že tam bude kombinace spontánního, spontánní reakce na nějakou situaci, která se těm lidem nelíbí, plus toho, že oni už tam jdou trošku nastartovaný, možná s nějakým pivem navíc, prostě nebo něco nastartovaný, že teda když něco bude, tak uvidíte, jo. Si myslím, že to může bejt.

A myslíte si, že to může ovlivnit jako i nějaká ta davová psychóza třeba?

Myslím si, že to skrytí se v davu pro někoho je silnej, silná věc. Myslím, že tam bude dost velký procento těch, který by to nikdy, kdyby byli na tý tribuně sami, neudělali.

Takže myslíte, že se daj často strhnout jakoby?

Oni si vezmou nějakou pláštěnku na hlavu, jako čepici a řekl bych, že jo.

A když už se tady to děje a nějaká ta násilnost nepřipravená, myslíte si, že třeba to může být způsobeno, nebo ten spouštěč jak jste říkal, může to být třeba výkon rozhodčích, nebo nějaké ty, nějaká tvrdá hra, fauly na hřišti, případně nějaký neprofesionální výkon té pořadatelské služby?

Určitě si myslím, že jo, že tam tohle přesně ty věci, co jste jmenoval, asi ten mechanismus v sobě maj, tu roznětku, ale asi tam musíte jít trošku nažhavenej dílem už trošku tak jako připravenej, že teda budete reatgovat takhle a dílem musíte mít pocit tý anonymity toho davu, protože zase si nemyslím, že někdo se ráno probudí, bude na tý tribuně úplně sám a teď si řekne tak a teď tady hodim kokakolu na rozhodčího, to si myslím, že ne. Že to bude kombinace a že se, že ta roznětka někdy je i vyhledávaná trošku jo. Že ta skupina v sobě tu energii má a že si řekne a teď je to přesně to místo, dyk to roh nebyl a teď. Anebo tak to už nemluvim o penaltách za stavu 1 : 1, tak to už vůbec.

A vy jste to už vlastně částečně jakoby natuknul, myslíte si, že v tom může hrát roli to požívání toho alkoholu, případně nějakých jinejch návykových látek?

Myslím, že jo. Asi to minimálně asi snižuje ty zábrany, nebo nějak rozvolňuje to myšlení trošku. Teď voni asi ty lidi se scházej už hodinu, dvě, tři před zápasem, nebo dokonce jedou autobusem nebo vlakem.

Na ten zápas?

Na ten zápas. Tam si asi někde na hřišti se to pivo, teď už sežene hůř, ale asi taky jo v kelímkách, že jo, nesmí se dávat lahve. Ale asi to pivo tam je někde a asi to jo, to asi jo.

A teď se zeptám úplně jinak. Myslíte si nebo byl jste svědkem třeba nějakých projevů rasismu, nebo něčeho takového na českých stadionech v poslední době?

No, v poslední době bych řekl, že to trošku ubylo, protože tady přibylo poměrně hodně těch všelijakejch vod Afriky až po nějaký bejvalý Jugoslávce a dokonce Španěly a Argentince prostě a takový všelijaký hráče už tady máme a že si lidi zvykli na to, že prostě to mužstvo je složený z cizinců. Tak se podívejte na Liberec třeba, to je vyloženě cizinecká legie. Nebo Most ještě když hrával ligu, tam ten majitel Mostu se tím nijak netajil, že veme letadlo a navozí přes ty agenty třeba hráče z jihu Evropy nebo ze severní Afriky. Takže si myslím, že už dneska není nic zvláštního, když někde vpředu je černej útočník z Afriky, nebo nebo nějaký dokonce Asiat z východu Asie, že to je už dneska běžný. Myslím, že takže to tím pádem se to trošku už stává málo zajímavým, protože každý mužstvo dneska takovýho hráče má. Já si teď nevybavuju, že by nějaký český ligový mužstvo nemělo takovýdlehého hráče alespoň jako náhradníka třeba. A vim, že když to začínalo po revoluci, že jo předtím tady žádný takový nebyli, když po revoluci se vobjevovali v těch bohatších klubech, Sparta a nevím, kdo eště měl, tak vim, že nějaký pokřiky asi byly a že asi můžou bejt i dneska, ale už si myslím, že už to není takovej taková výjimka, že někdo má v ČR africkýho hráče třeba, jo a třeba i velmi kvalitního, jo.

Takže myslíte spíš, že se to snižuje v podstatě?

Snižuje, vzhledem k počtu hráčů určitě. Ale jako řek bych, že asi nějaký přetrvávají asi.

Vlastně v roce 2006 byla odvolaná policie z těch ligových a profesionálních stadionů u nás a ten klid na tom stadionu za něj teď odpovídá pořadatel toho zápasu, myslíte si, že ta nepřítomnost policie tomu prospěla, nebo spíše to je negativní jev?

Já jsem na tohleto v průběhu času měnil názor. Ze začátku jsem si myslel, že trošku jako to uškodilo tý věci, že přece jen ten institut tý policie s těma helmama, možná některý na koních, když jsou větší zápasy, tak si myslím, že tam určitěj takovej prvek jako sebereflexe, nebo sebeovládání může hrát roli. Pak jsem si dycky říkal, no dobře jsou to soukromý subjekty, tak proč by... mě taky zahradu nechodí hlídat policie, že jo, tak na druhý straně se tam sejde třeba 20.000 lidí, tak to není, jako když já sázím ředkvičky, tak tak to asi trošku rozdíl je. Přijde mi to trochu zvláštní v tom smyslu, že stejně. Podle mě je to zas taková jako chytrá horákyně. Ani voblečená ani nahá, ani chytrá ani hloupá. Prostě stejně ty lidi ty policajti jsou venku, když je dobrej zápas, kde bude teď v sobotu Plzeň – Sparta, Sparta – Plzeň, tak tam bude na koních vobehnaná celá Letná. Bude tam padesát aut těch těch takovejch s těma mřížema prostě policejních a bude tam pět set policajtů vokolo stadionu, no tak. Nevim prostě, přijde mi to takový zvláštní, že ne na hřišti nejsou, pak když se něco stane, tak voni tam hned nejsou, voni se tam nedostanou hned třeba do toho ohniska. Stejně se tam pak seřadějí někde poblíž už pak na tom zbytku zápasu třeba jsou a nezasahujou, ale stojej tam, že jo. Na druhý straně, to jsem si teda všim, když tohle nařízení udělali. Ani netuším, že už je to deset let, to jsem myslel, že je to míň, tak jsem si všim, že ta pořadatelská služba jsou lidi starší než já. No tak já už bych tomu zabránit nedokázal ve svym věku, jo. Takže jako přijde mi to rozhodnutí takový typicky zvláštní trošku. Mně by u těch klíčovejch zápasů ta policie na tom hřišti nevadila.

Takže byste to takhle rozdělil, že na ty důležitý zápasy nebo tzv. rizikový by...

Von je svaz tak definuje, von je má takhle označený.

Takže byste tam tu policii nechal na...

Asi jo.

Na ty zápasy a třeba na ty jakoby nerizikové byste nechal tu pořadatelskou službu?

Asi jo. Voni jsou taky spíš rizikový oddíly a nerizikový oddíly, že jo.

No, jasně.

Asi taky i ta pořadatelská služba si to najímaj asi z nějakých těch bezpečnostních agentur, nebo co to je za lidi, no.

Myslíte, že je jako méně kvalitní ta pořadatelská služba někdy nebo?

Já myslím, že někdy ne. Že když vidim jako věk třeba těch lidí. Nechci spekulovat o jejich trénovanosti nebo fyzický zdatnosti nebo nějakých schopnosti uplatnit nějaký donucovací prostředky prostě, to nevim. To neumim posoudit, ale prostě někdy vidim, že to jsou lidi starší než já. No tak jako člověk máho věku těžko zkrátí dvacetiletýho kluka.

Rozumím, no.

Je tam samozřejmě ten psychologický efekt, že jo, že tam prostě k jedný změně ještě, něco k tomu řeknu, k jedný změně přece jen došlo. Zmizelo zábradlí. Dneska na těch moderních stadionech vlastně když budete opravdu chtít, tak přelezete tu malou zídku, nebo ten alej příkop, kterej tam je

a budete požádat, když to přeženu vo podpis nějakýho hráče během zápasu, jo. Todle dřív nebylo, bylo to vobehnaný jako vězení trošku to hřiště. To mně přišlo zvláštní. Teď to není, tak moc lidí zase neudělá to, že by vběhlo do toho hřiště, ale ta možnost tady potenciálně je, no. Tak vobčas vidíme i v Německu ve Španělsku, že tam nákej blázen vběhne a běží za nějakým hráčem, svalí ho.

Nějakej exhibicionista.

Svalej ho na zem ale nebo něco takovýho, ale obecně jako ta psychologická podpora toho průběhu zápasu, že tam stojěj ty lidi v těch oranžovejch nebo jakejch těch vestách, případně kdyby na zápase kde je třeba, kde je víc jak deset tisíc diváků, což už u nás moc nehrozí, tak byla už třeba i ta policie někde vidět aspoň psychologicky jsem si myslel, že by mohlo bejt.

Jo, jojojo. A vy jste to vlastně teďka o tom mluvil, tak se na to zeptám ještě trochu dopodrobna. Ty bezpečnostní prvky na těch českých stadionech, myslíte si, že jsou dostačující nebo?

No tak určitě se mi zdá, že ty stadiony nemaj dobře ty vodchozí zóny jako. Já jsem nebyl nikdy na stadionu, já nevím, v Budějovicích a chodí tam tři tisíce diváků, tak nevím prostě, co tam maj. Ale třeba na Spartě si myslím, že prostě ten podchod do toho foyer za tu tribunu, pod tu tribunu si myslím, že prostě vyřešenej není. Je to starej stadion. Na Slavii už je to lepší, tam jsou široký ty vodchozí zóny už takový vlastně pod těma tribunama, kde jsou pak ty záchody a nějak tak.

To je modernější stadion.

Modernější stadion, když jsem byl teď na některejch stadionech, tak vono je to strašně různý. Já jsem teď byl v Bilbao. Bilbao má stadion starej šest měsíců, nádhernej stadion prostě se všim, co tam eště je, já tam byl eště na stavbě, voni to tam dodělávali. Pak jsem byl vo dva dny pozdějc v San Sebastianu, to je stadion starej třicet let a už to na něm bylo vidět. Má takový hrozně, jdete tam hrozně nahoru. Když se chcete dostat, musíte ale venkem, jo. Všechno se vohrává venkem. Tady se mi zdá, že na některejch těch našich stadionech se musíte i k těm místům vejš prokousat tím, tím hledištěm.

Tribunou, jo?

V tom San Sebastianu je to vobehraný. Vono je to takhle, von ten San Sebastian je jako taková jako mořská vlna udělanej a je to třicet let. Je vidět, že už je starší ten stadion a dostanete se až na ty nejvyšší místa venkem. Čili vystoupáte venkem a tam si sednete. Ne jako, že jdete už na hřiště a lezete přes lidi nahoru, jo tak nevím tohle, nejsem bezpečnostní technik, nejsem stavební inženýr, ale myslím, že ty prvky u nás nebudou úplně dobrý, protože ty stadiony nejsou moderní. Tak kdo má dneska nový hřiště, Slavie akorát.

No, to je pravda.

Kdo ještě?

Plzeň možná.

Možná Plzeň, že si nastavěla tam ty. Ale je to malý hřiště, deset tisíc, dvanáct tisíc diváků, no. Takže si myslím, že tím že ty stadiony. Takhle, jelikož to neumím posoudit, tak bych řekl, že tím, že jsou ty stadiony až na řídký výjimky starý, tak si myslím, že ty prvky nemůžou mít moc dobrý.

Rozumim, rozumim. A tak bych teda teď přešel k úplně poslední části. Ta je věnovaná vlastně fotbalu a médiím, částečně. Tak se zeptám, vy jste to už zmiňoval vlastně. Se věnujete sledování fotbalu

i v televizi nebo nejenom na stadionech vlastně. Co z toho považujete třeba v současnosti za prioritu? Na stadionu nebo v televizi pro vás?

To je u mě daný čistě pragmaticky, prostě když nemám kam jít, není ten fotbal dostupnej, no tak se samozřejmě dívám na televizi. Já to, já se snažím i ten víkend tak jako rozředit, že vím, že třeba teď jsou přenosy, že jo, z ligy. Většinou v pátek večer to bejvá na nějaký slovenský televizi myslím, že to je. Pak bejvá naše liga v neděli zápas, někdy i v pondělí, někdy i v sobotu, já nevím, v 19,30 nebo něco. Do toho většinou španělská liga se nějaký to Euro, jak se to menuje, Eurosport.

Eurosport.

Nebo nějaký ten kabel. Tak tam bejvá většinou Madrid a Barcelona ve stejnej den, takže se mi to namotá do toho, že se du podívat na nějaký třeba náš zápas a přijedu a už končí zápas Realu Madrid, tak jako neřek bych, čemu dávám přednost, prostě pro samozřejmě aktivní vidění fotbalu vyhledám radši ten zápasu v reálu, při pohledu na španělskou ligu, tu možnost nemám a osm set euro taky nemám, tak jako nemám v tom žádný systém, no.

A čtete třeba pravidelně noviny nebo nějaký časopisy, který sou věnovaný fotbalu?

Ne, víte že ne. Ne, představte si, že ne. Jako třeba abych si v pondělí a jenom na webu třeba nebo abych si dokonce koupil Sport, nene. Že bych si přečet jako průběh toho utkání, ne. Já to většinou, jak se to jmenuje, to Dohráno, tak to tam ukážou ty góly, ne nene.

Takže asi nečtete ani nějaký ty rozborů těch sportovních redaktorů?

Ne, ne prakticky. Já už na to v pondělí čas nemám, a už mi to přijde, že je to starý.

A třeba teď se zeptám, jestli když se objeví v těch masověch médiích nějaké ty reportáže věnované těm nepokojům na těch stadionech, jestli to třeba sledujete, nebo jestli to asi nevyhledáváte?

Nevyhledávám to, když se k tomu nachomejtnu, nebo je to něco většího, tak asi jo, ale že bych jako vyloženě to hledal už dopředu, navíc většinou se to vobjeví spontánně, protože se to stane třeba v pátek a pokud se něco takovýho stane a navíc se mi zdá, že těch incidentů teď přece jenom trošku ubylo. Tak byly situace, já už nevím, jak se ten oddíl jmenoval? Brighton nebo jak prostě co spadla celá tribuna. Někdy v jižní Americe taky se tam ušlapali se tam lidi, tak to je to, co jste se ptal před chvílí. Ta výstavba těch stadionů se v tomhle posunula. Takže já nevěřím tomu, že by dneska v Brightonu spad stadion, to už se mi nezdá prostě. Ale ale dnes jako že bych to vyhledával, navíc si myslím, že toho je poměrně málo už takovejch velkejch excesů teď už moc není v tom sportu.

A troufnul byste si třeba posoudit, jestli když už se něco takového stane, jestli ty média o tom informují vyváženě nebo objektivně?

Kdybych tam na tom stadionu byl, a doufám, teda nebyl přímo součástí tý události, ale řekněme, že bych jí s vodstupem dvou sektorů viděl třeba, vob zatačku za rohový praporkem jo, tak bych asi to dokázal, asi by mě to zajímalo, co vo tom napsali a co jsem viděl já, ale když to nevidím, tak vlastně jsem odkázanej jenom na to sdělení.

Samozřejmě.

To sdělení je jenom toho novináře, takže to pak neposuzuju nějak. To neumim rozpoznat, no.

A ještě se zeptám, co si myslíte třeba o vyjadřování politiků k dění ve sportu obecně.

Je minimální. Mně se zdá, že politika vo sport moc nestojí, že se objevuje minimálně. Vobčas takový

jak jste se ptal s tou policií, vod kdy může, nemůže na stadion, tak to je ňákej, na to je asi nějakej předpis nebo zákon. Ale jinak si myslim, že se politici sportu moc nevěnujou, pokud se tím nechtěj někde zviditelnit. Ale jinak se mi zdá, jako takový ty, že někdo přijde na utkání Česko - Kanada, to neberu jako. Nebo že bude v lednu hrát ve finále na mistrovství světa, já nevim v Kataru my a Brazílie a že tam pojede ten premiér, kterej v tý době bude premiér. No tak...

Takže myslíte, že se na tom třeba snaží získat nějakou popularitu?

Já myslim, že taky moc ne.

Že moc prostě to není jejich zájem?

Tak je to zase hezký, když já nevim budeme, nebudeme hrát ve finále hokeje, no tak že tam přijde ministr nebo premiér, nebo předseda parlamentu, no ale jako podle mě ty lidi to moc nezajímá a jako ani ty diváky to nezajímá, ani nevim, jestli prostě premiér se může stát veřejnym fanouškem, když na to nemá čas. Vono totiž fanouškem se můžete stát, když tam chodíte pravidelně. Jako přijít jednou za rok na fotbal nebo na hokej nebo na tenis. Já dostávám takovýhle všelijaký pozvánky, nebo teď už míň, když nejsem rektorem, ale dřív jsem je dostával na všelijaký finále něčeho. No tak jako, když třeba na tenis jsem dostával, moh sem jít na nějaký turnaje nebo na Roland Garros se jet podívat na finále francouzskýho poháru, teda tamtoho, jak se to jmenuje, ATP turnaje. No tak jako když celej rok nechodim na tenis, tak pojedu do Paříže jenom proto, abych tam někde zadarmo seděl na utkání, já nevim, Federer, David Federer – Djokovič? No tak jako.

Jasně, rozumim, no. A úplně na závěr bych se zeptal takovou odlehčenou otázkou, jestli nějaké svoje volnočasové aktivity považujete třeba za časově náročnější nebo důležitější než je ten fotbal v současnosti, čím vlastně se tak bavíte nejvíc, když máte volno?

Je fakt, že ten fotbal mě láká hodně a vobčas to ještě pletu s tim golfem, kterej taky mám čas hrát jenom, a ten trvá dlouho, že jo. To než to vobejdete ty jamky a ještě někam musíte dojecht, tak to je celý vodpoledne nebo třeba i celej den. No takhle, že bych jako to spíš to, že nejdu třeba na některej den na ňákej fotbal, nebo ne si nezapnu tu televizi, to není, že bych ten den dal přednost sachům, nebo tenisu nebo já nevim návštěvě výstavy, ale spíš je to tim, že nemám v tu chvíli čas, nebo jsem prostě vázanej jinejma povinnostma. Ten fotbal je pro mě jako na vymytí hlavy číslo jedna bez jakechkoliv debat, jo. Bohužel už ne aktivní, už jenom támhle to. Ale jako nestavim to tak, že prostě teď dám přednost něčemu před fotbalem. Když prostě nemám čas, nebo mám nějakou práci, kterou musim udělat, tak holt prostě fotbal nebude, no.

Rozumim. Tak jo, já bych chtěl moc poděkovat.

Jo, já taky, bylo to hrozně prima. Kolik těch rozhovorů musíte víst?

Těch rozhovorů udělám celkově devět asi.

No proto, nevím, jak jsem přišel nasedmdesát.

Rozhovor č. 8

*Rozhovor s fotbalovým fanouškem číslo 8 pro účel diplomové práce.
Tazatel Ondřej Baran.*

Takže já ti moc chci úvodem poděkovat, že se účastníš tady na tom mém projektu, na tý mojí práci. Určitě to bude hodně pro mě prospěšný. Takže bych se tě zeptal, kolik ti je a kde žiješ?

Třicet tři. Na Žižkově.

A jestli bys mohl říct, kde třeba pracuješ, případně jaký máš vzdělání nejvyšší.

Středoškolský s maturitou. Pracuju jako provozní restaurace.

A zeptám se teďka, jestli žiješ jako s partnerkou nebo jestli máš nějakou přítelkyni.

Mám přítelkyni.

A co ta říká na to, že vlastně se věnuješ tomu fotbalu, že se vo to zajímáš a chodíš na ty zápasy a tak?

Tahle je docela nová přítelkyně, takže v pohodě.

Takže s tím nemáš žádný problém, že to toleruje. A dělal jsi někdy aktivně nějaký sport?

Fotbal a lakros.

A vyloženě na závodní úrovni, jo?

Fotbal, no. Fotbal na závodní úrovni.

A jako diváka třeba, zajímá tě sport všeobecně, nebo jenom fotbal?

Nemám vyhraněný.

Takže. Takže sport všeobecně, nebo jenom fotbal spíš?

Zajdu si na dostihy a zajdu na hokej, no. To je docela všechno.

A zeptám se tě, v kolika letech jsi třeba poprvé byl na tom fotbalovém zápase, na stadionu, případně jestli řekneš, kdo tě k tomu přived takhle?

Hele, přived mě tam kámoš, když mi bylo asi dvanáct.

Ve dvanácti teda. A když seš na tom stadionu, co tě vlastně k tomu motivuje, že na ty fotbaly chodíš. Třeba jako jestli vyloženě ten sport, nebo nějaký setkání s kamarádama, případně něco jinýho ještě?

Asi obojí, no. Je to i o kamarádech a vo lidech, se kterejma je sranda, no.

A zeptám se tě, jestli jenom chodíš na ty zápasy, nebo jestli se zapojuješ i do jinejch aktivit, který s tím souvisej? Náká ta výroba těch choreografií, případně nějaký ty výjezdy a ty venkovní zápasy?

Když jsem byl mladší a měl jsem víc času na to, tak jsem se věnoval víc jako všeobecně choreografiím, fandění, výjezdům, všemu prostě. Pak do toho přišla i ta stránka, vobčas se někde poprat.

A kolikrát do měsíce se na ten fotbal tak dostaneš teďka v současnosti?

Hele teďka to s prací to mám horší, mám prcka tříletýho, takže málo, no. Domáci, když mi jakoby, když je to dobrej tejdén proti mé práci, protože dělám o víkendech, tak se dostanu každý, ale neježu

ani na jeden výjezd na úkor toho.

Jasně, jasně. A všeobecně myslíš si, že jsou zajímavější ty výjezdy nebo ty domácí zápasy pro tebe?

No, já se taky vodvyknul. Začal jsem Viktorce fandit aktivně, kolik mi bylo, ty jo. Asi vod patnácti, vod třinácti jsem tam byl párkrát, pak jsem tam chodil pravidelně vod patnácti. Dostal jsem se do kotle. Bavilo mě hrozně doma připravovat choreografie a domlouvát, co bude a tak. A výjezdy byly prostě pak zpestření takový to. Takže už jenom ta užší banda prostě vyjede. Teď to mám jinak asi no. Teď mě víc zajímaj domácí, že tam potkám víc lidí, víc známejch.

Jasně, jasně.

A když teda jdeš na ten třeba domácí zápas, tak vždycky na stejný místo?

Jo. Si držím tradičně, no.

A v současnosti zapojuješ se třeba aktivně do toho fandění? Jako třeba to skandování, nebo pískání?

Jojo. Už jakoby nic novýho nevymejšlim, ale přidávám se k mladejm, který to tam ještě držej.

A když seš teda na tom stadionu, tak cejtíš se tam jako s těma lidma jako součást nějakýho většího celku, takhle, dalo by se říct?

Jo, jojojo, ano.

Takže je důležitý, že seš tam s těma lidma, pro tebe?

Přesně tak.

Jojojo. Zeptám se, jestli třeba někdy fandíš i sám jako, ne s ostatníma? Třeba jestli pískáš na hráče, nebo nějaký ty pokřiky na ně?

Jo, asi jo, taky.

Když vlastně při tom fandění máš pocit, že těm hráčům, toho svýho týmu nějak pomáháš, nebo naopak třeba seš na ně hrdej, že tě třeba nějak reprezentujou, máš takovej pocit?

Jo, určitě no. Já jako mám zpětnou vazbu za ty léta. Já jsem vo tom s hráčema i mluvil několikrát a tak.

Jo, jojo. Takže a po zápase chodíš na ty takzvaný děkovačky, nebo?

Jo, to chodím, no.

A když třeba jako ten tvůj tým to mužstvo hraje špatně, nebo máš pocit, že ten zápas zabalili, jak jim to dáš třeba najevo? Tu nespokojenost s tím?

To asi ne, to jako se neprojevuju.

Jo, takže to necháš. A který ty z těch projevů fandění jako si myslíš, že jsou neúčinnější. Jakoby myslím teď třeba to skandování, bubny, případně ty choreografie?

Jako pro hráče, jo, neúčinnější? Jo, asi hromadný skandování. To, co je nejvíc slyšet, no.

A vadí ti taky některý ty projevy toho fandění, nebo ani ne?

Asi ne.

A myslíš si, že ty hráči jako na tom hřišti to fandění nějak vnímaj, že je to motivuje k nějakým těm

lepším výkonům?

Jo, myslím si, že jo.

Ted' se zeptám, ty když seš na tom stadionu, fandíš, tak jestli třeba i když ten soupeř udělá nějakou pěknou akci, tak jestli to nějak oceníš, anebo jestli třeba vlastně ho naopak vypískáš třeba?

Jo, ocením. Mně se líbí hezkej, pěkněj fotbal se mi líbí.

Jo, takže třeba zatleskáš i tomu soupeřovému hráči jo, když udělá nějakou dobrou akci?

Když tam nedá zrovna góla, tak mu zatleskám.

Jojojojo. Zeptám se tě, jestli třeba nosíš nějaký ty klubový symboly, šály, nebo dresy, takhle?

Hele, přestal jsem. Odnaučili mě to.

Ale dřív si to teda používal a teďka už ne, jo?

Jo.

Zeptám se tě, ty teda jako chodíš do toho kotle na tom fotbale?

Jo.

A co si myslíš třeba o tom užívání ty pyrotechniky? Ona je v současnosti vlastně zakázaná. Myslíš si, že to je dobře, nebo že to je špatně?

Myslím si, že je to špatně. Protože se to stalo jakoby neorganizovaný. Každý to chce používat a není žádná dohoda s klubem. Takže nejsou ani jedna strana spokojená podle mě. Zažil jsem dlouhý léta, kdy jsme komunikovali s klubem. Všechno bylo předem dohodnutý, všichni věděli, co kde bude, že to bude zabezpečený, a nikdy nedošlo k žádnému problému. Takže teď je to podle mě jako nejvíc špatně.

Takže myslíš, že kdyby to bylo legalizovaný, tak bude jakoby organizovaný a bude nad tím jako větší kontrola, jo?

No.

Jasně, jasně. A teď bych se tě zeptal, jestli bys moh třeba nějak popsat úplně podle sebe rozdíl mezi ultras a hooligans v současný Český republice?

Ultras by měla bejt aktivní asi na scéně podporující hráče na hřišti, no. Takže akce na stadionech. Což bejvala pyrotechnika, byly to nápisy, kresby, byly to jako nějaký vzkazy hráčům, skandování, vymejšlení pokřiků. Hooligans jsou někde jinde prostě. Ty se buď přidaj k fandění, většinou ne. Protože to je banda tupců někdy neskutečnejch. A spíš jim de vo to jako pod datem fotbalovýho utkání se porvat s nahodilým soupeřem, co jim vylosuje prostě ta liga, no.

A zeptám se tě teďka, ty už chodíš docela dlouho, že jo, na ty fotbaly, tak jestli třeba myslíš, že ty aktivity těch ultras jsou spíš výraznější anebo míň výrazný? Jak se to proměnilo za tu dobu, co chodíš?

Jo, výraznější určitě. Ted' jsou tady jakoby na to obchody a shopy internetový. Asi tam je nějaká jakoby... Je tam nějaká stopa z Polska, kde už to znám taky dlouho tu scénu a konečně se tomu začal někdo věnovat, začal to prodávat a není problém to sehnat. Dřív jsme si vyráběli i světlice sami vlastně. Jsme to kupovali vod kluků, který to vyráběli doma, protože milovali chemii.

Jasně.

Jo, dřív se vlastně muselo malovat na prostěradlo, nebyly žádný velký folie, nic. To se nedalo sehnat pořádně. Teď je to super.

Jo a myslíš teda, že ta atmosféra se zvedla za ty roky, že to šlo nahoru anebo?

Jo, jo, když nepočítáme mojí Viktorku, tak určitě.

Zeptám se tě, ty si teda říkal, že chodíš do toho kotle, že jo? Zeptám se tě, mění se ten počet těch lidí v tom kotli a na čem to závisí případně jako třeba atraktivita utkání, počasí? Jestli se to nějak proměňuje?

Hele, teď už dlouho fandíme ve druhý lize. Tam je znát prostě, že se nedostaneme nad tisíc lidí návštěvnost a kotel prostě, kolik tam teďka fandí, tam fandí patnáct hlav, no. Teďka já pamatuju třeba padesát, sto, co fandilo. Byli jsme jeden chumel a...

Jasně, no.

Je to zkurvený ze všech stran ale ten fotbal. Ta korupce v době, kdy jsme skoro vyhrávali ligu, tak bylo furt narváno. Fandilo se, bylo to super a za pět let zjistíš, že to bylo všechno podplacený, no.

Jasně, no. A v tom kotli třeba jsou všichni přibližně ve stejném věku, anebo řek bys něco to věkový rozpětí, jaký tam je?

Jo, jsem tam já asi nejstarší fotr, a pak dvacetiletý. Pro mě jakoby nový kluci, mladý, který tam třeba choděj, i když není to pravda, zase jsou tam kluci, který tam choděj na fotbal vod pěti let s tátou a teďka tam choděj sami od svejch šestnácti. Dělej choreo, řáděj, dělej bordel. Je to namíchaný asi no.

Jasně, takže nějaký větší věkový rozpětí asi tam je?

Dejme tomu, že určitě tam najdu v kotli u nás zrovna běhat osmiletou holku a fandím tam já ve třiatřiceti. Bude tam někdo starší než já ještě, určitě.

No, ty jsi vlastně říkal, že na ten fotbal chodíš i kvůli těm lidem, že jo, takže...

Nonono.

takže se asi stýkáte i mimo stadion a bavíte se i vo jinejch věcech než je fotbal?

No, vobčas jo.

Jasně. A v tom kotli jako je nějaká hierarchie, že někdo je třeba na nějaký jako vyšší pozici, někdo nižší, anebo to tam takhle nefunguje?

Těžko říct fakt. Na Žižkově vždycky vládla anarchie a myslím si, že si nikdo nedovolí mně po tolika letech říct něco vošklivýho do očí. Zatímco já si dovolím tomu dvacetiletýmu říct i ošklivý věci do očí.

Jasně. Tak bysme mohli přejít k dalšímu bloku. To se týká trochu toho násilí na těch stadionech.

Násilí?

Přímo na těch stadionech. Se zeptám, jestli na tom stadionu přímo někdy ses ocitnul nebo jsi byl svědkem nějakých těch výtržností?

Ocitl. V první řadě si myslím, že násilí na stadionech je největší hovadina, protože to je všechno pod dohledem kamer, kor teďka v týchle době. Takže jenom idiot tam de dělat bordel, když si pro něj do půlhodiny dojdou až domů.

Jasně, no.

Ale samozřejmě jsem se tomu nevyhnul. Napadli nás některý skupiny přímo na stadioně. Xkrát jsem to zažil. Xkrát jsem zažil, že jsem se musel bránit nebo kamarády, co už tam leželi třeba zbitý. Několikrát jsem to zažil.

A třeba nějaký ničení, poškozování toho stadionu, nebo viděl jsi nebo?

Viděl jsem. Zažil jsem vopravdu neskutečný. Taky hovadina ničit svůj vlastní stadion, to mi přijde úplně stupidní.

Jasně, no. To je pravda, no. A řek bys, nebo zařadil bys do násilí třeba i takový věci, jako je pískání nebo nadávky hráčům? Nebo bys řek, že tohle násilí není a že to s tím nesouvisí?

To s tím nesouvisí.

A co myslíš nějaký to vyhazování těch předmětů na hřiště? Myslíš si, že to je jako násilí, nebo není třeba?

Ne, to nepovažuju za násilí.

Zeptám se tě, na těch stadionech myslíš, že jsou tady ty akce jakoby tady toho charakteru dopředu připravený anebo spíš jako vznikne spontánně, když už se teda něco semele?

Tohle je spontánní. Jako nedávno byla nějaká aktivita na Viktorce, ale tam šlo o vyjádření podpořit hráče, který nedostávají vejplatu a hrajou prostě zadarmo. A už jsme nevěděli co... Do druhý ligy přitáhnout média je trochu složitější, aby se něco vo nás napsalo, tak se prostě dohodlo, že se nahází 500 rohlíků na hřiště, aby se naznačilo, že nemaj co jíst. A ať to někdo vyfotí, ať se to dostane do novin, ať se to dostane do médií. Tak to se povedlo, bylo to v televizi, i když nám zabavili rohlíky. To byl hrozně vtipnej víkend. To bylo účelově připravený, ale to je jako jiná forma demonstrace.

Jasně, no. A když třeba dojde k nějakým těm bitkám nebo k něčemu takovému na tom stadionu. Myslíš, že se k tomu nechaj strhout i ty takový ty normální diváci? Jakoby, co tam nejdou se poprat, že třeba jakoby ta psychóza nějaká, že je to strhne ten dav?

Určitě davová psychóza funguje nejlíp. Zažil jsem, když jsem v kotli já byl dvacetiletý. Nás napadla skupina jinýho klubu a přidali se k nám fotři čtyřicetiletý, padesátiletý.

Jo, jasně no.

Bránili jsme si vlajky, no.

A když už k něčemu takovému dojde, tak co myslíš, že to jako spustí nejvíc? Třeba jako nějaký ty právě útoky třeba na ty vlajky nebo třeba i když rozhodčí blbě píská, nebo?

Pořád mluvíme vo stadioně, jo?

Jo, pořád na stadionu. Anebo třeba špatná pořadatelská služba?

Provokace ze strany fanoušků druhejch, no.

A co si myslíš o tý pořadatelský službě na těch stadionech? Myslíš, že v současnosti je to kvalitní nebo spíš ne?

Hele, nikdy jsme to nemuseli řešit u nás, na malým stadioně, protože tam se skoro všichni znaj a nikdo nemá potřebu tam dělat bordel, ale co vím z jakoby pár let zpátky z doslechu na velkých stadionech, jako Sparta nebo Slavie, provokatéři v ochrance taky byli, no. To se vobčas stalo, že dostali do držky nebo vobráčeně no.

Jo, jasně, no. Co si myslíš třeba o nějakých těch projevech rasismu nebo něčem takovým na stadionech v současnosti u nás? Je to tam, nebo spíš?

Jo, to tam bylo dycky. Kennedy Chihuri, to tam sázeli banány a pomeranče přece.

A myslíš si a myslíš si, že je teď víc nebo míň než v minulosti třeba?

Je to míň.

Že bys to nějak srovnal?

Teď už má každý mužstvo svýho černocho. Takže je to míň tohlencto.

Vlastně v tom roce 2006, že jo, vodešla ze stadionů ta policie, že to už je na těch klubech ta pořadatelská služba. Myslíš si, že to celkově tý situaci prospělo, nebo spíš naopak? Jakej máš na to názor?

Hele, teď mi přijde, že je to klidnější na stadionech, ale to je asi kvůli monitoringu, no. Dřív jsem byl rád, že jsem tam policajty měl, protože si na nás každé dovolil, a vždycky jsem čekal, z jaký strany dostanu do držky, no. Mi nevadili policajti na kotlech.

Jo a myslíš celkově teda, že je to lepší bez nich nebo s nima, na tom stadionu?

Ty jo já si vůbec neuvědomuju vůbec, že tam vlastně nejsou policajti.

Obecně?

To já nevím. Jestli to funguje, to bez nich, tak jak to je, aspoň nebudeme státní peníze pořád ždímat, ne?

A myslíš si, že třeba v Čechách teďka jsou ty stadiony dobře udělaný jako ty sektory voddělený konstrukčně, že to je jako ta bezpečnost vyřešená dobře?

Ne, stojí to úplně za hovno. Myslím si, že Slavie to má dobře udělaný. Ta má nejnovější stadion. Sparta je dobře udělaná sektorama. Si nemyslím teda. Když se podívám na spoustu, spoustu jinejch celků, tak včetně zrekonstruovanýho Ústí nad Labem, teďka jsme tam byli, to je... Jsem přešel dva ploty.

Jasně, no. Tak já bych přešel k tomu poslednímu celku toho rozhovoru a to je fotbal a média takhle krátce už. Sleduješ třeba fotbal i v nějakých těch médiích nebo celkově se nezajímáš?

Sleduju, sleduju.

A čteš třeba noviny vo tom, časopisy?

No jasně.

Který se tomu věnujou anebo spíš televize, rozhlas, třeba?

Televize, noviny, internet.

Takže všechno?

Zpravodajství ligy. Mám kolegu, ten sází jak d'ábel, kontroluju tikety vobčas.

A sleduješ třeba i nějaký rozbory těch zápasů vod těch nákejch redaktorů?

No, vobčas jo no.

Si to přečteš třeba v novinách nebo takhle? A sleduješ i ty reportáže, který jsou věnovaný těm tak zvanejím fotbalovejím chuligánům nebo těm výtržnostem?

Jsem mezi nima, hodně z bezpečnostních důvodů pro sebe.

Takže to vyhledáváš třeba na internetu jojojo?

Nonono.

A myslíš si, že ty informace jsou objektivní anebo ne?

Nejsou, tak 80 procent je to neobjektivní. To jako fakt hodně, je to špatně udělaný.

Hodně nepravdivý, jo?

Hmm.

A co si myslíš vo tom, když se k tomu vyjadřujou třeba politici? Tady k tomu tématu.

To jsem snad nezažil, že by se k tomu někdo vyjádřil. To mě asi minulo, čoveče, to nevim.

Tak úplně na závěr bych se tě zeptal, kromě toho fotbalu, třeba na nějaký volnočasový activity, co tě baví nebo takhle?

Šukat mě baví. Nevim, čoveče, práce asi.

Jo?

Práce, tak mám to vyřešený. Mám tříletýho kluka, no. Baví mě to na pískovišti, kopat si do balonu. Už mi nic jinýho nezbejvá, čoveče, asi.

Jo, tak já bych chtěl poděkovat za rozhovor.

Já ti moc děkuju.

Fotografická příloha

Obrázek č. 1. Operace Žumpa v podání fanoušků Trutnova (Divize C).

Obrázek č. 2. Pochod příznivců Plzně za tragicky zesnulého fanouška Žita.

Obrázek č. 3. Tradiční děkovačka probíhající mezi hráči a fanoušky Slovanu Liberec.

Obrázek č. 4. Samolepka reprezentující tzv. družbu fanoušků Slovanu Bratislava a Zbrojovky Brno.

Obrázek č. 5. Velká choreografie oslavující družbu mezi fanoušky Baníku Ostrava a GKS Katowice.

Obrázek č. 6. Choreografie fanoušků Sparty s tematikou hooligans, kde je kritizováno jejich údajné udavačství.

Obrázek č. 7. Klubová šála patří k nejtradičnějším fanouškovským předmětům, na obrázků hromadně vytažení šál v podání fanoušků Hradce Králové.

Obrázek č. 8. Samolepka, kterou vyrobili žižkovští ultras v roce 2012 k výročí šesti let svojí existence.

Obrázek č. 9. Samolepka vyrobená příznivci Sparty Praha, která dehonestuje nepřátelené pražské oddíly Bohemians a Slavia.

Obrázek č. 10. Graffiti vytvořené teplickými ultras, k 70. výročí založení teplického fotbalového klubu.

Obrázek č. 11. Graffiti z produkce fans Sparty Praha.

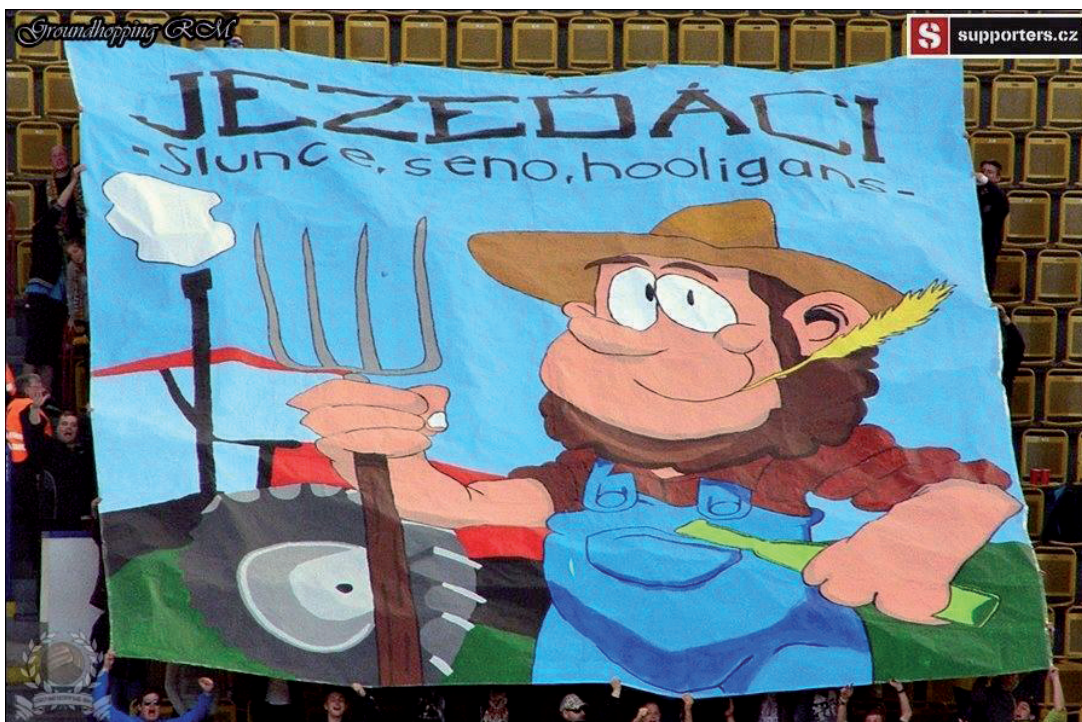
Obrázek č. 12. Velká tzv. kartoniáda, kterou vytvořili fanoušci 1. FC Slovácko, každý z nich drží nad hlavou papírové srdce, vše je ještě doplněno vysvětlujícím nápisem.

Obrázek č. 13. Choreografie na plachtě pověšené od střeby stadionu Bohemians Praha, která poukazuje na jejich kladný vztah k jejich domovskému stadionu.

Obrázek č. 14. Celotribunová choreografie – pocta legendě. Vytvořili ji slávističtí ultras na počest Josefa Bicana.

Obrázek č. 15. Zesměšňující choreografie z dílny fanoušků FK Teplice, na plachtě je parodie na vystoupení plzeňských fanoušků (Výjezdáků) v dokumentu ČT Kmeny.

Obrázek č. 16. Choreografie proti Fotbalovému svazu vytvořená ultras Hradce Králové má upozorňovat na údajné nekalé praktiky, které ve vedení svazu panují.

Obrázek č. 17. Choreografie fanoušků Slavie Praha nabádající všechny příznivce Slavie, aby nekupovali deník Sport, který podle nich vydává neobjektivní články.

Obrázek č. 18. Choreografie, kterou se plzeští ultras loučili s dlouholetým hráčem svého klubu Pavlem Horváthem.

Obrázek č. 19. Návštěvnost na fotbale v minulosti – Viktoria Žižkov. Jedná se o fotografii z 60. let 20. století.

Obrázek č. 20. Choreografie příznivců Baníku Ostrava, kterou protestují proti zpřísněným bezpečnostním opatřením na fotbalových stadionech v České republice.

Obrázek č. 21. Fotografie letících konfet z kotle fanoušků Viktorie Žižkov.

Obrázek č. 22. Pyrotechnika použitá fanoušky Slovácka.

